

TILATTOMAN VÄESTÖN ALAKOMITEA
TILASTOLLINEN TUTKIMUS YHTEISKUNTA-TALOUDELLISISTA OLOISTA
SUOMEN MAALAISKUNNISSA V. 1901

I

MAANVILJELYSVÄESTÖ

SEN SUHDE MUIHIN ELINKEINORYHMIIN

JA SEN

YHTEISKUNNALLINEN KOKOONPANO

KIRJOITTANUT

HANNES GEBHARD

HELSINGISSÄ 1913

TILATTOMAN VÄESTÖN ALAKOMITEA

TILASTOLLINEN TUTKIMUS

**YHTEISKUNTA-TALOUDELLISISTA
OLOISTA**

SUOMEN MAALAISKUNNISSA V. 1901

I

HANNES GEBHARD

MAANVILJELYSVÄESTÖ

MAANVILJELYSVÄESTÖ

SEN SUHDE MUIHIN ELINKEINORYHMIIN

JA SEN

YHTEISKUNNALLINEN KOKOONPANO

SUOMEN MAALAIKUNNISSA V. 1901

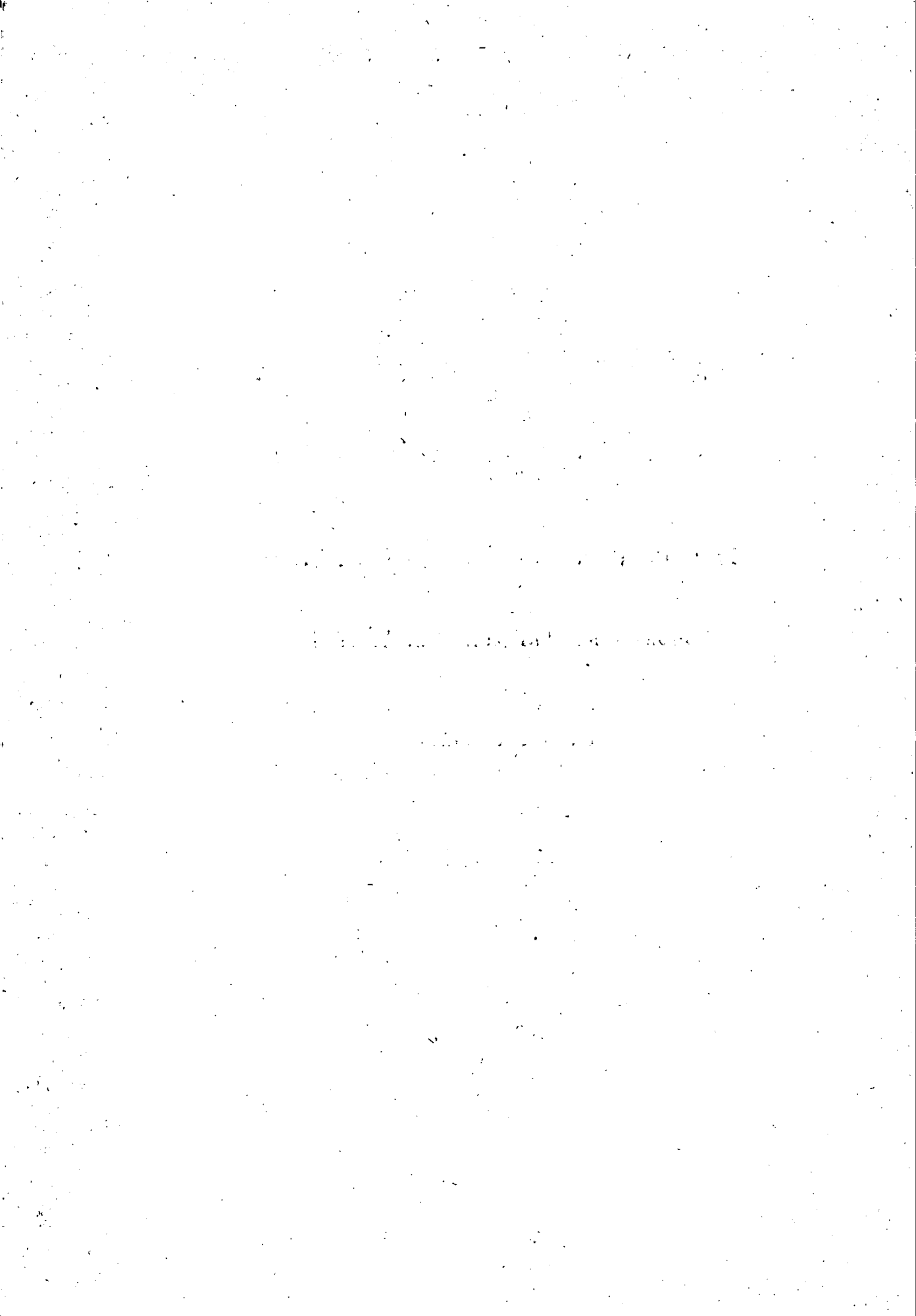
KIRJOITTANUT

HANNES GEBHARD

HELSINGISSÄ 1913

KEISARILLISEN SENAATIN KIRJAPAINO

POPULATION AGRICOLE

SES RAPPORTS

AVEC LES AUTRES GROUPES PROFESSIONNELS

ET SA

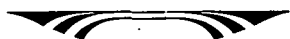
COMPOSITION SOCIALE

DANS LES

COMMUNES RURALES DE FINLANDE EN 1901

PAR

HANNES GEBHARD

Sisälllys.

Tekstiä: (Siv. 1—149).

I Luku.

Ammattitilaston tarkoitus ja miten sitä on tehty eri maissa. — Nykyisen ammattitilaston puutteellisuuksia Suomessa. — Tämän tutkimuksen suunnittelu. — Sen ainehaston kokoominen, oikaiseminen ja täydentäminen. — Ainehaston luotettavuus.

Väestön ammattijaon ja eri ammattiryhmien yhteiskunnallisen kokoonpanon merkitys. Siv. 1. — Ammattitilaston vaikeuksia. Siv. 1. — Ammattitilasto ulkomailta. Siv. 2. — Ammattitilasto Suomessa. Siv. 2. — Sen arvostelua. Siv. 3. — Tämän tutkimuksen suunnittelu. Siv. 7. — Kyselykaava. Siv. 9. — Sen selityksiä. Siv. 9. — Ainehaston tarkastaminen, oikaiseminen ja täydentäminen. Siv. 12. — Ainehaston luotettavuus. Siv. 30.

II Luku.

Suomen maalaiskuntain väkiluku v. 1901.

Suomen väkiluku kirkonkirjojen mukaan 1750—1900 (taulu). Siv. 31. — Suomen väkiluku kirkonkirjojen ja henkikirjojen mukaan 1890—1910 (taulu). Siv. 32. — Suomen maalaiskuntain väkiluku kirkonkirjojen ja henkikirjojen mukaan 1880—1909 (taulu). Siv. 32. — Väkiluku Suomen suurimmissa kaupungeissa v. 1900

Table des matières.

Texte: (Page 1—151).

Chapitre I.

Objet de la statistique professionnelle; son établissement dans différents pays. — Défauts de la statistique professionnelle actuelle en Finlande. — Plan de la présente enquête. — Collection, correction et complément des matériaux. — Degré de précision des matériaux.

Importance de la répartition professionnelle de la population et de la composition sociale des groupes professionnels. P. 1. — Difficultés de cette statistique. P. 1. — La statistique professionnelle à l'étranger. P. 2. — La statistique professionnelle en Finlande. P. 2. — Critique de cette statistique. P. 3. — Plan de la présente enquête. P. 7. — Questionnaire. P. 9. — Instructions sur ce questionnaire. P. 9. — Examen, correction et complément des matériaux. P. 12. — Valeur des matériaux. P. 30.

Chapitre II.

Population dans les communes rurales de Finlande en 1901.

Population de la Finlande d'après les registres ecclésiastiques de 1750 à 1900 (tableau). P. 31. — Population de la Finlande d'après les registres ecclésiastiques et les listes d'impôt de 1890 à 1910 (tableau). P. 32. — Population dans les communes rurales de Finlande d'après les registres ecclésiastiques et les listes

Siv.

1

31

Page

1

31

(1901) eri lähteitten mukaan (taulu). Siv. 33. — Suomen maalaiskuntain väkiluku v. (1900) 1901 eri lähteitten mukaan (taulu). Siv. 33. — Suomen maalaiskuntain väkiluku läänittäin kirkonkirjojen mukaan 19^{31/12} 00, henkikirjojen mukaan 19^{1/1} 01 sekä tämän tutkimuksen mukaan 19^{1/1} 01 (taulu). Siv. 34. — Suomen väkiluku tämän tutkimuksen mukaan. Siv. 35. — Asukasluku km² kohti Suomessa. Siv. 36. — Asukasluku km² kohti eri maissa. Siv. 36. — Maalaiskuntain asukastiheys Suomessa. Siv. 37. — Suomen maalaisväestö % maan koko väestöstä. Siv. 37. — Maalaisväestö % koko väkiluvusta eri maissa. Siv. 38. — Maalaisväestö % koko väkiluvusta eri aikoina. Siv. 38.

Henkilöitä keskimäärin ruokakuntaa kohti Suomen maalaiskunnissa. Siv. 39.

III Luku.

Väestön ammattiryhmitys Suomen maalaiskunnissa.

1. Yleiskatsaus.

Suomen maalaisväestön ammattiryhmitys v. 1901 (taulu). Siv. 43. — Maalaisväestön ammattiryhmitys %:ssa muutamissa Euroopan maissa (taulu). Siv. 44. — Suomen maalaisväestön ammattiryhmitys v. 1901 läänittäin (taulu). Siv. 45.

2. Maanviljelysväestö.

Mitkä väestön ryhmät tässä tilastossa on laskettu maanviljelysväestöön. Siv. 46. — Maanviljelysväestö Suomessa v. 1901. Siv. 46. — Maanviljelysväestön %-luku maan koko

Siv.

Page

d'impôt (tableau). P. 32. — Population des plus grandes villes de Finlande en (1900) 1901 d'après différentes sources (tableau). P. 33. — Population des communes rurales de Finlande en (1900) 1901 d'après différentes sources. P. 33. — Population des communes rurales de Finlande par gouvernements d'après les registres ecclésiastiques au ^{31/12} 1900, les listes d'impôt au ^{1/1} 1901 et la présente enquête au ^{1/1} 1901 (tableau). P. 34. — Population de la Finlande d'après la présente enquête. P. 35. — Habitants par km² en Finlande. P. 36. — Habitants par km² en différents pays. P. 36. — Densité de la population dans les communes rurales de Finlande. P. 37. — Population rurale en % de la population totale de Finlande. P. 37.

Population rurale en % de la population totale dans différents pays. P. 38. — Population rurale en % de la population totale à différentes époques. P. 38.

Nombre moyen de personnes par ménage à la campagne en Finlande. P. 39.

Chapitre III.

Répartition professionnelle de la population rurale en Finlande.

1. Aperçu général.

Répartition professionnelle de la population rurale en Finlande en 1901 (tableau). P. 43. — Répartition professionnelle de la population rurale en % dans quelques pays d'Europe (tableau). P. 44. — Répartition professionnelle de la population rurale de Finlande en 1901, par gouvernements (tableau). P. 45.

2. Population agricole.

Groupes de la population rangés dans cette statistique parmi la population agricole. P. 46. — Population agricole en Finlande au 1 septembre 1901. P. 46. — Population agricole

42

42

46

42

42

46

väestöstä eri maissa. Siv. 47. — Maanviljelysväestön %-luku maan koko väestöstä eri aikoina. Siv. 47. — Maanviljelysväestö Suomen maalaiskunnissa 1880—1901. Siv. 48. — Maanviljelysväestö Suomen eri läänneissä v. 1901. Siv. 49. — Maanviljelysväestö % koko väkiluvusta Suomen maalaiskunnissa. Siv. 49. — Yhteiskuntataloudellisia oloja niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestön %-luku on suurin, verrattuna niihin kuntiin, joissa se on pienin. Siv. 52—60. — Ne 20 kuntaa, joissa maanviljelysväestö v. 1901 oli suhteellisesti suurin (taulu). Siv. 54—55. — Ne 20 kuntaa, joissa maanviljelysväestö v. 1901 oli suhteellisesti pienin (taulu). Siv. 56—57.

3. Teollisuusväestö.

Mitkä väestön ryhmät on laskettu teollisuusväestöön tässä tilastossa. Siv. 60. — Teollisuusväestö Suomen maalaiskunnissa v. 1880—1901. Siv. 60. — Teollisuusväestö % Suomen maalaiskuntain koko väkiluvusta v. 1901. Siv. 61. — Yhteiskuntataloudellisia oloja niissä kunnissa, joissa teollisuusväestö on suhteellisesti suurin. Siv. 62—69. — Ne 20 kuntaa, joissa teollisuusväestö v. 1901 oli suhteellisesti suurin (taulu). Siv. 64—65.

4. Muut elinkeinoryhmät.

Kulkuneuvot. Siv. 69. — Kauppa. Siv. 70. — Julkinen virka tai vapaa ammatti. Siv. 71. — Eläke tai pääoma. Siv. 73. — Muu elinkeino. Siv. 78. — Elinkeino tuntematon tai ilman vakinaista elinkeinoa. Siv. 78.

Tämän Luvun tärkeimmät tulokset. Siv. 82.

Henkilöitä keskimäärin ruokakuntaa kohti eri ammattiryhmissä. Siv. 83.

Siv.

en % de la population totale dans différents pays (tableau). P. 47. — Population agricole en % de la population totale à différentes époques. P. 47. — Population agricole dans les communes rurales de Finlande de 1880—1901. P. 48. — Population agricole dans les différents gouvernements de Finlande en 1901. P. 49. — Population agricole en % de la population totale dans les communes rurales de Finlande. P. 49. — Conditions d'économie sociale dans les communes où la proportion de la population agricole est le plus forte, et dans celles où elle est le plus faible. P. 52—60. — Les 20 communes où la population agricole en 1901 représentait la plus forte proportion (tableau). P. 54—55. — Les 20 communes où cette population était proportionnellement le plus faible en 1901 (tableau) P. 56—57.

Page

3. Population industrielle.

Groupes de population rangés dans la population industrielle. P. 60. — Population industrielle dans les communes rurales de Finlande de 1880 à 1901. P. 60. — Population industrielle en % de la population totale des communes rurales de Finlande. P. 61. — Conditions d'économie sociale dans les communes où la population industrielle est le plus forte. P. 62—69. — Les 20 communes où la population industrielle en 1901 était proportionnellement le plus forte (tableau) P. 64—65.

4. Autres groupes professionnels.

Communications. P. 69. — Commerce. P. 70. — Services publics ou »professions libérales». P. 71. — Rentiers, retraités, pensionnaires. P. 73. — Autres professions. P. 78. — Profession inconnue ou non déterminée. P. 78.

Résultats principaux de ce chapitre. P. 82.

Nombre moyen de personnes par ménage dans chaque groupe professionnel. P. 83.

60

60

69

69

Siv.	Chapitre IV.	Page
IV Luku.	Composition sociale de la population agricole en Finlande.	85
Suomen maanviljelysväestön yhteiskunnallinen kokoonpano.	1. Principes du groupement.	85
1. Ryhmittelyn perusteet.	Limite entre agriculteurs indépendants et ouvriers agricoles. P. 85. — Groupement de la classe des ouvriers agricoles. P. 87. — Définitions. P. 88.	85
Raja itsenäisten maanviljelijäin ja maanviljelystyömiesten välillä. Siv. 85. — Maanviljelystyöväen ryhmitely tässä tilastossa. Siv. 87. — Määrittelyjä. Siv. 88.	2. Aperçu général.	88
2. Yleiskatsaus.	Les deux classes principales de la population agricole en Finlande en 1901. P. 88. — Les mêmes par gouvernements (tableau). P. 89. — Ménages d'agriculteurs en % du nombre total des ménages dans la population agricole dans différentes parties du pays. P. 90.	88
Maanviljelysväestön kaksi pääluokkaa Suomessa v. 1901. Siv. 88. — Samat läänittäin (taulu). Siv. 89. — Maanviljelijäruokakunnat % maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta eri osissa maata. Siv. 90.	3. Agriculteurs.	91
3. Maanviljelijät.	Groupement. P. 91. — Aperçu des groupes de ménages d'agriculteurs en 1901 par gouvernements (tableau). P. 92.	91
Ryhmitys. Siv. 91. — Läänittäinen yleiskatsaus maanviljelijäin ruokakuntain eri ryhmiin v. 1901 (taulu). Siv. 92.	a) <i>Propriétaires fonciers appartenant à la population agricole.</i>	94
a) <i>Maanviljelysväestöön kuuluvat maanomistajat.</i>	Nombre des propriétaires fonciers en Finlande et en Suède de 1749 (1751) à 1901 (1900) (tableau). P. 94. — Nombre des propriétaires fonciers en % de la population rurale en Finlande et en Suède de 1805 à 1901. P. 95. — Nombre des propriétaires fonciers en Finlande de 1749 à 1901, par gouvernements (tableau). P. 96. — Proportion entre les propriétaires fonciers, les fermiers («torpare») et les fermiers d'une petite parcelle de domaine («backstugusittare») dans le district des grandes exploitations en Finlande en 1805 et en 1901 (tableau). P. 97. — Propriétaires fonciers appartenant à la population agricole en % du nombre total des ménages de la population agricole dans différentes parties du pays. P. 98. — Conditions d'économie sociale dans les communes où le nombre des	94
Maanomistajain luku Suomessa ja Ruotsissa vuosina 1749 (1751)—1901 (1900) (taulu). Siv. 94. — Maanomistajain luku % maalaisväestöstä Suomessa ja Ruotsissa 1805—1901. Siv. 95. — Maanomistajain luku Suomessa vuosina 1749—1901 läänittäin (taulu). Siv. 96. — Suhde maanomistajain, torpparien ja mäkitupalaisten välillä suurviljelysalueella Suomessa 1805 ja 1901 (taulu). Siv. 97. — Maanviljelysväestöön kuuluvat maanomistajat % maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta eri osissa Suomea v. 1901. Siv. 98. — Yhteiskuntataloudellisia oloja niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestöön kuuluvia maanomistajia on suhteellisesti enimmän verrattuina niihin, joissa niitä on suhteellisesti vähemmän. Siv. 100—108. — Ne 20 kuntaa, joissa maanviljelysväestöön kuuluvia maanomis-		

Siv.	Page
<p>tajia v. 1901 oli suhteellisesti enimm (taulu). Siv. 102—103. — Ne 20 kuntaa, joissa maanviljelysväestöön kuuluvia maanomistajia v. 1901 oli suhteellisesti vähimmin (taulu). Siv. 104—105. — Tämän vertauksen pääasiallisimmat tulokset. Siv. 108.</p>	<p>propriétaires fonciers appartenant à la population agricole était le plus fort, et dans celles où il était le plus faible. P. 100—108. — Les 20 communes où le pourcent des propriétaires fonciers appartenant à la population agricole en 1901 était le plus fort (tableau). P. 102—103. — Les 20 communes où cette proportion était le plus faible (tableau). P. 104—105. — Résultats principaux de cette comparaison. P. 108.</p>
<p>b) <i>Maanviljelysväestöön kuuluvat vuokraajat.</i> 109</p> <p>Pääryhmät. Siv. 109. — Läänittäinen yleiskatsaus maanviljelysväestöön kuuluvien vuokraajien jakautumiseen v. 1901 (taulu). Siv. 109. — Kruununvirkatalon vuokraajat. Siv. 109. — Isomprien kruununmetsätorppien haltijat. Siv. 110. — Kokotalonvuokraajat. Siv. 110. — Isomprien talonosien vuokraajat (maanviljelystorpparit). Siv. 110. — Torpparien luku Suomessa ja Ruotsissa vuosina 1747 (1751)—1901 (1900) (taulu). Siv. 111. — Torpparien luku Suomessa vuosina 1700—1901 läänittäin (taulu). Siv. 112. — Maanviljelystorppareita % maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta eri osissa maata. Siv. 114. — Yhteiskuntataloudellisia oloja niissä kunnissa, joissa maanviljelystorppareita on suhteellisesti enimm, verrattuina niihin kuntiin, joissa maanomistajia on suhteellisesti enimm. Siv. 116—122. — Ne 20 kuntaa, joissa maanviljelysväestöön kuuluvia isomprien talonosien vuokraajia (maanviljelystorppareita) v. 1901 oli suhteellisesti enimm (taulu). Siv. 118—119. — Tämän vertauksen pääasiallisimmat tulokset. Siv. 122.</p>	<p>b) <i>Fermiers appartenant à la population agricole.</i> 109</p> <p>Groupes principaux. P. 109. — Aperçu des fermiers appartenant à la population agricole en 1901, par gouvernements (tableau) P. 109. — Fermiers d'une résidence de fonctionnaire de la couronne. P. 109. — Possesseurs de grands «torps» forestiers de la couronne. P. 110. — Fermiers de domaines entiers. P. 110. — Fermiers d'une parcelle étendue de domaine («jordtorpare»). P. 110. — Nombre des «torpare» en Finlande et en Suède de 1747 (1751) à 1901 (1900) (tableau). P. 111. — Nombre des «torpare» en Finlande de 1700 à 1901, par gouvernements (tableau). P. 112. — Nombre des «jordtorpare» en % du nombre total des ménages de la population agricole dans différentes parties du pays. P. 114. — Conditions d'économie sociale dans les communes où le nombre des «jordtorpare» était relativement le plus grand, comparées à celles des communes où le nombre des propriétaires fonciers était relativement le plus grand. P. 116—122. — Les 20 communes où le pourcent des fermiers d'une parcelle étendue de domaine («jordtorpare») appartenant à la population agricole en 1901 était le plus élevé (tableau). P. 118—119. — Résultats principaux de cette comparaison. P. 122.</p>
<p>4. <i>Maanviljelystyöväki.</i> 122</p> <p>Pääryhmät. Siv. 122. — Läänittäinen yleiskatsaus maanviljelystyöväen ruokakuntain eri ryhmiin v. 1901 (taulu). Siv. 123.</p>	<p>4. <i>Ouvriers agricoles.</i> 122</p> <p>Groupes principaux. P. 122. — Aperçu des groupes de ménages d'ouvriers agricoles en 1901, par gouvernements (tableau). P. 123.</p>

Sid.	Page
a) <i>Vuosipalveluksessa oleva maanviljelystyöväki.</i> Pääryhmät. Siv. 124. — Vuosipalveluksessa oleva maanviljelystyöväki (muonamiehet) Suomessa v. 1805 ja Ruotsissa v. 1825. Siv. 124. — Läänittäinen yleiskatsaus vuosipalveluksessa olevan maanviljelystyöväen jakautumiseen v. 1901 (taulu). Siv. 125. — Muonamiehiä % maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta eri osissa maata. Siv. 125.	a) <i>Ouvriers agricoles engagés à l'année.</i> 124 Groupes principaux. P. 124. — Ouvriers agricoles engagés à l'année («statatare») en Finlande en 1805 et en Suède en 1825. P. 124. — Aperçu des différentes catégories dans le groupe des ouvriers agricoles engagés à l'année en 1901, par gouvernements (tableau). P. 125. — Ouvriers engagés à l'année en % du nombre total des ménages de la population agricole dans différentes parties du pays. P. 125.
b) <i>Viljelmällä varustettu vapaa maanviljelystyöväki.</i> Pääryhmät. Siv. 127. — Läänittäinen yleiskatsaus viljelmällä varustetun vapaan maanviljelystyöväen jakautumiseen v. 1901 (taulu). Siv. 127. — Maanviljelystyöväkeä omalla viljelmällä. Siv. 127. — Maanviljelystyöväkeen kuuluvia kruununmetssätorppareita. Siv. 127. — Pienempien talonosien vuokraajat (mäkitupalaiset). Siv. 128. — Mäkitupalaisia Suomessa v. 1749, 1805 ja 1901. Siv. 128. — Ruotsissa v. 1751—1900. Siv. 128. — Maanviljelysväestöön kuuluvat mäkitupalaiset % maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta eri osissa maata. Siv. 129.	b) <i>Ouvriers agricoles libres ayant une exploitation.</i> 127 Groupes principaux. P. 127. — Aperçu des différentes catégories dans le groupe des ouvriers agricoles libres ayant une exploitation en 1901, par gouvernements (tableau). P. 127. — Ouvriers agricoles libres ayant une exploitation sur une terre en propre. P. 127. — Possesseurs de petits «torps» forestiers de la couronne. P. 127. — Fermiers d'une petite parcelle de domaine («backstugusittare»). P. 128. — Fermiers d'une petite parcelle de domaine («backstugusittare») en Finlande en 1749, 1805 et 1901. P. 128. — Les mêmes en Suède de 1751 à 1900. P. 128. — Nombre des fermiers d'une petite parcelle de domaine appartenant à la population agricole en % du nombre total des ménages de la population agricole dans différentes parties du pays. P. 129.
c) <i>Ilman viljelmää oleva vapaa maanviljelystyöväki.</i> Tämän ryhmän tilastotietojen epätasaisuus. Siv. 131. — Tilatonta maanviljelystyöväkeä % maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta eri osissa maata v. 1901. Siv. 132.	c) <i>Ouvriers agricoles libres sans exploitation.</i> 131 Intégralités dans les données relatives à cette catégorie. P. 131. — Ouvriers agricoles libres sans exploitation en % du nombre total des ménages de la population agricole dans différentes parties du pays. P. 132.

	Siv.		Page
d) <i>Yhteiskuntataloudellisia oloja niissä kunnissa, joissa edellisessä käsitellyjä maanviljelystyöväen ryhmiä on enimmäin.</i>	134	d) <i>Conditions d'économie sociale dans les communes où les groupes ci-dessus de la classe des ouvriers agricoles sont le plus nombreux.</i>	134
Yhteiskuntataloudellisia oloja niissä kunnissa, joissa muonamiehiä on enimmäin, verrattuina oloihin niissä kunnissa, joissa mäkitupalaisia on enimmäin, sekä oloihin niissä kunnissa, joissa tilatonta maanviljelystyöväkeä on enimmäin. Siv. 134—145. — Ne 20 kuntaa, joissa vuosipalveluksessa olevaa maanviljelystyöväkeä eri ruokakuntana (»muonamiehiä») v. 1901 oli suhteellisesti enimmäin (taulu). Siv. 136—137. — Ne 20 kuntaa, joissa vuokratilajelmällä varustettua vapaata maanviljelystyöväkeä (»mäkitupalaisia») v. 1901 oli suhteellisesti enimmäin (taulu). Siv. 138—139. — Ne 20 kuntaa, joissa ilman viljelmää olevaa vapaata maanviljelystyöväkeä (»tilattomia») v. 1901 oli suhteellisesti enimmäin (taulu). Siv. 140—141. — Tämän vertailun lopputulokset. Siv. 145.		Conditions d'économie sociale dans les communes qui en 1901 offraient le plus grand nombre d'ouvriers à l'année (»statare»), le plus grand nombre de fermiers d'une petite parcelle de domaine (»backstugusittare») et le plus grand nombre d'ouvriers agricoles sans exploitation (»obesuttna»). P. 134—145. — Les 20 communes où le pourcent des ouvriers agricoles engagés à l'année ayant un ménage propre (»statare») était en 1901 le plus fort (tableau). P. 136—137. — Les 20 communes où le pourcent des ouvriers agricoles libres affermant une petite parcelle de domaine (»backstugusittare») en 1901 était le plus fort (tableau). P. 138—139. — Les 20 communes où le pourcent des ouvriers agricoles libres sans exploitation (»obesuttna») était en 1901 le plus fort (tableau). P. 140—141. — Résultats de cette comparaison. P. 145.	
Henkilöitä keskimäärin ruokakuntaa kohti maanviljelysväestön eri yhteiskuntaluokissa. Siv. 146. — Sama läänittäin (taulu). Siv. 147.		Nombre moyen de personnes par ménage dans les diverses classes sociales de la population agricole. P. 146. — Mêmes chiffres, par gouvernements. P. 147.	
Pääasiallisimmat tulokset tässä luvussa esitetyistä tutkimuksista. Siv. 148.		Résultats principaux des recherches exposées dans ce chapitre. P. 148.	
Lähteitä.....	149	Sources.....	149

Taululiitteet: (Siv. 1—127).

- I Taulu:** Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901 vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan ..... 1—41
- II Taulu:** Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901 eri yhteiskuntaryhmiin jaettuna ..... 44—127

Tableaux numériques: (Pages 1—127).

- Tabl. I:** Population domiciliée au 1 septembre 1901 dans les communes rurales de Finlande, groupée d'après la profession principale ..... 1—41
- Tabl. II:** Population vivant principalement de l'agriculture, groupée d'après les classes sociales, dans les communes rurales de Finlande au 1 septembre 1901 ..... 44—127

Oikaistavia.**Tekstiosassa:**

Siv. 79, 4 rivi alhaalta, on: *Estä Luvusta*; pitää olla: *II:sta Luvusta*.

Taululiitteissä:

Siv. 76, sar. 6, Kymi, on: 83.2; pitää olla: 81.9.

» 88, » 7, Jäppilä » 266; » » 866.

I LUKU.

Ammattitilaston tarkoitus ja miten sitä on tehty eri maissa. — Nykyisen ammattitilaston puutteellisuuksia Suomessa. — Tämän tutkimuksen suunnittelu. — Sen ainehiston kokoominen, oikaiseminen ja täydentäminen. — Ainehiston luotettavuus.

Sillä, miten väestö ryhmittyy *ammatin* mukaan ja miten eri *yhteiskuntaluokat* muodostuvat eri ammateissa, on luonnollisesti hyvin suuri merkitys. Ammatin mukaan muodostuu tärkeitä järjestöjä taloudellista, yhteiskunnallista ja valtiollista elämää varten. Ammatillisesta ja yhteiskunnallisesta ryhmittymisestä riippuu kansan varallisuus ja voima; siinä tapahtuvat muutokset vaikuttavat säännöllisesti kansan taloudelliseen ja valtiolliseenkin elämään, vieläpä valtioitten kansainvälisiinkin suhteisiin. Senpä vuoksi sanookin tunnettu tilastotieteilijä Georg von Mayr, että ei erehdy, jos odottaa läheiseltä tulevaisuudelta tilastotieteelle suurimmat edistykset juuri tältä alalta.

Mutta toiselta puolen väittävät käytännölliset tilastomiehet, että heitä juuri tällä alalla kohtaavat suurimmat vaikeudet. Erityisesti valitetaan, että ammattitilastollisen ainehiston kaavaileminen (schematisering) ja ryhmittäminen kuuluu tilastomiesten raskaimpiin tehtäviin ja että vertailut eri maitten välillä tällä alalla ovat ainoastaan hyvin rajoitetussa määrässä mahdollisia. Tilastomiehen täytyy näet tällä alalla työskennellä käsitteillä, jotka ovat alituisen kehityksen alaisia, kuten taloudellinen elämä itsekin. Jokainen jaotus on sen vuoksi tällä alalla jossain määrin ehdollinen, ja sitä on koetettava sovitella eri maihin ja eri aikoihin nähden sillä tavoin, että tilasto voisi esittää mahdollisimman oikean kuvan todellisista oloista. Alituisesti syntyy uusia ammatteja ja toisia häviää, jonka ohella toiset taas jakaantuvat sillä tavalla, että samalla ammattinimityksellä nyt on aivan toinen merkitys kuin ennen. Näihin vaikeuksiin liittyy vielä se, että ammattia koskeva tilastoaineisto eri väenlaskuissa on käsitelty eri perusteiden mukaan, minkä vuoksi tilastolliset tauluesitykset tältä alalta tavallisesti ovat hyvin erilaiset, niissäkin tapauksissa, jolloin ammatti- jaotukset ja eri ryhmien nimitykset ovat samat. Nämä kaikki vaikeudet eivät

kohtaa ainoastaan sitä, joka tahtoo verrata eri maitten oloja toisiinsa, vaan myöskin verratessa samassa maassa eri aikoja toisiinsa.

Ammattiryhmityksen erinomaisen suureen merkitykseen nähden on tilasto jo verrattain varhaisista ajoista saakka sivistysmaissa yleensä hyvinkin tarkasti käsitellyt sitä. Useimmissa maissa on ammatteja koskeva tilasto yhdistettynä yleisiin, aika-ajottain toimeenpantaviin *väenlaskuihin*. Ja kun nämät viime aikoina on useimmissa maissa toimitettu aivan erinomaisella huolella, varoja ja työtä säästämättä, on ammattitilastokin niissä nyttemmin kehitetty verrattain täydellisiksi. Saksan valtakunnassa on tämä tilaston haara vuodesta 1882 saakka ollut erotettuna väenlaskuista ja suoritettu *erityisenä* suuremmoisena *tutkimuksena*, joka on uudistettu vuosina 1895 ja 1907. Sitä paitsi usein hankitaan tietoja ammatista sellaisissa *erikoistutkimuksissa*, jotka käsittelevät jotakin väestönosaa tai jotakin erikoisilmiötä yhteiskuntaelämässä.

Niissä maissa, joissa ammattitilasto on kehittynyt, hankitaan hyvin seikkaperäisiä tietoja erityisellä kyselylistalla kustakin ruokakunnasta erikseen. Tälle listalle on kunkin ruokakunnan jäsenen nimi kirjoitettava erikseen ja kustakin näistäkin on annettava seikkaperäisiä tietoja. Niinpä niissä kysytään, mikä on kunkin pääelinkeino ja mitä mahdollisia sivuelinkeinoja hänellä on; lisäksi, onko hän itsenäinen liikkeenharjoittaja, vaiko toisen palveluksessa, ja minkäläinen asema toisen palveluksessa olevalla on; sitä paitsi: ikä, sukupuoli, perheolot, kotipaikka, y. m. s. Kun tämä runsas aineisto sitten valmistetaan julkaistavaksi, tapahtuu se hyvin seikkaperäisesti. Esimerkiksi Saksan valtakunnan uusin ammattitilasto vuodelta 1907 käsittää noin 14,000 eri ammattinimitystä, jotka on ryhmitetty 218 ammattilajiin, nämä taas 26:een eri ammattiryhmään ja ne vihdoin 6:een pääosastoon.

Tällainen tutkimus vaatii luonnollisesti äärettömästi työtä ja aikaa ja tulee siis hyvin kalliiksi; niinpä tiedetään yllämainitun Saksan valtakunnan ammattilaskun vuodelta 1907 tulleen maksamaan 5—6 miljoonaa Suomen markkaa.

Suomessa on ammattitilastollisia tietoja kerätty aikaisemmilta ajoilta kuin missään muussa maassa, Ruotsia lukuunottamatta. Sillä ne väkilukutiedot, joita *papiston* on pitänyt koota Suomessa ja Ruotsissa 3 p. helmikuuta 1748 K. M:tin vahvistaman kaavakkeen mukaan, käsittävät myöskin tietoja ammatteista. N. s. tabellilaitoksen papistolle lähettämistä kaavoista käsitti näet III:s väestön elinkeinoja ja ammatteja ja oli väestö sen mukaan jaettava noin 30:een pääryhmään, joista useimmat, esim. maanviljelysväestöä koskeva, vielä olivat jaettavat useihin alaryhmiin. Alkuaan piti näitä tietoja tilastotauluihin kootaman vuosittain, mutta tästä ajatuksesta luovuttiin jo v. 1751, jonka jälkeen

taulut tehtiin joka kolmas vuosi aina vuoteen 1775 saakka ja siitä lähtien joka viides vuosi Suomessa vuoteen 1880 saakka, josta lähtien tämä tilasto tehdään vain joka kymmenes vuosi. Suomessa jatkettiin pitkät ajat tätä tilastoa alkuperäisten kaavakkeiden mukaan, joita myöhempinäkin aikoina on verrattain vähän muutettu; vielä nykyäänkin käytännössä olevat papiston väestötilastolliset kaavat ovat yllämainittujen Ruotsin vallan aikuisten kaavojen suoranaista jatkoa.

Tässä esitetyllä väestötilastollisella ainehistolla on yleensä erinomaisen suuri arvo. Kumminkaan se osa tilastoa, joka esittää tietoja väestön ammasteista, valitettavasti ei ole yhtä arvokas kuin tämän tilastollisen ainehiston muut osat, sillä nämä perustuvat papiston vuoden kuluessa tekemiin yksityiskohtaisiin merkintöihin väkiluvunmuutoksista, jota vastoin ammattitilastolliset tiedot ovat ainoastaan papiston antamia summittaisia arvioimisia. Mutta joka tapauksessa meillä tässä on säilynyt arvokas tilastoaines; sillä ei ole olemassa mistään muusta maasta, paitsi Ruotsista, niin pitkälle menneisyyten ulottuvia ja niin säännöllisesti uusiutuvia ammattitilastollisia tietoja. Ja kun vielä ottaa huomioon sen, että, kuten edellä huomautettiin, tilaston keräämisessä käytetyt kaavakkeet ovat pysyneet pitkät ajat kokonaan muuttumatta ja senkin jälkeen ovat verrattain vähän muuttuneet, niin on selvää, että tämä ainehisto tarjoaa harvinaisen tilaisuuden vertailuihin eri aikakausilta. Tähän tulee vielä lisäksi, että ne vakavat muistutukset, joita tätä nykyä täytyy tehdä sitä vastaan, että tällaista tilastoaineiston keräämistapaa yhä nykyaikana jatketaan, eivät samassa määrässä koske varhaisempia aikoja. Silloin olivat ensiksikin olot paljoa yksinkertaisemmat ja pysyivät maaseuduilla verrattain samanlaisina aina 1860-luvulle saakka, ja toiseksi olivat seurakunnat varemmin väkiluvultaan paljoa pienemmät, niin että kaavojen täyttäminen ei silloin vaatinut papistolta niin paljoa kuin nykyaikana.

Kuten edellä on viitattu, ei tämä papiston kautta koottu ammattitilastollinen ainehisto enää nykyaikana vastaa niitä kohtuullisiakaan vaatimuksia, joita tällaiselle tilastolle meidän aikanamme asetetaan. Tärkein muistutus, mikä sitä vastaan nykyaikana on tehtävä, on se, että kysymyksessä oleva papiston kautta saatu väkiluku- ja ammattitilasto antaa tietoja kustakin seurakunnasta *niistä henkilöistä, jotka 31 päivänä joulukuuta laskuvuonna olivat kirkonkirjoissa, eikä seurakunnassa todellisuudessa asuvista henkilöistä.* Tämä asianhaara ei varhaisempina aikoina vaikuttanut häiritsevästi, kun varsinkin maalaiskuntain väki yleensä syntyi, asui ja kuoli kotikunnassaan. Mutta myöhemmin, kun kulkuneuvot ovat parantuneet ja siirtyminen paikasta toiseen muutoinkin on käynyt entistä helpommaksi ja houkuttelevammaksi, on kirkonkirjoissa oleva väkiluku yhä enemmän ruvennut poikkeamaan kunnassa todellisuudessa asuvien luvusta.

Syynä tähän on se, että kirkonkirjoista ei saa poistaa ketään, joka ei ole itse sitä pyytännyt seurakunnasta poismuuttoa varten, tai josta ei ole virallisesti ilmoitettu, että hän on seurakunnan ulkopuolella kuollut. Tästä on seurauksena, että sellaiset henkilöt, jotka ovat jo vuosikymmeniä olleet seurakunnasta poissa siitä ilmoittamatta, tai jotka ovat jo aikoja sitten (esim. ulkomailla) kuolleet, pidetään kuitenkin kirkonkirjoissa, kunnes vihdoin Tilastollisesta Päätoimistosta huomautetaan että ne ovat jo niin vanhoja, että ne — ellei niiden elossaolosta voida varmoja tietoja antaa — voidaan pitää kuolleina.

Lähempänä todellisuutta pitäisi niitten tietojen Suomen väkiluvusta olla, jotka saadaan toisesta virallisesta lähteestä, nimittäin *henkikirjoista*, joissa myöskin on jonkunlaisia ammattitilastollisia tietoja. Jo vuosisatoja, eli siitä saakka kuin meillä henkiveroa on kannettu, on, kuten tunnettu, pidetty virallista vuotuista luetteloa veronalaisista henkilöistä. Alussa nämä luettelot sisälsivät ainoastaan maan veronalaiset asukkaat, mutta vuonna 1765 määrättiin viranomaiset henkilöluetteloihin merkitsemään »kaikki ihmiset, joilla henki on, mitä säätyä, sukupuolta tai minkä ikäisiä he ovatkaan». Voimassa olevan asetuksen mukaan (10 p. huhtik. 1894) on »jokainen Suomen kansalainen vaimonsa, lastensa ja muitten hänen ruokakuntaansa oikeastaan kuuluvien henkilöjen kanssa hengille kirjoitettava siinä paikkakunnassa, jossa hänellä on asuntonsa ja kotonsa». Tämän mukaan pitäisi siis henkikirjojen olla todellisuutta lähempänä kuin kirkonkirjojen sekä tavallisissa oloissa ainakin useimmista maalaiskunnista osoittaa väkiluvun *pienemmäksi* kuin kirkonkirjat. Näin onkin asianlaita useimmissa maalaiskunnissa. Esimerkiksi seuraavissa kunnissa oli kirkonkirjojen mukaan 19 $\frac{31}{12}$ 00 allamainitut määrät enemmän asukkaita kuin henkikirjoissa 19 $\frac{1}{1}$ 01 (*H. l.*): Sahalahti 635, (*Vi. l.*): Kymi 612, Muola 753, Jaakkima 834, Sortavalan m. 529, Suistamo 422, Impilahti 720, (*M. l.*): Pieksämäki (ja Wirtasalmi) 452, (*K. l.*): Suonnejoki 530, Liperi 1,834, (*Va. l.*): Lapväärtti 892, Närpiö 479, Korsnääsi 435, Peräseinäjoki 1,014, Jurva 1,440, Petalahti 667, Nurmo 857, Munsala 682, Pietarsaari 748, Kokkolan m. 1,507, Lohtaja 416, Toholampi 476, (*O. l.*): Sievi 462, Kalajoki 598, Rantsila 442, Haapajärvi 432, Nivala 527, Haapavesi 414, Sotkamo 589, Puolanka 619, Ii 515, Pudasjärvi 787, Kuusamo 1,199, Kemijärvi 433, Simo 418, Kemin m. 453. Mutta näiden ohella on paljon kuntia, joissa kirkonkirjojen mukaan päinvastoin oli huomattavasti vähemmän väkeä kuin henkikirjojen mukaan. Tällaisia olivat esim. (*U. l.*): Helsingin m. 3,511, (*T. ja P. l.*): Kaarina 1,375, Röntämäki 2,201, (*H. l.*): Pirkkala 654, Messukylä 468, Kuhmalahti 679, (*Vi. l.*): Ruokolahti 420, Viipurin m. 12,108, Soanlahti 785, (*K. l.*): Rautalampi 417, Polvijärvi 1,483, Kontiolahti 1,188, Pielisjärvi 827, (*Va. l.*): Laihia 1,002, Lapua 921, Alavuus 762.

Mistä johtuu se omituinen ilmiö, että henkikirjoissa välistä on enemmän asukkaita kuin kirkonkirjoissa, ei ole helppo yksityiskohdittain selittää; siihen

on nähtävästi monta eri syytä. Yksi hyvin yksinkertainen selitys on se, että kirkollinen ja hallinnollinen alue ei ole aina sama. Kun esim. Viipurin *kaupungissa* henkikirjojen mukaan väkiluku on paljon pienempi kuin kirkonkirjojen mukaan ja Viipurin *maaseurakunnassa* taas päinvastoin henkikirjojen mukaan paljon suurempi kuin kirkonkirjojen mukaan, niin on siihen epäilemättä syynä se, että henkikirjoittajalla on ollut toinen raja kaupungin ja maaseurakunnan välillä, kuin mitä kirkonkirjoissa pidetään. Mutta kun tässä tapauksessa Viipurin kaupungissa erotus on lähes 15,000 henkeä ja maaseurakunnassa vain vähän päälle 12,000, niin jää siinä kuitenkin 3,000 selittämättä. Samalla tapaa on useitten muitten suurten kaupunkien ja niiden lähellä olevien maalaiskuntien laita. Nämä, samaten kuin muutkin käsittämättömät eroavaisuudet, johtunevat luultavasti siitä, että henkikirjoja hoidetaan eri paikoin ja eri aikoina erilaisten periaatteitten mukaan, jopa, kuten tunnettua on, väliin suorastaan hutiloimalla.

Joka tapauksessa edellä osoitetut vastakkaisiin suuntiin menevät erotukset kirkon- ja henkikirjojen välillä tasoittavat koko maan maalaiskuntain loppusummia ja vaikuttavat siis sen, että tulokset näyttävät yhtäläisemmiltä, kuin mitä ne itse asiassa ovat.

Tästä on siis käynyt ilmi, että tätä nykyä ei voi luottaa henkikirjojenkaan tuloksiin. Mutta sitä paitsi on vielä huomioon otettava, että niissäkään tapauksissa, jolloin henkikirjoissa on vähemmän väkeä kuin kirkonkirjoissa, ei voi niiden tulosta pitää siinä määrässä todellisia oloja ilmoittavana, kuin edellä esitetyistä henkikirjoitusta koskevista asetuksen määräyksistä voisi luulla. Henkikirjoituksen perustuksena ovat nimittäin edellisen vuoden kirkonkirjat. Tämä seikka on luonnollisesti omansa vaikuttamaan siihen suuntaan, että henkikirjoihin jää melkoinen määrä sellaisiakin henkilöitä, joitten asuinpaikka ei enää ole se kunta, josta henkikirjoitus tehdään, vaikka he vielä ovatkin seurakunnan kirkonkirjoissa. Sillä henkikirjoitusta koskevassa asetuksessa 10 päivästä huhtikuuta 1894 sanotaan, että »henkikirjoituksesta kunnassa älköön ketään muuta ulosuljettako, kuin sitä, joka on lähtenyt maasta ja asettunut ulkomaan paikkaan, taikka joka enemmän kuin viisi vuotta takaperin on paennut (!) kotopaikasta ilman että tietoa hänestä sittemmin on tullut, taikka josta toimituksessa saadaan selville, että hän samalta vuodelta jo on tahi olisi pitänyt olla toisessa kunnassa hengille kirjoitettuna; — — —». Näistä määräyksistä on näet huomattava, että usein voipi olla mahdotonta tietää, onko joku kuntalainen ulkomailla vaiko jollakin toisella paikkakunnalla Suomessa; että niinkään lienee henkikirjoittajan vaikea pitää muistissa, kutka kuntalaiset ovat enemmän kuin viisi vuotta »takaperin» »paenneet» kunnasta, varsinkin silloin kun henkikirjoittajat tiheään vaihtuvat; samaten tapahtunee verrattain harvoin, että paikkakunnalta »paenneesta» saataisiin selvitystä siitä, että hän on jo samalta vuodelta tullut otetuksi henkikirjoihin toisella paikkakunnalla.

Samassa asetuksessa sanotaan vielä, että kruununnimismies olkoon velvollinen henkikirjoitukseen antamaan kylittäin tehdyn luettelon kaikista, jotka edellisen vuoden kuluessa ovat häneltä saaneet todistuksen työn hakemista varten toisesta paikkakunnasta, eivätkä jo ole kotipaikkaan palanneet, ynnä ilmoituksen, mihin mainitut henkilöt työnsaantia varten ovat lähteneet. Kun kruununnimismiehen on tavallisesti mahdoton saada selkoa siitä, mihin työnhakijat lopulta ovat joutuneet, sekä varsinkin suurissa kunnissa vaikea tietää, ovatko he mahdollisesti jo kotiutuneet, joutuvat nämä henkilöt tavallisesti henkikirjoihin »kylän loppulaisten» t. m. s. nimellä kunkin kylän loppuun ja luetaan kunnan asukkaitten joukkoon, vaikka he olisivat jo vuosikausia olleet kunnasta poissa. Näistä syistä on luonnollista, etteivät henkikirjatkaan, vaikka niiden antamat väkilukutiedot voivat melkoisestikin erota kirkonkirjojen tiedoista, voi antaa oikeita tietoja kuntain *todellisesta asukasluvusta*, vaan tulee väkiluku niissäkin sisältämään suuret määrät n. s. »kuolleita sieluja». Esimerkkinä mainittakoon, että kun tässä käsiteltävänä olevia Tilattoman Väestön Alakomitean tutkimusta varten annettuja tietoja verrattiin henkikirjoihin ja eräästä kunnasta kyseltiin eräästäkin miehestä, joka oli henkikirjoissa, mutta ei Alakomitean luettelossa, saatiin vastaukseksi, että, vaikka hän vielä sinä vuonna olikin henkikirjoissa, niin oli hän ollut jo 12 vuotta paikkakunnalta poissa ja useampia vuosia sitten kuollut toisella paikkakunnalla.

Kun siis tähänastinen ammattitilasto on perustunut väkilukutietoihin, jotka ovat tällä tavalla poikkeavia maalaiskuntain todellisesta väkiluvusta, täytyy sen olla melkoisesti puutteellinen.

Mutta tämä ei suinkaan ole ainoa puutteellisuus nykyisessä virallisessa ammattitilastossamme. Lisäksi tulee se tärkeä seikka, että vaikka papit ovatkin sopivia antamaan tarkkoja tietoja väestön iästä, sukupuolesta y. m. s. asianhaaroista, jotka he saavat kirkonkirjoista, niin eivät heidän antamansa ammattitiedot voi olla tarkkoja, koska niitä ei ole kirkonkirjoissa ja koska on mahdoton vaatia, että yksi henkilö voi ilman muuta tuntea tässä suhteessa laajan alueen kaikkia asukkaita, vaan tulevat tiedot suureksi osaksi jäämään arvaamisen varaan; samaa voidaan vieläkin suuremmalla syyllä sanoa henkikirjoittajista. Lisäksi on huomattava, että papiston ei tarvitse antaa ammattia koskevia tietoja kustakin henkilöstä, eikä edes kustakin ruokakunnan päämiehestä erikseen, vaan tulee papiston kaavakkeessa oleviin sarakkeihin ainoastaan merkitä, kuinka monta henkilöä seurakunnassa harjoittaa eri ammattia, siis antaa vain *summattaisia tietoja*. Tästä kirjoittaa eräs valistuneimpia maaseudun kirkkoherroja tämän tutkimuksen tekijälle kirjeessä tammikuulta 1912 seuraavaa: »Mitä papiston antamaan viralliseen tietoon (eläkkeestä eläjistä) tulee, on se arviolta tehty — — —. Kun kirkonkirjoissa ei ole merkintöjä ihmisten talou-

dellisistä asioista eikä yksityiset katso velvollisuudekseen antaa tietoja, miten he elatuksensa saavat, ja kun papisto suurissa seurakunnissa luonnollisesti ei voi henkilökohtaisesti tuntea — taloudellisia oloja, ei varmaa tietoa mielestäni voida kirkonkirjojen nojalla saada muista kuin niistä seikoista, joista kirkkolain 146 §:n mukaan on kirjoja pidettävä. — — — Kun alkutiedot näin ollen »otetaan ilmasta», ei ole ihmettelemistäkään, että eroavaisuudet eri tahoilta saatujen tietojen välillä ovat suuret ja että ainoastaan summittaisia todennäköisyystietoja voidaan tämänluontoisista asioista saada.»

Kolmas suuri puutteellisuus puheenaolevassa ammattitilastossa on siinä, että papistolle ei ole annettu riittävän tarkkoja ohjeita ja selityksiä, minkälaista väkeä sen on eri ammattiryhmiin luettava. Tästä johtuu ensiksikin se, että eri seurakunnissa noudatetaan eri menettelytapaa alkutietoja merkitessä, ja toiseksi se, että samassakin seurakunnassa eri vuosina voidaan noudattaa eri menettelytapoja, kun alkutietojen antajat vaihtuvat. Tämä näkyy esimerkiksi siitä, että kirkonkirjojen mukaan olisi maanviljelyselinkeinosta elävä väestö luvultaan allamainittuina vuosina vaihdellut seuraavalla tavalla:

V. 1880	.....	1,533,000	henkeä
» 1890	.....	1,718,000	»
» 1900	.....	1,550,000	»

Samaten vaihtelevat henkikirjoittajain käsitykset eri aikoina siitä, millaisia henkilöitä on luettava torppariluokkaan kuuluviksi, sillä torppareita ilmoitettiin henkikirjoissa:

V. 1885	.....	66,704
» 1887	.....	65,039
» 1890	.....	69,936
» 1891	.....	67,490
» 1892	.....	69,739
» 1896	.....	71,577
» 1901	.....	67,083

Neljäs tärkeä puutteellisuus nykyisessä virallisessa ammattitilastossamme on siinä, että se ei tarjoa mitään tietoja ihmisten sivuelinkeinoista, joiden merkitys kuitenkin eräissä oloissa on hyvinkin suuri.

Nämä Suomen väkiluku- ja ammattitilaston puutteellisuudet eivät kuitenkaan ole saaneet Tilattoman Väestön Alakomiteaa, sitä tutkimustasuunnittelussa, josta tämä Suomen maalaiskuntain maatalviljelevää väestöä käsittelevä

tutkimus muodostaa yhden osan, päättämään ryhtyä varsinaista ammattilaskua toimittamaan. Sillä sille oli varsin hyvin selvillä ne suuret vaikeudet, joita maamme harva asutus ja väestömme kehittymättömyys tällaisille tutkimuksille asettavat.

Tämän vaatimattoman ammattitilaston aiheutti Alakomitean Suomen maalaiskuntain yhteiskuntataloudellisia oloja käsittelevän tutkimuksen luonne. Sen sijaan näet, että samansuuntaiset tutkimukset muissa maissa tavallisesti käsittelevät esimerkiksi maanomistus-, asunto-, viljelmä- ja karjanomistusoloja kutakin erikseen, katsoi Tilattoman Väestön Alakomitea, silmälläpitäen sille annettua tehtävää, tarkoituksenmukaiseksi tässä tutkimuksessa lähteä *ihmisestä* ja pyrkiä selvittämään, miten maalaiskunnissa asuvan väestön tarpeet maanomistus-, asunto-, viljelmä- ja karjanomistusoloihin nähden olivat tyydytetyt ja missä määrin ne kaipasivat korjausta. Tästä syystä määrättiin *ruokakunta* siksi *tilastolliseksi yksiköksi*, josta yllämainitut tiedot olivat koottavat.

Jokaisesta maalaiskunnassa todellisesti asuvasta ruokakunnasta oli, riippumatta siitä, kuuluiko siihen yksi vai useampi henkilö, erityiseen kylittäin ja taloittain tehtyyn luetteloon merkittävä ruokakunnan päämiehen nimi ja sen jälkeen eri sarakkeissa häneen kohdistuvat tiedot maanomistus-, asunto-, viljelyn maan- ja karjaoloista. Kun oli tärkeätä tietää, miten esim. maanomistus jakaantui eri ammattiryhmille, asetettiin kyselyvihkoon myöskin erityinen särke *ruokakunnan päämiehen pääelinkeinoa* varten; ja niinikään, kun oli välttämätöntä saada tieto esimerkiksi siitä, kuinka monta henkeä asui keskimäärin asuinhuonetta kohti, asetettiin kyselyvihkoon myöskin särke, johon oli merkittävä, *montako henkeä kuhunkin ruokakuntaan kuului*. Tällä tavalla puheenaolevaan tutkimukseen tuli luonnollisesti liittymään jonkunlainen *ammattilasku maalaiskuntain koko väestöstä 1 päivänä syyskuuta 1901*. Tätä tutkimuksen osaa on siis pidettävä tavallaan Alakomitean suuren yhteiskuntataloudellisen tutkimuksen sivutuotteena, niin hyvin sen syntyyn kuin myöskin sen tuloksiin nähden. Sillä, kuten jo ylempänä on sanottu ja kuten alempana tullaan lähemmin selkoa tekemään, ei Alakomitea ole voinut omistaa tälle tutkimuksen puolelle niitä voimia ja varoja, joita todellinen nykyaikainen ammattilasku olisi vaatinut. Mutta katsoen siihen, että tämä tutkimus pantiin yhteyteen erittäin tarkan ja huolellisesti kootun maanomistus-, asunto-, karja- ja viljelmätilastollisen ainehiston kanssa, on tässä kuitenkin, kaikista puutteista huolimatta, saatu sellainen ainehisto Suomen maalaisväestön ammatillisesta ryhmittymisestä ja maanviljelysväestön yhteiskunnallisesta kokoonpanosta, että se on omiaan tarjotaan tärkeätäkin lisäselitystä maalaisoloihimme, jonka vuoksi olisi ollut vahinko jättää se julkaisematta, varsinkin kun ottaa huomioon ne suuret puutteellisuudet, jotka esiintyvät tähänastisessa Suomen virallisessa ammattitilastossa.

Siinä kyselykaavassa, jonka mukaan Tilattoman Väestön Alakomitea hankki tilastollisen ainehistonsa Suomen maalaiskuntain yhteiskuntataloudellisista oloista, ovat seuraavat sarakkeet, jotka koskevat *väestöoloja*:

- (1.) Kylän ja mantaaliin pannun maan tai muun kiinteistön nimi.
- (2.) Tilan numero.
- (3.) Maanomistajan ristimä- ja sukunimi.
- (4.) » ammitti.

Tilalla, kunnan tai kylän yhteisellä tai kruunun maalla asuvien *kaikkien ruokakuntien* päämiesten:

- (5.) Nimi.
- (6.) Ammitti, eli se toimi, josta hän saa pääasiallisimman elatuksensa tai tulonsa.
- (7.) Ruokakuntaan kuuluvien henkilöitten koko lukumäärä (isäntä- ja palvelusväki, lapset, hoitolaiset, y. m.).

Ruokakunnan 15 v. vanhemmista jäsenistä elättävät itsensä *palkkatyöntekijöinä*, s. o. palkollisina, päivätyöntekijöinä y. m. s:

Pääasiallisesti maanviljelystyössä:

- (8.) miehiä.
- (9.) naisia.

Muussa työssä:

- (10.) miehiä.
- (11.) naisia.

Kyselykaavaa seuranneissa yleisissä ohjeissa sanotaan näitä sarakkeita koskevista asioista m. m. seuraavaa:

Ensiksi on vuoden 1900 tai mieluummin, missä se on mahdollista, vuoden 1901 mantaalikirjoihin perustuvista kuntien veroluetteloista, tarpeen mukaan korjattuina ja lisättyinä kunnallislautakunnan esimiehen luona ja hänen valvontansa alla (mieluummin hänen itsensä kautta), täytettävä sarakkeet 1—6. Kun tätä työtä tehdään, tulee ottaa huomioon:

a) että tähän tilastoon tahdotaan saada luettelo kunnan *kaikista* perheistä eli *ruokakunnista*. Sanalla »ruokakunta» tarkoitetaan tässä tilastossa samaa kuin »huusholli» tai »talous», se on kaikkia niitä henkilöitä, jotka syövät yhteisen isännän ruokaa; yksityinen henkilö, joka syö omaa ruokaansa, muodostaa siis myöskin eri ruokakunnan;

b) että sen vuoksi kunkin kunnassa 1 p. syyskuuta 1901 asuvan ruokakunnan isännän (haltijan eli päämiehen) tulee saada vihkossa oma rivinsä, jolle merkitään kaikki häntä tai hänen ruokakuntaansa koskevat tiedot;

c) koska kokemus on osoittanut, että tällaisia tietoja kerätessä tapaa kunnassa asuvia ruokakuntia, joita ei ole kunnan kirjoissa, olisi suotavaa, että vihkoja veroluettelosta täytettäessä aina kunkin tilan kohdalle jätettäisiin joku tai useampia rivejä tyhjäksi, jotta niille voisi kerääjä merkitä tällaisia ruokakuntia. Toiselta puolen voipi tietojen kerääjä matkoillaan huomata, että kunnassa ei enää asu ruokakuntia, jotka luettelossa löytyvät; silloin tulee hänen kynällä pyyhkiä pois vihkostaan ruokakunnan isännän nimi ja ammitti sekä jättää sen kohdalla oleva rivi täyttämättä.

Tietoja merkittäessä on yleensä muistettava, että ne tahdotaan saada sellaisiksi, kuin olot ovat 1:nä päivänä syyskuuta (1901), vaikka ne kerättäisinkin myöhemmin; — →

Eri sarekkeista annettiin seuraavat ohjeet:

- Sarekkeet 3—4. Kun annetaan tietoja *maanomistajista*, niin tulee pitää mielessä, että tahdotaan tietää, onko tilan omistajana kruunu tai kunta, onko tila papin tai lukkarin virkatalo tai onko se lahjoitettu jollekin *armeliaisuuslaitokselle*, onko sen omistajana joku yhtiö (*maanviljelysyhtiö, saha- tai puunjalostusyhtiö, muu yhtiö*) tai onko tila yksityisen omistajan hallussa; yksityisistäkin omistajista tahdotaan tietää, ovatko he *maanviljelijöitä, sahan tai muun puunjalostustehtaan, tai muitten tehtaitten omistajia tai muita yksityisiä henkilöitä, kuten virkamiehiä, kauppiaita y. m. s.*
- Sareke 5. Sarekkeeseen 5 eli perheen tai ruokakunnan päämieheksi, isännäksi, haltijaksi on merkittävä se henkilö, joka etupäässä vastaa ruokakunnan taloudesta.
- Sareke 6. Sarekettä 6 täytettäessä tulee muistaa, että tahdotaan tietää, onko perheen haltija *maanomistaja, torppari, muonamies, renki tai maatyöntekijä, virkamies, kuten pappi, opettaja, metsänhoitaja, nimismies, tai käsityöläinen, kuten räätäli, suutari, seppä j. n. e. tai tehtaan- tai sahantyömies, rakennustyömies, ompelijatar, kättilö, taikka koroillaan tai eläkkeestä eläjä j. n. e.* Sellaiset nimitykset *kuin itsellinen tai mäkitupalainen eivät kelpaa*, koska ne eivät mitään ammattia merkitse; *mäkitupalainen* tai *itsellinen* voipi olla *maanviljelystyömies, tehtaalainen, suutari j. n. e.* Jos sama henkilö on *samalla esim. kauppias tai virkamies ja maanviljelijä, tulee merkitä se ammatti, josta hän saa pääasiallisimman elatuksensa tai tulonsa.*
- Sareke 7. Sarekettä 7 täytettäessä tulee pitää mielessä, että tässä tilastossa ovat ruokakunnan jäseniksi luettavat kaikki ne henkilöt (*siis, paitsi isäntäväkeä, lapsia tai muita samasta pöydästä syöviä isäntävään omaisia, myöskin palvelijat, hoitolaiset y. m.*), jotka 1 p. syyskuuta eivät ole siitä *pysyväisesti eronneet* (esimerkiksi omaa ruokakuntaa perustamalla tai poisuuttamalla j. n. e.). Kesän yli asuvia kaupunkilaisia ei oteta lukuun.
- Sarekkeet 8—11. Sarekkeista 8—11 on huomattava, että niihin pannaan *ainoastaan palkastaan* itsensä elättävät työmiehet ja naiset, olkootpa sitten sen perheen työssä, johon he tässä luetaan tai jonkun toisen töissä. Vielä on huomattava, että tähän on pantava myöskin perheen isäntä itse, jos hän palkollisena tai päivätyöläisenä tekee työtä toiselle.

Nämä selitykset eivät kuitenkaan olleet kaikissa kohdin jokaiselle tietojenkerääjälle kyllin riittävät. Annetun ohjeen johdosta saapui sen vuoksi jo keräys-työn kestäessä Alakomitean sihteerille eri tahoilta kirjeitä, joissa pyydettiin lisäselityksiä. Niitä annettiinkin, paitsi yksityisesti, painetuissa kiertokirjeissä, jotka lähetettiin kaikkiin kuntiin. Väestöoloja koskevista sarekkeista annettiin siten kiertokirjeessä 13 p. syyskuuta 1901 seuraavat lisäselitykset:

1. Kaikkein useimmissa kirjeissä on kysytty, miten tulee menetellä sellaisten ruokakuntain tai ruokakuntain yksityisten jäsenten suhteen, jotka oleskelevat työansioilla ulkomailta tai muissa kunnissa kotimaassa. — Siihen saamme selvittää, että ei ole tarkoitus kysymysvihkoihin ottaa muita *ruokakuntia*, kuin ne, jotka 1 p. syyskuuta *todellisesti* asuivat kunnassa. Ja samaten ovat ne ruokakuntain *jäsenet*, jotka oleskelevat Amerikassa, Ruotsissa,

Keisarikunnassa tai muualla työansiolla, työpässillä tai ilman sitä, pois jätettävät. Ainoastaan ne yksityiset ruokakuntain jäsenet, jotka 1 p. syyskuuta satunnaisesti olivat matkalla tai tilapäisellä työansiolla poissa kunnasta (esim. kesän yli), ovat luetteloihin otettavat. Sitä vastoin sellaiset henkilöt, jotka, muualta kotoisin, kesän yli ja vielä 1 p. syyskuuta tilapäisesti oleskelivat kunnassa, eivät ole tauluihin otettavat, sillä ne ovat kotikunnissaan merkittävät.

2. Muutamista kunnista on kysytty, ovatko n. s. eläkevanhukset eli syytinkimiehet ja vaimot sekä yli-ikäiset ja köyhät, jotka ovat kunnan veroista vapaat, merkittävät tauluihin. — Näihin tauluihin ovat otettavat kaikki kunnassa elävät henkilöt, jos niitä ei olisi kukaan kunnan veroluetteloissa. (Huomatkaa sitä varten yleisiä ohjeita c). Sellaiset henkilöt ovat pantavat eri ruokakunnaksi, vaikka ne eläisivätkin yksin, jos ne ovat omassa ruoassaan.

4. Eräistä kunnista on kysytty, tuleeko kunnan antaa tietoja sellaisista torppareista, jotka asuvat kunnan rajain sisällä, ovat kunnan kirjoissa ja maksavat kunnalle veroja, vaikka heidän asumansa maa kuuluu toisessa kunnassa olevalle tilalle ja siellä asuvalle maanomistajalle. — Kyllä! mutta silloin on erityisesti muistutuksiin merkittävä, missä kunnassa olevalle ja minkä nimiselle tilalle ne kuuluvat.

5. Toisesta kunnasta on kysytty, miten sellaiset naimisissa olevat rengit ovat merkittävät, jotka itse syövät isäntänsä pöydästä, mutta joiden vaimot ja lapset asuvat kotonaan ja ovat omassa ruoassaan. — Vaikka näyttääkin siltä, kuin ohjeitten (sarekkeeseen 7) sanojen mukaan tuollaiset rengit olisivat merkittävät isäntänsä ruokakuntaan kuuluviksi, niin se ei ole tarkoitus; he ovat tietysti oman perheensä päämiehiä ja heidän nimensä on sen vuoksi merkittävä eri riville sarekkeeseen 5 ja heistä ja heidän perheistään ovat siis tiedot erikseen annettavat. Mutta tulee erityisesti muistaa panna heidän nimensä kohdalle sarekkeeseen 8 heitä varten ykkönen.

Uusien kyselyjen johdosta toimitettiin Alakomitean puolesta kunnille toinen kiertokirje 28 p. syyskuuta s. v., jossa väestöoloja käsittelevien sarekkeitten täyttämistä varten annettiin vielä seuraavat lisäohjeet:

1. Muutamissa kunnissa on sarekkeisiin 8—11 merkitty kaikki 15 vuotta vanhemmat henkilöt. — Mutta kuten jo sarekkeiden päällekirjoitus osoittaa, on huomattava, että näihin sarekkeihin merkitään ainoastaan ne 15 vuotta vanhemmat henkilöt, jotka elättävät itsensä palkkatyöntekijöinä. Sarekkeeseen 7 merkitään sitävastoin ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden koko lukumäärä: niinhyvin lasten kuin aikuisten.

2. Amerikassa, muualla ulkomailla tai omassa maassa muissa kunnissa työansiolla tai muutoin oleskelevien henkilöiden merkitseminen on vieläkin osittain synnyttänyt epävarmuutta. — Sen lisäksi mitä ensimmäisen kiertokirjeen 1:ssä kohdassa on mainittu, pyydetään huomauttaa, että perheen päämieheksi kotikunnassa on merkittävä joko vaimo tai se perheen jäsen, joka kotikunnassa vastaa perheen taloudesta.

3. Eläkevanhusten ja vaivaishoitolaisten merkitsemisestä on myös tehty kysymyksiä. — Sellaiset eläkevanhukset ja vaivaishoitolaiset, jotka syövät omaa ruokaansa ja muodostavat siis eri ruokakunnan, ovat erikseen merkittävät; jollei heille voida mitään ammattia ilmoittaa, merkitään he joko eläkevanhuksiksi tai vaivaishoidosta eläviksi (vrt. myös ensimmäisen kiertokirjeen 3:ttä kohtaa). Hoitolaiset sitävastoin, jotka syövät isännän pöydästä, ovat luettavat isännän ruokakuntaan kuuluviksi.

4. On kysytty, miten on merkittävä sellaiset naiset, jotka ovat itsellisen kirjoissa, mutta eivät harjoita mitään ammattia. — Jos he syövät omaa ruokaansa ja muodostavat siis eri ruokakunnan, ovat he erikseen merkittävät. Heidän ammatikseen on merkittävä se elanto- tai työtapa, josta he saavat pääasiallisimman elatuksensa.

Kun tiedot saapuivat Alakomitean tilastolliseen toimistoon ja niitä ryhdyttiin tarkastamaan, huomattiin useitten kuntain tiedoissa puutteita, joko aukkoja tai virheitä, tai että ne olivat muutoin sellaisia, että ne herättivät epäilystä ja sen vuoksi vaativat selitystä.

Väestöoloja koskevia tietoja ryhdyttiin ensiksi tarkastamaan sillä tavoin, että asianomaisesta virastosta hankittiin koko maan henkikirjat, joihin saatuja tietoja verrattiin. Ensiksi tarkastettiin, että kunnista lähetetyt kyselyvihkot sisälsivät kaikki ne maanomistajat, jotka henkikirjoissakin luetellaan. Tämä tarkastus antoi erittäin hyvän käsityksen tietojenantajain huolellisuudesta. Tosin löytyi muutamia kuntia, joitten tiedot eivät pitäneet aivan yhtä henkikirjojen kanssa, mutta kirjeenvaihdon tai muun tutkimuksen kautta saatiin tyydyttäviä selityksiä: eroavaisuudet oli näissä tapauksissa aiheuttanut se, että puheenaolevien kuntien alueet olivat toistensa sisässä ja että henkikirjoissa muutamat talot oli luettu toiseen kuntaan, kuin Alakomitealle annetuissa luetteloissa. Tässä tilastossa meneteltiin silloin sillä tavalla, että puheenaolevat talot ja niiden maalla olevat torpat ja asukkaat aina katsottiin kuuluviksi siihen kuntaan, jonka rajojen sisällä ne ovat, huolimatta siitä, että ne kameraalisesti kuuluvatkin toiseen kuntaan. Ainoastaan yhdestä kunnasta huomattiin kontrollityön kestäessä, että Alakomitealle annetuissa tiedoissa oli epähuomiosta jätetty pois yksi kokonainen kylä; siihen hankittiin jalestapain tiedot. Sen lisäksi on painatus-työn valmistumaisillaan ollessa käynyt ilmi, että Sodankylän (*O. l.*) kunnankin tiedoista on yksi kylä jäänyt pois, mitä ei enää voitu auttaa, ja on tämä vailinaisuus valitettavasti muutamissa suhteissa ikävästi häirinnyt tämän kunnan tuloksia.

Toiseksi tarkastettiin henkilölukua maanomistajain perheissä sekä myöskin tilattomain ruokakuntia ja näiden henkilölukua. Tätä tarkastusta toiselta puolen helpoitti se, että kunkin maanomistajan maalla asuvat tilattomat olivat sekä henkikirjoissa että Alakomitealle annetuissa tiedoissa enimmäkseen merkityt heti asianomaisen maanomistajan jälkeen, mutta toiselta puolen tarkastusta vaikeutti se seikka, että henkikirjat olivat 1 p. tammikuuta ja tämän tutkimuksen ensitiedot 1 p. syyskuuta, joten aina täytyi olettaa, että tällä väliajalla oli melkoisia muutoksia tapahtunut. Kuitenkin tämäkin tarkastus, jota luonnollisesti voitiin tehdä ainoastaan sieltä täältä kussakin kunnassa, yleensä antoi lohdullisen tuloksen: ainoastaan yhden kunnan (*Vi. l.*) tiedot huomattiin tässä tarkastuksessa aivan vääriksi sen kautta, että kunnallisviranomaisen oli vil-

pillisesti yrittänyt lisäämään kuntansa väkilukua muuttamalla kunnallisveroluettelosta oikein kopioituja ruokakuntain henkilölukua osoittavia numeroita siten, että hän 1:sistä oli tehnyt 4:sia tai 7:iä ja 2:sta ja 3:sta 12:ta ja 13:ta. Tähän tahalliseen väärennykseen häntä nähtävästi oli houkutellut K. Senaatin antama lupaus, että puheenaolevien tilastotietojen hankkimisesta oli maksettava korvausta kultakin tuhannelta asukkaalta. Kun muita isompia eroavaisuuksia huomattiin kuntien antamien ja henkikirjoissa olevien tietojen välillä ja niistä ryhdyttiin kirjeenvaihtoon kunnallislautakuntain esimiesten kanssa, saatiin tavallisesti varsin todenmukaisia selityksiä.

Yleensä on siis tämä tilasto erittäin luotettava kaikista maanomistajain ruokakunnista sekä lisäksi kaikista niistä ruokakunnista, joilla oli vakinainen asuntonsa kunnassa, olipa ne sitten torppareita, mäkitupalaisia tai tilattomia. Mutta tällaista arvostelua ei voi antaa niistä tiedoista, jotka osoittavat n. s. »virtaimen» väestön lukua kunnissa, s. o. sellaisten henkilöitten, joitten olinpaikkaa kuntalaiset eivät tunteneet, vaikka ne vielä olivat kunnan henkikirjoissa. Useissa maanosissa on näet tapana merkitä henkiluetteloihin kunkin kylän, toisissa vasta kunkin kunnan loppuun tällaiset irtolaiset, joilla ei ole vakinaista asuinpaikkaa, n. s. »löysäläisinä», »ruotuvaivaisina», »kylänhuonoina» tai »kylänloppulaisina». Näitten suhteen, joita muutamien kuntien henkikirjoissa voi olla satoja, jopa tuhansiakin, olivat kunnallisviranomaiset Alakomitealle antamissaan tiedoissa menetelleet hyvin erilailla. Useissa kunnissa oli niistä aivan tutkimuksen tarkoituksen ja Alakomitean antamain ohjeitten mukaisesti jätetty pois (tai merkitty kunnasta poissa-oleviksi) kaikki ne, joista ensitietoja kerättäessä oli huomattu, että ne eivät enää kunnassa asuneet. Toisissa kunnissa taas oli kopioitu »irtolaisten» luettelo semmoisenaan henkikirjoista ja merkitty ne kunnassa loisina asuviksi. Kolmannet kuntain viranomaiset vihdoin olivat jättäneet kaikki irtolaiset kokonaan pois Alakomitealle annetuista tiedoista, kuten näytti, ollenkaan tutkimatta, olisiko mahdollisesti osa heistä silloin kunnassa vakinaisesti asuvia.

Sen johdosta, että tehty vertaus henkikirjojen ja Alakomitealle tulleitten tietojen välillä osoitti, että monesta kunnasta tulleista tiedoista oli jätetty kokonaan pois kaikki sellaiset ruokakunnat, jotka henkikirjoissa oli merkitty kylien loppuun e. m. yhteisillä nimityksillä, kopioitiin useitten tällaisten kuntien henkikirjoista puheenaoleva »irtolaisten» luettelo uusiin Alakomitean kyselyvihkoihin, jotka lähetettiin kuntain viranomaisille pyynnöllä, että siellä otettaisiin niistä mahdollisimman tarkka selko ja kustakin erikseen ilmoitettaisiin, mitä niiden olinpaikasta tiedettiin sekä niistä, jotka havaittaisiin kunnassa todella asuviksi, annettaisiin Alakomitealle kyselyvihkoissa vaaditut tiedot.

Tällä tavalla tehtiin m. m. *Kontiolahden* (K. l.) kuntaan nähden, jonka henkikirjoissa oli kylien lopussa 840 pääasiallisesti yksihenkistä n. s. löysäläisen y. m. s. ruokakuntaa, jotka oli Alakomitealle annetuista tilastotiedoista jätetty

pois. Kunnasta palautetuista uusista kyselyvihoista nähtiin, että mainituista ruokakunnista 17 (yksihenkistä) oli *kuollut*, 28 oli *vaivaistalolla*, 98 oli *merkitty jo varemmin jollekin talolle samassa kunnassa* («piikana» tai «renkinä» tai «lastenhoitajana» tai «vävyensä hoidossa», tai «naimisissa» tai muuten), 137 mainittiin asuviksi *muilla paikkakunnilla* (useat lähipitäjissä olevilla tehtailla, toiset kaupungeissa, kuten Joensuussa, Viipurissa, Helsingissä, Turussa jopa Torniossa asti, harvemmat taas kauempana olevissa maalaiskunnissa, Uudellamaalla, Keuruulla, Rovaniemellä, Lapissa, harvoja myöskin Keisarikunnassa tai ulkomailla Ruotsissa ja Amerikassa); 462:sta on sanottu että niiden *«olinpaikka oli tuntematon»* tai että ne olivat *«muuttaneet pois kunnasta»*. Ainoastaan 96 ruokakuntaa 840:stä, useimmat yksihenkisiä, saatiin täten lisäksi niille, jotka varemmin oli merkitty kunnassa 1 p. syyskuuta 1901 asuneiksi; useimmat näistä on merkitty maanviljelystyötä tekeviksi ja kaikki loisina asuviksi sekä ilman viljeltyä maata ja karjaa oleviksi. Täten jäi väkiluku tässä kunnassa tämän tilaston mukaan 623 henkeä pienemmäksi kuin mitä se on henkikirjoissa. — Samallaiset uudet kyselyvihkot lähetettiin myöskin *Närpiön (Va. l.)* kuntaan; ne sisälsivät kuitenkin ei ainoastaan luetteloja yllämainituista irtolaisista, vaan myöskin sellaisista tilallisruokakunnista, joitten henkilöluku oli huomattavasti pienempi kuin henkikirjoissa. Kunnasta saaduista selityksistä nähdään ensiksikin, että 31 ruokakuntaa, jotka henkikirjojen mukaan olivat kunnassa, on Alakomitealle ilmoitettu oleskeleviksi Amerikassa. Eräästäkin ilmoitettiin, että se jo oli ollut 20 vuotta ja eräästä toisesta, että se oli ollut 10 vuotta Amerikassa, vaikka ne yhä olivat henkikirjoissa. Mutta pääasiallisimpana syynä siihen, että Alakomitean saama väkiluku on pienempi, ilmoitetaan se, että ruokakuntien henkilöluku on Alakomitealle tulleissa tiedoissa paljoo pienempi kuin henkikirjoissa, ja että tämä johtui siitä, että suuri määrä tällaisten ruokakuntain jäseniä oli Amerikassa. Monesta perheestä ilmoitetaan, että *«kaikki lapset ovat Amerikassa»*; eräästäkin ruokakunnasta, jossa henkikirjojen mukaan oli 6 jäsentä, oli Alakomitealle ilmoitettu vain 2, eräästä toisesta henkikirjojen mukaan 5, Alakomitean tietojen mukaan vain 2, muut ilmoitettiin olleen Amerikassa. Kirjeessä vakuutetaan, että tiedot Alakomitealle on annettu tunnollisesti ja tosiolojen mukaan. Tuloksena on, että tämän kunnan väkiluku, joka kirkonkirjojen mukaan 31 p. joulukuuta 1900 oli 10,996 ja henkikirjojen mukaan 1 p. tammikuuta 1901 oli 10,517, oli Alakomitean tutkimuksen mukaan 1 p. syyskuuta 1901 vain 8,517 eli siis tasan 2,000 (lähes 20 %) pienempi kuin henkikirjojen ilmoittama väkiluku.

Samallaisiin tuloksiin tultiin useasta muustakin kunnasta.

Kun Alakomitean tilastollisessa toimistossa täten nähtiin, että kysymyksessä oleva suuri tarkastustyö joko vei aivan negatiivisiin tuloksiin tai antoi niin vähäpätöisiä ja nekin jossain määrin epävarmoja tuloksia, että niitten täh-

den ei voitu uhrata varoja ja aikaa, tyydyttiin lopulta siihen, että muihin samanlaisiin kuntiin lähetettiin ainoastaan lyhyt kyselykirje, johon tavallisesti saatiin vastaukseksi, että »kylänloppulaisia ei ole voitu tilastoon ottaa, koska ei tiedetä niiden olinpaikkaa. Ne pysyvät kyllä sen kylän lopussa henkikirjoissa, johon ne aikoinaan on pantu, vaikka ovatkin jo aikoja sitten siitä poissa olleet». Samalla tavalla kirjoittaa Alakomitealle *Kiihtelysvaaran* (K. l.) silloinen kruunummies, jonka puoleen oli käännytty sen johdosta, että kunnallisviranomaiset olivat jättäneet Alakomitean kyselyvihkoista pois kaikki kunnan »löysäläiset, maksuista vapautetut köyhät ja vaivaiset», jotka luetellaan henkikirjoissa ikäänkuin kunnassa asuviksi, ja selityksissään väittäneet kaikista niistä, että niillä ei ollut vakinaista olinpaikkaa kunnassa 1 p. syyskuuta 1901, m. m. seuraavaa: »Näitä nimiä on henkikirjoissa niin paljon, ettei niitä varmuudella tunne kukaan. Löysäläiset kun ovat vuosimääriä ulkopitäjissä työnansiolla, eivät he pidä huolta siitä, että tulisivat jonkin tilalle hengille kirjoitetuksi, käyvät jonkun kerran vuodessa tahi ei sitäkään kotiseurakunnassa ja lähtevät uudestaan työnetsintään. Löytyy tosin löysäläisten luettelossa henkilöitä, jotka samalla ovat myöskin kirjoitetut hengille johonkin taloon ja jäävät poispyyhkimättä löysäläisten joukosta, ja siten ovat merkityt kahdesti hengille; toisia taas löytyy, jotka ovat ottaneet muuttokirjansa, vaan kumminkin jääneet tänne henkikirjoihin pysymään; samoin löytyy kylän »huonojen» joukossa sellaisten henkilöiden nimiä, jotka ovat kuolleet — — —». *Somerniemeltä* (H. l.) selitetään Alakomitean kyselyn johdosta, että henkikirjoissa olevat, mutta Alakomitean tilastosta poisjätetyt henkilöt »asuvat toisissa kunnissa ja ovat täällä ainoastaan kirjoissa; niistä on mahdoton mitään vastata». Samoin *Petäjävvedeltä* (Va. l.) kirjoitetaan, että »niitä on paljon sellaisia henkilöitä, joita ei ole koko pitäjässä, vaikka ovat kyllä kirjoissa; osa olleet poissa jo kymmeniä vuosia, niin heidän elantotapaa ei tiedetä».

Mitä taas tuli niihin kuntiin, joista saapuneihin kyselyvihkoihin oli kopioitu henkikirjojen mukaan kaikki näihin merkityt »löysäläiset», »kylänloppulaiset» j. n. e., ilman että näitten nimien kohdalle oli merkitty mitään tietoja heidän asunnostaan, viljelmästään tai karjastaan, joista olisi käynyt ilmi, että ne todella asuivat kunnassa, niin lähetettiin hyvin suurelle määrälle kuntia tällaiset epätäydelliset vihkot takaisin ja pyydettiin joko hankkimaan tarpeelliset tiedot kunkin tällaisen nimen kohdalle tahi pyyhkimään pois ne, joilla ei enää ollut vakinaista olosijaa kunnassa. Näistä palautettiin kyselyvihkot takaisin useinkin siten, että kaikki puheenaolevat nimet oli pyyhitty pois tai selityksellä, että niistä ei voida antaa mitään tietoja, koska heidän olinpaikkaansa ei tunneta; toisista taas tulivat vihkot takaisin sillä tavalla korjattuina, että muutamien nimien kohdalle oli merkitty muutamia tietoja, mutta enimmäkseen oli pyyhitty pois.

Kun tällaisenkin tarkastusmenettelyn havaittiin käyvän Alakomitean varoille ylivoimaiseksi, jos se ulotettaisiin kaikkiin tarpeellisiin kuntiin, täytyi siitäkkin lopulta luopua. Jälellä olevien kuntien tietoihin nähden tehtiin toimistossa sillä tavoin, että sellaiset (tavallisesti yksihenkiset) ruokakunnat, joitten päämiehen nimet vain oli kyselyvihkoihin merkitty *ilman* että heistä oli annettu mitään tietoja, ei edes heidän asunnostaan, katsottiin kunnasta poistuneiksi ja jätettiin tilastosta pois.

Edelläolevasta lyhyestä selonteosta lienee havaittavissa, että Alakomitean tilastollisessa toimistossa on puheenaolevassa suhteessa suoritettu suuri tarkastus- ja täydentämistyö, joka kuitenkin on antanut verrattain pieniä positiivisia tuloksia. Tällä työllä on kuitenkin ollut se tärkeä merkitys, että se on omansa vakuuttamaan, että Alakomitean tutkimuksen tulos Suomen maalaiskuntain väkiluvusta on paljoka lähempänä todellisuutta kuin henkikirjojen ilmoittama väkiluku, ja että siis *Suomen virallinen tilasto ilmoittaa maalaiskuntain väkiluvun paljoka suuremmaksi kuin se todellisuudessa on.*

Tämän ohella on kuitenkin toiselta puolen käynyt ilmi, että tämäkään tutkimus ei ole voinut saada Suomen maalaiskuntain väkilukua oikein tarkasti esille. Sitä osoittaa ylläoleva selvitys Kontiolahden kunnasta ja samaa todistaa myöskin seuraava lausunto *Kuhmoniemen (O. l.) kunnallisviranomaiselta*: »Ne irtolaisiksi merkityt, jotka eivät ole enää täällä pitkiin aikoihin käyneetkään, on pyyhitty pois, mutta enin osa on sellaisia, jotka osan vuotta käyvät töissä, miehet tukkitöissä Pohjolassa ja naiset kesämiehinä Oulun tienoilla, sekä sitte kuljeksivat täällä talosta taloon, joten ei heillä ole missään pysyvämpää olinpaikkaa». Tämä selitys osoittaa siis, että tämän tutkimuksen tulos on todellisuutta jonkun verran pienempi niistä kunnista, joista kuntalaiset ovat antaneet ylimalkaisia vastauksia, samaten kuin niistäkin, joitten irtolaisluettelosta Alakomitean toimistossa, ilman enempää kyselyä kunnasta, se osa on jätetty pois, josta ei ole mitään tietoja saatu.

Kun verrataan tämän tutkimuksen tuloksia henkikirjojen ilmoittamiin väkilukutietoihin vuodelta 1901 (I Taulu, sarakke 23), niin nähdään, että maan 471:stä maalaiskunnasta on ainoastaan 6 sellaista, joista väkilukutiedot ovat molemmista yhtä suuret, ja 33 sellaista, joissa Alakomitean tutkimus osoittaa olleen enemmän asukkaita kuin henkikirjat, mutta 432 sellaista, joissa Alakomitean tutkimuksen mukaan oli 1 p. syyskuuta 1901 vähemmän asukkaita kuin henkikirjojen mukaan 1 p. tammikuuta samana vuonna.

Mitä edellämainittuihin kuuteen kuntaan tulee, joihin nähden on tultu samoihin tuloksiin, täytyy tämä yhtäläisyys luonnollisesti panna sattuman laskuun.

Mitä taas tulee niihin 33:een kuntaan, joissa väkiluku Alakomitean tutkimuksen mukaan on suurempi kuin henkikirjoissa, on ensiksikin otettava huomioon, että suurin määrä näistä sijaitsee maan eteläisissä lääneissä, joihin väkeä alituisesti siirtyy pohjoisesta päin, ja toiseksi, että useimmista näistä kunnista erotus Alakomitean tutkimuksen ja henkikirjojen numeroitten välillä on niin pieni (4:stä—alle 50), että sellainen erotus voipi helposti olla selitettävissä. Niistä verrattain harvoista kunnista, joissa on huomattavasti enemmän asukkaita Alakomitean tutkimuksen kuin henkikirjojen mukaan, huomautettakoon, että useimmat niistä sijaitsevat joko maamme suurimpien kaupunkien läheisyydessä (esim. Kaarina, Ulvila, Pirkkala, Viipurin m.) tai sisältävät ne tehdaslaitoksia (esim. Dragsfjärd), jotenka niihin on voinut muuttaa paljonkin työväkeä 1/1 ja 1/9 välillä. Tästä selvityksestä on siis käynyt ilmi, että kaikkein useimmissa (ehkä kaikissakin) niistä kunnista, joissa tämän tutkimuksen mukaan väkiluku on suurempi kuin henkikirjojen mukaan, tämä enemmyys on joko todenmukainen tahi ainakin todennäköinen, siitä huolimatta, että tämän tutkimuksen luonnollisesti pitäisi tulla ja että se yleensä on tullutkin alempiin tuloksiin kuin henkikirjat.

Mitä vihdoinkin tulee niihin kuntiin, joissa tämän tutkimuksen väkiluku on henkikirjojen väkilukua pienempi, näkyy eroavaisuuksien suuruus seuraavasta taulukosta.

Ne kunnat, joissa tämän tutkimuksen mukaan oli vähemmän asukkaita kuin henkikirjojen mukaan, ryhmitettyinä läänittain eroavaisuuden suuruuden mukaan.

L ä ä n i.	Kaikkiaan kunta, joihin tämän tutkimuksen mukaan oli asukkaita vähemmän kuin henkikirjoissa.	Niistä sellaisia, joissa eroavaisuus oli					
		alle 50.	50—alle 100.	100—alle 300.	300—alle 600.	600—alle 1,000.	1,000 tai yli.
Uudenmaan	34	6	7	12	8	1	—
Turun ja Porin	108	24	23	39	18	4	—
Hämeen	43	4	4	13	16	4	2
Viipurin	44	6	5	10	9	11	3
Mikkelin	23	—	1	5	8	5	4
Kuopion	33	2	—	3	4	12	12
Vaasan	84	1	4	13	33	15	18
Oulun	63	4	5	24	20	10	—
Koko maa	432	47	49	119	116	62	39

Enemmistössä näitä kuntia ovat eroavaisuudet niin pienet, että ne ovat omansa vakuuttamaan tämän tutkimuksen tulosten todenmukaisuutta. Pieninä voidaan yleensä pitää eroavaisuuksia, jos ne eivät nouse enempään kuin 300:een

ja vieläpä niitäkin, jotka nousevat 600:eenkin, kun kunta on suuri. Jällelle jää siis noin sata kuntaa, joissa eroavaisuus tämän tutkimuksen ja henkikirjojen tulosten välillä on suurempi kuin 600, aina pariin tuhanteenkin saakka, siis niin suuri, että se on omansa oudoksuttamaan. On sen vuoksi koetettu lähemmin tarkastaa muutamia niistä kunnista, joissa eroavaisuudet ovat huomattavan suuret, jotta saataisiin selville, voidaanko ja missä määrin luottaa siihen, että Alakomitean saamat tiedot ovat yleensä osapuulle oikeat. Tässä tarkoituksessa m. m. tutkittiin Viipurin läänin henkikirjoja. Kun tämän läänin n. s. irtolaiset suurimmaksi osaksi ovat työpässillä Keisarikunnassa, on näistä eri kuntien henkikirjoissa tavallista tarkempia ja johdonmukaisempia tietoja. Sen vuoksi on katsottu olevan syytä tästä läänistä verrata toisiinsa ne luvut, jotka osoittavat erotukset henkikirjojen ja tämän tutkimuksen tulosten välillä, sekä ne luvut, jotka osoittavat, montako henkeä oli henkikirjojen mukaan passilla Venäjällä 1 p. tammikuuta 1901. Vertaus käy esille seuraavasta taulukosta:

Viipurin läänin kihlakunnat.	Alakomitean tutkimuksen mukaan vähemmän asuk- keita kuin virallisessa ti- lustossa henkikirjojen mukaan.	Passilla Ve- näjällä olevia henkikirjojen mukaan 1 p. tammik. 1901.	Erotus.
Kymin	141	418	+ 277
Lapveden	2,819	1,178	- 1,641
Jääskén	1,753	367	- 1,386
Rannan	1,299	2,001	+ 702
Äyräpään	2,177	1,889	- 288
Käkisalmen	916	1,279	+ 363
Kurkijoen	3,113	2,732	- 381
Sortavalan	1,837	1,546	- 291
Salmin	2,120	2,240	+ 120
Koko lääni	16,175	13,650	- 2,525

Tästä nähdään, että ne luvut, jotka osoittavat, kuinka paljon Alakomitean tutkimuksen mukaan oli väestöä vähemmän kuin henkikirjojen mukaan, useimmissa kihlakunnissa ainoastaan muutamilla sadoilla eroavat niistä luvuista, jotka osoittavat, kuinka monta henkilöä oli passilla Venäjällä.

Taulukko osoittaa siis, että se tulos, mihin Alakomitean tutkimus on tullut Viipurin läänissä 1 päivänä syyskuuta 1901 asuvasta väestöstä, on jokseenkin lähellä todellisuutta ja että se virallinen tilasto, joka perustuu henkikirjoihin, osoittaa mainitun väestön kutakuinkin yhtä paljon todellisuutta suuremmaksi, kuin mitä siitä oleskeli väkeä työpässillä Keisarikunnassa.

Toinen lääni, jossa kuntien eroavaisuudet ovat absoluuttisesti huomattavan suuret, 1,000:sta aina 3,000:een saakka, on *Kuopion lääni*. Mutta ensiksikin on muistettava, että useat tämän läänin kunnista ovat väkiluvultaankin tavattoman suuria, jonka vuoksi suurimmatkaan eroavaisuudet eivät tee enempää kuin noin 8—15 %. Sitä paitsi huomattakoon, että n. s. irtain väestö tässä läänissä on erittäin lukuista. Kun ottaa yksityisiä kuntia tarkastettaviksi, näkee, että eroavaisuudet ovat erikoisen suuret esimerkiksi Kuopion ja Iisalmen maaseurakunnissa, joissa se johtuu luultavasti osaksi siitä, että henkikirjoittajalla on ollut toinen raja kaupunki- ja maalaiskuntien välillä kuin niillä, jotka ovat antaneet tietoja Alakomitealle. Niinikään ovat eroavaisuudet erikoisen suuret esim. Rautalammilla ja Pielisjärvellä, mutta saavat ne suureksi osaksi selvityksensä siitä, että niissä henkikirjojen osoittama väkiluku on myöskin paljoo suurempi kuin kirkonkirjojen, jotenka on täysi syy epäillä henkikirjojen tulosten todenperäisyyttä.

Vieläkin suuremmat, erittäinkin suhteellisesti, ovat eroavaisuudet *Vaasan läänissä*. Mutta tässä on huomioon otettava, että Vaasan läänissä ovat eroavaisuudet kirkon- ja henkikirjojenkin välillä tavattoman suuria, aina 20—38 %:iin saakka, ja käyvät vielä toisissa kunnissa toiseen suuntaan kuin toisissa. Sitä vastoin käyvät eroavaisuudet henkikirjojen ja tämän tutkimuksen välillä kaikki samaan suuntaan, niin että tämän tutkimuksen tulokset ovat aina pienemmät kuin henkikirjojen. Lisäksi on merkille pantava, että eroavaisuudet ovat eri suuret eri kihlakunnissa: Ilmajoen 16 %, Korsholman 19 %, Lapuan 23 %, Pietarsaaren 13 %, Kuortaneen 9 %, Laukaan 9 %. Eroavaisuudet ovat siis melkoista suuremmat niissä osissa lääninä, joista siirtolaisuus on ollut suurin.

Tämän läänin muutamia yksityisiä kuntia tarkastellessa on tehty seuraavia huomioita. *Närpiön* kunnassa on eroavaisuus 2,000 eli 20 %, mutta se on jo edellisessä saanut selityksensä (siv. 14). *Ilmajoella* on eroavaisuus 1,647 eli 16 %. Tästä kunnasta nimenomaan tiedetään, että ensitiedot Alakomitealle siellä koottiin erityisellä huolella ja että kokoamistyötä johti tunnetusti luotettava ja ymmärtäväinen henkilö, jonka vuoksi on täysi syy uskoa, että Alakomitean saama tulos on lähellä todellisuutta. *Ylistarossa* on eroavaisuus 2,573 eli 26 %, mutta tämän kunnan tiedoista voidaan sanoa samaa kuin Ilmajoenkin, erityisesti koska m. m. tämän kunnan viranomaiset ottivat kopiot Alakomitealle antamistaan tiedoista kunnan tarpeita varten. *Laihialla* eroavaisuus on 1,216, mutta siitä on huomattava, että tässä kunnassa kirkonkirjojenkin mukaan väkiluku on 1,002 pienempi kuin henkikirjojen, jotenka on syytä uskoa että henkikirjoissa on ollut vikaa. Erotus kirkonkirjojen ja Alakomitean tuloksen välillä on vain 214, jotenka Alakomitean tulosta siis voitaneen pitää kutakuinkin lähellä todellisuutta. *Vöyrissä* on eroavaisuus 2,318 eli 26 %. Henkikirjojen mukaan oli tästä kunnasta poismuuttaneita 1,316 ja »irtolaisia» 573 eli yhteensä 1,889, jotenka siis

tuo suuri eroavaisuus suurimmaksi osaksi on selvä. *Lapulla* on eroavaisuus 2,820 eli lähes 23 %. Tästäkin kunnasta tunnetaan persoonallisesti, että sieltä saadut tiedot Alakomitealle on koottu mitä suurimmalla tarkkuudella ja asiantuntemuksella, jotenka niitä täytyy pitää kutakuinkin lähellä todellisuutta. Tähän tulee lisäksi, että henkikirjat ovat tulleet 921 henkeä suurempaan tulokseen kuin kirkonkirjat. Vielä voidaan nähdä, jos vertaa Vaasan läänissä toisiinsa tämän tutkimuksen I Taulun 23:ssa sarakkeessa olevia lukuja, jotka osoittavat eroavaisuuksia tämän tutkimuksen ja henkikirjojen välillä, viralliseen tilastoon siirtolaisista vuosina 1893—1902, että mainitut eroavaisuudet hyvin säännöllisesti ovat suurimmat niissä kunnissa, joista siirtolaisuuskin on ollut suurin, ja päinvastoin, sekä myöskin, että useimmissa niistä kunnista, joissa sekä puheenaoleva eroavaisuus että siirtolaisuus ovat suuria, nämä luvut suuressa määrässä lähentelevät toisiaan.

Kuten näistä esimerkeistä näkyy, voitanee siis yleensä pitää Alakomitean väkiluvun tuloksia pääasiassa todellisuutta jokseenkin lähellä olevina. Yksityiskohtaista tarkkuutta niissä ei luonnollisesti voi odottaa eikä siihen tässä tutkimuksessa edes ole voitu pyrkiäkään.

Ruokakuntain ammattia ilmoittavat tiedot ovat osittain olleet luotettavat, mutta eräissä suhteissa ovat ne vaatineet erittäin paljon täydentämis- ja oikaisemistyötä.

Jo heti alussa huomattiin, että hyvin monessa Oulun läänin kunnassa ja muutamain paikoin Vaasan ja Kuopionkin lääneissä oli merkitty *muonamiehiä* löytyviksi. Kun tämä tuntui epäilyttävältä, koska Alakomitean tietämyksen mukaan näissä seuduissa ei muonamiesjärjestelmää pitänyt olla, lähetettiin kiertokirje kaikkiin kuntiin niissä osissa maata, joissa ei tiedetty muonamiesjärjestelmää olevaksi, missä kysyttiin, mitä ne henkilöt olivat, jotka kyselyvihkoihin oli merkitty muonamiehiksi. Seurauksena olikin, että useimmista näistä kunnista vastattiin, että tilastotietoja kerätessä oli merkitty muonamiehiksi ne talojen entiset isännät ja emännät, jotka nauttivat talosta eläkettä («muonaa»); tällä tavalla hävisi nimitys «muonamies» Oulun läänistä melkein kokonaan sekä useasta kunnasta Kuopion ja Vaasan lääniä.

Toinen ilmiö, joka toimistossa heti veti huomiota puoleensa, oli se, että Pohjois-Suomessa ja erittäin Lapissa esiintyi verrattain vähän ruokakuntia, joitten pääelinkeinona oli metsästys, kalastus tai *poronhoito*, vaikka niillä oli poroja melkoiset määrät; niiden pääelinkeinoksi oli yleensä siitä huolimatta merkitty maanviljelys. Tämän johdosta hankittiin, Pohjois-Suomesta useita asiantuntijoita kuulustelemalla, erityinen mittakaava, jonka mukaan porojaomistavien ruokakuntain pääelinkeino toimistossa määrättiin seuraavalla tavalla:

Poronhoidosta pääasiallisimman elatuksensa saaviksi oli merkittävä 1) ne, jotka tietojenkerääjät olivat sellaisiksi merkinneet; 2) ne, jotka omistivat vähintään 500 poroa, vaikka olivatkin maanviljelijöiksi merkitty; 3) ne, jotka omistivat vähintään 150, mutta vähemmän kuin 500 poroa, jos heillä ei ollut niin paljon viljeltyä maata ja lehmia, että heidät voi katsoa elävän pääasiallisesti maanviljelyksestä. Tämän mukaan tehtiin sitten tarpeelliset korjaukset.

Suurimmat korjaukset on tehty *työväenluokan ammattitietoihin*. Useimmissa kunnissa oli näet työväenruokakuntien pääelinkeinoksi merkitty ainoastaan »työmies», mainitsematta, millaisesta työstä ne saivat pääasiallisimman elatuksensa. Tässä kohden onnistuttiin kuitenkin jo toimistossa helposti saamaan selville ammatti suurelle osalle työväkeä senkautta, että kyselykaavakkeen 8:ssä sarakkeessa oli ilmoitettu, kuinka moni ruokakunnan 15 vuotta vanhemmista jäsenistä elätti itsensä pääasiallisesti maanviljelystyöllä. Kun näet työväenruokakunta oli pieni ja yksi sen jäsen oli merkitty tuohon sarakkeeseen, oli luonnollista, että ruokakunnan pääelinkeinoksi oli merkittävä maanviljelystyö. Mutta joka tapauksessa jäi kumminkin vielä ammatti hyvin suurelta osalta työväkeä tuntemattomaksi.

Erityisesti kävi pian ilmi, että hyvin monessa kunnassa *teollisuustyöväkeä* näytti olevan verrattain vähän. Kun tämä huomio tehtiin sellaisistakin kunnista, joissa tiettävästi oli tehtaita, katsottiin tarpeelliseksi ryhtyä perusteellisiin kontrolli- ja täydennystoimenpiteisiin tässäkin suhteessa. Siinä tarkoituksessa pyydettiin Teollisuushallitukselta sen hallussa oleva kruununvoudeilta vuodelta 1901 saatu tilastollinen ainehisto, joka koski kaikkia teollisuuslaitoksia ja niiden työväkeä kussakin kunnassa. Kun tätä ainehistoa ryhdyttiin vertaamaan Alakomitealle saapuneisiin tietoihin, kävi ensiksikin selville, että Alakomitealle annetut tiedot tehdaslaitoksista yleensä olivat erittäin täydelliset ja oikeat, jota vastoin Teollisuushallitukselle tulleissa tiedoissa oli muutamia erehdyksiä; kuten että joku tehdas oli merkitty Bromarfin kuntaan, kun piti olla Mustiossa, tai Saloisten pitäjään (*O. l.*), kun piti olla Salon kappelissa, j. n. e. taikka että joku tehdas oli jäänyt pois tai pantu sellaiseen kuntaan, josta sitä ei erityisesti kysyttyänsäkään löydetty; tässä suhteessa käytettiin lisäapulähteenä *Suomen Teollisuuskalenteria* vuodelta 1900. Tällaiset eroavaisuudet aiheuttivat Alakomitean puoleelta uusia kyselyjä, jotka, kuten jo on sanottu, yleensä vahvistivat Alakomitean tiedot oikeiksi. Ainoastaan aniharvassa tapauksessa tuli lisäyksiä Alakomitean tietoihin.

Sitä vastoin oli hyvinkin suuria eroavaisuuksia teollisuustyöväen lukua koskevilla tiedoilla, jotka juuri olivat aiheuttaneet tämän kontrollityön. Sitä varten laskettiin ja asetettiin rinnan toiselta puolen Teollisuushallituksesta saadut tiedot kustakin tehtaasta erikseen kunnittain ja toiselta puolen Alakomitealle annetut tiedot. Yleensä osoittautui, että Teollisuushallituksen tiedoissa oli paljoka enem-

män tehdastyöväkeä kuin Alakomitean tiedoissa. Mutta sehän olikin yleensä luonnollista, sillä ensiksikin Teollisuushallitukselle on annettu tieto kaikkien yksityisten työmiesten ja työnaisten lukumäärästä, jota vastoin Alakomitealle on annettu tietoja ainoastaan *työväenruokakuntain päämiesten* ammatista. Täten piiloutuu ruokakuntiin suuri joukko tehdastyöväkeä, m. m. torpparien ja talollistenkin poikia ja tyttöjä, jotka eivät voi tulla Alakomitean tiedoissa näkyviin. Niinikään näkyy Teollisuushallitukselle annetuissa tiedoissa monessa tehtaassa luetun tehdastyöväkeen sellaisiakin työmiehiä, jotka ovat tehtaalle kuuluvan maanviljelyksen työssä tai hevostmiehinä ja joita Alakomitealle annetuissa tiedoissa ei ole luettu teollisuudesta eläviksi. Lisäksi tulee vielä, että hyvin monesta kunnasta on, erityisesti kysyttäessä, selitetty, että niissä löytyy pieniä tehdaslaitoksia, erityisesti kotitarvesahoja ja tilitehtaita, jotka ovat käynnissä ainoastaan osan vuotta ja joilla ei ole vakinaista tehdastyöväkeä, vaikka se siksi on Teollisuushallitukselle ilmoitettu, vaan ainoastaan torppareita, usein pientilallisiakin sekä muita suurimmaksi osaksi muulla työllä eläviä, jotka aina muutamiksi kuukausiksi vuodessa antautuvat tehtaaseen palvelukseen. Niinikään kävi ilmi, että monessa pienessä sahassa työn vähyyden vuoksi ei käytetty ollenkaan vierasta väkeä, vaan suorittivat sahanomistajat itse kotiväkensä kanssa kaiken työn; omistajana oli silloin joku yhtiöntapainen, jonka osakkaina oli talollisia. Lopuksi huomattiin, että joku suuri tehdas, josta Teollisuushallitukselle oli annettu tietoja tammikuulta, siihen aikaan, jolta Alakomitealle piti tietoja annettaman, oli jo seisautettu.

Mutta vaikka siis tämä suuri kontrollityö yleensä antoi sen tuloksen, että Alakomitean tilastossa näennäinen teollisuustyöväen vähälukuisuus oli luonnollisesti selitettävissä ja että Alakomitealle annetut tiedot usein olivat oikeita, niin tätä arvostelua ei kuitenkaan sovi antaa kaikista kunnista. Verrattavasta johtuva uusi tiedustelu sai näet usean tietojen antajan tarkemmin määräämään kuntansa työmiesten ammatin. Siitä oli seurauksena, että niissä lisääntyi teollisuudesta elävän väestön lukumäärä melkoisessa määrässä; ruokakuntien päämiehen ammatiksi, joksi oli varemmin merkitty ainoastaan »työ mies», merkittiin nimittäin nyt »tehdastyömies». Mutta lisäksi on eräistä kunnista vastattu, että niissä oleva teollisuustyöväki osaksi oli ollut »löysää», tilapäistä ja muualla kirjoissa, minkä vuoksi se oli jätetty Alakomitean tilastosta pois. Tässä kohden on siis olemassa puutteellisuutta, jota oli mahdoton saada korjatuksi. Niinikään huomattiin, että monessa kunnassa oleva teollisuustyöväki asui naapurikunnassa tai lähikaupungissa, vaikka se Teollisuushallitukselle luonnollisesti on merkitty siihen kuntaan, jossa tehdaskin sijaitsee. Esim. Iitissä asui työväkeä Valkealan kunnan tehtaista, Nurmijärvellä väkeä Hausjärven kunnan tehtaista, j. n. e. Vihdoin on käynyt muutamista vastauksista ilmi, että Alakomitealle tietoja antaneet epäilevät

niitä tietoja oikeiksi, jotka ovat annetut Teollisuushallitukselle, erityisesti siinä suhteessa, että jotkut tehtaas ovat tahtoneet ilmoittaa työväkensä suuremmaksi kuin mitä se todellisuudessa on ollut, muutamain paikoin ehkä siten, että Teollisuushallitukselle on merkitty kaikki vuoden ajalla tehtaan palveluksessa pitemmän tai lyhyemmän ajan olleet, kun sitä vastoin Alakomitealle piti ilmoittaa ainoastaan ne, jotka siinä olivat vakinaisessa työssä 1 päivänä syyskuuta 1901.

Sen työn kautta, mikä näin on Alakomitean tilastollisessa toimistossa suoritettu, on siis onnistuttu saamaan teollisuustyöväen luku melkoisesti tarkemmaksi sekä on se samalla ollut omansa lisäämään tämän tutkimuksen tilastotietojen luotettavuutta.

Vieläkin suuremmassa määrässä, kuin teollisuustyöväen, on korjauksia pitänyt tehdä *maanviljelystyöväen* ammattia koskeviin tietoihin. Osaksi siitä syystä että usealla maalaiskunnan työmiehellä ei ole mitään erikoisammattia, vaan tekevät he milloin mitään, osaksi myös leväperäisyydestä tietojen kerääjän puolelta oli näet hyvin suuressa määrässä maalaiskuntia enimpien työmiesruokakuntain pääelinkeino jäänyt kokonaan ilmoittamatta. Kun tämä tietysti oli erilaista eri kunnissa, oli siitä seurauksena, että ilman vakinaista elinkeinoa olevien työntekijäin luku tuli suhteellisesti hyvin erilaiseksi eri kunnissa ja että monessa maanviljelystyöväen luku jäi suhteettoman vähäiseksi. Tämä tuli selvästi näkyviin vasta sitten kuin taulut olivat suurimmaksi osaksi valmiit. Silloin havaittiin, että nyt puheena oleva asianhaara oli vaikuttanut häiritsevästi taulujen kokoonpanoon. Muutamissa kunnissa esiintyi näet maanviljelystyöväkeä maanviljelijöihin verrattuna aivan liian vähän, mutta sen sijaan oli niissä ilman vakinaista elinkeinoa olevia palkkatyömiehiä naapurikuntiin verrattuna suhteettoman paljon ja usein jotakuinkin saman verran enemmän, kuin mitä maanviljelystyömiehiä näytti olevan liian vähän.

Tämä tosiasia herätti ensiksi sen ajatuksen, että, koska oli vaikea enää panna toimeen uutta tiedustelua tästä asiasta yli koko maan, tulos tulisi ehkä pääasiallisesti oikeaksi, jos nuot epämääräisestä työstä elävät työmiehet kaikissa kunnissa siirrettäisiin maanviljelysväestöön kuuluviksi. Tälle ajatukselle antoivat osittain tukea tulokset niistä seikkaperäisistä tutkimuksista, joita samoihin aikoihin olivat suorittaneet eräät maanviljelyksen kansantaloutta tutkivat ylioppilaat opintojansa varten kukin kotipitäjiensä maalaistyöväenoloista. Lisäksi pyydettiin muutamia agronomeja läpikäymään kukin kotipitäjänsä tilastovihkot, erityisesti tarkastaen ilman vakinaista elinkeinoa olevat työmiehet, mikäli he niitä tunsivat. Sen tekivät hyväntahtoisesti herrat B. Alfthan Pyhäjärveltä (Vi. I.); V. Fagerström Savitaipaleelta, O. S. Ruotula Padasjoelta ja E. Kirvelä Vihdistä. Kaikki antoivat sen lausunnon, että puheenalaiset työmiehet ylipäänsä olisivat siirrettävät maanviljelystyöväen ryhmään. Tämän johdosta tehtiin

maan ja Vaasan lääneihin, joista taulut vielä olivat tekemättä, ynnä lisäksi sellaisiin kuntiin muissa lääneissä, joissa puheenaoleva puutteellisuus näytti räikeimmältä. Tästä on siis seurauksena, että tilasto tässä kohti esiintyy jonkun verran epätasaisena: löytyy kuntia, joissa maanviljelyksestä ja teollisuudesta elävä väestö todellisuudessa on jonkun verran suurempi ja työväki, jonka elinkeino on epämääräinen, saman verran pienempi, kuin mitä tilasto osoittaa.

Missä määrin edellä kerrottua työväen ammattia koskevien tietojen oikaisemis- ja täydentämistyötä on suoritettu, siitä antaa allaoleva taulukko yleiskatsauksen:

L ä ä n i .	Maalais- kuntia kaikkiaan.	Niistä sellaisia, joitten tietoja		
		ei ole sa- nottavasti korjattu.	korjattiin jossain määrin.	korjattiin tuntuvasti.
Uudenmaan	38	6	15	17
Turun ja Porin	119	41	56	22
Hämeen	49	17	20	12
Viipurin	54	15	30	9
Mikkelin	26	3	17	6
Kuopion	33	3	21	9
Vaasan	84	15	43	26
Oulun	68	32	32	4
Koko maa	471	132	234	105

Kuten näkyy ei siis 132 kunnassa ole tehty sanottavia korjauksia. Enimmässä, eli 234 kunnassa, on korjauksia tehty vähemmässä määrässä, kun sitä vastoin 105 kunnan tietoihin oikaisemis- ja täydennystyö sai aikaan tuntuvia parannuksia. Suhteellisesti enimmän tämä tapahtui Uudenmaan ja Vaasan lääneissä, syistä, jotka edellisessä on selvitetty.

Ne kunnat, joitten tilastollisissa tiedoissa muutoksia tehtiin tuntuvimmin, ovat seuraavat:

U. l.: Maanviljelystyöväenluokkaan siirtyi seuraavissa kunnissa seuraavat määrät: Bromarf 184, Degerby 71, Pusula 56, Lohja 83, Sipoo n. 200, Porvoon m. n. 200, Myrskylä 85, Orimattila 224, Iitti 126, Ruotsinpyhtää 69; *tehdastyöväenluokkaan:* Bromarf 106, Tenhola 81, Pohja 442, Pyhäjärvi 272, Lohja 136, Nurmijärvi 72, Pernaja 130, Iitti n. 200, Jaala 64.

T. ja P. l.: Maanviljelystyöväenluokkaan: Laitila 149, Paimio 136, Kuusjoki 57, Rauman m. 54, Luvia 56, Nakkila 53, Merikarvia 84, Hongonjoki 106, Hämeenkyrö 63, Tyrvää 187, Kokemäki 245, Alastaro 88; *tehdastyöväenluokkaan:* Parainen 163, Kaarina 321, Kemiö 518, Perniö 190, Lieto 150, Rymättylä 186;

Eurajoki 153, Porin m. 363, Ulvila 308, Merikarvia 203, Hämeenkyrö 222, Tyrvää 113, Kokemäki 180, Huittinen 123, Loimaa 92.

H. l.: Maanviljelystyöväenluokkaan: Somero 259, Tammela 300, Urjala 204, Sääksmäki 121, Kuru 192, Ruovesi 208, Hauho 230, Hausjärvi 132; *tehdastyöväenluokkaan:* Tammela 1,219, Urjala 80, Kalvola 50, Sääksmäki 113, Kuru 147, Ruovesi 124, Korpilahti 117, Jämsä 148, Hauho 286, Hausjärvi 207, Hollola 123.

Vi. l.: Maanviljelystyöväenluokkaan: Vehkalahti 54, Lapvesi 57, Valkjärvi 165, Rautu 180, Pyhäjärvi 65, Räisälä 259, Soanlahti 65; *tehdastyöväenluokkaan:* Kymi 119, Lapvesi 257, Valkeala 438.

M. l.: Maanviljelystyöväenluokkaan: Heinolan m. 138, Anttola 160, Juva 216, Puumala 170, Kerimäki 92, Heinävesi 134; *tehdastyöväenluokkaan:* Heinolan m. 97, Juva 83.

K. l.: Maanviljelystyöväenluokkaan: Rautalampi 818, Iisalmen m. 136, Polvijärvi 190, Kuusjärvi 308, Liperi 351, Kesälahti 123; *tehdastyöväenluokkaan:* Leppävirta 451, Rautalampi 178, Polvijärvi 50, Kuusjärvi 103, Liperi 202, Kontiolahti 544, Tohmajärvi 379.

Va. l.: Maanviljelystyöväenluokkaan: Isojoki 115, Lapväärti 119, Isokyrö 70, Vähäkyrö 90, Laihia 50, Jurva 54, Pirttikylä 50, Maalahti 65, Mustasaari 50, Koivulahti 106, Vöyri 87, Kauhava 254, Uudenkaarlepyyn m. 53, Kokkolan m. 90, Alajärvi 291, Evijärvi 55, Ätsäri 108, Karstula 222, Kivijärvi 193, Pihtipudas 360, Viitasaari 50; *tehdastyöväenluokkaan:* Lapväärti 68, Laihia 64, Mustasaari 191, Koivulahti 76, Lapua 60, Munsala 64, Pietarsaari 109, Himanka 65, Ätsäri 160, Jyväskylän m. 262, Karstula 56.

O. l.: Maanviljelystyöväenluokkaan: Kittilä 50; *tehdastyöväenluokkaan:* Haukipudas 313, Simo 114, Alatornio 447.

Nyt kysymyksessä olevassa suhteessa on siis oikaisemis- ja täydentämistyötä pitänyt tehdä suuressa määrässä. Tämä työ onkin ollut tuloksiltaan erittäin runsasta, jopa niin runsasta, että koko tilastoainehiston voidaan sanoa tässä kohden tulleen aivan toisenlaiseksi, kuin mitä se toimistoon saapuessaan oli.

Alakomitealle tullutta tilastoainesta käsiteltäessä ei ollut aihetta epäillä *eläkkeestä* tai *pääomasta* elävien ruokakuntain lukua, se kun ainakin suuresta osasta maata näytti hyvinkin suurelta. Mutta kun taulut jo olivat valmiit ja tulosta ryhdyttiin vertaamaan viralliseen tilastoon (papiston 10-vuotistietoihin), havaittiin, että Alakomitean saamien tietojen mukaan tähän ryhmään kuului yli 11,000 henkeä vähemmän kuin virallisen tilaston mukaan. Tämä suuri eroavaisuus oli omansa huomiota herättämään, erityisesti siitä syystä, että Alakomitean tulos oli pienempi, vaikka Alakomitean tutkimus yleensä on saanut eri ammattiryhmät suuremmiksi sen kautta, että sen on onnistunut paremmin kuin virallisen tilaston eroitella henkilöitä eri ammattien osalle. On siis ollut

syötä tätä eroavaisuutta lähemmin tutkia. Eroavaisuudet eri lääneissä virallisen tilaston ja tämän tutkimuksen välillä nähdään alla olevasta taulukosta.

Suomen maalaiskunnissa eläkkeestä elävien luku läänittäin v. 1901 (1900).

L ä ä n i .	Virallisen tilaston mukaan v. 1900.	Tämän tutkimuksen mukaan v. 1901.	Erotus.	%
Uudenmaan	7,730	5,138	+ 2,592	33
Turun ja Porin	17,151	15,114	+ 2,037	12
Hämeen	8,365	6,480	+ 1,885	23
Viipurin	3,071	1,702	+ 1,369	44
Mikkelin	1,115	1,250	— 135	12
Kuopion	1,373	1,382	— 9	0.3
Vaasan	12,937	11,433	+ 1,504	12
Oulun	3,386	1,414	+ 1,972	59
Koko maa	55,128	43,913	+ 11,215	20

Tästä nähdään, että eroavaisuus Mikkelin ja Kuopion lääneissä on niin pieni, että se ei mitään merkitse. Muissa lääneissä on virallinen tilasto saanut 1,300—2,600 (12—59 %) eläkkeestä eläjää enemmän kuin tämä tutkimus. Kun ryhdyttiin lähemmin tutkimaan näitä läänejä, tehtiin se havainto, että suuri eroavaisuus useimmissa lääneissä johtuu ainoastaan muutamista kunnista. Tämän vuoksi lähetettiin niihin kuntiin, joissa tämä eroavaisuus oli huomattavampi, yhtäpitävä kiertokirje kirkkoherralle ja kunnallislautakunnanesimiehelle, jossa eri luvut ilmoitettiin, sekä pyydettiin lausumaan, kumpiko niistä oli lähempänä todellisuutta, sekä, mikäli mahdollista, mistä eroavaisuus johtuu. Tämän tiedustelun tulokset esitetään seuraavassa:

Uudenmaan läänissä eroavaisuuden aiheuttivat pääasiallisesti 4:n kunnan tiedot. Tiedusteluun saatujen vastausten mukaan olivat Alakomitean tiedot oikeammat Kirkkonummelta (erotus 976) ja Mäntsälästä (erotus 978). Helsingin maaseurakunnasta on kirkkoherra vastannut, että molemmat tiedot olisivat väärät (erotus 312) ja Porvoon maaseurakunnasta (erotus 473) on kirkkoherra väittänyt papiston tiedon oikeaksi; kumpikaan näistä ei kumminkaan ole mitenkään motiveerannut väitteitään eikä selittänyt syitä eroavaisuuksiin. Näin ollen siis koko läänin eroavaisuudesta 2,592 ainakin 1,954 johtuu siitä, että virallisen tilaston tiedot olivat väärät.

Turun ja Porin läänin lähetettiin kysely 15:een kuntaan; näistä sekä kirkkoherran että kunnallislautakunnanesimiehen vastaukset 12:sta kunnasta yhtäpitävästi vakuuttavat, että Alakomitean tiedot ovat oikeat; Punkalaitumelta (erotus 657) vastaa kunnallislautakunnanesimies tosin, että hänen

arvelunsa mukaan papiston antama tieto olisi oikea, mutta tämän arvelunsa hän perustelee ilmeisesti väärin, jota vastoin kirkkoherra väittää varmasti, että Alakomitean tieto on oikea; on siis syy uskoa, että näin on asianlaita. Laitilan kunnasta (erotus 108) väittää kunnallislautakunnanesimies omia ja kirkkoherra papiston antamia tietoja oikeammiksi; koska jälkimäisen motiveeraus kuitenkin on heikko, on syytä uskoa edellistä. Jomalasta (erotus 118) ovat molemmat vastanneet, että papiston antamat tiedot ovat oikeat. Näin ollen voimme siis pitää, että koko läänin eroavaisuudesta 2,037 ainoastaan 118 voisi johtua siitä, että Alakomitean tieto olisi väärä.

Hämeen läänin meni kysely 8:aan kuntaan. Näistä on viidestä kunnasta vastattu, että papiston antamat tiedot olisivat oikeammat kuin Alakomitean. Hollolasta (erotus 163) kirkkoherra vakuuttavilla perusteluilla väittää ehdottomasti, että papiston tieto ei voi olla oikea, jota vastoin kunnallislautakunnanesimies aivan väärillä syillä epäilee Alakomitean tietoa ja luottaa papiston tietoihin; Urjalasta (erotus 112) molemmat yhtäpitävästi vakuuttavat, että Alakomitean tiedot ovat oikeat. Asikkalasta kirkkoherra tarkan laskelman perusteella on tullut siihen tulokseen, että molemmat ovat väärä. Mitä yllämainittuihin 5:teen kuntaan tulee, on Tottijärveltä (erotus 187) esitetty syyksi sitä, että Alakomitean tietoihin ei ole otettu torppien eläkevanhuksia, joita siellä sanotaan olevan paljon, vaan on ne laskettu lastensa perheisiin kuuluviksi. Tämä voinee olla syynä eroavaisuuksiin tässä kunnassa. Ainakin kahdesta muusta kunnasta (Kurusta ja Jämsästä) on annettu väärä selityksiä eroavaisuuteen ja syytä on sen vuoksi epäillä, ovatko nämä vastaukset oikeat, vai eikö mahdollisesti yhtenä syynä siihen, että papiston antamat tiedot ovat suuremmat, ole myöskin se, mikä on ilmoitettu yhdestä kunnasta, nimittäin että papiston tiedot käsittävät nekin, jotka ovat kunnasta poissa. Mutta jos saatuihin vastauksiin voitaisiin luottaa, olisi siis merkittävä, että koko läänin eroavaisuudesta 1,885 voi 1,615 johtua siitä, että Alakomitealle annetut tiedot olisivat väärät.

Viipurin läänissä eroavaisuus johtuu pääasiallisesti siitä, että Kivennavan kunnasta on Alakomitealle ilmoitettu tähän ryhmään kuuluvia 87, mutta papiston tilastossa niitä on 1,575, jonka luvun sekä kunnallislautakunnanesimies että kirkkoherra vakuuttavat yhtäpitävästi ehdottomasti vääräksi.

Vaasan läänin lähetettiin kysely 16:een kuntaan. Kymmenestä on yksimielisesti vastattu, että Alakomitean tiedot ovat oikeat ja kahdesta kunnasta on yhtäpitävästi vastattu, että papiston tiedot ovat oikeammat, s. o. että Pietarsaareissa oli eläkkeestä eläjiä 99 vähemmän ja Ätsärissä 84 enemmän kuin Alakomitean tietojen mukaan. Jää 4 kuntaa, joista papisto ei ole vastannut mitään, mutta kunnallislautakunnanesimies selittänyt, että papiston antamat tiedot olisivat oikeat. Mutta ainakin Ilmajoelta saadun vastauksen perustelu on väärä, ja kun Alakomitealla on varma tieto siitä, että tästä kunnasta Alakomitealle

annetut ensitiedot koottiin erityisellä huolella, asiantuntemuksella ja tunnollisuudella, voidaan näissäkin kunnissa otaksua yhtenä syynä eroavaisuuteen olevan sen, että papiston ilmoittamassa luvussa on myöskin kunnasta poissaolevia. Joka tapauksessa on merkille pantava, että koko läänin eroavaisuudesta, 1,504, ainakin 1,070 johtuu siitä, että papiston antamat tiedot eivät olleet oikeita.

Oulun läänissä näyttää asianlaita olevan päinvastainen. Kysely meni 11:een kuntaan; 3:sta on vastattu, etteivät kumpaisetkaan tiedot ole oikeita; ainoastaan 1:stä ovat sekä kirkkoherra että kunnallislautakunnan esimies vakuuttaneet, että Alakomitean tieto on oikea; 4:stä on yhtäpitävästi vakuutettu, että papiston tiedot ovat oikeammat; muista on vaan tullut yksi vastaus kustakin ja niistä sanotaan yhdessä Alakomitean ja kahdessa papiston tietoja oikeiksi.

Useassa vastauksessa on selitetty, että eroavaisuus Alakomitean ja virallisen tilaston ilmoitusten välillä johtuu siitä, että Alakomitealle on annettu tiedot vain niistä eläkkeensaaajista, jotka elävät eri ruokakuntana, mutta papiston antamiin tietoihin, jotka yleensä ovat isommat, on otettu nekin, jotka ovat jääneet talon perheeseen asumaan, nauttien eläkkeensä sillä tavoin. Tämä selitys näyttää hyvin uskottavalta ja voinee pitää paikkansa muihinkin kuntiin nähden, joissa papiston antamat tiedot tässä suhteessa ovat suuremmat.

Tästä tiedustelusta on siis käynyt ilmi, että 11,215:n hengen erotuksesta virallisen tilaston ja tämän tutkimuksen tuloksen välillä ainakin noin 7,000 johtuu siitä, että papiston virallista tilastoa varten antamat tiedot ovat olleet väärät, Alakomitealle annetut oikeat. Mitä sitten tulee jällelle jääneisiin noin 4,000:een, on otettava huomioon, että Alakomitean tilaston tuli käsittää ainoastaan ne eläkettä nauttivat, jotka muodostivat oman ruokakunnan ja 1 päivänä syyskuuta 1901 vakinaisesti asuivat kunnassa, jota vastoin papisto antaa tietonsa kaikista seurakunnan kirkonkirjoissa olevista sekä lisäksi, että papisto on ainakin eräistä kunnista eläkettä nauttivista ilmoittanut erikseen sellaisetkin, jotka eivät muodosta omaa ruokakuntaa, vaan ovat jääneet jäseniksi siihen perheeseen, jolta eläkettä saavat. Nämä asianhaarat siis selittävät, miksi Alakomitean tiedot yleensä ovat pienemmät kuin virallisen tilaston. Pääasiassa todistaa tämä tiedustelu siis, että Alakomitean tilastollinen aineisto tässäkin suhteessa on useimmista maamme kunnista pidettävä mahdollisimman täydellisenä ja tosioloja kuvaavana.

Kuten edellisestä (siv. 9) näkyy, oli tämän tiedustelun kyselykaavakkeessa myöskin seuraavat sarakkeet:

Ruokakunnan 15 v. vanhemmista jäsenistä elättävät itsensä *palkkatyöntekijöinä*, s. o. palkollisina, päivätyöntekijöinä y. m. s.

Pääasiallisesti maanviljelystyössä:

(8.) miehiä.

(9.) naisia.

Muussa työssä:

(10.) miehiä.

(11.) naisia.

Näihin sarakkeisiin saatiin siinä määrässä erehdyttäviä ja epätäydellisiä tietoja, että vaikka niiden oikaisemiseen ja täydentämiseen käytettiin hyvin paljon aikaa, vertaamalla Alakomitean tietoja henkikirjoihin ja lähettämällä kyselyvihkot kuntiin takaisin korjattaviksi, täytyi kuitenkin lopulta kokonaan luopua niiden käyttämisestä.

Edellisestä esityksestä käynee siis selville, että Alakomitealle tulleet tiedot, sittenkuin niitä komitean tilastollisen toimiston laajan ja huolellisen työn kautta on täydennetty ja oikaistu, antavat todellisuutta suuressa määrässä lähentelevän kuvan Suomen maalaiskuntain väkiluvusta ja väestön ammattijaosta.

II LUKU.

Suomen maalaiskuntain väkiluku v. 1901.

Edellisestä luvusta on käynyt ilmi, että Suomen maalaiskuntain *todellisesta* väkiluvusta ei voida saada tietoa tähänastisesta virallisesta tilastosta, koska se perustuu virallisiin luetteluihin, kirkonkirjoihin ja henkikirjoihin, joissa kuntain asukkaat pidetään vielä pitkät ajat heidän kunnasta poistumisen jälkeenkin.

Mutta toiselta puolen on Suomi siinä useimpiin muihin maihin erittäin edullisessa asemassa, että meillä on jatkuvia tietoja väkiluvusta aina vuodesta 1750 saakka. Ja kun varempina aikoina kaupungit kasvoivat hitaasti — sanottavaa siirtolaisuutta ei ollut olemassa ja kehittymättömät kulkuneuvot muutenkaan eivät houkuttelleet kotikunnasta poistumaan — on hyvin luultavaa, että kirkonkirjat ainakin 1860-luvulle saakka kutakuinkin tarkoin ilmaisevat todellisen väkiluvun Suomen maalaiskunnissa.

Allaolevassa taulukossa esitetään kirkonkirjojen mukaan Suomen väkiluku sekä sen jakautuminen kaupunki- ja maalaiskuntain kesken eri aikoina.

Suomen väkiluku kirkonkirjojen mukaan.

V u o s i.	Koko maan väkiluku.	S i i t ä	
		kaupungeissa.	maalaiskun- nissa.
1750.....	421,537	?	?
1800.....	832,659	46,604	786,055
1840.....	1,445,626	84,599	1,361,027
1860.....	1,746,725	110,339	1,636,386
1870.....	1,768,769	131,603	1,637,166
1880.....	2,060,782	173,401	1,887,381
1890.....	2,380,140	235,227	2,144,913
1900.....	2,712,562	341,602	2,370,960

Tämän mukaan on siis Suomen väkiluku kasvanut erinomaisen voimakkaasti läpi koko aikakauden, lukuunottamatta 1860-lukua, jolloin suuret nälkä-

vuodet saivat aikaan melkein täydellisen seisahduksen. Ja verratessa kaupunkien ja maalaiskuntain väkilukuja toisiinsa näkee, että Suomen väkiluvun kasvamisen ovat suurimmaksi osaksi aina viimeisille vuosikymmenille saakka aikaansaaneet maalaiskunnat.

Näin kirkonkirjojen mukaan.

Mutta, kuten tunnettu, Suomessa tapahtuu väestön kirjoihinpano vuosittain myöskin henkikirjoituksen kautta. Edellisessä on jo nähty, kuinka kirkonkirjat ja henkikirjat voivat antaa hyvinkin erilaisia tuloksia, ei ainoastaan siten, että toisissa kunnissa on kirkonkirjojen mukaan melkoista enemmän asukkaita kuin henkikirjojen mukaan, vaan myöskin päinvastoin. Nämä eri suuntiin menevät eroavaisuudet eri kunnissa vaikuttavat kuitenkin sen, että lopputulokset koko maasta eivät niin suurella määrällä eroa toisistaan, kuin eri kuntien tuloksista voisi edellyttää. Tämä nähdään allaolevasta vertailusta.

Suomen väkiluku kirkonkirjojen ja henkikirjojen mukaan.

A i k a.	Kirkonkirjojen mukaan $\frac{31}{12}$.	Henkikirjojen mukaan $\frac{1}{1}$.	Erotus.
18 $\frac{31}{12}$ 90—18 $\frac{1}{1}$ 91	2,380,140	2,412,135	— 31,995
19 $\frac{31}{12}$ 00—19 $\frac{1}{1}$ 01	2,712,562	2,644,322	+ 68,240
19 $\frac{31}{12}$ 09—19 $\frac{1}{1}$ 10	3,059,324	2,944,614	+ 114,710

Erotus näitten kahden eri lähteen antamain tulosten välillä on siis viime aikoina ollut tuntuvasti lisääntymässä ja oli v. 1909—1910 jo melkoisen suuri. Vaikea on selittää, minkä vuoksi vuonna 1890—1891 henkikirjat ovat tulleet suurempaan tulokseen kuin kirkonkirjat; seuraavien vuosien päinvastaiseen suuntaan käyvät eroavaisuudet ovat helpommin käsitettävissä sen selvityksen perustuksella, mikä edellisessä (siv. 2—6) on annettu eri lähteitten luonteesta.

Näin on maan koko väkiluvun laita.

Mitä erityisesti tulee *maalaiskuntain* väkilukuun eri lähteitten mukaan, esiintyy se, ynnä erotukset, allaolevasta taulukosta.

Suomen maalaiskuntain väkiluku kirkonkirjojen ja henkikirjojen mukaan.

A i k a.	Kirkonkirjojen mukaan $\frac{31}{12}$.	Henkikirjojen mukaan $\frac{1}{1}$.	Erotus.
18 $\frac{31}{12}$ 80—18 $\frac{1}{1}$ 81	1,887,381	1,887,309	+ 72
18 $\frac{31}{12}$ 90—18 $\frac{1}{1}$ 91	2,144,913	2,124,601	+ 20,312
19 $\frac{31}{12}$ 00—19 $\frac{1}{1}$ 01	2,370,960	2,351,142	+ 19,818
19 $\frac{31}{12}$ 09—10 $\frac{1}{1}$ 09	2,608,294	2,567,548	+ 40,746

Erotus oli siis aivan mitätön v. (1880) 1881 ja on senkin jälkeen ollut suhteellisesti pieni. Varemmin on jo esitetty ne syyt, jotka vaikuttavat sen, että maalaiskunnissa erotus ei ole tätä suurempi. Ennenkuin lähdetään vertaamaan niitä tuloksia, joihin kirkonkirjat ja henkikirjat ovat tulleet maalaiskuntain väkiluvusta v. (1900) 1901, siihen tulokseen, minkä Alakomitean tutkimus on antanut, on syytä tutustua niihinkin tuloksiin, joihin samat lähteet ynnä v. 1900 tapahtunut todellinen väenlasku ovat tulleet suurimmista kaupungeistamme.

Väkiluku Suomen suurimmissa kaupungeissa v. (1900) 1901 eri lähteitten mukaan.

K a u p u n k i.	Kirkonkirjat 19 ³¹ / ₁₂ 00.	Henkikirjat 19 ¹ / ₁ 01.	Väenlasku 19 ⁵ / ₁₂ 00.
Helsinki	93,576	82,213	86,678
Turku.....	38,235	31,700	32,284
Tampere	36,344	34,550	35,199
Viipuri	32,312	17,356	22,305
Summa	200,467	165,819	176,466

Neljässä kaupungissa yhteensä on siis erotus kirkonkirjojen ja henkikirjojen välillä 34,648 henkeä eli 17 %, kirkonkirjojen ja väenlaskun välillä 24,001 henkeä eli 12 %, sekä väenlaskun ja henkikirjojen välillä 10,647 eli 6 %. Nämä eroavaisuudet osoittavat selvästi, kuinka kirkonkirjoissamme oleva väestö nykyaikana poikkeaa suuresti todellisesta väkiluvusta ja kuinka ei henkikirjoihimme otettu väkiluku voi pitää yhtä todellisuuden kanssa, vaikka henkikirjoituksen pitäisi ainakin kaupungeissa voida saada kutakuinkin tarkaksi verrattuna niihin henkikirjoituksiin, jotka toimitetaan laajoista ja harvaan asutuista maalaiskunnistamme. Vaikuttaako ja missä määrin näihin eroavaisuuksiin osaltansa myöskin se, että kaupunkien alueet olisi otettu erilaisiksi eri »väenlaskuja» tehdessä, se näyttää olevan vaikea saada selville.

Kun tämän jälkeen, ottamalla huomioon, mitä edellisessä (siv. 17—20) asiasta on esitetty, lähdetään vertaamaan Alakomitean tutkimuksen tulosta Suomen maalaiskuntain väkiluvusta niihin tuloksiin, joihin muitten lähteitten avulla on tultu, ei herättäne hämmästyä se, että todellinen väkiluku maamme maalaiskunnissa v. 1901 oli niin paljoa pienempi rekisteröityä, kuin alempana olevat luvut osoittavat.

Suomen maalaiskuntain väkiluku v. (1900) 1901 eri lähteitten mukaan.

Kirkonkirjojen mukaan 19 ³¹ / ₁₂ 00	2,370,960
Henkikirjojen » 19 ¹ / ₁ 01	2,351,142
Alakomitean tutkimuksen mukaan 19 ¹ / ₉ 01	2,170,522

Erotus Alakomitean tutkimuksen tuloksen ja henkikirjoihin otetun maalaiskuntain väkiluvun välillä on siis 180,620 henkeä eli 7.9 % sekä Alakomitean tutkimuksen tuloksen ja kirkonkirjoissa olevan väestön välillä 200,438 henkeä eli 8.3 %, mitkä %-luvut eivät tunnu suurilta verrattuna ylempänä esitettyihin suurimpien kaupunkiemme väkiluvuissa ilmeneviin eroavaisuuksiin. On kuitenkin syytä tässä kohden huomauttaa, että Alakomitean tulos on jonkunverran todellisuutta pienempi, riippuen niistä asianhaaroista, jotka edellisessä luvussa on esitetty. Kuinka paljon tämä erotus tekee, on tietysti mahdoton tarkalleen sanoa, mutta Alakomitean tutkimustyössä olleitten arvioimisen mukaan sen ei pitäisi voida nousta korkeammalle kuin noin 20,000—30,000:een.

Asianmukaista on, että väenlaskut kaupungeissa antavat suurempia tuloksia kuin henkikirjat, ja niinikään, että väkiluku Alakomitean tutkimuksen mukaan, jonka tulisi osoittaa todellista asukaslukua maalaiskunnissa, on pienempi kuin henkikirjojen mukaan. Ensiksikin on siirtyminen maaseudulta kaupunkiin yleensä suuri: aluksi mennään työnhakuun, mutta vähitellen jäädään kaupunkiin vakinaisesti asumaan; osa näistä siirtyjistä jää »kuolleina sieluina» eli »kylänloppulaisina» entisiin kotikuntiinsa henkikirjojen väkilukua lisäämään, vaikka he jo ovat joutuneet kaupungeissa kirjoihin. Mutta toiseksi on väenlaskujen ja Alakomitean tilaston välillä se periaatteellinen ero, että Alakomitea pyrki saamaan ainoastaan *kunnissa vakinaisesti asuvan väestön* tiedusteluunsa, kun sitä vastoin todelliseen väenlaskuun otetaan kaikki nekin henkilöt, jotka tilapäisesti sattuvat olemaan väenlaskupäivänä paikkakunnalla. Tunnettua on, että suurissa kaupungeissa on aina suhteellisesti paljoa enemmän tilapäistä väkeä kuin maalaiskunnissa (esimerkiksi opiskelevaa nuorisoa).

Allaolevaan taulukkoon on asetettu maalaiskuntain väkiluku v. 1900 (1901) eri lähteitten mukaan läänittäin.

Suomen maalaiskuntain väkiluku liitettiin kirkonkirjojen mukaan 19³¹/₁₂ 00, henkikirjojen mukaan 19¹/₁ 01 sekä tämän tutkimuksen mukaan 19¹/₉ 01.

L ä ä n i.	Kirkonkirjat 19 ³¹ / ₁₂ 00.	Henkikirjat 19 ¹ / ₁ 01.	Tämä tutki- mus 19 ¹ / ₉ 01.	E r o t u k s e t		%
				kirkonkirjo- jen ja henki- kirjojen välillä.	henkikirjojen ja tämän tutki- muksen välillä.	
Uudenmaan	189,257	192,876	186,860	— 3,619	— 6,016	3.2
Turun ja Porin	382,788	380,993	362,628	+ 1,795	— 18,365	4.8
Hämeen	259,571	260,722	245,945	— 1,151	— 14,777	5.7
Viipurin	373,835	380,854	364,679	— 7,019	— 16,175	4.2
Mikkelin	181,633	180,054	164,841	+ 1,579	— 15,213	8.4
Kuopion	295,010	296,877	266,950	— 1 867	— 29,927	10.1
Vaasan	431,652	417,082	357,593	+ 14,570	— 59,489	14.3
Oulun	257,214	241,684	221,026	+ 15,530	— 20,658	8.5
Koko maa	2,370,960	2,351,142	2,170,522	+ 19,818	— 180,620	7.9

Jos tässä taulukossa ensiksi tarkastetaan erotuksia kirkon- ja henkikirjojen antamien tulosten välillä, niin nähdään, että ne ovat hyvin epätasaisia: neljässä läänissä on väkiluku kirkonkirjoissa pienempi kuin henkikirjoissa, mutta neljässä toisessa läänissä päinvastoin kirkonkirjojen mukaan isompi kuin henkikirjojen mukaan. Edellisessä esitetyistä syistä ovat eroavaisuudet kuitenkin kuudessa eteläisessä läänissä verrattain pienet, mutta Vaasan ja Oulun lääneissä ne ovat melkoista suurempia ja käyvät niissä samaan suuntaan. Kun molemmissa kirkonkirjojen väkiluku on suurempi kuin henkikirjojen, voi pitää sen johtuvan siirtolaisuudesta, joka juuri näissä lääneissä on suurin.

Mitä tulee erotuksiin tämän tutkimuksen ja henkikirjojen välillä, ovat ne kaikissa lääneissä samaan suuntaan käyviä, siten että tämän tutkimuksen tulokset ovat johdonmukaisesti pienemmät. Tämä pienemmyys ei nouse kuitenkaan enempään kuin 3.2—5.7 %:iin neljässä eteläisessä läänissä, ja kun näiden joukossa m. m. on Viipurin lääni, jonka väkiluvun eroavaisuus edellisessä (siv. 18) on saanut tyydyttävän selvityksen, lienee siis syytä pitää tämän tutkimuksen tuloksia ainakin näistä lääneistä pääasiassa jokseenkin paikkansa pitävinä. Erotukset ovat sitä vastoin melkoista suurempia Vaasan (14.3 %) ja Oulun (8.5 %) lääneissä, joista siirtolaisuus on ollut suurin, sekä Kuopion (10.1 %) ja Mikkelin (8.4 %) lääneissä, joissa n. s. »irtolaisuus», eli, kuten tämän tutkimuksen perustuksella voitaisiin sanoa, Pietariin sekä Suomen kaupunkeihin ja tehdaspaikkoihin muuttaminen on ollut suurin.

Tällä tavalla saavat siis eroavaisuudet niissä lääneissä, joissa ne ovat suuremmat, luonnollisen selityksensä, ja näin ollen tulee tämän tutkimuksen tulosten luotettavuus niissäkin todennäköiseksi.

Suomen maalaiskuntain 1 päivänä syyskuuta 1901 vakinaisesti asuva väestö on tämän tutkimuksen mukaan siis saatu 2,170,522:ksi hengeksi. Jos tähän lisätään edellisessä (siv. 34) arvioitu puutteellisuus 20,000, saadaan tämä luku 2,190,522:ksi. Kaupunkien väkiluku oli henkikirjojen mukaan 1 p. tammikuuta 1901 kaikkiaan 292,885. Jos ottaa huomioon toiselta puolen sen edellisestä ilmenneen tosiasian, että väenlaskut osoittavat kaupunkien todellisen väkiluvun jonkun verran suuremmaksi kuin henkikirjoitetun, toiselta puolen väkiluvun lisäyksen 1 päivästä tammikuuta 1 päivään syyskuuta 1901, voinee arvioida kaupunkien väkiluvun 1 p:nä syyskuuta 1901 noin 320,000:ksi. Täten saadaan *Suomen koko väkiluku 1 päivänä syyskuuta 1901 noin 2,510,000*:ksi, eli siis noin 200,000 pienemmäksi, kuin mitä kirkonkirjat osoittavat 31 p. joulukuuta 1900.

Tämän tutkimussarjan VI:ssa *Osassa* olevien tietojen mukaan oli v. 1901 Suomen maalaiskuntain yhteenlaskettu pinta-ala 33,230,643 ha, eli lähes 117,000

ha pienempi kuin silloisen virallisen tilaston mukaan. Lisäämällä tähän virallisen tilaston mukaan kaupungeille kuuluvien maitten yhteenlaskettu pinta-ala, 82,260 ha, saadaan koko maan pinta-ala, vesiä lukuun ottamatta, 33,312,903:ksi hehtaariksi. Kun verrataan ylempänä saatua Suomen asukaslukua ja näin saatua maan pinta-alaa toisiinsa, niin saadaan *asukasluku km² kohti Suomessa v. 1901 ainoastaan 7.56:ksi* eli noin 0.7 pienemmäksi kuin virallisen tilaston mukaan.

Vastaava luku on ollut virallisen tilaston mukaan allamainittuina vuosina seuraava:

v. 1750	.....	1.8	asukasta	km ²	kohti.
» 1800	.....	2.9	»	»	»
» 1840	.....	4.4	»	»	»
» 1860	.....	5.3	»	»	»
» 1870	.....	5.3	»	»	»
» 1880	.....	6.2	»	»	»
» 1890	.....	7.2	»	»	»

Tästä näkyy siis, että asukastiheys on erinomaisen nopeasti kasvanut läpi koko aikakauden, lukuunottamatta 1860-lukua. Mutta tästä nopeasta kasvamisesta huolimatta on asukastiheys maassamme vielä erittäin pieni verrattuna useimpiin muihin Euroopan maihin, kuten allaoleva yhdistelmä osoittaa.

Asukkaita km² kohti eri maissa.

Belgia (1900)	.....	227.25	Unkari (1900)	.....	59.27
Englanti (1901)	.....	215.34	Serbia (1905)	.....	55.66
Hollanti (1900)	.....	155	Rumaania (1900)	.....	45
Italia (1901)	.....	113.28	Bulgaria (1901)	.....	39.12
Saksa (1905)	.....	112.14	Euroop. Venäjä (1897)	.....	19.63
Itävalta (1900)	.....	87.17	Ruotsi (1900)	.....	11.47
Sveitsi (1900)	.....	80.46	Amerikan Y. V. (1900)	.....	8.25
Ranska (1906)	.....	73.17	<i>Suomi</i> (1901)	.....	7.56
Tanska (1906)	.....	66.41	Norja (1900)	.....	6.91

Tämän vertailun mukaan siis ainoastaan pieni Norja laajoine tuntureineen on harvemmin asuttu kuin Suomi, jota vastoin vanhat kulttuurimaat Keski- ja Etelä-Euroopassa suurten kaupunkien ja tehdaspiirien kautta äärettömästi ovat Suomea edellä tässä suhteessa. Nuoret Yhdysvallat sitä vastoin lähentelevät tässä suhteessa Suomea, ja syytä onkin pitää Suomea samanlaisena nuorena maana.

Kun jätetään kaupungit laskujen ulkopuolelle, tulee *maalaiskuntain keskimääräiseksi asukastiheydeksi Suomessa vain 6.5*. Tilasto osoittaa kuitenkin, miten tämä luku suuresti vaihtelee maan eri osissa. Niinpä Lapin kihlakunnassa ei ole enempää kuin keskimäärin 0.2 asukasta km² kohti; suurimmassa osassa laajaa Keminkin kihlakuntaa, vieläpä useissa kunnissa Oulun ja Kajaaninkin kihlakuntia puheenaoleva luku ei nouse paljon yli 1:n; niinkään on kuntia maamme itä-rajalla Kuopion ja Viipurin lääneissä (Salmi kihlakunnassa), joissa ei ole enempää kuin 1—2 asukasta km² kohti, siis sama määrä kuin koko maan keskimäärä v. 1750. Myöskin muutamissa Vaasan läänin osissa, nimittäin n. s. Keski-Suomen metsäseuduissa, on kuntia, joissa asukastiheys on hyvin alhainen: Lestijärvellä 1.3, Perhossa 2.2, Kivijärvellä 3.6, Halsuassa 3.8, Pihtiputaalla 4.3 sekä Multialla ja Pihlajavedellä 4.8. Tässä lueteltujen maanosien laajat pinta-alat selittävät juuri Suomen asukastiheyden tavattoman pienuuden muihin maihin nähden. Uudenmaan läänin maalaiskuntain keskimäärä on nimittäin jo 16.7, Turun ja Porin läänin 15.7 ja Hämeen läänin 14.1; siis melkoista enemmän kuin Ruotsin keskimäärä. Vaasan seutu sekä koko lounainen ja eteläinen osa maata Porista Tampereen ja Lahden kautta aina Laatokan rannoille saakka on, muutamia kuntia pois lukien, yleensä niin tiheään asuttua, että puheenaoleva suhdeluku siellä tavallisesti lähentelee 20:tä, nousten väliin paljoa korkeammalle, aina yli 30:nkin, kuten esimerkiksi Dragsfjärdissä 35.8, ja kaupunkien läheisyydessä vieläkin korkeammalle, kuten esim. Röntämäellä 76.8. Tiheään asuttuja ovat myöskin kalastajasaaret Tytärsaari 49.5 ja Seitskari 158.7.

Kun vertaa tämän tutkimuksen tulosta Suomen maalaiskuntain väkiluvusta maan koko väkilukuun, sellaisena kuin miksi se saatiin siv. 35, nähdään, että *Suomen maalaisväestö 1 p. syyskuuta v. 1901 oli 86.80 % maan koko väestöstä*. Tämä %-luku on verrattain lähellä sitä %-lukua, 87.28, minkä virallinen tilasto kirkonkirjoista saatujen lukujen perusteella samalta vuodelta esittää.

Vastaava %-luku on kirkonkirjatietojen mukaan ollut:

v. 1800	94.40	v. 1870	92.56
» 1840	94.15	» 1880	91.59
» 1860	93.68	» 1890	90.11

Tästä näkyy siis, että vanhoissa kulttuurimaissa jo huolestuttavaksi käynyt maalaisväestön yhä enenevässä määrässä siirtyminen kaupunkiin ja tehdaspaikkoihin ei vielä Suomessa anna aiheutta huoleen. Tosin on Suomessakin maalaisväestön suhdeluku vuodesta 1840 saakka säännöllisesti pienentynyt.

Tämä väheneminen on kumminkin tapahtunut hitaasti ja tasaisesti, lukuunottamatta viimeistä vuosikymmentä, joka osoittaa vähän nopeampaa tahtia. Lisätä voinee, että vuodet 1901—1909 osoittavat vieläkin nopeampaa kehitystä samaan suuntaan. Mutta tämäkään ilmiö ei vielä anna aihetta huoleen, sillä melkein kaikissa Euroopan maissa on tämä suhdeluku tätä nykyä paljokaan pienempi kuin Suomessa, kuten alempana oleva vertailu osoittaa.

Maalaisväestö %:ssa koko väkiluvusta eri maissa.

Unkari (1900).....	90.6 %	Itävalta (1900)	61.9 %
<i>Suomi</i> (1901)	86.8 »	Tanska (1901)	60.8 »
Euroop. Venäjä (1897)....	86.2 »	Hollanti (1906)	60.0 »
Serbia (1902)	85.6 »	Ranska (1901)	59.1 »
Bulgaria (1900)	80.1 »	Saksa (1900)	45.7 »
Ruotsi (1901).....	78.3 »	Belgia (1906)	40.0 »
Norja (1900)	72.0 »	Suurbritannia ja Irlanti	
Amerikan Y. V. (1900) ..	67.1 »	(1901)	31.8 »

Vertaukset eivät kuitenkaan tässä suhteessa voi tulla aivan tarkoiksi, sillä eri maissa luetaan väestöä kaupunkiväestöön kuuluvaksi eri perusteiden mukaan. Euroopan suurissa kulttuurimaissa luetaan kaupungeiksi ainoastaan sellaiset paikkakunnat, joissa on vähintään 2,000 asukasta, Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa ainoastaan ne, joissa on vähintään 8,000, mutta toisissa maissa, kuten Suomessaakin, kaikki pienemmätkin asutopaikat, joilla hallinnollisesti on kaupunkikunnan oikeudet.

Kuinka nopeasti väkiluvun suhteellinen väheneminen maalaiskunnissa on käynyt viime vuosisadalla, osoittavat seuraavat numerot eri maista.

Maalaisväestö %:ssa koko väkiluvusta eri aikoina.

Itävalta	v. 1843	81.1 %
	» 1900	61.9 »
Saksa	v. 1871	63.9 %
	» 1900	45.7 »
	» 1907	41.8 »
Ranska	v. 1846	75.6 %
	» 1901	59.1 »

Suurbritannia ja			
Irlanti	v. 1860	55	%
	» 1901	31.8	»
Tanska	v. 1801	79.0	%
	» 1860	77.9	»
	» 1880	71.8	»
	» 1901	60.8	»
Norja	v. 1860	84.6	%
	» 1876	81.7	»
	» 1891	76.3	»
	» 1900	72.0	»
Ruotsi	v. 1860	84.6	%
	» 1890	81.2	»
	» 1901	78.3	»

Henkilöitä keskimäärin ruokakuntaa kohti. Vertaamalla In Taulun 2:sta ja 3:tta saraketta toisiinsa saadaan tietää, kuinka monta henkilöä keskimäärin oli kussakin ruokakunnassa. Siitä käy ilmi, että Suomen maalaiskunnissa oli keskimäärin 4.54 henkilöä kutakin ruokakuntaa kohti. Kirkonkirjoihin perustuvan virallisen tilaston mukaan oli kysymyksessä oleva keskimäärä v. 1900 vain 4.39. Tämä erotus johtuu siitä, että virallisessa tilastossa on paljon yksihenkisiä ruokakuntia, jotka eivät enää ole paikkakunnalla. Virallisen tilaston mukaan on ruokakuntain keskisuuruus ollut Suomen maalaiskunnissa:

	v. 1880	4.62
	» 1890	4.51
	» 1900	4.39 sekä
tämän tutkimuksen mukaan	» 1901	4.54

Vertauksen vuoksi mainittakoon, että vastaava luku Ruotsin maalaiskunnissa oli:

	v. 1860	4.43
	» 1880	4.11
	» 1900	3.94

Tästä nähdään siis, että ruokakuntain keskisuuruus Suomessa on melkoista korkeampi kuin Ruotsissa, mikä pääasiallisesti johtunee siitä, että viimeksi mainitussa maassa on melkoista enemmän yksihenkisiä ruokakuntia, joitten luku näkyy kasvavan nopeasti, sillä Ruotsin maaseudulla niitä oli v. 1860 2.9 % ja v. 1900 4.97 % koko väkiluvusta.

Suomen eri lääneissä oli maalaiskuntien ruokakuntain henkilöluku v. 1901 keskimäärin seuraava: . . . . .

	Tämän tutki- muksen mu- kaan.	Kirkonkirjojen mukaan.
Uudenmaan lääni	4.1	4.11
Turun ja Porin »	4.2	4.13
Hämeen »	4.3	4.15
Viipurin »	5.2	5.07
Mikkelin »	4.3	4.20
Kuopion »	4.6	4.30
Vaasan »	4.6	4.48
Oulun »	5.0	4.57

Yhdistelmä osoittaa, että ruokakunnat ovat suurimmat Viipurin läänissä, sen jälkeen Oulun läänissä sekä sen jälkeen Kuopion ja Vaasan lääneissä. Melkoista pienemmät ja merkillisen yhtä suuret ovat ruokakunnat n. s. suurviljelysalueella: Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen lääneissä (vrt. *III Osa*, siv. 74). Tämä ilmiö selviytyy siitä tosiasiasta, että Länsi-Suomessa yleensä pyritään omia koteja muodostamaan, jota vastoin Itä-Suomessa useinkin sekä vanhat että nuoret, vaikka ovatkin naimisissa, pysyvät kauvemmin alkuperäisessä kodissaan.

Tämän tutkimussarjan V:n *Osa* I:n Taulun mukaan oli maassa yksihenkisiä työväenruokakuntia 50,640. Jos tämä luku vähennetään sekä maalaiskuntain ruokakuntain koko luvusta että niiden henkilömäärästä ja näin saaduista luvuista lasketaan, montako henkeä keskimäärin oli kussakin sellaisessa ruokakunnassa, johon kuului vähintään 2 henkeä, saadaan *Suomen maalaiskuntien keskimääräksi 4.96 eli 0.42 enemmän* kuin ylempänä tehdyn laskun kautta. Vastaava luku oli eri lääneissä seuraava:

Uudenmaan lääni	4.5
Turun ja Porin »	4.5
Hämeen »	4.8
Viipurin »	5.5
Mikkelin »	4.9
Kuopion »	5.2
Vaasan »	4.9
Oulun »	5.5

Kun tätä sarjaa vertaa edelliseen, näkee, että yksihenkisten työväenruokakuntain poistaminen vaikutti suuremmissa määrässä Hämeen, Mikkelin, Kuopion ja Oulun läänien lukuihin, joten Hämeen, Mikkelin ja Vaasan läänit tässä suhteessa tulivat samalle tasolle (4.8—4.9) ja Viipurin, Kuopion ja Oulun läänit taas samalle, edellistä korkeammalle tasolle (5.2—5.5), kun sitä vastoin Uudenmaan sekä Turun ja Porin läänit jäivät kahden alimmalle tasolle (4.5). Tästä kuvastunee arvatenkin todellisemmin se, missä määrin eri osissa maata sukulaiset jäävät asumaan alkuperäiseen kotiinsa, nuoremmat naimisiin men-tyään, vanhemmat vielä eläkkeen-nauttijoiksi tultuaan.

Luku, joka esittää perheruokakuntain keskimääräistä suuruutta maalaiskunnissa, tavataan Norjan tilastosta, jonka mukaan Norjan maalaiskunnissa oli henkilöitä keskimäärin kutakin perhettä kohti

v. 1876	5.19
» 1891	5.18
» 1900	5.12

eli siis vähän enemmän kuin Suomessa keskimäärin, mutta melkoista vähemmän kuin meillä Viipurin, Kuopion ja Oulun lääneissä.

Koska tämän esityksen tarkoituksena ei ole olla mikään väestötilastollinen tutkimus, vaan pyytää olemaan ainoastaan johdantona seuraaville luvuille, ei tässä Luvussa ole katsottu tarpeelliseksi syventyä yksityiskohtaisempiin tutkimuksiin.

Tähän Lukuun antaa lisävalaistusta Suomen Maantieteellisen Seuran v. 1908 julkaiseman »Yhteiskuntatilastollisen Kartaston» karttalehti N:o 1, joka esittää asukaslukua km² kohti kussakin Suomen maalaiskunnassa.

HI LUKU.

Väestön ammattiryhmitys Suomen maalaiskunnissa.

1. Yleiskatsaus.

Edellisessä (siv. 20—29) on tehty selkoa Suomen maalaiskuntain väestön ammattia esittävien tilastotietojen puutteellisuuksista; ne ovat johtuneet osaksi siitä, että olot suuressa osassa maata ovat vielä niin alkuperäisiä, että suhteellisesti suurella osalla väestöä ei ole mitään selvästi määrättävää ammattia, mutta osaksi myös siitä, että ensitietojen antajat eivät olleet panneet riittävästi huomiota tarkkojen ammattitietojen merkitsemiseen. Mainitussa paikassa on myöskin tehty selkoa niistä ponnistuksista, joita Tilattoman Väestön Alakomitean tilastollisessa toimistossa tehtiin, jotta tämä aineisto, mikäli mahdollista, saataisiin täydennetyksi ja korjatuksi. Näitten täydennysten ja korjausten jälkeen voitaneen pitää sitä kuvaa, minkä tämä tutkimus antaa Suomen maalaiskuntain väestön ammattiryhmityksestä v. 1901, pääasiassa todenmukaisena.

Mitä tulee näin saatujen tietojen ryhmitykseen, on siinä pääasiallisesti seurattu Tilastollisen Päätoimiston väenlaskua varten 31 p. joulukuuta 1900 Suomen papistolle lähettämässä kaavakkeessa olevaa ryhmitystä. Kuitenkin havaittiin tarpeelliseksi antaa työntekijöille Alakomitean tilastollisessa toimistossa useita selityksiä ja täydennysmääräyksiä; tärkeimmistä sellaisista tehdään selkoa alempana, kunkin ammattiryhmän kohdalla erikseen.

Tämän tutkimuksen I:n Taulun sarakkeet 4—21 esittävät, kuinka Suomen maalaiskunnissa vakinaisesti asuva väestö ryhmittyy ruokakuntain päämiesten pääelinkeinon mukaan. Sen lopputulos nähdään allaolevasta taulukosta.

Suomen maalaisväestön ammattiryhmitys v. 1901.

P ä ä e l i n k e i n o .	Ruokakuntain luku.		Väkiluku.	
		%		%
Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino	290,999	60.9	1,546,778	71.2
Metsästys, kalastus tai poronhoito	4,380	0.9	19,333	0.9
Teollisuus.....	63,781	13.3	240,291	11.1
Kulkuneuvot	8,632	1.8	34,331	1.6
Kauppa	5,333	1.1	25,385	1.2
Julkinen virka tai »vapaa ammatti»	7,221	1.5	34,448	1.6
Eläke tai pääoma	19,177	4.0	43,913	2.0
Muu tai määräämätön elinkeino	78,619	16.5	226,043	10.4
Summa	478,142	100	2,170,522	100

Kuten on jo ennestäänkin tunnettua, kuuluu verrattomasti suurin osa maalaiskuntaimme väestöä maanviljelysammattiin. Mutta huomiota herättää se tosiasia, että vaikka maalaiskuntain väkiluvusta 71.2 % on maanviljelysväestöä, niin ruokakuntain päämiehistä ainoastaan 60.9 % on sellaisia, joilla maanviljelys tai joku sen sivuelinkeinoista on pääelinkeinona. Tämä johtuu siitä, että maanviljelijäin ruokakuntiin kuuluu yleensä paljoa useampia henkilöitä kuin niihin ruokakuntiin, joiden päämiehellä on pääelinkeinona teollisuus tai eläke tai joitten elinkeino on tuntematon. Väkilukunsa mukaan on Suomen maalaiskunnissa toisena suurimpana ryhmänä teollisuusväestö, vaikka sen %-luku ei nouse kuin 11.1:een. Melkein yhtä suuri kuin tämä ryhmä on se, jonka elinkeino on määräämätön, 10.4 %. Kaikki muut ammattiryhmät ovat näitten rinnalla aivan pieniä, ainoastaan 0.9—2.0 %; pienin kaikista on elinkeinoryhmä »metsästys, kalastus tai poronhoito», jota ei ole koko maassa enempää kuin 4,380 ruokakuntaa, niissä 19,333 henkeä, eli 0.9 % maalaiskuntain koko väkiluvusta.

Saadakseen selvemmän käsityksen maalaiskuntaimme väestön nykyisestä ammattiryhmityksestä, on syytä verrata sitä vastaaviin oloihin muutamissa muissa maissa. Tällaista vertailua vaikeuttavat kuitenkin monet asianhaarat. Ensiksikin ovat erotukset kaupunki- ja maalaiskuntain välillä eri maissa hyvin erilaiset, kuten jo varemmin (siv. 38) on esitetty. Sitä paitsi ammattiryhmitys eri maitten tilastoissa luonnollisesti ei ole yhtäläinen, vaan on siinä missä vähäisempiä, missä suurempia eroavaisuuksia. Lopuksi näkyy monesta maasta olevan suuria vaikeuksia saada esille erikseen maalaiskuntain ammattiryhmitys. Näillä huomautuksilla esitetään tässä seuraava vertailu.

Maalaisväestön ammattiryhmitys %:ssa muutamissa Euroopan maissa.

M a a	Vuosi.	Maanviljelys tai sen sivu- elinkeino.	Metsästäys, kalastus tai poronhoito.	Teollisuus.	Kulkuneuvot	Kauppa.	Virkat tai vapaa ammatti.	Eläke tai palkoma.	Muu tai määrittämätön elinkeino.
Suomi	1901	71.2	0.9	11.1	1.6	1.2	1.6	2.0	10.4
Ruotsi	1900	58.39		19.6	4.7		4.06	—	13.23
Norja	1900	50.89	10.28	19.22	7.47		2.62	—	9.52
Tanska	1900	63.1	2.3	17.4	3.7		4.9	3.8	3.9

Tästä näkyy, että maanviljelysväestö on Suomessa suhteellisesti melkoista suurempi kuin Skandinaavian maissa. Että se absoluuttisestikin on mainittuihin maihin verraten suuri, osoittavat seuraavat luvut.

Maanviljelysväestö oli

Ruotsissa v. 1900	2,378,556 ¹⁾ henkeä
Suomessa » 1901	1,546,778 »
Tanskassa » 1901	971,894 »
Norjassa » 1900	761,000 »

Niinikään on se ryhmä, jolla ei ole mitään vakinaista elinkeinoa, Suomessa verrattain suuri. Sitä vastoin ovat kaikkien muitten ryhmien %-luvut muihin maihin verraten pienemmät. Erityisesti on huomiota ansaitseva, että teollisuusväestö ja virkamiehistö meillä on paljoa pienempi kuin muissa maissa.

Miten väestö ryhmittyy ammattien mukaan eri lääneissä Suomen maalaiskunnissa, nähdään taulukosta seuraavalla sivulla.

Taulukosta nähdään, että vaikka ammattiryhmitys, mitä tulee maanviljelys- ja teollisuusväestöön, maan 3:ssa kehittyneimmässä läänissä jonkunverran lähentelee Tanskan oloja, niin jäävät nämäkin läänit kuitenkin niistä melkoista jällelle kulkuneuvoihin, kauppaan ja virkamiesryhmään nähden; tämä asianhaara osoittaa, että nämäkään Suomen edistyneimmät läänit eivät ylei-

¹⁾ Tässä myöskin kalastajaväestö.

Suomen maalaisväestön ammattiryhmitys v. 1901 läänittäin.

L ä n n i.	Siitä sellaisia, joitten pääelinkeinona oli:									
	Maalaiskuntain koko väestö.	Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.	Metsästy, kalastus tai porontai hoito.	Teollisuus.	Kulkuneuvot.	Kauppa.	Julkisen virka tai vapaa ammatti.	Eläke tai palkkoma.	Muu tai määrittämätön elinkeino.	%
Uudenmaan	186,860	117,241	2,329	34,679	4,283	2,447	2,788	5,138	17,955	9.6
Turun ja Porin	362,628	221,790	7,926	49,242	10,437	4,198	5,545	15,114	48,376	13.3
Hämeen	245,945	165,881	417	36,872	3,332	2,821	3,882	6,480	26,260	10.7
Viipurin	364,679	250,509	3,628	39,490	9,016	5,395	5,286	1,702	49,653	13.7
Mikkelin	164,841	135,253	85	11,089	838	1,426	2,001	1,250	12,899	7.9
Kuopion	266,950	216,615	118	20,318	1,236	2,646	3,971	1,382	20,664	7.8
Vaasan	357,593	269,920	3,616	33,997	3,472	4,192	5,978	11,433	24,985	7.0
Oulun	221,026	169,569	1,214	14,604	1,717	2,260	4,997	1,414	25,251	11.5
Koko maa	2,170,522	1,546,778	19,333	240,291	34,331	25,385	34,448	43,913	226,043	10.4

sessä kehityksessä ja varallisuudessa voi kilpailla Tanskan olojen kanssa, semmoisina kuin ne kuvastuvat tämän maan keskiluvuissa, muista Euroopan maista puhumattakaan.

Suomen eri maanosien vertailu toisiinsa tässä suhteessa tapahtuu helpommin seuraavassa, kun lähdetään lähemmin tarkastamaan kutakin ammattiryhmää erikseen.

2. Maanviljelysväestö.

Maanviljelysväestöön on tässä tilastossa luettu, paitsi varsinaisia maanviljelijöitä, heidän vaimojaan, lapsiaan ja palvelusväkeään, kaikki se työväki, joka maalaiskunnissa elää torpparin, mäkitupalaisen, itsellisen ja loisen y. m. s. nimellä ja joka pääelatuksensa saapi maanviljelyksestä omalla tai toisen viljelmällä, agronomit yksityisten palveluksessa (agronomit valtion tai seurojen palveluksessa on luettu virkamiesluokkaan), maatilojen hoitajat, pehotorit, työnjohtajat, puutarhurit, karjakot, paimenet, maitokuskit y. m. s.; niinkään metsävahdit yksityisten palveluksessa, metsänhakkaajat j. n. e. Sitä vastoin ei tähän ryhmään ole luettu kalastajia, metsästäjiä eikä poronhoitajia, kuten eräissä muissa maissa on tehty; ei myöskään sellaisia entisiä maanviljelijöitä ja heidän perheeseensä kuuluvia, jotka nauttivat elatusta (»syytinkiä») entisestä talostaan, sillä ne on tässä tutkimuksessa luettu eläkkeestä ja korosta elävien luokkaan; tähän ryhmään ei ole myöskään luettu sellaisia maataloilla olevia palvelijoita, jotka eivät toimi maanviljelyksessä, (esim. kuskeja, yövah-teja y. m. s.) eikä vihdoin myöskään meijerinomistajia, meijeriurakoitsijoita tai meijeristejä, ne kun luetaan teollisuusväestöön.

Tällä tavalla ryhmittelemällä nousi *Suomen maanviljelysväestö 1 p. syyskuuta 1901 karkkiaan 1,546,778:aan henkeen*. Kuten varemmin (siv. 23—25) on huomautettu, voipi tämä luku ehkä olla jonkun verran liian pieni sen kautta, että osassa Suomen kuntia ei ole kyllin tarkoin määrätty sellaisten tilapäisestä ansiotyöstä elävien ulkotyömiesten pääammattia, jotka tekevät erilaatuista työtä. Mutta toiselta puolen voipi mainittu luku olla ehkä saman verran liian suurikin sen kautta, että toisissa kunnissa on mahdollisesti luettu maanviljelystyömieheksi sellaisiakin, jotka hankkivat elatuksensa niin vaihtelevalla tavalla, että oikeastaan on mahdotonta heille määrätä erikoista pääelinkeinoa. Näin ollen voitane tätä lukua pitää kutakuinkin todellisuutta vastaavana koko maahan nähden.

Suomen maanviljelysväestö oli 1/9 1901 63.09 % maan koko väkiluvusta. Koska tätä suhdelukua on pidettävä erinomaisen tärkeänä kansojen elämän ilmaisijana, on katsottu olevan syytä verrata sitä muitten Euroopan maitten vastaavaan lukuun. Vertaus käy ilmi allaolevasta yhdistelmästä.

Maanviljelysväestön %-luku maan koko väestöstä eri maissa.

Englanti (1901)	7.5	%
Belgia (1900)	21.1	»
Saksa (1907)	28.5	»
Preussi (1907)	29.0	»
Hollanti (1899)	30.7 ¹⁾	»
Sveitsi (1900)	34.1	»
Italia (1901)	38	»
Tanska (1901)	40.0	»
Ranska (1901)	41.8	»
Norja (1900)	44.21	»
Irlanti (1901)	44.6 ¹⁾	»
Ruotsi (1900)	46.31 ¹⁾	»
Itävalta (1900)	52.4	»
<i>Suomi</i> (1901)	63.09	»
Unkari (1900)	69.3	»
Euroop. Venäjä (1897)	74.2 ¹⁾	»
Bulgaria (1900)	74.9	»
Serbia (1902)	84.23	»

Tästä käy siis ilmi, että Suomi yhdessä Itä-Euroopan valtioiden kanssa on vasta alkutaipaleella siinä kulussa väestön teollistuttamiseksi, jota kohti sivistyskansat varsinkin viimeisten sadan vuoden aikana ovat käyneet. Suomi on kumminkin jo kohonnut tämän ryhmän etupäähän. Toisen ryhmän muodostavat Skandinavian maat, Irlanti, Ranska ja Italia, joissa maanviljelysväestö vielä käsittää noin 40—45 % koko väkiluvusta. Kolmanteen ryhmään voi lukea Saksan, Hollannin, Belgian ja Sveitsin, joissa maanviljelysväestö on jo hvennut ainoastaan n. 20—30 %:iin. Poikkeusasemassa on Englanti, jonka maanviljelysväestö on enää ainoastaan 7.5 % koko väkiluvusta.

Kuinka nopeasti maanviljelysväestö on sivistysmaissa vähentynyt, osoittavat seuraavat tiedot muutamista maista.

Maanviljelysväestön %-luku maan koko väestöstä eri aikoina.

Saksa v. 1882	42.5	%
» 1895	35.7	»
» 1907	28.5	»

¹⁾ Tässä myöskin kalastajaväestö.

Norja	v. 1876	.....	58.1 %
	» 1891	.....	48.9 »
	» 1900	.....	44.2 »
Tanska	v. 1801	.....	54.9 %
	» 1880	.....	45.1 »
	» 1901	.....	39.7 »
Ruotsi	v. 1750	.....	79.8 ¹⁾ %
	» 1870	.....	71.9 ¹⁾ »
	» 1900	.....	53.7 ¹⁾ »

Suomen maanviljelysväestö oli maalaiskuntain koko väkiluvusta virallisen tilaston mukaan:

	v. 1880	.....	1,532,909 eli 81.2 %
	» 1890	.....	1,717,815 » 80.1 »
	» 1900	.....	1,549,583 » 65.4 » sekä
tämän tutkimuksen mukaan	» 1901	.....	1,546,778 » 71.2 »

Jos jättää huomioon ottamatta vuoden 1890 ilmoituksen, joka epäilemättä on harhaanvievä (vrt. siv. 78—79), koskapa tämän tutkimuksen tulos osoittaa vuoden 1900-tiedon jokseenkin paikkansa pitäväksi, niin huomataan, että maanviljelysväestö on absoluuttisesti kasvanut aikakaudella 1880—1900, vaikka tosin niin pienessä määrässä, että se siitä huolimatta suhteellisesti on melkoisesti vähentynyt. Viime aikoina on kaikissa kulttuurimaissa yleisenä ilmiönä, että maanviljelysväestö vähenee ei vain suhteellisesti, mutta myöskin absoluuttisesti. Mutta tätä ilmiötä yleensä ei ole pidetty vahingollisena, niinkauvan kuin vähennys ei ole mennyt kovin pitkälle ja siirtyminen on tapahtunut maan muihin tuottaviin elinkeinonhaaroihin, kuten teollisuuden, kulkuneuvojen ja kaupan alalle. Tällainen siirtyminen on nimittäin tavallisesti ollut omansa lisäämään varallisuutta yleensä ja erityisesti myöskin edistämään maan tuotantokykyä; näissä maissa on tavallisesti samalla se työväenluokka, jonka toimeentulo on niin vaihteleva, ettei sen ammattia voi määrätä, myöskin vähentynyt, jopa tuottavien ammattien eduksi melkein hävinnytkin. Mutta kun meillä maanviljelysväestö suhteellisesti vähenee samalla kuin työväestö ilman määrättyä ammattia edelleen absoluuttisesti kasvaa, eivätkä muut tuottavat elinkeinot osoita kyllin ripeää kasvamista, on tämä tosiasia heikon kansantalouden merkkejä.

¹⁾ Siihen luettuna myöskin kalastajaväestö ja osa epämääräisellä työllä olevasta työväestä.

Suomen vakinaisesti asuvasta maalaisväestöstä, 2,170,522, kuului v. 1901 1,546,778 henkilöä maanviljelysväestöön, tehden 71.2 % siitä. Eri lääneissä oli maanviljelysväestö seuraava:

Uudenmaan lääni	117,241 eli 62.7 %
Turun ja Porin »	221,790 » 61.2 »
Hämeen »	165,881 » 67.4 »
Viipurin »	250,509 » 68.7 »
Mikkelin »	135,253 » 82.0 »
Kuopion »	216,615 » 81.1 »
Vaasan »	269,920 » 75.5 »
Oulun »	169,569 » 76.7 »

On huomiota puoleensa vetävä tosiasia, että maanviljelysväestö ei ole tämän suurempi niissä lääneissä, joista maataloustuotteiden myynti kuitenkin on verrattain suuri, nim. Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen lääneissä; niinkään on omituisena ilmiönä merkille pantava, että maanviljelysväestön suhdeluku on yleensä pienempi niissä lääneissä, joissa maatalous on vankka, kuin niissä, joissa se on heikompaa.

Kun lähdetään yksityiskohtaisemmin tutkimaan tätä maanviljelysväestön suhdelukua eri osissa maata, voidaan tehdä seuraavia havaintoja:

Uudenmaan läänissä on maanviljelysväestöä useissa kunnissa yli maan keskimäärän, mikä monesta ehkä tuntuu oudolta. Niinpä kuuluu Karjalohjalla 72.8, Sammatissa 74.2, Siuntiossa 74.3, Orimattilassa 76.6, Mäntsälässä 80.8 % väestöstä maanviljelyksestä pääelinkeinonsa saavien joukkoon. Tämän ohella löytyy vain muutamia kaupunkien lähellä olevia kuntia tai tehdaskeskuksia, joissa tämä %-luku menee maan keskimäärää melkoista alemmaksi, kuten Helsingin m. 42.4, Pohja 43.9, Tammisaaren m. 45.5. Nämä luvut ovat kuitenkin vielä jokseenkin suuria, verraten vastaaviin oloihin useimmissa sivistysmaissa. Yleensä on maanviljelysväestö luonnollisesti vähäisempi läänin eteläisemmissä, meren rannikolla olevissa, kuin sen pohjoisissa, Salpaus- ja Lohjanselkään metsäisemmissä kunnissa.

Turun ja Porin lääni on tässä suhteessa paljoa epätasaisempi kuin Uusimaa. Ahvenanmaa sekä Varsinais-Suomen ja Satakunnan merenrannikkokunnat eivät yleensä pääse sanottavasti päälle 50:n %:n, jota vastoin metsäisemmissä osissa lääninä tämä luku liikkuu 70—80 tienoilla. Maanviljelysväestö on useassa tämän läänin kunnassa paljoa pienempi kuin Uudellamaalla: Kökar 0, Räntämäki 18.7 %, Hiittinen 19.3 %, Kaarina 23.4 %, Vårdö 25.7 %, Dragsfjärd 26.1 %, Iniö, Velkua, Lumparland ja Pyhämaan Luoto 30—alle 40 %. Kuitenkin on tässäkin läänissä kuntia, joissa maataviljelevä väestö on hy-

vinkin vallitseva, kuten: Hongonjoki 86.6 %, Karvia 80.6 %, Jämijärvi 79.2 %, Vampula 79.1 %, Mouhijärvi 77.4 %, Kiukainen 77.2 % ja Köyliö 75.8 % Satakunnassa, sekä Naantalın m. 80.7 %, Kuusjoki 79.5 %, Kisko 77.6 %, Koski 77.3 %, Pertteli 76.0 %, Yläne 75.9 %, Kuusluoto ja Sauvo 75.6 % Varsinais-Suomessa.

Hämeen läänissä ovat Ruoveden ja Jämsän kihlakunnat siinä määrässä maanviljelysseutuja, että niissä maanviljelysväestöä kaikissa kunnissa, paitsi kahdessa, on 75—84 % koko väkiluvusta. Läänin muissa osissa on tämä suhdelu näin korkea ainoastaan Somerolla 78.3 %, Ypäjässä 79.4 %, Urjalassa 75.4 %, Nästolässä 76.0 %, Lopella 76.1 %, Kylmäkoskella 77.0 %, Koskella 78.4 %, Lammilla 80.1 %, Tyrvännässä 80.2 %, Tottijärvellä 83.1 % ja Hatulassa 85.3 %. Näitten rinnalla on tässä läänissä ainoastaan muutamia kuntia, joissa puheenaoleva %-luku menee niin alas kuin 27.5:een Pirkkalassa, 41.9:ään Akaassa, 44.3:een Hämeenlinnan m:ssä, 48.5:een, Messukylässä ja 50.8:aan Tammelassa — kaikki kuntia, jotka ovat joko kaupunkien läheisyydessä tai ovat teollisuuskeskuksia.

Viipurin lääni, johon kuuluu laajoja merenrannikoita ja muutamia tunnetuimpia teollisuuskeskuksia, osoittaa tässä suhteessa osittain hyvin vaihtelevia %-lukuja. Täällä tapaa sellaisia tyypillisiä tasaisia maanviljelysväestöseutuja kuin Kurkijoen kihlakunta, jonka keskimäärä on 84.6 % (Kurkijoen kunnassa 90.8 %), Sortavalan kihlakunta 80.4 % (missä ei kaupungin läheisyyскään jaksa vaikuttaa %-lukuun), Käkisalmen kihlakunta 79.9 %, osia Salmin kihlakunnasta ja Äyräpään kihlakunta, missä %-luku vaihtelee 70:n ja 90:n välillä, lukuun ottamatta Kyyrölän pientä kotiteollisuuskuntaa, jossa vain 44 %:lle on ilmoitettu maanviljelys pääelinkeinoksi; toisissakin läänin osissa on useita kuntia, joissa maanviljelysväestön %-luku on hyvin korkea. Tässä läänissä tavataan myöskin Suomen korkein %-luku tässä suhteessa, 94.7, joka on Rautjärven kunnalla Jääsken kihlakunnassa. (Ruotsin korkein %-luku oli v. 1900 96.6). Mutta näiden seutujen rinnalla, joissa maanviljelysväestö on näin suuri, ovat saaristokunnat Suursaari, Tytärsaari ja Seitskari, joissa ei ole yhtään ruokakuntaa, jolla maanviljelys olisi pääelinkeinona, sekä toisia kuntia, joissa teollisuus on suuremmassa määrässä vallalla, kuten Kymi (maanviljelysväestöä 30.7 %), Viipurin m. (33.6), Impilahti (47.3) ja Valkkala (53.6).

Mikkelin läänissä on maanviljelysväestön %-luku läänien keskimääristä suurin maassa (82.0). Läänissä on kunnan pienin %-luku 66.1 (Savonranta) ja sen jälkeen jo 73.6 (Sulkava); muutoin on maanviljelysväestöä useimmissä kunnissa 80 % ja yli, kuten Joroisissa 87.4, Ristiinassa 88.1 ja Joutsassa 90.7 %.

Kuopion lääni on tässä niinkuin monessa muussakin yhteiskunnallisessa suhteessa (vertaa tämän tutkimussarjan II ja III Osa) hyvin suuressa määrässä Mikkelin läänin kaltaista. Poikkeuksia ovat Kontiolahti 56.1 %, Leppävirta

64.8 % ja Tohmajärvi 66.0 %, joissa maanviljelysväestö on läänin muihin osiin verraten suhteellisesti pienin; läänin useimmissa muissa kunnissa nousee tämä %-luku nimittäin 80:n tienoille ja siitä yli, nousten Maaningalla 89.1:een, Rääkkylässä 89.5:een, Vesannolla 89.8:aan, Kaavissa 90:een, Kesälahdella 91.1:een ja Kiuruvedellä 93.1:een.

Vaasan läänin Kuopion läänistä siirtyessä, tapaa ensiksi Laukaan kihlakunnassa suhteellisesti yhtä paljon maanviljelysväestöä kuin Kuopion läänissäkin; poikkeuksia ovat vain Jyväskylän m. ja Petäjävesi, joissa %-luku laskee 56.9:ään ja 65.1:een. Kutakuinkin samanlainen on myöskin Kuortaneen metsärikas kihlakunta, paitsi Ätsäri (62.1 %) ja Keuru (63.3 %). Vieläkin suurempi osa maalaisväestöstä kuuluu maanviljelysväestöön Pietarsaaren kihlakunnassa (81 %), lukuunottamatta Kokkolan m. (68.8), Luotoa (68.8) ja Himankaa (64.2 %). Aivan vähän alenee %-luku Lapuan kihlakunnassa (76.2), lukuunottamatta Jepuaa (60.2), sekä myöskin Ilmajoen kihlakunnassa (77.5); täällä on kuitenkin kuntia, joissa maanviljelysväestöä on yli 80 %:in: Ilmajoki, Peräseinäjoki, Jalasjärvi, Kauhajoki ja Kurikka (87.6 %), mutta tällaisten ohella on Seinäjoella vain 56.8 ja Siipyyssä 55.5 %. Vieläkin pienemmäksi käy maanviljelysväestön %-luku merenrannalla olevassa Korsholman kihlakunnassa (keskimäärä 68.8); siellä on Bergössä vain 34.0, Repoluodossa 50.2 ja Mustasaressa 53.7 %. Kuitenkin on tässäkin kihlakunnassa muutamia kuntia, joissa on korkea %-luku: Pirttikylässä on maanviljelysväkeä 80.9 % ja Ylistarossa 81.7 %. — Tästä katsauksesta käy siis ilmi, että maanviljelysväestön %-luku on suurempi metsäseuduilla läänin itäisissä osissa kuin Etelä-Pohjanmaan tunnetuilla maanviljelysseuduilla laajoine suoviljelyksineen.

Oulun läänissä on yleensä hyvin suuri %-luku maanviljelyselinkeinon laskettu; kuitenkin lääni tässä suhteessa on muutamain paikoin epätasaista, joten lopullinen keskimäärä ei nouse kovin huomattavan korkealle. Salon kihlakunnassa on keskimäärin 80.3 %, vaikka vähän epätasaista, Haapajärven kihlakunnassa tasaista, vaihdellen %-luku 85:n ympärillä (korkein luku Pyhäjärvellä 90.7 %); samaten vielä Kajaaninkin kihlakunnassa, 83:n ympärillä, (korkein luku 92.2 % Puolangalla). Epätasaisia ovat sitä vastoin läänin pohjoiset kihlakunnat: Oulun kihlakunnan kunnissa tapaa hyvin alhaisia %-lukuja: esim. Oulun m. 31.4, Haukipudas 55.0, Ii 61.5 %. Samaten on laita Kemlin kihlakunnassakin meren rannalla: Simossa 60.7, Alatorniassa 55.3, Kemlin m:ssa 43.0, j. n. e., jonka kautta kihlakunnan keskiluku alenee 64.2:een saakka. Lapin kihlakunnassakin on keskimäärin enemmän maanviljelysväkeä (72.6 %), vaikka sen suhdeluku korkealla pohjoisessa kuitenkin pienenee: Muoniossa 51.7, Inarissa 64.9, Utsjoella 66.6. Omituista on todeta, että näinkin pohjoisessa väestön enemmistön ilmoitetaan saavan maanviljelyksestä pääasiallisimman elatuksensa.

Kuten edelläolevasta selonteosta käy ilmi, ei maanviljelysväestön suuruus riipu maanviljelyksen kehityksestä, vaan on maanviljelysväestön suhteellinen lukuisuus tavallisesti päinvastoin suurin metsäseuduissa sekä sellaisilla paikoin, jotka sijaitsevat etäämpänä hyvistä kulkuneuvoista sekä joissa varallisuus on heikko ja olot yleensä kehittymättömät. Tämä mieltäkiinnittävä ilmiö ei voi johtua muusta kuin siitä, että näissä seuduissa taloudelliset olot yleensä ovat alkuperäisellä kannalla. Kuitenkin on luonnollisesti poikkeuskuntia, joissa maanviljelysväestö on suhteellisesti lukuisa ja samalla maatalous kehittynyttä, kuten esim. Orimattila, Yläne, Urjala, Kurkijoki, Vesanto, Ilmajoki.

Yhteiskuntataloudellisia oloja niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestön %-luku on suurin, ja niissä, joissa se on pienin, valaisevat siv. 54—57 olevat taulukot.

Ensimmäiseen näistä taulukoista, sivuille 54 ja 55, on kerätty ne Suomen 20 kuntaa, joissa maanviljelysväestöä v. 1901 oli suhteellisesti enimmäin, toiseen, sivuille 56—57, ne 20 kuntaa, joissa sitä oli suhteellisesti vähimmin. Ensimmäinen havainto, mikä taulukkojen vertaamisesta saadaan, on se, että edelliset kunnat useimmat sijaitsevat Itä-Suomessa, aina Raudusta, Suomen eteläisimmältä rajalta, Puolangalle ja Ylikiiminkiin saakka Oulun läänissä, toiset Vaasan läänin metsäseuduilla: siis seuduilla, joissa maanviljelys ei suinkaan ole voimaperäisin ja enimmäin kehittynyt. Kun nämä seudut samalla ovat niitä, joissa yleensä n. s. löysäläisiä virallisen tilaston mukaan on enimmäin, voipi tästä tehdä sen johtopäätöksen, että nämä kunnat, joissa maanviljelysväestön %-luku on suurin, ovat taloudellisessa suhteessa verrattain vähän kehittyneitä, niin että työväen suuri joukko, joka elättää itsensä milloin milloinkin työllä, katsotaan saavan pääasiallisimman elatuksensa maataloudesta, johon, kuten varemmin (siv. 46) on käynyt ilmi, myöskin on luettu metsätoissa olevat.

Mitä taas tulee niihin 20 kuntaan, joissa maanviljelysväestöä on suhteellisesti vähimmin, niin sijaitsevat nämä kaikki, paitsi yksi, merenrannikolla tai saaristossa; sen vuoksi onkin 8:ssa niistä kalastus ja 10:ssä merenkulku tärkeinä elinkeinona. Sen ohella on 10 kunnassa teollisuus huomattavana elinkeinona.

Maanviljelysväestön yhteiskunnallinen kokoonpano on yllämainituissa kahdessa kuntaryhmässä seuraavan näköinen. Niistä 20 kunnasta, joissa maanviljelysväestö on suhteellisesti suurin, on maanomistajia vähemmän kuin koko maan keskimäärä (35.5 %) 8 kunnassa ja ainoastaan 4:ssä mainittu %-luku nousee 62.3—74.6:een. Niistä kunnista taas,

joissa maanviljelysväestö on pienin, on maanomistajia vähemmän kuin koko maan keskimäärä vain 6 kunnassa, mutta yli 60:n nousee niiden %-luku 9 kunnassa, korkeimman luvun ollessa 90.0 %. Näkyy siis, että maanomistajien %-luku yleensä on edullisempi kunnissa, joissa maanviljelysväestö on pienin.

Maanviljelijöitä vuokramaalla on 17:ssä niistä kunnista, joissa maanviljelysväestö on suhteellisesti suurin, vähemmän kuin maan keskimäärä (16.8 %), useimmissa näistä paljonkin vähemmän, aina 1.6 %:iin saakka, joten voi sanoa, että vuokraviljelyksellä yleensä ei näissä kunnissa ole suurta merkitystä; sitäkin vähemmän tämä järjestelmä on vallalla niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestöä on suhteellisesti vähimmin.

Kun sitten tarkastetaan erilaatuisen maanviljelystyöväen lukuisuutta, tehdään ensiksikin se havainto, että vuosipalveluksessa olevaa työväkeä joko ei ole ollenkaan tai on sitä aivan mitättömässä määrässä useimmissa niistä kunnista, joissa maanviljelysväestöä on suhteellisesti enimmäin, ja samaten myös 8:ssä niistä kunnista, joissa sitä on vähimmin; sitä vastoin on hyvin useissa tämän ryhmän kunnista suhteellisesti runsaasti vuosipalveluksessa olevaa eri ruokakunnan muodostavaa työväkeä, aina 31.4, 46.9 ja 49.7 %:iin maanviljelysväestön ruokakunnista. Vapaata maanviljelystyöväkeä, jolla on viljelämä, on 9:ssä ensimmäisen ryhmän kunnista enemmän kuin maan keskimäärä (19.8), toisissakin, paitsi 4:ssä, melkoisesti; olot ovat vieläkin suotuisammat tässä suhteessa toisen ryhmän kunnissa. Vapaata työväkeä ilman viljelämä on 15:ssä sen ryhmän kunnista, joissa maanviljelysväestö on suhteellisesti suurin, enemmän kuin maan keskimäärä (22.0 %), ja 9:ssä näistä yli 30 %, aina 46.2 ja 47.1 %:iin saakka. Sitä vastoin ei yhdessäkään niistä 20 kunnasta, joissa maanviljelysväestöä on vähimmin, nouse tilattomain maanviljelystyöväenruokakuntain %-luku koko maan keskimäärään; suuressa osassa näistä kunnista on tämä %-luku hyvin alhainen, jonka ohella 2 kunnassa tällaista työväkeä ei ole ollenkaan. Tästä käy siis ilmi, että maanviljelystyöväen olot yleensä ovat melkoista huonommat niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestö on suhteellisesti suurin, kuin niissä, joissa se on pienin.

Taulukot antavat tämän jälkeen tilaisuutta tarkastamaan maanomistajien osuutta ja yllämainittujen molempien ryhmien kunnissa. Ensiksi huomataan, ettei suurta eroavaisuutta ole olemassa siinä, missä määrin valtio omistaa maata eri ryhmäin kunnissa; kumminkin on valtion maaomaisuus jonkun verran suurempi ensimmäisen ryhmän kunnissa. Kunnalla ja seurakunnalla sitä vastoin on suhteellisesti enemmän maata niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestö on pienin, kuin ensimmäisen ryhmän kunnissa. Yhtiöillä on niistä kunnista, joissa maanviljelysväestön %-luku on suurin, maata 12:ssä ja 4:ssä näistä yli maan keskimäärän; toisista kunnista taas, eli niistä, joissa maanviljelysväestön %-luku on pienin, on yhtiöillä maata 10 kunnassa ja 6:ssä näistä yli maan keskimää-

Ne 20 kuntaa, joissa maanviljelys-

Kunta.	Maanviljelysväestön %-luku kunnan koko väkiluvusta.	Maanviljelysväestön yhteiskunnallinen kokoonpano.					100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuului			
		Maanomistajia.	Maanvirokkaajia.	Maanviljelystyöväkeä.			valtioille.	kunnalle ja seurakunnalle.	yhtiöille.	yksityisille.
				Vuosipalveluksessa.	Vapautta viljelemällä.	Vapautta ilman viljelmiä.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Rautjärvi..... (Vi.)	94.7	74.6	3.1	0.1	11.0	11.2	4.0	0.4	—	92.5
Kiuruvesi..... (K.)	93.1	23.2	13.8	—	25.7	37.3	0.4	0.7	2.5	96.1
Puolanka..... (O.)	92.2	40.5	12.0	0.9	24.3	22.5	57.1	0.4	1.1	41.4
Vimpeli..... (Va.)	91.4	57.9	1.6	—	11.2	29.3	—	3.8	0.4	96.0
Kesälähti..... (K.)	91.1	51.8	19.2	—	3.0	26.0	—	2.0	3.4	93.2
Kurkijoki..... (Vi.)	90.8	58.9	1.7	2.7	3.1	33.6	3.9	0.7	—	95.1
Joutsa..... (M.)	90.7	10.2	14.9	4.2	23.6	47.1	—	2.4	—	97.3
Pyhäjärvi..... (O.)	90.7	29.1	16.7	0.2	20.5	33.4	30.3	1.0	1.7	63.8
Kaavi..... (K.)	90.0	32.8	8.2	0.3	23.8	34.9	—	0.5	8.6	90.9
Heinjoki..... (Vi.)	89.9	62.6	3.4	2.0	2.9	29.1	—	—	0.5	98.4
Vesanto..... (K.)	89.8	11.7	15.6	0.3	26.5	45.9	—	2.3	5.0	92.7
Ylikiiminki..... (O.)	89.5	45.7	6.6	—	25.5	22.2	37.5	2.7	—	55.4
Rääkkylä..... (K.)	89.5	35.1	9.2	5.1	8.7	41.9	—	1.0	—	98.4
Rautu..... (Vi.)	89.2	62.3	3.2	1.2	12.7	20.6	1.9	3.3	0.7	92.3
Maaninka..... (K.)	89.1	16.5	18.9	2.3	15.6	46.7	5.2	1.6	2.9	89.7
Kaustinen..... (Va.)	89.0	66.5	11.1	0.8	11.3	10.3	—	0.6	—	99.2
Nilsjä..... (K.)	88.9	19.6	16.7	0.5	17.0	46.2	0.9	0.8	11.4	86.5
Toholampi..... (Va.)	88.9	57.3	3.0	0.2	11.6	27.9	27.6	3.1	0.2	66.0
Salon kappeli..... (O.)	88.8	47.1	7.2	—	26.2	19.5	1.5	7.2	—	90.6
Siikajoki..... »	88.8	37.9	19.8	—	35.1	7.2	0.1	5.1	—	92.2
Koko maa	71.2	35.5	16.8	5.9	19.8	22.0	39.4	1.2	3.0	55.7

i) Palstaviljelyksellä on viljeltyä maata alle 3 ha; pikkuviljelyksellä 3—alle 10 ha; keski-
viljelyksellä 100 ha tai enemmän. Kts. tämän tutkimussarjan III Osa, siv. 13.

väestö v. 1901 oli suhteellisesti suurin.

100:sta hehtaaria kunnan tilusalaan kuului maanomistajille, joiden omistama maa oli ha				100:sta hehtaaria kunnassa olevaa viljeltyä maata oli						100:sta ruokakunnasta asui				Asukkaista kutakin asuinhuonetta kohti.	Kutakin 1,000 asukasta kohti oli			
alle 50.	50—alle 250.	250—alle 1,000.	1,000 tai enemmän.	palstaviljelyksellä.)	pikkuviljelyksellä.	keskikokoisella		suurviljelyksellä.	loisina.	vuokruhuoneissa.	omissa huoneissa		hevosiä.		lypsylehmitä.	lampaita.	sitkoja.	
						a) viljelyksellä.	b) viljelyksellä.				vuokruunalla.	omalla maalla.						
.12	.13	.14	.15	.16	.17	.18	.19	.20	.21	.22	.23	.24	.25	.26	.27	.28	.29	
20.1	77.7	2.2	—	4.3	62.5	26.5	3.9	2.8	4.2	15.3	9.0	71.5	2.8	142	566	502	170	
1.0	20.9	57.7	20.4	3.6	10.3	15.0	68.4	2.2	24.1	50.8	3.0	22.1	2.8	103	659	298	99	
—	11.9	73.5	14.6	2.2	9.1	28.7	60.0	—	20.8	4.6	38.1	36.5	2.8	97	534	494	8	
11.3	83.8	4.9	—	1.4	12.3	55.4	30.9	—	8.7	17.7	24.5	49.1	2.4	90	515	442	21	
6.7	61.2	24.2	7.9	3.0	50.4	41.4	5.2	—	28.8	23.9	1.8	45.5	3.7	131	543	407	207	
20.1	68.6	6.4	4.9	0.6	17.7	54.2	18.7	8.8	24.1	9.4	12.6	53.9	3.0	166	502	455	176	
—	33.3	57.1	9.6	9.0	26.8	26.1	35.8	2.3	38.6	46.3	5.5	9.6	2.6	133	652	331	230	
0.8	22.5	58.0	18.7	1.3	6.3	15.3	61.9	15.2	29.9	9.9	34.0	26.2	2.8	102	648	381	64	
4.7	45.8	33.6	15.9	11.3	40.1	35.3	13.3	—	38.6	28.7	2.6	30.1	3.8	115	568	231	119	
14.4	46.7	16.2	22.7	0.4	35.9	39.1	21.2	3.4	15.6	18.3	9.1	57.0	2.9	167	518	482	153	
—	20.7	69.8	9.5	6.8	17.1	22.4	53.7	—	39.2	39.3	11.2	10.3	3.0	95	514	213	96	
—	22.7	59.3	18.0	3.6	11.0	44.4	41.0	—	22.9	8.8	28.5	39.8	2.5	103	513	382	2	
12.6	61.4	26.0	—	1.7	20.6	44.5	33.2	—	47.1	17.1	5.4	30.4	4.3	107	546	346	141	
33.4	48.2	4.6	13.8	2.0	31.1	36.1	21.3	9.5	16.2	17.2	9.0	57.6	3.3	163	582	400	220	
1.6	35.1	60.8	2.5	3.1	9.1	19.6	58.8	9.4	23.1	58.9	3.3	14.7	2.7	129	723	223	145	
5.6	72.4	22.0	—	0.7	9.5	54.3	35.5	—	13.5	2.8	31.3	52.4	2.4	126	665	1,003	9	
1.7	34.9	39.7	23.7	4.5	22.6	37.9	29.4	5.6	37.5	41.5	3.0	18.0	3.4	111	577	216	145	
6.0	53.7	32.5	7.8	1.1	9.8	40.8	45.9	2.4	7.5	11.5	30.1	50.9	2.4	109	700	724	29	
5.6	78.5	15.9	—	3.0	10.8	42.3	43.9	—	3.7	16.5	40.8	39.0	2.1	112	583	530	3	
0.1	34.7	60.0	5.2	1.1	5.0	5.3	44.1	44.5	8.2	2.4	55.7	33.7	2.1	131	804	442	44	
4.4	39.3	38.7	17.6	3.4	15.8	30.8	38.9	11.1	18.0	30.9	28.1	23.0	2.4	132	511	452	90	

kokoisella a) viljelyksellä 10—alle 25 ha; keskikokoisella b) viljelyksellä 25—alle 100 ha; suur-

Ne 20 kuntaa, joissa maanviljelys-

Kunta.	Maanviljelysväestön %-luku kunnan koko väkiluvusta.	Väestön %-luku muissa ammateissa.				Maanviljelysväestön yhteis-kunnallinen kokoonpano.						100:sta hehtaarista kunnan tilusalaan kuului		
		Käestus.	Teollisuus.	Kulkuneuvot.	Määrätön ammatti.	Maanomistajat.	Maanvuokraajat.	Maanviljelys-työväkeä.			Vahille.	kunnalle ja seurakunnalle.	Yhtiöille.	yksityisille.
								Vuosipalveluksessa.	Vapaa-aikaviljelijä.	Vapaa-aikaviljelijä.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Lavansaari .... (Vi.)	4.0	5.5	5.5	75.7	2.9	90.0	—	—	—	10.0	0.1	3.7	—	96.1
Räntämäki .... (T. ja P.)	18.7	0.1	33.0	3.8	38.4	16.9	17.0	46.9	13.7	5.5	20.7	11.7	1.8	65.1
Hiittinen ..... »	19.3	32.2	14.9	10.9	16.1	38.1	6.3	4.8	47.6	3.2	—	1.6	0.3	98.1
Kaarina ..... »	23.4	—	38.0	3.0	30.6	11.7	9.3	49.7	14.8	14.5	13.5	4.8	—	78.9
Vårdö ..... »	25.7	13.3	1.6	39.5	10.0	71.7	2.2	4.4	13.0	8.7	0.1	1.0	—	98.9
Dragsfjärd ..... »	26.1	0.4	60.5	1.6	7.9	8.4	17.7	23.0	35.9	15.0	2.3	1.2	40.4	54.1
Pirkkala ..... (H.)	27.5	0.2	24.7	1.8	40.0	20.7	25.8	22.7	25.2	5.6	7.6	3.1	4.8	84.0
Kymi ..... (Vi.)	30.7	2.8	48.9	3.0	11.5	81.9	1.3	6.2	6.7	3.9	0.3	1.6	1.9	92.6
Oulun m. .... (O.)	31.4	—	29.2	3.4	27.5	58.5	9.0	2.0	23.5	7.0	1.4	4.4	4.1	85.7
Velkua ..... (T. ja P.)	31.5	38.0	5.0	10.0	—	94.4	5.6	—	—	—	—	2.0	—	98.0
Viipurin m. .... (Vi.)	33.6	0.3	24.0	4.3	31.8	45.4	12.4	21.3	3.4	17.5	0.3	1.7	5.4	91.2
Bergö ..... (Va.)	34.0	29.1	2.7	16.0	1.1	82.9	—	—	14.6	2.5	—	0.2	—	94.3
Iniö ..... (T. ja P.)	34.8	38.0	6.5	9.9	5.1	91.1	2.2	2.2	4.5	—	—	2.6	—	97.1
Korpo ..... »	36.0	13.9	7.0	23.3	8.8	71.2	3.3	5.9	13.7	5.9	—	2.5	—	96.9
Lumparland ... »	37.2	—	8.7	41.4	5.9	65.8	—	—	21.1	13.1	—	3.1	2.4	94.5
Nauvo ..... »	38.9	9.2	6.3	15.6	20.7	36.2	14.9	16.4	26.5	6.0	3.7	2.9	—	91.7
Pyhämäen Luoto »	39.0	18.8	4.0	16.0	16.0	61.5	2.6	—	33.3	2.6	—	3.8	—	91.2
Parainen ..... »	40.0	0.6	17.1	19.4	16.7	31.4	11.2	31.4	18.3	7.7	0.6	0.9	11.4	84.1
Ulvila ..... »	40.8	—	26.7	3.1	26.1	12.1	29.8	11.8	32.6	13.7	7.8	6.3	9.3	76.6
Merikarvia .... »	41.2	12.9	28.7	4.1	5.4	38.7	13.7	1.8	29.5	16.3	—	4.7	—	95.2
Koko maa	71.2	0.9	11.1	1.6	10.3	35.5	16.8	5.9	19.8	22.0	39.4	1.2	3.0	55.7

väestö, v. 1901 oli suhteellisesti pienin.

100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuuluu maanomistajille, joiden omistama maa oli ha				100:sta hehtaarista kunnassa olevaa viljeltyä maata oli					100:sta ruokakunnasta asui				Asunkkaita kutakin asuinhuonetta kohti.	Kutakin 1,000 asukasta kohti oli			
alle 50.	50—alle 250.	250—alle 1,000.	1,000 tai enemmän.	palsaviljelyksellä.	pikkuviljelyksellä.	keskikokoisella		suurviljelyksellä.	loisina.	vuokrahuoneissa.	omissa huoneissa			hevosiä.	lypsylehmiä.	lampaita.	sikoja.
						a) viljelyksellä.	b) viljelyksellä.				vuokramalla.	omalla maalla.					
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
99.3	0.7	—	—	96.2	3.8	—	—	—	0.6	3.7	13.1	82.6	2.8	20	160	—	114
16.1	77.4	4.9	1.6	2.3	3.9	10.2	56.2	27.4	3.8	54.4	39.2	2.6	2.3	69	175	66	22
10.5	75.6	13.9	—	30.0	43.6	26.4	—	—	15.8	18.2	48.0	18.0	1.9	49	352	790	2
32.7	57.7	9.6	—	3.2	3.5	15.0	50.5	27.8	17.8	52.1	27.8	2.3	2.7	65	177	41	24
14.8	64.8	20.4	—	8.1	23.3	62.6	6.0	—	6.6	11.2	60.1	22.1	1.7	90	426	1 017	67
11.1	66.7	11.1	11.1	8.3	12.0	18.2	33.1	28.4	1.8	83.0	12.8	2.4	2.5	155	243	135	22
15.6	60.0	20.0	4.4	5.2	9.7	16.5	42.6	26.0	9.6	40.0	45.1	5.3	1.9	85	246	154	33
68.9	30.1	1.0	—	2.0	35.9	43.0	9.6	9.5	7.8	48.7	20.9	22.6	2.6	63	193	159	155
13.2	68.4	18.4	—	4.4	10.8	24.1	57.4	3.3	9.5	26.4	49.8	14.3	2.4	80	393	131	8
—	78.9	21.1	—	2.4	2.7	94.9	—	—	5.0	6.1	70.7	18.2	1.6	89	303	663	47
44.1	48.7	5.8	1.4	0.6	9.	32.3	23.5	34.0	16.4	48.2	24.9	10.5	2.7	82	240	128	78
45.6	54.4	—	—	7.3	23.3	57.9	11.5	—	0.6	15.4	50.0	34.0	3.6	68	307	586	50
4.4	93.4	2.2	—	2.6	23.7	73.7	—	—	2.9	7.0	64.5	25.6	2.2	87	412	1 140	—
11.5	84.4	4.1	—	8.5	26.8	52.1	6.1	6.5	8.2	5.8	61.7	24.3	1.6	89	334	963	7
20.0	80.0	—	—	13.9	75.4	10.7	—	—	5.2	2.6	60.0	32.2	1.7	125	459	1 131	87
5.6	85.2	8.5	0.7	7.8	21.5	38.1	18.1	14.5	24.0	25.3	37.1	13.6	1.6	100	324	905	35
14.8	85.2	—	—	12.9	24.0	63.1	—	—	5.8	10.5	66.4	17.3	1.8	96	293	1 132	21
23.4	71.8	3.8	1.0	4.4	8.9	39.1	26.8	20.8	23.1	35.0	32.9	9.0	1.8	109	340	360	51
14.9	62.1	20.3	2.7	5.8	11.8	7.2	38.7	36.5	11.0	23.0	61.8	4.2	2.3	106	315	252	33
18.2	62.0	18.6	1.2	8.3	23.7	34.8	30.6	2.6	16.3	15.1	54.3	14.3	1.8	98	285	860	38
4.4	39.3	38.7	17.6	3.4	15.8	30.8	38.9	11.1	18.0	30.9	28.1	23.0	2.4	132	511	452	90

rän, aina 40.4:ään saakka; ei voi siis tässäkään suhteessa sanottavaa eroavaisuutta havaita. Yksityisten hallussa olevaa maata on myöskin kutakuinkin yhtäläisesti molempien ryhmien kunnissa. Kysymyksessä olevassa suhteessa ei siis yleensä ole havaittavissa suurta eroavaisuutta.

Mitä tulee erisuuruisiin maaomaisuuksiin, huomataan ensiksikin, että palstaomaisuuksille (alle 50 ha) kuului kunnan tilusalasta niistä kunnista, joissa maanviljelysväestö oli suurin, 9:ssä, toisista vain 1:ssä maata vähemmän kuin maan keskimäärä (4.4); sitä vastoin oli jälkimäisissä useita kuntia, joissa palstaomaisuuksien hallussa oli lähes $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$, jopa yhdessä 99.3 % kunnan koko tilusalasta. Pienillä (50—alle 250 ha:n kokoisilla) maaomaisuuksilla oli hallussaan ensimmäisen ryhmän kunnista 11:ssä, mutta toisen ryhmän kunnista 18:ssä yli maan keskimäärän, edellisistä kuuluu 4:ssä, jälkimäisistä 9:ssä yli 70 % kunnan tilusalaa tämän suuruisille tiloille; edellisissä on suurin %-luku 83.8, jälkimäisissä 93.4; näkyy siis, että niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestön %-luku on pienin, on tällainen maaomaisuus vallalla. Maaomaisuuksilla, joilla on maata 250—alle 1,000 ha, oli hallussaan maata yli maan keskimäärän (38.7 %) 9:ssä ensimmäisen ryhmän kunnista ja niissä aina 73.5 %:iin saakka; toisessa ryhmässä nousi korkein luku ainoastaan 21.1 %:iin. Suurimpia maaomaisuuksia, 1,000 ha:n kokoisia tai sitä suurempia, oli 15:ssä ensimmäisen, mutta ainoastaan 8:ssä toisen ryhmän kunnassa. Näistä vertauksista käy siis esille, että niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestö on suhteellisesti suurin, suuromaisuus on huomattavasti enemmän vallalla kuin niissä, joissa maanviljelysväestö on pienin, mutta että jälkimäisissä sitä vastoin palsta- ja pienillä maaomaisuuksilla on suurin osa kunnan tilusalasta hallussaan, muutamissa kokokin tilusala.

Viljellyn maan jakautumisesta tehdään m. m. seuraavat huomiot. Palstaviljelmillä on yleensä melkoista vähäisempi sija niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestö on suhteellisesti suurin; pikkuviljelys on suunnilleen samanlaisessa asemassa molemmissa, mutta ehkä vähän enemmän vallalla ensimmäisessä ryhmässä; samaten on keskikokoisten viljelmien pienempi ryhmä (10—25 ha) jokseenkin yhtäläisesti edustettuna, jota vastoin keskikokoisten suuremmilla viljelmillä (25—100 ha) on ensimmäisessä ryhmässä enemmän alaa kuin toisessa, sillä kaikissa edellisen ryhmän kunnissa on tämän suuruusluokan viljelmiä ja 9:ssä niistä on niillä viljeltyä maata hallussaan enemmän kuin maan keskimäärä (38.9 %) aina 68.4 %:iin saakka, kun sitä vastoin 6:sta jälkimäisen ryhmän kunnasta tällaiset viljelmät puuttuvat kokonaan ja ainoastaan 4 kuntaa on niistä semmoisia, joissa tämän suuruusluokan viljelmille kuuluu enemmän viljeltyä maata kuin maan keskimäärä. Mitä vihdoin tulee suurviljelmiin, puuttuu niitä kokonaan 9:stä ensimmäisen ja 8:sta toisen ryhmän kunnasta; edellisessä ryhmässä suurviljelmien %-luku

vain 2:ssa kohoa yli maan keskimäärän, jälkimäisessä sitä vastoin 8:ssa; molemmissa ensinmainituissa kunnissa kuuluvat viljelmät suurimpaan suuruusluokkaan ainoastaan laajojen luonnonniittyjensä vuoksi. Näin ollen voipi sanoa, että suurviljelys on enemmän vallalla siellä, missä maanviljelysväestö on suhteellisesti pienin, kuin siellä, missä se on suurin.

Kotieläimiä kutakin 1,000 asukasta kohti oli puheenaolevissa kuntaryhmissä seuraavat määrät. Hevosia oli molemmissa kuntaryhmissä yleensä verrattain vähän, kuitenkin paljoa enemmän niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestö oli suhteellisesti suurin: niissä oli näet 5:ssä vähän yli maan keskimäärän, toisissa vain yhdessä, edellisissä 17:ssä yli 100, toisissa vain 4:ssä, edellisissä ei yhdessäkään alle 90, jälkimäisissä 12:ssa, aina 20:een saakka. Lehmiäkin on paljon enemmän väkilukuun nähden niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestö on suurin, kuin niissä, joissa se on pienin: edellisissä on melkein kaikissa yli maan keskimäärän (511), useimmissa paljon yli ja 2:ssa yli 700 aina 804 saakka; jälkimäisissä sitä vastoin ei ole yhdessäkään yli maan keskimäärän, mutta 9:ssä on alle 300:n, aina 160:een saakka. Lampaista on useimmissa molempien ryhmien kunnissa suhteellisesti paljon: edellisessä ryhmässä on 7:ssä ja jälkimäisessä 10 kunnassa yli maan keskimäärän, edellisissä on 1:ssä, jälkimäisissä 4:ssä yli 1,000; tämä on kuitenkin epätasaista, varsinkin jälkimäisessä ryhmässä, jossa lampaitten luku 8 kunnassa menee alle 200:n, yhdessä 0:aan saakka; niistä kunnista, joissa maanviljelysväestöä on suhteellisesti vähän, nähdään, että lampaista rikkaimmat kunnat ovat Turun ja Ahvenanmaan saaristossa ja lampaista köyhimmät taas Viipurin läänissä. Sikainpito on vieläkin epätasaisempaa molemmissa ryhmässä, kuitenkin melkoista yleisempi niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestö on suurin: näissä on näet sikoja 12:ssa yli maan keskimäärän (90) ja 3:ssa yli 200, jota vastoin toisissa oli vain 2:ssa yli keskimäärän, korkeimman luvun ollessa ainoastaan 155; alle 50:n meni puheenaoleva suhdeluku 7:ssä ensimmäisen ja 14:ssä toisen ryhmän kunnassa, yhdessä Turun saaristokunnassa aina 0:aan saakka. Nähdään siis, että karjaa oli väkilukuun nähden yleensä melkoista enemmän niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestö oli suurin, kuin niissä, joissa se oli pienin, mikä muutoin onkin luonnollista, koska jälkimäisissä väestön enemmistö elättää itsensä pääasiallisesti merenkululla, kalastuksella tai teollisuudella.

Asunnonhallintaan nähden osoittaa vertailu seuraavaa. Omissa huoneissa omalla maalla asui 100:stä ruokakunnasta 15:ssä ensi ryhmän kunnassa yli maan keskimäärän (23.0 %), aina 71.5 %:iin saakka; toisen ryhmän kunnissa tämä %-luku nousee yli maan keskimäärän vaan 5 kunnassa ja alenee muissa aina 2.3 ja 2.4 %:iin saakka. Omissa huoneissa vuokramaalla asui ensi ryhmän 7 kunnassa enemmän kuin maan keskimäärä (28.1 %), aina 55.7 saakka, jota vastoin toisen ryhmän kunnista vastaava luku 15:ssä nousee yli

keskimäärän ja 6:ssä näistä yli 60 %:in, yhdessä aina 70.7 %:iinkin saakka. Vuokrahuoneissa asui 100:sta ruokakunnasta 5:ssä ensi ryhmän kunnassa useampia ruokakuntia kuin maan keskimäärä (30.9 %), aina 58.9:ään saakka; toisen ryhmän kunnista sama luku nousi 7:ssä yli keskimäärän, aina 54.4:ään ja 83.0:aan saakka. Loisine asui 12:ssa ensi ryhmän kunnassa useampia ruokakuntia 100:sta kuin maan keskimäärä (18.0 %), jopa 37, 38 ja 39.2 %:iin saakka; toinen ryhmä ei tässä suhteessa osoita yli maan keskimäärää nousevaa lukua kuin 2 kunnassa, jota vastoin se 13:ssa alenee alle 10, aina 0.6 %:iin saakka. Nähdään siis, että suhteellisesti voimakkaimman maanviljelysväestön kunnissa ovat yhteiskunnalliset vastakohtat vallalla: verrattain suuri luku omia asuntoja omalla maalla ja loiselämä, jota vastoin suhteellisesti heikoimman maanviljelysväestön kunnissa tasaisemmat olot ovat etualalla.

Asumistiheyskin on melkoista suurempi siellä, missä maanviljelysväestö on suhteellisesti suurin, kuin siellä, missä se on pienin. Edellisen ryhmän kunnista oli näet 15 sellaista, joissa asumistiheys nousee yli maan keskimäärän (2.4), niistä 7, joissa se menee aina 3:een ja 4.3:een saakka; toisen ryhmän kunnissa tämä luku nousee vain 6:ssa yli keskimäärän ja näissäkin vain 1:ssä yli 3:n; sitä vastoin se näissä menee 10:ssä alle 2:n, aina 1.6:een saakka.

Tässä tehdyt vertaukset opettavat siis, että yhteiskuntataloudelliset olot monessa suhteessa eivät osoita jyrkempää erotusta niitten 20 kunnan välillä, joissa maanviljelysväestö on suhteellisesti suurin, ja niitten, joissa se on suhteellisesti pienin, mutta että niissä kohdin, joissa selvä erotus on havaittavissa, tämä käy yleensä siihen suuntaan, että yhteiskuntataloudelliset olot ovat huonommat siellä, missä maanviljelysväestöä on suhteellisesti enimmäin, kuin siellä, missä sitä on vähimmin.

3. Teollisuusväestö.

Tämän elinkeinon harjoittajiksi on tässä tilastossa luettu kaikki raaka-ainesten valmistamisesta pääasiallisimman elatuksensa saaneet, työskennelköötpä suurissa tehtaissa tai yksinäisinä pikkumestareina kyläräätälin tai kyläsuutarin vaatimattomassa asemassa. Kuten varemmin jo mainittiin, on tähän ryhmään laskettu myöskin meijeriliikkeen harjoittajat; samaten kuuluu tähän rakennustöissä, myöskin rautatierakennuksissa, olevat henkilöt.

Virallisen tilaston mukaan kuului tähän ryhmään Suomen maalaiskunnissa

v. 1880	.....	77,164 henkeä eli	4.1 % ¹⁾
» 1890	.....	103,400	» » 4.8 »
» 1900	.....	176,047	» » 7.4 » sekä
tämän tutkimuksen mukaan »	1901	.....	240,291 » » 11.1 »

¹⁾ Vastaavat luvut olivat Ruotsissa v. 1870—7.6 %, 1890—13.7 % ja 1900—19.6 %.

Teollisuusväestö on siis virallisenkin tilaston mukaan kasvanut erittäinkin 1890-luvulla. Mutta tämä tutkimus osoittaa, että teollisuusväestö maaseudulla oli v. 1901 melkoista suurempi, kuin mitä virallisesta tilastosta voisi päätellä; syytä on tässä luottaa tämän tutkimuksen tulokseen, sillä, kuten edellisestä (siv. 21) näkyy, on Tilattoman Väestön Alakomitean tilastollisessa toimistossa tehty erityisen huolellista työtä juuri teollisuusväestön selville saamiseksi, jota vastoin virallinen tilasto näkyy tyytyneen siihen, että papisto on merkinnyt »mäkitupalaisiksi» ja »päiväläisiksi» työmiehiä, joiden elinkeinosta sillä ei ole ollut tarkempaa tietoa.

Maalaiskuntain koko väestöstä elätti itsensä siis v. 1901 *teollisuudesta* 240,291 henkilöä eli ainoastaan 11.1 %. Tässä suhteessa ovat kumminkin eri osat maata hyvin erilaiset. Uudenmaan läänin %-luku on 18.6, Hämeen läänin 15.0 ja Turun ja Porin läänin 13.6 %, mutta Mikkelin, Kuopion ja Oulun läänneissä vastaava luku ei nouse korkeammalle kuin 6.6—7.6:een.

Vielä suuremmat ovat eroavaisuudet luonnollisesti eri kunnissa.

Uudenmaan läänissä oli teollisuusväkeä enin Pohjan kunnassa 41.9 %, Iitissä 35.8, Pyhäjärvellä 33.5, Helsingin m:ssä 31.6, Ruotsinpyhtäällä 28.0. Vähimmin oli Elimäellä 8.7 %, Liljendalissa 8.4, Pornaisissa 8.2, Myrskylässä 7.8 ja Snappertunassa 7.4 %.

Turun ja Porin läänissä on teollisuusväki vähälukuinen toiselta puolen Ahvenanmaalla sekä Vehmaan ja Mynämäen kihlakunnissa ja toiselta puolen Ikaalisten kihlakunnan metsäseuduilla (7—9 %, useissa kunnissa vain 2—4 %); suurin se on Piikkiön, Ulvilan ja Halikon kihlakunnissa (16.9—18.1 %). Kaikkein korkein on teollisuusväestön %-luku Dragsfjärdissä 60.5, mikä on koko maan suurin %-luku; sen jälkeen Kaarinassa 38.1, Röntämäellä 33.0, Porin m:ssä 32.9, Merikarvialla 28.7, Luviolla 28.4.

Hämeen läänissä on teollisuusväkeä enin Hämeenlinnan m:ssä 39.0 %, Tammelassa 35.0 %, Akaassa 33.1 %, Sääksmäellä 31.4 %, Messukylässä 27.9 %. Pienimmät %-luvut (5.0—6.7) tapaa Somerolla, Hattulassa, Kuhmalahdella, Somerniemellä, Längelmäellä, Vanajassa ja Teiskossa.

Viipurin läänissä on tämä %-luku suurin tunnetussa Kymin tehdaskunnassa 49.0, sitten Impilahdella 43.9 ja sen jälkeen pienessä venäläisessä koti-teollisuuskunnassa Kyyrölässä 43.6. Sitten alenee jo %-luku 24:ään Viipurin m:ssä, 21.9:ään Lapvedellä, 19.2:een Valkealassa ja 19.0 Sippolassa. Tässä lueteltuja kuntia lukuunottamatta on teollisuusväestö useimmissa Viipurin läänin maalaiskunnissa suhteellisesti hyvin vähäpätöinen, aleten useassa kunnassa 1—4 %:iin.

Mikkelin läänissä eivät korkeimmat %-luvut nouse ylemmäksi kuin 19.3:een Enonkoskella, 14.7:ään Heinolan m:ssä, 13.7:ään Savonrannassa ja

12.6:een Anttolassa. Muissa kunnissa on teollisuusväkeä useimmissa jokseenkin tasaisesti 3—6 % välillä.

Kuopion lääni on tässäkin suhteessa kutakuinkin edellisen kaltaista, osoittaen korkeimpia %-lukuja Kontiolahdella 25.3, Tohmajärvellä 19.2, Rautalamilla 16.9, Kuusjärvellä 14.7 ja Leppävirroilla 13.3.

Samallaista seutua on yleensä *Vaasan lääni*kin, paitsi että täällä jonkunverran useammassa kunnissa on korkeampia %-lukuja, kuten Ätsäri 24.5, Mustasaari 23.0, Seinäjoki 20.8, Himanka 19.7, Jyväskylän m. 19.1, Kokkolan m. 17.4 ja Vähäkyrö 17.3.

Oulun lääni on pääasiassa kolmen edellisen läänin kaltainen. Korkeimmat teollisuusväestön %-luvut ovat meren rannikolla: Kemin m.:ssa 29.6, Oulun m.:ssa 29.3, Haukiputaalla 27.0, Alatorniassa 23.7, Simossa 19.2 ja Oulunsalossa 18.4. Useimmissa muissa kunnissa on tähän ammattiryhmään kuuluvia ainoastaan 2—5 %.

Tämä yleiskatsaus osoittaa siis, että koko maassamme ainoastaan aniharvoissa maalaiskunnissa on teollisuus sellaisena elinkeinona, että se antaa pääasiallisimman elatuksen huomattavammalle osalle kunnan väestöä. Ja näissäkään kunnissa tämä väestönosa ei tavallisesti nouse enempään kuin $\frac{1}{3}$:een tai $\frac{1}{4}$:een kunnan koko väkiluvusta. Useimmat näistä kunnista ovat maan kolmessa ensimmäisessä läänissä, s. o. pääasiallisesti niissä osissa maata, joissa maatalouskin on voimakkaimmin kehittynyt.

Taulukkoon siv. 64—65 on koottu ne 20 kuntaa, joissa teollisuusväestö v. 1901 oli suhteellisesti suurin, ja siihen otettu %-luvuissa tietoja näiden kuntien yhteiskuntataloudellisista oloista. Enimmät näistä kunnista ovat Turun ja Porin läänistä ja sen jälkeen Uudeltamaalta. Lisäksi on pari kolme kuntaa Viipurin, Hämeen ja Oulun lääneistä. Suurin osa niistä sijaitsee meren rannikolla, toiset rautateitten varsilla, paitsi Pyhäjärveä (*U. l.*), joka v. 1901 vielä oli kaukana uudenaikaisista kulkuneuvoista.

Kun taulukon avulla ensiksi tarkastaa näitten kuntien väestön ammattiryhmitystä, nähdään, että maanviljelysväestön %-luku, joka koko maassa on 71.2 ja esim. Uudenmaan läänissä 62.7, yhdessä puheenaolevista kunnista nousee 59.1:eenkin ja neljässä yli 50:n sekä lisäksi 11:ssä muussa yli 40:n, jotenka siis väestösuhteet ammattiryhmityksen kannalta toistaiseksi vielä ovat meidän teollisuuskunnissamme¹⁾ yleensä terveet. Kalastuksesta

¹⁾ Puheenaolevia kuntia, joissa on suhteellisesti paljon teollisuusväestöä, kutsutaan tässä »teollisuuskunniksi» siitä huolimatta, että teollisuuslaitokset saattavat olla toisissa kunnissa, esim. lähikaupungissa.

eläjiä oli 6 kunnassa melkoista enemmän kuin maan keskimäärä (0.9 %) ja Merikarvialla aina 12.9 %:iin saakka. Kulkuneuvot antavat luonnollisesti tällaisissa kunnissa elatusta verrattain suurelle osalle väestöä. Alle maan keskimäärän (1.6) ei tämän elinkeinoryhmän %-luku alene kuin 5:ssä näistä kunnista, kun se sitä vastoin useimmissa nousee hyvinkin korkealle, Akaassa aina 9.6:een saakka. Työväkeä, jolle ei ole voitu määrätä erityistä pääelinkeinoa, on maan keskimäärää (10.3) vähemmän puolessa kuntien lukua. Toisissa sitä on hyvinkin paljon enemmän, kuten Rantämäellä 38.4 %, Kaarinassa 30.6 %, Oulun m:ssä 27.6 % ja Ulvilassa 26.2 %.

Maanviljelysväestön yhteiskunnallinen kokoonpano oli näissä kunnissa seuraava. Maanomistajia oli yli maan keskimäärän (35.5) vain 7 kunnassa, muutamissa niistä hyvin paljon, kuten Kymissä 81.9 %, Kyyrölässä 81.0 %, Haukiputaalla 78.0 %, Kemien m:ssä 61.0 % ja Oulun m:ssä 58.5 %. Toiselta puolen näkee kuntia, joissa maanomistajien %-luku on aivan vähäpätöinen, kuten Pohja 3.5, Hämeenlinna m. 5.8, Dragsfjärd 8.4, Kaarina 11.7 j. n. e. Tästä voidaan siis nähdä, että lukuisa teollisuusväestö ei suinkaan aina »syö» maanomistajaluokkaa pois läheisyydestään, mutta että kuitenkin useimmissa kunnissa, joissa teollisuusväestöä on suhteellisesti paljon, maanomistajaluokka on suhteellisesti pieni. Tämän ohella on myöskin suuri osa näistä teollisuuskunnista sellaisia, joissa ei myöskään maanviljelyksestä eläviä maanvuokraajia ole paljon. Sanottavasti yli maan keskimäärän on niitä ainoastaan 5 kunnassa, mutta niiden %-luku laskeutuu sitä vastoin paljon alle siitä 10:ssä. Mitä vihdoin maanviljelystyöväkeen tulee, on näissä kunnissa eri ruokakuntana vuosipalveluksessa olevia maanviljelystyömiehiä yli maan keskimäärän (5.9) 11 kunnassa, mikä on suhteellisesti hyvin suuri määrä, kun tietää, että tällaista työväkeä ei koko maassa ole paljon; näistäkin kunnista oli muutamia, joissa tähän luokkaan kuuluvia työmiehiä oli niin suuressa määrässä kuin 30.0 %, 42.9 %, 46.9 %, 49.7 % ja 51.6 % koko maanviljelysväestöstä. Näyttää siis siltä kuin teollisuus vaikuttaisi siihen, että maanviljelijät koettavat sitoa maanviljelykseensä vakinaista työväkeä. Viljelmällä varustettuja vapaita työmiehiä maanviljelyksen palveluksessa oli maassa keskimäärin 19.8 % maanviljelysväestöstä; 9 teollisuuskunnassa oli niitä yli tämän keskimäärän sekä lisäksi 9:ssä muussa verrattain lähellä sitä. Sitä vastoin 17 tämän ryhmän kunnista on sellaisia, joissa vapaata maanviljelystyöväkeä ilman viljelmää oli alle maan keskimäärän (22.0) ja useimmissa paljonkin vähemmän. Voitaneekin tehdä se johtopäätös, että teollisuuden läheisyys vaikuttaa edullisesti maanviljelystyöväen oloihin.

Mitä tulee maanomistajien oloihin, huomataan, että valtiolla yleensä ei ole paljon maata näissä kunnissa, lukuunottamatta Hämeenlinnan m. (37.2 %) ja Rantämäkeä (20.7 %). Sitä vastoin on suuressa osassa näitä kuntia

Kunta.	Teollisuusväestön %-luku kunnan kokoväkiluvusta.	Väestön %-luku muissa ammateissa.				Maanviljelysväestön yhteiskunnallinen kokoonpano.						100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuului			
		Maanviljelys.	Metsätys, kalastus tai poronhoito.	Kulhuneuvot.	Määrättyjen ammatti.	Maanomistajat.	Maanvuokraajat.	Maanviljelystyöväkeä.			valtiolle.	kunnalle ja seurakunnalle.	yhtiöille.	yksityisille.	
								Vuosipalveluksessa.	Vapaa-aikaviljelijä.	Vapaa-aikaviljelijä.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
Dragsfjärd..... (T. ja P.)	60.5	26.1	0.4	1.6	7.9	8.4	17.7	23.0	35.9	15.0	2.3	1.2	40.4	54.1	
Kymi..... (Vi.)	49.0	30.7	2.8	3.0	11.6	81.9	1.3	6.2	6.7	3.9	0.3	1.6	1.9	92.6	
Impilahti..... »	43.9	47.3	0.1	0.9	3.4	71.3	0.5	1.6	17.1	9.5	13.7	3.6	5.7	75.6	
Kyyrölä..... »	43.8	44.5	1.1	0.7	3.9	81.0	—	2.4	14.3	2.3	—	1.2	—	98.8	
Pohja..... (U.)	41.9	43.9	0.5	2.1	8.7	3.5	25.4	30.0	14.3	26.8	1.7	0.6	43.4	53.1	
Hämeenlinnan m. (H.)	39.0	44.3	—	5.8	2.3	5.8	17.3	42.9	19.9	14.1	37.2	—	—	61.8	
Kaarina..... (T. ja P.)	38.1	23.4	—	3.0	30.6	11.7	9.3	49.7	14.8	14.5	13.5	4.8	—	78.9	
Iitti..... (U.)	35.8	56.5	0.2	1.1	2.5	26.0	11.1	10.3	20.2	32.4	1.8	2.9	13.5	80.8	
Pyhäjärvi..... »	33.5	59.1	—	0.3	4.0	12.6	27.7	11.2	31.7	16.8	5.8	—	18.9	75.3	
Akaa..... (H.)	33.1	41.9	—	9.6	6.9	31.1	13.1	19.1	17.9	18.8	4.6	1.8	0.8	91.5	
Räntämäki..... (T. ja P.)	33.0	18.7	—	3.8	38.4	16.9	17.0	46.9	13.7	5.5	20.7	11.7	1.8	65.1	
Porin m..... »	32.9	42.7	4.3	3.4	14.2	18.0	31.4	4.3	36.6	9.7	6.6	—	4.0	88.6	
Helsingin m..... (U.)	31.6	42.4	0.3	2.4	14.5	14.1	8.3	51.6	10.6	15.5	9.4	4.2	1.8	82.2	
Kemin m..... (O.)	29.6	43.0	2.2	7.9	10.3	61.0	1.6	0.6	13.7	23.1	2.0	4.0	1.0	93.0	
Oulun m..... »	29.3	31.4	—	3.4	27.6	58.5	9.0	2.0	23.5	7.0	1.4	4.4	4.1	85.7	
Merikarvia..... (T. ja P.)	28.7	41.2	12.9	4.1	5.4	38.7	13.7	1.8	29.5	16.3	—	4.7	—	95.2	
Luvia..... »	28.4	48.5	6.6	6.0	5.8	20.4	26.0	2.3	34.0	17.3	5.7	2.4	3.2	88.7	
Ruotsinpyhtää... (U.)	28.0	52.8	3.5	2.2	8.8	33.8	16.3	16.1	18.5	15.3	4.0	6.4	—	86.2	
Haukipudas..... (O.)	27.0	55.0	0.2	1.0	14.1	78.0	0.6	1.4	15.0	5.0	0.1	2.2	1.1	91.9	
Ulvila..... (T. ja P.)	26.7	40.8	—	3.1	26.2	12.1	29.8	11.8	32.6	13.7	7.8	6.3	9.3	76.6	
Koko maa	11.1	71.2	0.9	1.6	10.3	35.5	16.8	5.9	19.8	22.0	39.4	1.2	3.0	55.7	

väestö v. 1901 oli suhteellisesti suurin.

100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuuluu maanomistajille, joiden omistama maa oli ha				100:sta hehtaarista kunnassa olevaa viljeltyä maata oli					Peltoa % kunnan koko tilusalasta.	Viljeltyä maata 1,000 asukkaasta kohti.	100:sta ruokakunnasta asui				Asukkaita kutakin asuinhuonetta kohti.	Kutakin 1,000 asukasta kohti oli			
alle 50.	50—alle 250.	250—alle 1,000.	1,000 tai enemmän.	palsamviljelyksellä.	pikkuviljelyksellä.	keskiko-koisella		suurviljelyksellä.			loisina.	vuokrahuoneissa.	omissa huoneissa			hevosiä.	lypsylehmiä.	lampaita.	sikoja.
						a) viljelyksellä.	b) viljelyksellä.		vuokramalla.	omalla maalla.									
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35
0.5	22.1	8.1	69.3	8.3	12.0	18.2	33.1	28.4	13.4	418	1.8	83.0	12.8	2.4	2.5	155	243	135	22
34.7	54.5	10.8	—	2.0	35.9	43.0	9.6	9.5	10.9	439	7.8	48.7	20.9	22.6	2.6	63	193	159	155
9.5	55.8	16.9	17.8	9.1	51.5	27.2	9.2	3.0	2.0	435	13.2	24.9	31.2	30.7	3.2	90	268	197	31
89.0	11.0	—	—	10.9	76.1	13.0	—	—	6.9	507	7.8	10.7	4.4	77.1	4.7	114	251	52	21
—	7.2	15.7	77.1	2.7	10.6	15.1	29.8	41.8	14.9	872	15.4	75.4	7.7	1.5	2.5	99	336	178	59
0.7	13.1	27.0	59.2	1.8	5.9	9.8	20.9	61.6	18.0	975	1.8	52.3	42.9	3.0	1.9	122	267	89	57
7.2	52.5	40.3	—	3.2	3.5	15.0	50.5	27.8	38.3	453	17.8	52.1	27.8	2.3	2.7	65	177	41	24
2.3	49.4	20.1	28.2	2.8	11.7	33.4	32.5	19.6	11.1	1,010	16.1	32.3	38.3	13.3	2.3	135	431	487	181
0.1	23.9	39.7	36.3	6.8	19.0	24.8	27.3	22.1	8.8	861	4.6	69.3	19.4	6.7	2.4	146	440	349	71
5.6	60.8	33.6	—	2.5	2.8	24.5	56.3	13.9	24.2	1,017	0.4	46.9	41.0	11.7	2.0	119	380	181	22
4.1	68.6	14.2	13.1	2.3	3.9	10.2	56.2	27.4	35.4	510	3.8	54.4	39.2	2.6	2.3	69	175	66	22
3.9	33.4	40.1	22.6	5.9	11.9	9.1	40.0	33.1	21.9	1,135	9.0	19.0	65.5	6.5	2.0	123	369	361	41
3.9	49.9	43.1	3.1	2.7	3.7	11.7	41.4	40.5	29.2	910	12.7	61.2	19.9	6.2	2.1	139	339	86	76
1.6	45.9	45.4	7.1	1.9	6.4	35.2	53.9	2.6	1.7	1,326	23.3	14.4	36.8	25.5	2.5	132	386	204	3
2.4	54.3	43.3	—	4.4	10.8	24.1	57.4	3.3	4.8	749	9.5	26.4	49.8	14.3	2.4	80	393	131	8
2.2	45.7	42.3	9.8	8.3	23.7	34.8	30.6	2.6	5.2	692	16.3	15.1	54.3	14.3	1.8	98	285	860	38
2.9	28.9	68.2	—	7.1	17.2	17.6	44.7	13.4	12.9	982	18.3	15.0	58.5	8.2	1.6	118	406	628	45
5.0	41.2	9.3	44.5	2.6	4.4	30.6	46.7	15.7	11.1	1,486	11.0	36.4	37.3	15.3	2.3	151	545	415	183
3.8	64.2	32.0	—	3.0	25.2	54.7	17.1	—	2.6	940	22.3	5.0	38.9	33.8	2.3	99	358	449	4
2.1	36.4	42.6	18.9	5.8	11.8	7.2	38.7	36.5	34.4	1,080	11.0	23.0	61.8	4.2	2.3	106	315	252	33
4.4	39.3	38.7	17.6	3.4	15.8	30.8	38.9	11.1	4.7	1,311	18.0	30.9	28.1	23.0	2.4	132	511	452	90

kunnan ja seurakunnan maita melkoisesti enemmän kuin maassa keskimäärin. Yhtiöillä on maassa keskimäärin ainoastaan 3 % kuntien pinta-alasta, ja yleensä on yhtiöillä maata verrattain harvoissa maalaiskunnissa. Yllämainituista teollisuuskunnista oli yhtiöillä maata 9:ssä yli maan keskimäärän ja muutamissa paljonkin yli, kuten 43.4, 40.4, 18.9, 13.5 ja 9.3 %. Tästä käy siis esille teollisuuden taipumus vaikuttaa siihen suuntaan, että maata joutuu suuremmassa määrässä yhtiöitten haltuun; kumminkaan tämä ei ole yleinen ilmiö, sillä näitten kuntien joukossa on 5, joissa yhtiöillä ei ole ollenkaan maata. Näin ollen on verrattomasti suurin osa kuntien maa-alasta säilynyt yksityisten hallussa useimmissa nyt käsitellyistä teollisuuskunnista ja melkein kaikissa yli 75 %. Voipi siis sanoa, että teollisuus ei ole vaikuttanut sanottavan häiritsevästi maanomistusoloihin useimmissa n. s. teollisuuskunnissa.

Kun sittemmin tutkitaan, kuinka kuntien maa on jaettu erisuuruisien maaomaisuuksien kesken, huomataan, että palstaomaisuuksien hallussa on vain 6 teollisuuskunnassa maata yli maan keskimäärän, mutta 13:ssa melkoisesti sitä vähemmän, joten voitane väittää, että teollisuus ei ole ollut meillä suotuisa pienten palstaomaisuuksien säilymiselle ja syntymiselle. Sitä vastoin on pikkutilain (50—alle 250 ha) ryhmä hyvin edustettuna näissä kunnissa. Niillä oli koko maassa keskimäärin 39.3 % kuntien pinta-alasta hallussaan ja 12:ssa kysymyksessä olevista kunnista vastaava %-luku menee yli sen, toisissa hyvinkin paljon yli: 60.8 %, 64.2 % ja 68.6 %. Tästä päättäen varsinaisella talonpoikaisväestöllä ei ole ollut vaikeuksia teollisuuden läheisyydestä, ehkä enemmän päinvastoin etuja. Samaten on keskikokoisten maaomaisuuksien ryhmällä (250—alle 1,000 ha) maata 9 kunnassa enemmän kuin maassa keskimäärin (38.7 %). Tämän ohella oli 7 kunnassa suurimpienkin maaomaisuuksien (1,000 ha tai yli) hallussa maata huomattavasti yli maan keskimäärän (17.6 %). Vastapainona näille on 7 kuntaa, joissa suuromaisuuksia ei ole ollenkaan. Lopputuloksena tästä on siis, että maanomistusolot tässäkin suhteessa puheenaolevissa kunnissa yleensä ovat yhteiskunnallisesti katsoen verrattain edulliset.

Sitä vastoin eivät viljelmäolot ole yhtä suotuisat. Tosin on palstaviljelmillä 9 teollisuuskunnassa viljeltyä maata yli maan keskimäärän (3.4 %), muutamissa melkoisestikin yli, kuten oli odotettavissakin, mutta n. s. pikkuviljelmillä oli ainoastaan 7 kunnassa viljeltyä maata yli keskimäärän (15.8 %) ja toisissa paljo siitä alle. Keskikokoisten viljelmien pienempien ryhmällä oli vain 5 kunnassa viljeltyä maata enemmän kuin maassa keskimäärin (30.8 %). Sitä vastoin keskikokoisten viljelmien suurempien ryhmällä oli 9 kunnassa enemmän ja monessa niistä paljokin enemmän maata kuin maassa keskimäärin (38.9 %) sekä suurviljelmillä 13 kunnassa enemmän ja niistä 10 kunnassa hyvinkin paljon enemmän maata kuin maassa keskimäärin (11.1 %). Täytyy

siis sanoa, että toistaiseksi teollisuus yleensä on ollut omansa edistämään suurviljelystä meillä.

Sivuilla 64—65 olevan taulukon 25:nnestä sarakkeesta näkee, että teollisuuskunnissa yleensä verrattain suuri ala maata on otettu viljelykseen. Kun peltoala koko maan pinta-alasta on vain 4.7 %, on sitä useimmissa teollisuuskunnissa monta vertaa enemmän aina 29.2:een (Helsingin m.), 34.4:ään (Ulvila), 35.4:ään (Räntämäki) ja 38.3:een (Kaarina) saakka. Ainoastaan 3 teollisuuskunnassa %-luku on maan keskilukua pienempi, mutta niissä se on helposti ymmärrettävissä, kun tiedetään, että nämä kunnat ovat suurimmaksi osaksi asumattomia erämaita (Impilahti, Kemin m. ja Haukipudas).

Mutta vaikka siis teollisuuskunnissa yleensä verrattain suuri osa pinta-alasta on peltona, ei niissä viljeltyä maata (peltoa+luonnonniittyä) asukaslukuun verraten kuitenkaan ole paljon. Kun nimittäin koko maan maalaiskunnissa keskimäärin 1,000 asukasta kohti on 1,311 ha viljeltyä maata, ei teollisuuskunnista useampi kuin 2 pääse siitä yli, mutta useimmissa vastaava luku menee paljon siitä alle, muutamissa aina 500:lle ja 400:lle saakka, osoittaen, että teollisuusväestö mainituissa kunnissa on niin lukuisa, että kuntien viljelty maa-ala käy väkilukuun nähden pieneksi.

Samaa puheenaolevien kuntien maatalouden suhteellista vähyyttä puhuvat myöskin ne sarakkeet, jotka osoittavat, paljonko niissä oli kotieläimiä 1,000 asukasta kohti. Näkee näet, että hevosia ei ole kuin 5 teollisuuskunnassa yli maan keskiluvun (132); useimmissa kunnissa tämä luku kumminkin alenee hyvin paljon alle maan keskiluvun, 90-, 80- jopa 60-luvulle saakka. Lypsylehmiä on koko maan maalaiskunnissa keskimäärin 511 kutakin 1,000 asukasta kohti, mutta tämä luku nousee suuressa osassa maata yli 600—700 jopa 1,000:een saakka. Käsiteltävänä olevista teollisuuskunnista vastaava luku ainoastaan yhdessä ainoassa (Ruotsinpyhtäällä) nousee vähän yli maan keskimäärän, mutta 16 kunnassa tämä luku menee alle 400:n, niistä 8:ssa alle 300:n ja näistä 3:ssa alle 200:nkin (Kymi, Kaarina ja Räntämäki). Niinikään on useimmissa näistä kunnista sikoja paljon alle maan keskimäärän (90), 13:ssa alle 50:n, näistä 3:ssa alle 10:nkin. Huomattavan poikkeuksen tekee kolme kuntaa, joissa sikojen pito näkyy olevan verrattain suuressa määrässä kehittynyt: Kymi 155, Iitti 181 ja Ruotsinpyhtää 183; kuitenkin nämäkään luvut eivät vielä ole kovin korkeat, koskapa Suomessakin on melkoinen määrä kuntia, joissa vastaava luku jo nousee yli 200:n jopa aina 370:een saakka. Lampaita on maassa keskimäärin 452 kutakin 1,000 asukasta kohti, mutta osassa maata, etenkin läntisellä merenrannikolla, tämä luku nousee 700:aan ja aina 1,500:een saakka. Siitä huolimatta, että useat tässä puheenaolevista teollisuuskunnista ovat läntisellä merenrannikolla, ei näissä näy pidettävän lampaitakaan paljon.

Ainoastaan 3 kunnassa (Iitti 487, Luvia 628, Merikarvia 860) niiden suhdeluku kohoaa yli maan keskimäärän, mutta sen sijaan se kuntien enemmistössä menee alle 200:n ja 5:ssä alle 100:nkin. Kun varemmin on käynyt ilmi, että teollisuuskunnissa viljeltyä maata on suhteellisesti paljon kunnan pinta-alasta, mutta kun viimeisestä tutkimuksesta nähdään, että niissä siitä huolimatta on karjaa väkilukuun nähden suhteellisesti vähän, voitaneen tästä päätellä, että maatalous näissä kunnissa ei voi tyydyttää kulutusta sekä että, koska siis maataloustuotteita on tuotava muilta paikkakunnilta, teollisuus tällaisissa kunnissa vaikuttaa elähyttävästi ei ainoastaan oman kunnan, vaan myös laajemman ympäristön maatalouteen.

Asunnonhallintaa tarkastaessa nyt käsittelyn alaisina olevissa 20 teollisuuskunnassa voidaan tehdä seuraavia havaintoja. Omissa huoneissa omalla maalla asui 23.0 % maan kaikista ruokakunnista; neljässä puheenaolevista kunnista on tämä luku tätä keskimäärää suurempi, Kyyrölän pienessä kotiteollisuuskunnassa kohoten aina 77.1:een % saakka; useimmissa kunnissa tämä luku kumminkin menee paljon alle keskiluvun, aina 4, 3, 2 ja 1.5:een % saakka. Omissa huoneissa vuokramaalla asui 28.1 % maan ruokakunnista; teollisuuskunnista oli 13 sellaista, joissa tämä luku nousee yli maan keskiluvun, useimmissa paljonkin yli, 40-, 50- ja 60-luvulle saakka. Vuokrahuoneissa asui maan ruokakunnista 30.9 %; teollisuuskunnissa tämä luku kohosi mainittua keskimäärää ylemmäksi 11:ssä, näistä yli 50:n 7:ssä ja näistä yhdessä 75.4:ään, toisessa 83.0:aan saakka. Loisina asui 18.0 % maan kaikista ruokakunnista; tämä luku oli Uudenmaan läänissä 9 % ja Turun ja Porin läänissä 10.8 %; löytyy melkoinen määrä kuntia Länsi-Suomessa, joissa tämä luku ei ole suurempi kuin 2—3—4 %. Teollisuuskunnissa tämä %-luku useimmissa vaihtelee 8—18 välillä ja ainoastaan 3:ssa se kohoaa yli maan keskiluvun, nimittäin Kemissä (23.3) ja Haukiputaalla (22.3) sekä Luvialla (18.3). Tästä näkyy siis, että yleisin asunnonhallintamuoto teollisuuskunnissa on vuokra ja että asunnonhallinta ei yleensä näissä kunnissa ole yhteiskunnallisesti edullinen, vaan kaipaakin päinvastoin monessa kunnassa parannuksia.

Sitä vastoin osoittaa sarakke 31, että asumistiheys useimmissa näistä kunnista on jonkun verran pienempi kuin maassa keskimäärin (2.4). Kumminkin on huomattava, että se monessa näistäkin lähentelee maan keskimäärää, jonka lisäksi se muutamissa kunnissa kohoaa siitä yli, aina 2.7:ään, 3.2:een ja 4.7:ään saakka. Viimeksimainittu poikkeuksellinen luku on Kyyrölästä, jossa useimmilla on oma asunto. Kun kuitenkin ottaa huomioon, että useimmat näistä 20:stä teollisuuskunnasta sijaitsevat Etelä- ja Länsi-Suomessa, missä asumistiheys yleensä on vain 1.4—2, ei teollisuuskuntien oloja tässäkin suhteessa voi pitää täysin tyydyttävinä.

Edellisestä tarkastuksesta on siis käynyt ilmi, että teollisuus yleensä ei ole vaikuttanut epädullisesti maatalousoloihin niissä kunnissa, joitten väestöstä suurin %-luku kuuluu teollisuusväestöön, vaan päinvastoin monessa suhteessa edullisesti. Sen sijaan asunto-olot monessa niistä antavat toivomiselle varaa; tosiasiana on kumminkin merkittävä, että puheenaolevat asunto-olotkin ovat näissä teollisuuskunnissa eräissä suhteissa melkoista paremmat kuin niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestö muodostaa suhteellisesti suurimman osan kuntien väestöstä.

Kuten edellisestä on käynyt ilmi, oli tämän tutkimuksen mukaan Suomen maalaiskunnissa v. 1901 teollisuusväkeä 63,781 ruokakuntaa. Näistä oli arviolta noin 33,000 varsinaista *teollisuustyöväenruokakuntaa*, muut suurimmaksi osaksi käsityöläisiä, puutyömiehiä y. m. s. sekä lisäksi tehtaitten omistajia ja virkailijoita. Teollisuustyöväenruokakunnista oli 24,178 perheruokakuntaa, joitten taloudellisia oloja tarkemmin esitetään tämän tutkimussarjan V:ssä *Osassa*.

4. Muut elinkeinoryhmät.

Kulkuneuvot. Tähän ammattiryhmään on tässä tutkimuksessa luettu merimiehet ja laivurit, rautateitten virkailijat ja palveluskunta, sähkölennätinlaitoksen ja telefonilaitosten palveluksessa olevat henkilöt, kestikievarit, mikäli tämä toimi oli pääelinkeinona, rahdinkuljettajat ja ajurit y. m. s., sekä näitten perheet ja palvelijat. Virallisen tilaston mukaan kuului tähän ryhmään

v. 1880	.....	16,192 henkeä eli 0.9 %
» 1890	.....	21,664 » » 1.0 »
» 1900	.....	35,782 » » 1.5 » ja
tämän tutkimuksen mukaan » 1901	.....	34,331 » » 1.6 »

Tämä ammattiryhmä on siis vuosikymmenellä 1890—1900 kasvanut verrattain nopeasti. Ylläolevat luvut osoittavat myöskin, että erotus virallisen tilaston ja tämän tutkimuksen tuloksen välillä tässä suhteessa ei ole suuri.

Koko maan *maalaiskuntain väestöstä kuului tähän ammattiryhmään siis v. 1901 ainoastaan 1.6 %*. Suhteellisesti suurin eli 2.9 % oli tämä ryhmä Turun ja Porin läänissä, missä läänin verrattain suuri rannikkoväestö osaksi elää laivaliikkeestä; sen jälkeen oli tähän ryhmään kuuluvia enin eli 2.5 % Viipurin läänissä, missä laivaliikettä harjoittavia on verrattain paljo sekä Suomen lahden että Laatokan rannoilla; sen jälkeen seuraa 2.3 %:lla Uudenmaan lääni, missä myöskin merenrannikko houkuttelee osaa väestöstä laivaliikkeeseen. Sitä vas-

toin on vastaava %-luku hyvin pieni Mikkelin ja Kuopion lääneissä (0.5) sekä myöskin Oulun läänissä (0.8). Paitsi merenrannikkoja vaikuttavat rautatiet enimmin enentävästi tässä suhteessa, varsinkin siellä, missä on useitten rautateitten yhtymäkohta, jonka vuoksi tämä elinkeinoryhmä on hyvin epätasaisesti jaettu eri kuntien välillä. Niinpä löytyy kaikissa lääneissä melkoinen määrä kuntia, joissa ei yhtään taikka vain joku aniharva henkilö kuuluu tähän elinkeinoryhmään, ja näitten rinnalla on muutamia kuntia, joissa löytyy satoja ruokakuntia, jotka saavat pääasiallisimman elatuksensa siitä. Seuraavassa luetellaan nämä kunnat, mutta koska ei ole laskettu %-lukuja tästä elinkeinoryhmästä, asetetaan tässä luettelossa henkilöluvun %-lukujen sijalle ruokakuntain luvut. Mainittuja kuntia oli (U. l.) Nurmijärvi 102 ruokakuntaa, Porvoo m. 159, Pernaja 113; (T. ja P. l.) Kustavi 149, Rymättylä 100, Korpo 133, Nauvo 197, Parainen 593, Kemiö 146; (H. l.) Hausjärvi 140; (Vi. l.) Säkkijärvi 127, Valkeala 151, Viipurin m. 323, Koivisto 303, Lavansaari 109, Kivennapa 106.

Kauppa. Tähän ammattiryhmään kuuluviksi on luettu, paitsi tavallisia kauppiaita, myöskin puutavarakauppiat, kaikenlaiset kauppa-asioitsijat ja välityskauppiat, samaten ravintoloitsijat y. m. s., sekä kaikkien näiden perheet ja palvelusväki. Virallisen tilaston mukaan kuului Suomen maalaisväestöstä tähän ammattiryhmään

v. 1880	.....	7,135	henkeä eli	0.4	%
» 1890	.....	10,756	»	»	0.5
» 1900	.....	18,807	»	»	0.8
tämän tutkimuksen mukaan	» 1901	.....	25,385	»	» 1.2

Virallisen tilaston mukaan tämä ryhmä siis olisi verrattain pieni sekä kasvanut 1880-luvulla hyvin vähän ja vielä 1890-luvullakin verrattain hitaasti. Kuitenkin lienee virallinen tilasto tässä suhteessa puutteellinen, arvatenkin siitä syystä, että papisto ei ainakaan yleensä liene merkinnyt kauppiaksi muita liikemiehiä kuin niitä, jotka myyvät avonaisesta puodista. Sen vuoksi sekä koska, kuten varemmin on esitetty, tämä tutkimus erityisesti on pannut paljon työtä saadakseen eri ammattiryhmät niin paljon kuin mahdollista toisistaan erilleen, on täysi syy luottaa tämän tutkimuksen tulokseen, joka osoittaa kauppiaitten ryhmän melkoista suuremmaksi.

Koko maan maalaisväestöstä kuului tämän tutkimuksen mukaan *kauppiasammattiin* 1.2 %. Erittäin on huomautettava, että eri läänien välillä eroavaisuudet tähän ryhmään nähden ovat pienet: suurin oli %-luku Viipurin läänissä (1.5), pienin Mikkelin läänissä (0.9). Samaten on kauppiaita eri kunnissakin verrattain tasaisesti: ainoastaan 15 kuntaa oli v. 1901 koko maassa, joissa ei

ollut yhtään ruokakuntaa, jolle kauppa olisi ilmoitettu pääelinkeinoksi, niistä puolet saaristossa, toiset puolet ylimaissa. Kaikkein useimmissa kunnissa kauppiaita oli useampia, tavallisimmin kuitenkin alle 10. Harvoja kuntia löytyy, joissa kauppiaita on useita kymmeniä. Ne ovat: (*U. l.*) Kirkkonummi 25, Helsingin m. 94, Nurmijärvi 38, Tuusula 25, Orimattila 29; (*T. ja P. l.*) Kaarina 28, Röntämäki 39, Merikarvia 41, Huittinen 29, Loimaa 45; (*H. l.*) Tammela 53, Pirkkala 31, Messukylä 45, Korpilahti 28, Jämsä 30, Hausjärvi 26; (*Vi. l.*) Säkijärvi 30, Lapvesi 35, Valkeala 38, Ruokolahti 31, Viipurin m. 207, Koivisto 29, Uusikirkko 33, Kivennapa 64, Muola 39, Parikkala 25, Sortavalan m. 41, Impilahti 39; (*M. l.*) Mäntyharju 25, Heinävesi 25; (*K. l.*) Leppävirta 29, Rautalampi 29, Pielavesi 29, Ilomantsi 27; (*Va. l.*) Närpiö 25, Jalasjärvi 26, Vähäkyrö 27, Jurva 32, Lapua 35, Keuru 33, Jyväskylän m. 28, Saarijärvi 26, Viitasaari 26, Laukaa 25; (*O. l.*) Oulun m. 53, Rovaniemi 27, Kemin m. 30. Kun tätä luetteloä tarkastaa lähemmin, m. m. ottaen selkoa näitten kuntien muista elinkeinonharjoittajista, havaitsee, että kauppiaitten paljouteen tavallisesti vaikuttaa joko kaupungin läheisyys tai se, että kunnissa on teollisuuslaitoksia tai kulkuneuvot vilkkaat.

Julkinen virka tai vapaa ammatti. Tähän ryhmään kuuluvat kaikki valtion (paitsi rautateitten), kirkon ja kunnan palveluksessa olevat virkailijat; lisäksi myös maataloudellisten seurojen palveluksessa olevat konsulentit, y. m. s.; vapaiden ammattien harjoittajiksi luetaan taiteilijat, kirjailijat, asianajajat, yksityiset lääkärit, y. m. s. Virallisen tilaston mukaan kuului tähän ryhmään

v. 1880	.....	19,840	henkeä eli	1.1	%
» 1890	.....	24,566	»	»	1.2
» 1900	.....	32,291	»	»	1.4
tämän tutkimuksen mukaan	» 1901	.....	34,448	»	» 1.6

Kuten näkyy, on tämä ryhmä verrattain tasaisesti kasvanut; eroavaisuus virallisen tilaston ja tämän tutkimuksen tulosten välillä ei ole sanottavan suuri ja johtunee siitä, että tämä tutkimus, kuten jo on sanottu, yleensä on ollut tarkempi vaatiessaan ensitietojen antajia lähemmin määräämään ihmisten ammatteja sekä että tähän ryhmään on otettu ehkä enemmän kuntien virkailijoita kuin viralliseen tilastoon. Virkamiesluokan verrattain suureen kasvamiseen maalaiskunnissa viime vuosikymmenellä on vaikuttanut etupäässä kansakoulunopettajain, kunnanlääkärien, vaivaistalojen ja sairaalain sekä maataloudellisten seurojen palveluksessa olevien virkailijain luvun lisääntyminen.

Koko maan maalaisväestöstä kuului tähän ryhmään v. 1901 ainoastaan 1.6 %, mikä on hyvin vähäinen prosenttiluku verrattuna muihin maihin (kts.

siv. 44). Eri läänien suhdeluvut vaihtelevat ainoastaan 1.2:n (Mikkelin) ja 1.6:n välillä, lukuunottamatta Oulun läänää, jossa %-luku nousee aina 2.3 saakka. Tämän Oulun läänin korkean suhdeluvun vaikuttaa pääasiallisesti valtion metsävirkaileijain, erityisesti metsävahtien suuri luku, osaksi se, että tässä laajassa läänissä on verrattain vähän kaupunkeja, joihin suuri osa maaseudun virkamiehistä viime aikoina on asettunut; mikäli tämä on ollut mahdollista. Eri seutuja tarkastaessa näkee, että suurimmat määrät tähän ryhmään kuuluvia ruokakuntia¹⁾ oli seuraavissa kunnissa: (*U. l.*) Vihti 29, Lohja 30, Kirkkonummi 28, Espoo 27, Helsingin m. 122, Nurmijärvi 35, Tuusula 36, Porvoon m. 44, Orimattila 36, Iitti 34; (*T. ja P. l.*) Nauvo 25, Parainen 26, Kaarina 25, Perniö 25, Rantämäki 31, Pöytyä 25, Parkano 39, Ikalinen 29, Tyrvää 33, Huittinen 36, Loimaa 29; (*H. l.*) Tammela 69, Urjala 25, Sääksmäki 28, Pirkkala 27, Orivesi 32, Ruovesi 48, Korpilahti 30, Jämsä 29, Janakkala 25, Hausjärvi 32, Hollola 27, Lammi 25; (*Vä. l.*) Kymi 33, Sippola 26, Virolahti 31, Säkkijärvi 31, Lapvesi 26, Valkeala 37, Antrea 27, Viipurin m. 119, Uusikirkko 41, Kivennapa 78, Muola 26, Rautu 29, Kurkijoki 25, Sortavalan m. 43, Suojärvi 32, Salmi 32, Impilahti 43; (*M. l.*) Sysmä 25, Mäntyharju 27, Pieksämäki 29, Kerimäki 25; (*K. l.*) Leppävirta 36, Rautalampi 35, Kuopion m. 53, Iisalmen m. 39, Nilsä 30, Liperi 26, Tohmajärvi 31, Ilomantsi 62, Pielisjärvi 59, Nurmes 41; (*Va. l.*) Närpiö 31, Jalasjärvi 30, Ilmajoki 32, Mustasaari 28, Lapua 27, Alavus 25, Virrat 26, Keuru 27, Jyväskylän m. 30, Saarijärvi 39, Karstula 28, Laukaa 32; (*O. l.*) Pyhäjärvi 26, Kuhmoniemi 29, Suomussalmi 25, Ii 31, Pudasjärvi 35, Rovaniemi 38, Kittilä 26, Sodankylä 28. Muissa kunnissa on tähän ryhmään kuuluvia ruokakuntia yleensä paljon vähemmän: lähes 200 kunnassa alle 10 ruokakuntaa. Ja kun ajattelee, että tähän ammattiryhmään tässä tilastossa ei ole laskettu ainoastaan valtion virkamiehet ja papisto, näiden joukossa myöskin metsänvartijat, lukkarit ja kirkonvartijat, vaan myöskin kaikki vähäpätöisimmätkin kunnan ja maanviljelysseurojen palveluksessa olevat, kunhan vaan virka on mainittu heidän pääelinkeinokseen (esim. maapoliisit), esiintyy selvästi tämän ammattiryhmän vähälukuisuus maaseuduillamme. Viimeiset vuosikymmenet ovat meillä olleet epäedulliset maalaiskunnille siinä suhteessa, että verrattain suuri osa niistä virkamiehistä, jotka varemmin asuivat maalla, ovat pyrkineet asumaan kaupunkeihin: näin ovat tehneet henkikirjurit, kruununvoudit, maamittarit, metsänhoitajat, maatalousvirkaileijat. Tämä tutkimus osoittaa nyt, että tällainen keskittyminen ei ole ainoastaan tapahtunut kaupunkeihin, vaan myöskin muutamisiin kymmeneen maalaiskuntiin, jonka kautta maalaiskuntiemme suuri enemmistö on jäänyt suuressa määrin osattomaksi siitä hyödystä, minkä korkeamman opin saanut

¹⁾ Tästäkin ryhmästä täytyy esittää absoluuttisia eikä %-lukuja syystä, joka mainitaan siv. 70.

kunnollinen virkamies voipi kuntalaisena tuottaa kunnalle. Selvää on, että tämä korkeamman opin saaneitten asukkaitten puute suurimmassa osassa maalaiskuntia on omansa ehkäisemään kehitystä.

Kun äsken esitettyä kuntien luetteloa lähemmin tarkastaa, havaitaan tässäkin etualalla kaupunkien lähellä olevat kunnat; lisäksi siinä on useita kuntia, joissa löytyy joku suurempi yleinen laitos, kuten joku oppilaitos tai sairashuone; mutta etupäässä tässä luettelossa on hyvin suuri määrä samoja kuntia, joissa edellisessä nähtiin tavallista enemmän kauppiaita, kulkuneuvoista eläviä henkilöitä ja teollisuuskäkeä. Tällaiset kunnat ovat siis yleensä huomattavampia keskuksia, joihin useihin todennäköisesti läheisessä tai kaukaisessa tulevaisuudessa syntyy uusia kaupunkeja, luonnollisesti niitä lukuunottamatta, jotka sijaitsevat kaupungin läheisyydessä. Tällaisina voisi mainita seuraavat: (*U. l.*) Nurmijärvi (Hyvinkää), Tuusula, Pernaja, Kirkkonummi, Lohja, Orimattila; (*T. ja P. l.*) Parainen, Loimaa, Huittinen, Ikalinen; (*H. l.*) Tammela (Forssa), Ruovesi, Jämsä, Orivesi, Sääksmäki, Hausjärvi (Riihimäki); (*Vi. l.*) Antrea, Jaakkima, Valkeala (Kouvola), Kymi, Uusikirkko, Impilahti; (*M. l.*) Mäntyharju; (*K. l.*) Leppävirta (Varkaus), Rautalampi, Nurmes, Ilomantsi, Tohmajärvi (Värtsilä); (*Va. l.*) Keuru, Lapua, Laukaa, Saarijärvi, Viitasaari, Närpiö; (*O. l.*) Rovaniemi, Pudasjärvi.

Eläke tai pääoma. Muutamissa maissa ammattitilasto tehdään sillä tavoin, että eläkkeensaajat viedään siihen ammattiin, jossa he tai heidän päämiesvainajansa on työskennellyt ja josta siis eläke tulee; tällaisella menettelytavalla on paljon syytä puolellaan. Syynä, miksi tämä tutkimus on erottanut eläkkeennauttijat eri ammattiryhmäksi, on se, että näin menetellen tämä tutkimus mahdollisimman läheisesti liittyy Suomen viralliseen tilastoon.

Tähän ammattiryhmään kuuluvat tässä tutkimuksessa ne entiset virkamiehet ja heidän jälkeensä, jotka nauttivat eläkettä; toiseksi kaikki ne entiset maanviljelijät ja entisten maanviljelijäin perheet, jotka saavat entisestä talostaan eläkettä (»syytinkiä»), ja tämä tutkimus on osoittanut, että tällaista »syytinkiä» eivät nauti ainoastaan maatalain entiset omistajat, vaan muutamain paikoin, etenkin Satakunnassa, myöskin torppain entiset haltijat; kolmanneksi on tähän ryhmään laskettu sellaiset talonmestajat, etupäässä kaupunkien läheisyydessä, jotka elävät talonsa tuottamasta vuokrasta, sekä ne, joitten on ilmoitettu elävän koroillaan; vihdoin on tähän ryhmään laskettu sellaiset entiset työmiehet (tai työmiesten lesket), jotka nauttivat eläkettä entiseltä työnantajaltaan (joltakin kartanolta, tehtaalta t. m. s.).

Virallisen tilaston mukaan on maalaisväestöstä tähän ammattiryhmään kuulunut

v. 1880	.....	51,590 henkeä eli 2.7 %
» 1890	.....	53,758 » » 2.5 »
» 1900	.....	55,128 » » 2.3 » ja
tämän tutkimuksen mukaan » 1901	.....	43,913 » » 2.0 »

Virallisen tilaston mukaan on eläkettä, syytinkiä tai korkoja nauttivien absoluuttinen luku tasaisesti vaikka hiljaa kasvanut, samalla kuin ryhmän %-luku yhtä tasaisesti on alentunut. Tämän tutkimuksen tulos on kuitenkin melkoista pienempi kuin virallisen tilaston; edellisestä (siv. 26—29) on käynyt ilmi, mistä erotus johtuu.

Koko maan maalaiskuntain väestöstä kuuluu siis tähän ammattiryhmään 2 %, mikä luku tuntuu verrattain suurelta. Sillä yleisesti tunnettua on, että eläkettä nauttivat virkamiehet tai virkamiesten perheet suureksi osaksi muuttavat kaupunkeihin sivutulojen, lastensa kouluuttamisen tai omaistensa läheisyydessä asumisen vuoksi, jonka tähden virkaeläkettä nauttivien luku maalaiskunnissa onkin suhteellisesti hyvin pieni. Samaten huomattiin tätä tilastoaineistoa valmistettaessa niiden luku, jotka nauttivat eläkettä entisiltä yksityisiltä työnantajilta, pieneksi; vieläkin vähäpätöisempi oli vihdoin niitten luku, joitten toimeentulona oli pääomankorko. Verrattain suurimman osan tästä ammattiryhmästä muodostavat siis syytinkiä nauttivat maanviljelijät. Jos kaikkien edellisten tässä lueteltujen ryhmien yhteissumma arvioidaan noin 4,000:ksi, mikä ei ainakaan liene liian pieni, saadaan täten syytinkiä nauttivien luku maalaiskunnissamme noin 40,000:ksi eli lähes 1.6 %:ksi koko maalaisväestöstä, siis jonkun verran suuremmaksi kuin maalaiskunnissa asuva koko virkamiesluokka sekä lähes 3 % maanviljelysväestöstä. On siis syytä tässä lähemmin tarkastaa tätä ilmiötä.

Ensiksikin on omituista havaita, että tämä ammattiryhmä esiintyy paljoo epätasaisemmin jaettuna maan eri osien kesken kuin useimmat varsinaiset ammattiryhmät. Toiselta puolen oli nimittäin eläkkeestä ja koroista elävien %-luku Turun ja Porin läänissä 4.2 %, Vaasan läänissä 3.2 %, Uudenmaan läänissä 2.7 % ja Hämeen läänissä 2.6 %, ja toiselta puolen taas on tämä %-luku muissa lääneissä niin alhainen, että se vaihtelee ainoastaan 0.4:n (Viipurin läänissä) ja 0.7:n välillä.

Eri paikkakuntia lähemmin tarkastellessa huomaa seuraavaa.

Uudenmaan läänissä ovat olot tässä suhteessa hyvin tasaisia, vaihdellen %-luku sen eri kihlakunnissa 2.2—3.3:n välillä.

Turun ja Porin läänissä näkee sitä vastoin suuria eroavaisuuksia. Ahvenanmaalla on hyvin vähän tähän ryhmään kuuluvia, ainakin eri ruokakuntina,

useissa kunnissa vain muutamia henkiä, keskimäärin vain 1.9 %. Sitä vastoin nousee Vehmaan kihlakunnan %-luku 5.4:ään, vaikka täälläkin on kuntia, joissa eläkkeestä eläviä on vain jokunen, kun niiden luku taas toisissa nousee yli 100:n. Mynämäen kihlakunnassa nousee %-luku 6.9:ään ja ovat olot siellä verrattain tasaiset. Muissa kihlakunnissa vaihtelee %-luku ainoastaan 2.6—4.3 välillä, paitsi Ikalisten kihlakunnassa, missä se nousee 7.1:een, eli korkeammalle kuin missään muualla koko maassa.

Hämeen läänissä on läntisissä Tammelan ja Pirkkalan kihlakunnissa 3.0—3.7 % eläkkeestä eläjiä, itäisissä kihlakunnissa ainoastaan 2.1—2.3 %.

Viipurin läänissä löytyy suuri joukko kuntia, joissa tähän ryhmään kuuluvia eri ruokakunnan muodostavia ei ole yhtään, taikka ainoastaan 1—2, eikä muissakaan kunnissa voida merkitä erittäin suuria lukuja. Huomattavimpia ovat kaupunkien maaseurakunnat, joissa asuu vuokrasta eläviä talonmestajia, ynnä Keisarikunnan rajalla olevat kunnat, joissa huvila-asutus on suuri. Siis varsinaista syytinkijärjestelmää ei esiinny juuri ollenkaan tässä läänissä eri ruokakuntana.

Mikkelin läänissä ovat olot tässä suhteessa tasaiset; useimmissa kunnissa on toistakymmentä korkoja tai eläkettä nauttivaa ruokakuntaa, muutamissa enemmänkin.

Kuopion läänissä ovat olot kutakuinkin samanlaiset kuin edellisessäkin, lukuunottamatta itäistä Pielisjärven kihlakuntaa, jossa ei ole yhteensä kuin 25 eläkkeennauttajaruoakuntaa. Toinenkin itäinen kihlakunta, Ilomantsi, olisi tässä suhteessa luultavasti yhtäläinen, elleivät eräät siellä sijaitsevat tehtaat maksaisi eläkkeitä palveluksessaan olleille entisille työmiehille.

Vaasan läänissä ovat olot sitä vastoin hyvin vaihtelevat. Ilmajoen ja Korsholman kihlakunnissa on tähän ryhmään kuuluvia suhteellisesti paljon, 4.7 %; Lapuan kihlakunnassa niitä myös vielä on 3.9 % ja Kuortaneenkin kihlakunnassa %-luku nousee 2.9:ään. Sitä vastoin on eläkkeestä eläviä Pietarsaaren kihlakunnassa vain 1.5 % ja Laukaan kihlakunnassa ainoastaan 1.4 %. Syyt näihin eroavaisuuksiin ei ole helppo selvittää: %-luku on pieni niin hyvin Pietarsaaren kihlakunnassa, missä talot ovat pieniä ja kunnat sijaitsevat osittain rannikolla, kuin Laukaan kihlakunnassa, missä talot ovat suuria ja kaikki kunnat sijaitsevat metsäseuduilla; se on korkea Ilmajoen ja Korsholman kihlakuntien niin hyvin ruotsalaisissa kuin suomalaisissa kunnissa.

Oulun läänissä on useimmissa kunnissa ainoastaan alle 10 eläkkeenottajaa tai koroilla eläjää; nämät ovat nähtävästi pääasiallisesti virkaeläkkeestä taikka korcilla eläviä henkilöitä. Toisissakin kunnissa on suhteellisesti vähän, vähimmin itäisessä Kajaanin kihlakunnassa (0.3 %). Huomattavan poikkeuksen muodostavat kunnat Ruotsin rajalla, sillä useissa niistä on useita kymmeniä tähän ryhmään kuuluvia ruokakuntia kussakin.

Jos ei ota lukuun Ahvenanmaata, näkyy edellisestä, että eri ruokakuntia muodostava syytinkijärjestelmä yleensä on enimmäin käytännössä lännessä ja että se tasaisesti vähenee itää ja pohjoista kohti. Niinpä, jos lähdetään Etelä-Suomessa lännessä itää kohti, vähenevät kihlakuntien %-luvut seuraavalla tavalla: 6.9, 3.9, 3.7, 3.5, 3.0, 2.2, 0.4, 0.5, 0.4, 0.4, 0.5, 0.1. Kun taas lähdetään Vehmaan kihlakunnasta (*T. ja P. l.*) itää kohti, ovat kihlakuntien %-luvut seuraavat: 5.4, 4.2, 3.2, 3.0; 2.3, 2.3, 0.9, 0.7, 1.0, 0.5, 0.6. Ilmajoen kihlakunnasta (*Va. l.*) itää kohti ovat vastaavat luvut seuraavat: 4.7, 2.9, 1.4, 0.8, 0.5, 0.2. Niinikään kun lähtee esim. Ikalisten kihlakunnasta (*T. ja P. l.*) pohjoista kohti, ovat kihlakuntain %-luvut tällaiset: 7.1, 4.7, 3.9, 1.5, 0.9, 0.4, 1.1, 0.6.

Tämä ilmiö johtuu nähtävästi kahdesta eri asianhaarasta. Osaksi siitä tämän tutkimuksen luonteesta, että tässä ovat tulleet esille ainoastaan ne eläkkeestä tai koroista eläjät, jotka muodostavat eri ruokakunnan, mikä on yleisempää Etelä- ja Länsi-Suomessa, eikä ne, jotka ovat jääneet jäseniksi talon vastaanottajan perheeseen ja jotka siis tässä tutkimuksessa lisäävät näitten perheitten suuruutta, mikä eläketapa lienee yleisempi maan itäisissä ja pohjoisissa osissa; osaksi siitä, että tapa luovuttaa talo tai torppa jo eläessä jollekin perilliselle ehdolla, että siitä saa nauttia elinkautista eläkettä, lienee yleisempi Länsi- ja Etelä-Suomessa kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Kun siis tämän mukaan eläkkeennauttijoita on Etelä- ja Länsi-Suomessa huomattavan paljon, on mieltäkiinnittävää verrata eläkettä tai korkoja nauttivien ja maataomistavien ruokakuntain lukuja toisiinsa eri kunnissa Uudenmaan, Turun ja Porin ¹⁾ sekä Hämeen lääneissä.

Eläkettä tai korkoja nauttivien ja maataomistavien ruokakuntien suhde toisiinsa v. 1901 Etelä- ja Länsi-Suomessa.

L ä ä n i.	Kuntia kaikkiaan.	Siitä sellaisia, joissa eläkettä tai korkoja nauttavia ruokakuntia oli			yhtä monta tai enemmän kuin maataomistavia ruokakuntia.
		alle 1/3	1/3—alle 1/2	1/2—alle 1/1	
maataomistavista ruokakunnista.					
Uudenmaan	38	8	13	14	3
Turun ja Porin	104 ¹⁾	9	24	58	13
Hämeen.....	49	13	13	18	5

¹⁾ Ahvenanmaata lukuunottamatta, koska siellä eläkejärjestelmä ei ole huomattavan suuressa määrässä vallalla.

Tuloksena on, että eläkejärjestelmä on enimmin päässyt käytäntöön Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa. Koska se seikka, että löytyy kuntia, joissa eläkettä tai korkoja nauttivien ruokakuntien luku on suurempi kuin maataomistavien, on omansa kiinnittämään huomiota, luetellaan nämä kunnat seuraavassa taulukossa.

Ne maalaiskunnat, joissa eläkettä tai korkoja nauttavia ruokakuntia v. 1901 oli enemmän kuin maataomistavia.

K u n t a.	Ruokakuntia, jotka	
	nauttivat eläkettä.	omistivat maata.
<i>Uudenmaan lääni.</i>		
Tammisaaren m.....	24	21
Pohja	31	16
Lohja	84	81
<i>Turun ja Porin lääni.</i>		
Dragsfjärd	33	19
Hiittinen	37	24
Perniö ja Yliskylä.....	143	134
Kisko	43	38
Muurla	38	32
Uskela	64	31
Yläne	38	34
Kankaanpää.....	208	167
Parkano	184	165
Jämijärvi	112	72
Tyrvää	187	172
Kiikoinen	47	40
Köyliö	35	24
<i>Hämeen lääni.</i>		
Somerniemi	45	40
Jokiainen	11	6
Humppila	43	22
Vesilahti	208	202
Hämeenlinnan m.....	18	9

Tämä eläkettä tai korkoja nauttivien ruokakuntien luvun suuruus, verrattuna maataomistavien lukuun, johtunee nähtävästi seuraavista asianhaaroista: 1:ksi virkamieseläkkeestä, koroista tai vuokrasta elävien paljoudesta lähellä kaupunkeja (Tammisaaren ja Hämeenlinnan m.); 2:ksi tehdaslaitosten

vuoksi, jotka ovat myöntäneet eläkkeitä laitosten entisille työläisille (Pohja, Dragsfjärd, Jokioinen); 3:ksi siitä, että samalla omistajalla on hallussaan useita taloja tai että samasta talosta menee eläkettä usealle entiselle omistajalle; 4:ksi siitä, että torpat ja kruununmetsätorpatkin maksavat eläkettä entisille haltijoilleen, kuten on kyselyjen kautta m. m. useista Satakunnan kunnista käynyt ilmi.

Muu elinkeino-sarekkeeseen (18) on viety sellaiset ruokakunnat, joista oli ilmoitettu joku määrätty elinkeino, joka ei ole sopinut edellä käsiteltyihin ammattiryhmiin. Kuten I:stä Taulusta näkyy, oli näitä ruokakuntia kuitenkin niin vähän, että ne ilman häiriötä olisi voitu yhdistää seuraavaan ryhmään, kuten tässä esityksessä tehdään.

Elinkeino tuntematon tai ilman vakinaista elinkeinoa. Henkilöitä ilman vakinaista ammattia tai joiden ammatti on tuntematon on luonnollisesti enemmän tai vähemmän kaikissa maissa. Muutamien maitten tilastoissa jaetaan tällaiset henkilöt suhteellisesti muitten ammattiryhmien kesken. Tätä ei voi kuitenkaan pitää oikeana. Sillä kaikissa kansoissa on aina olemassa osa väestöä, jolla ei ole mitään vakinaista ammattia, vaan joka elättää itsensä tilapäisellä ulkotyöllä milloin maanviljelyksessä, milloin teollisuudessa tai rautatie töissä tai muissa töissä. Ja sekä yhteiskunnalliselta että taloudelliselta kannalta on tärkeä nähdä, mihin suuntaan tällaisen väestöosan kehitys käy. Mutta etenkin on tämä tärkeätä sellaisiin kansoihin nähden, joissa, kuten meillä, ei taloudellinen elämä eikä myöskään ammattiryhmitus ole vielä pitkälle kehittynyt. Sillä jos kehitys käy oikeaan suuntaan, pitää tämän väestöosan luonnollisesti muihin nähden vähetä sitä mukaan kuin koneet ja tarkoituksenmukaisempi töitten järjestely vähentävät ruumiillisen työn tarvetta ja pakoittavat puheenaollutta irtainta työväkeä antautumaan erikoisammattien harjoittajiksi. Tällaisen kehityksen kulkua ei siis se tilasto voi kuvata, joka ei pidä erillään eri ryhmänä niitä, joitten elinkeinoa ei voida määrätä. Lisäksi on syytä huomauttaa, että tarmolla johdettu ammattitilastollinen tutkimus voipi saada puheenaolevan ryhmän melkoisesti supistumaan, jälkikyselyjen kautta saamalla ensitietojen antajia tarkemmin määräämään yksilöjen todellisen pääelinkeinon.

Ilman vakinaista elinkeinoa olevien henkilöiden ryhmä on meillä Suomessa luonnollisesti vielä erittäin lukuisa. Kuten I:n Taulun 20:stä sarekkeesta näkyy, kuului tähän ryhmään 77,696 ruokakuntaa. Näistä oli suurin osa eli noin 64,000 ruokakuntaa sellaisia, joitten päämies oli ruumiillisen palkkatyön tekijä, joka elätti itsensä milloin milläkin satunnaisella työllä. Näitten henkilöitten yhteiskuntataloudellisia oloja käsitellään lähemmin tämän tutkimussarjan V:ssä *Osassa*. Lisäksi on tähän ryhmään koottu kaikki vaivaistalot, sairaalat, koulu-

internaatit ja muut samallaiset laitokset hoidokkaineen. Kukin tällainen laitos esiintyy yhtenä erikoisruokakuntana sarekkeessa 20 ja laitoksen hoidokkaiden luku on ruokakunnan jäsenenä viety sarekkeeseen 21, lisäten siis melkoisesti tämän ryhmän väkilukua. Tarkastaakseen, että kaikki vaivaistalot todella tulivat tähän tilastoon, on virallisen vaivashoitotilaston tiedot vaivaistaloista v. 1901 verrattu tämän tiedustelun tietoihin, jonka jälkeen on ryhdytty uusiin tiedusteluihin niistä harvoista kunnista, joista Alakomitealle ei oltu tällaisia tietoja annettu. Muutamista kunnista oli näet saatu tieto vaivaistaloa varten kunnalle ostetusta maasta, mutta ei vaivaistalon hoidokkaista, toisista kunnistapäinvastoin. Uuden tiedustelun kautta saatiin ainehisto täydelliseksi.

Missä vaivaistalojen ynnä muitten tällaisten ryhmään otettujen laitosten johtajat ja muut virkailijat muodostivat erityisen ruokakunnan, on nämä tietysti otettu kukin erikseen asianomaiseen elinkeinoryhmäänsä, esim. johtajat, lääkärit ja opettajat virkamiesryhmään, rengit työmiesryhmään j. n. e. Vielä on tässä ryhmässä sellaiset vaivaisapua nauttivat, jotka muodostavat eri ruokakunnan ja saavat vaivaisavun kotiinsa. Lopuksi on tässä ryhmässä verrattain suuri määrä leskiä ja muita naisia, joitten elinkeinosta ei ole voitu saada tietoja.

Virallisen tilaston mukaan kuului tässä käsiteltyihin kahteen ryhmään («Muu elinkeino» ja »Elinkeino tuntematon»).

v. 1880	175,285 henkeä eli	9.2 %
» 1890	202,399 »	» 9.4 »
» 1900	486,919 »	» 20.4 » sekä
tämän tilaston mukaan » 1901	226,043 »	» 10.4 »

Virallisen tilaston mukaan olisivat nämät ryhmät siis kasvaneet 1890-luvulla tavattoman paljon. Tämä on kuitenkin ilmeisesti virheellistä ja johtuu osittain siitä, että, kuten edellisestä (siv. 48) on käynyt esille, virallisen tilaston mukaan maanviljelysväestö olisi samaan aikaan vähentynyt sekä teollisuudesta ja kaupasta elävien ryhmät kasvaneet melkoista vähemmän, kuin mitä tämä tutkimus on osoittanut itse asiassa tapahtuneen. Nämä asianhaarat eivät kuitenkaan voi selittää enempää kuin noin 88,000 hengen eroavaisuutta. Kun näin ollen virallinen tilasto vuodelta 1900 osoittaa puheenaoleviin ryhmiin kuuluvia olleen noin 170,000—180,000 henkeä enemmän kuin tämä tutkimus todentaa vuodelta 1901, johtuu tämä eroavaisuus siitä, että tämä tutkimus on saanut Suomen maalaiskuntain koko väkiluvun melkein saman verran pienemmäksi kuin virallinen tilasto, kuten I:stä Luvusta on käynyt ilmi, ja että tämä pienemyys on luonnollisena seurauksena siitä, että suuri luku ilman vakinaista elinkeinoa olevaa työväkeä ei enää todellisesti asunut tämän tutkimuksen ensiaineistoa kerättäessä siinä kunnassa, jossa se kumminkin vielä oli kirjoissa. Jos viral-

lisen tilaston tietoa kysymyksessä olevista ryhmistä vuodelta 1900 yllä mainituilla perusteilla pidetään vääränä ja tämän tutkimuksen tietoa vuodelta 1901 pääasiassa oikeana, on siis käsiteltävänä olevien ryhmien henkilöluku kasvanut 1880-luvulla 27,000:lla ja 1890-luvulla 23,000:lla. Tämä tuntuukin todennäköiseltä, koskahan tämä tutkimus on onnistunut entistä tarkemmin erottaa työväen ammatit ja koska kehityksen meilläkin kuten muissa maissa luonnollisesti täytyy käydä siihen suuntaan, että epämääräisellä ammatilla ilmoitettujen henkilöiden luku vähenee sitä mukaa kuin teollisuus ja muut tuottavat elinkeinot edistyvät ja uusia erikoisammattaje syntyy. Näinkin ollen ovat siis nämä elinkeinoryhmät vuosien 1880—1901 välillä sekä absoluuttisesti että suhteellisestikin kasvaneet, mikä on omansa todistamaan jonkunlaista heikkoutta Suomen taloudellisessa elämässä. Kuten ennen jo on viitattu, ovat nimittäin useissa muissa maissa nämät ryhmät päinvastoin olleet ainakin suhteellisesti vähenemässä.

Suomen maalaiskuntain koko väkiluvusta kuului tämän tutkimuksen mukaan siis näihin elinkeinoryhmiin 10.4 %. Tämä luku on kumminkin hyvin epätasainen eri osissa maata, niin että jo eri läänien välillä seuraavia eroavaisuuksia esiintyy:

Uudenmaan lääni	.....	9.5 %
Turun ja Porin lääni	.....	13.2 »
Hämeen	»	10.5 »
Viipurin	»	13.6 »
Mikkelin	»	7.8 »
Kuopion	»	7.7 »
Vaasan	»	6.9 »
Oulun	»	11.3 »

Oudolta näyttää tässä se, että käsiteltävänä oleva ryhmä on suurempi maan vauraimmissa lääneissä kuin Kuopion ja Mikkelin lääneissä, joista ainakin edellinen on ollut kauvan kuuluisa n. s. irtaimen väestönsä paljoudesta. Tämä outous saa pääasiassa selityksensä siitä, että ilman viljelmää oleva maanviljelystyöväki on näissä lääneissä suhteellisesti suurempi kuin edellisissä, kuten seuraavasta luvusta tullaan näkemään, eli toisin sanoen että ensitietojen kerääjät ovat Kuopion ja Mikkelin lääneissä merkinneet maanviljelystyöstä eläviksi sellaisia henkilöitä, jotka Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen lääneissä on merkitty epämääräisestä työstä eläviksi. Mutta toiseksi yllämainittu aluksi oudoksuttava ilmiö on selitettävä siten, että m. m. Kuopion läänin varemmin aikoina suuri irtain väestö on vuosien kuluessa suureksi osaksi muuttanut sieltä pois, niin että osa siitä enää on siellä olemassa ainoastaan henki- ja kirkonkirjoissa sekä niiden perustuksella laadituissa tilastoissa. Että Kuopion

läänin irtain väestö todella on vähentynyt, näkyy jo virallisesta tilastostakin, jonka mukaan oli Kuopion läänissä irtainta väestöä v. 1880 39.3 %, mutta v. 1900 ainoastaan 37.4 %.

Vielä suuremmat ovat eroavaisuudet eri kuntien välillä. Niitä tutkiessa havaitsee nimittäin, että kysymyksessä olevan ryhmän väestö pääasiallisesti asuu muutamissa kymmenissä kunnissa ja että näin ollen suurimmassa osassa maamme kuntia tähän ryhmään kuuluvia henkilöitä on suhteellisesti vähän. Ne kunnat, joissa epämääräisellä työllä elävien henkilöitten luku on suuri, voidaan ryhmittää seuraavalla tavalla.

1:ksi. Kun useissa saaristokunnissa elää suhteellisesti paljon ruokakuntia, jotka elättävät itsensä osittain kalastuksella, osittain maanviljelyksellä, tai osittain laivuriliikkeellä, osittain maanviljelyksellä, tai osittain kalastuksella, osittain laivuriliikkeellä, näyttää olleen mahdotonta tämän tutkimuksen ensitietojen antajille selvittää näitten pääelinkeinoa. Siten on tähän ryhmään kuuluvia henkilöitä, esim. Nauvossa 272, Paraisissa 413, Paimiossa 265, Kemissä 416, Halikossa 452, Virolahdella 428, Kivennavalla 381, Sakkolassa 307, Mustasaaressa 306.

2:ksi. Suurimmaksi osaksi johtuu tämän ryhmän suurilukuisuus kuitenkin siitä, että kaupunkien ja kauppalaan läheisyydessä olevissa kunnissa asuu paljon n. s. ulkotyöntekijöitä, jotka käyvät milloin missäkin kaupunkityössä, milloin tekevät töitä omassa kunnassaan. Näin oli ryhmään kuuluvia henkilöitä (*U. l.*) Helsingin m:ssa 695, Porvoon m:ssa 333; (*T. ja P. l.*) Kaarinassa 586, Rymättylässä 851, Rauman m:ssa 315, Porin m:ssa 520, Ulvilassa 310; (*H. l.*) Pirkkalassa 664, Vanajassa 288, Hollolassa 695; (*Vi. l.*) Vehkalahdella 316, Lapvedellä 398, Viipurin m:ssa 2,900; (*M. l.*) Mikkelin m:ssa 562, Säamingissä 286; (*K. l.*) Kuopion m:ssa 336, Iisalmen m:ssa 483, Nurmeksessa 286; (*Va. l.*) Jyväskylän m:ssa 536; (*O. l.*) Oulun m:ssa 281, Rovaniemellä 582. Samaten on niiden kuntien laita, joissa tai joitten naapurikunnissa on suuria tehdaslaitoksia, esim.: (*U. l.*) Iitti 320; (*T. ja P. l.*) Normarkku 371; (*H. l.*) Tammela 398; (*Vi. l.*) Sippola 308, Valkeala 578, Jääski 510; (*K. l.*) Leppävirta 828, Kontiolahti 435, Ilomantsi 385, Kiihtelysvaara 348; (*Va. l.*) Laukaa 609; (*O. l.*) Ii 578.

3:ksi. Vihdoin käy ilmi, että tähän ryhmään kuuluvia henkilöitä on verrattain runsaasti suuressa osassa niitä kuntia, joissa todennäköisesti uusia kaupunkia tulevaisuudessa syntyy, esim.: (*T. ja P. l.*) Ikalinen 688, Huittinen 454, Loimaa 390; (*H. l.*) Jämsä 576, Hausjärvi (Riihimäki ja Hyvinkää) 323; (*Vi. l.*) Antrea 468, Uusikirkko 798, Jaakkima 490; (*Va. l.*) Keuru 343, Saarijärvi 683, Viitasaari 376, Laukaa 609.

Muissa paitsi nyt mainituissa kunnissa osoittaa tilasto verrattain vähäisen määrän tuntemattomalla tai epämääräisellä ammatilla ilmoitettuja henkilöitä.

Tässä loppuun suoritettu Suomen maalaiskuntain väestön ammattiryh-
mityksen tarkastus osoittaa, että tämä väestö verrattomasti suurimmalta osalta
saa pääasiallisimman elatuksensa maanviljelyksestä. Jo varsinaisesti maanvilje-
lyksestä elävä väestö on 71.2 %. Lisäksi voidaan kaikella todennäköisyydellä
arvioida (siv. 24), että melkoinen osa, ainakin noin $\frac{1}{4}$ siitä elinkeinoryhmästä,
jonka ammattia tässä tilastossa ei ole voitu määrätä, hankkii pääasiallisimman
toimeentulonsa maanviljelystyöstä, siis noin 2.6 %. Vielä on käynyt ilmi, että
suurin osa eläkeryhmästä käsittää ruokakuntia, jotka nauttivat »syytinkiä»
entiseltä tilaltaan, siis maanviljelyksestä; näitten luku nousee vähintään 1.6 %:iin.
Näin ollen tullaan siis siihen johtopäätökseen, että *kaikkiaan noin 75 %:lla
Suomen maalaiskuntain väestöstä on maanviljelys pääelinkeinona.*

Mutta tähän tulee lisäksi, että verrattain suurella osalla muista ammateista
eläviä maanviljelys on *sivuelinkeinona*. Tämä tosiasia ilmenee tämän tutki-
mussarjan III:n *Osan*, I:stä Taulusta, missä maalaiskuntain ruokakunnat on
ryhmitetty ammattein mukaan ja kunkin ammatin ruokakunnat sen mukaan,
olivatko ne viljelmällä varustettuja vai ei. Taulusta nähdään, että muissa ammat-
tiryhmissä, paitsi maanviljelyksessä, oli seuraavat määrät viljelmällä varustet-
tuja ruokakuntia, joilla siis maanviljelys oli sivuelinkeinona:

Metsästys, kalastus tai poronhoito	2,654	ruokakuntaa eli 61 % ¹⁾
Teollisuus	19,466	» » 31 »
Kulkuneuvot	3,111	» » 36 »
Kauppa	2,587	» » 49 »
Julkinen virka tai »vapaa ammatti»	4,017	» » 55 »
Eläke tai pääoma	8,289	» » 43 »
Muu tai määräämätön elinkeino	15,080	» » 19 »
	<hr/>	
	Yhteensä 55,204	ruokakuntaa eli 30 %

Tästä asianhaarasta on yksityiskohtaisempi esitys tämän tutkimussarjan
III:n *Osan* tekstissä, siv. 21—25.

Kun siis ylempänä tultiin siihen tulokseen, että noin 75 %:lla maalaiskun-
tain väestöstä maanviljelys oli pääelinkeinona ja tästä esityksestä nähdään,
että yli 55,000 ruokakunnalla, eli n. 220,000 hengellä eli siis n. 10 %:lla maa-
laiskuntain asukkaista, maanviljelys oli sivuelinkeinona, niin voidaan sanoa,
että noin 85 %:lle *maalaiskuntaimme väestöstä maanviljelys on enemmän tai vä-
hemmän tärkeä suoranainen tulolähde.*

¹⁾ Prosenttiluvut ovat lasketut kunkin ammattiryhmän ruokakuntain koko luvusta.

Lisäksi on tämä tutkimus saanut selville sen tosiasian, että se vähäinen osa Suomen maalaisväestöä, jonka elinkeinona ei ole maanviljelys, hyvin suuressa määrässä elää ryhmittyneenä ainoastaan muutamiin kymmeniin kuntiin. Yleisesti tunnettua on sitäpaitsi, että tämä väestö näissäkin harvoissa kunnissa suurimmalta osaltaan on keskitettynä alueeltaan verrattain ahtaisiin, taajaväkisiin yhteiskuntiin. Lukuunottamatta näitä verrattain harvoja ja alaltaan pieniä yhteiskuntia, voidaan siis sanoa, että *suurimmassa osassa Suomen maaseutua asuu melkein yksinomaan maanviljelyksestä elävää väestöä.*

Vihdoin on tästä Luvusta käynyt ilmi, että ne kunnat, joissa maanviljelysväestö on suhteellisesti suurin, sijaitsevat yleensä niissä osissa maamme, joissa maatalous ei ole edistyneintä, ja että näissä kunnissa yhteiskuntataloudelliset olot useassa suhteessa ovat huonommat kuin niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestö on suhteellisesti pienin, sekä että sitä vastoin erityisesti teollisuuskunnissa sekä yhteiskuntataloudelliset että maataloudellisetkin olot ovat monessa suhteessa edistyneemmät kuin siellä, missä maanviljelysväestön suhteellinen luku on suurin.

Henkilöitä keskimäärin ruokakuntaa kohti. Laskemalla I:stä Taulusta, sar. 2 ja 3, montako henkilöä oli keskimäärin ruokakuntaa kohti eri ammattiryhmissä, saadaan kuva siitä, missä määrin väestö pystyy perhettä perustamaan eri ammattiryhmissä. Tulokseksi saadaan, että, kun mainittu keskimäärä koko maalaisväestöstä oli 4.54 (vrt. siv. 39), oli se allamainituissa ryhmissä seuraava:

Maanviljelyksessä	5.31
Virkamiessäädyssä ja vapaissa ammateissa	4.77
Kauppiasammatissa	4.76
Metsästäjain, kalastajain tahi poronhoitajain ammatissa	4.41
Kulkuneuvojen alalla työskentelevissä	4.09
Teollisuudessa	3.79
Ilman vakinaista elinkeinoa olevassa väestössä	2.89
Muissa ammateissa	2.64
Eläkkeen nauttijoissa tahi pääomalla eläjissä	2.29

Tämä vertaus osoittaa, kuinka maanviljelijän ammatti enemmän kuin mikään muu on omansa edistämään perheessä elämistä. Lähinnä maanviljelijöitä, vaikka melkoista järempänä, seuraavat rinnan virkamiehet ja kauppiaat; teollisuusväki on tässä suhteessa näitä ammattiryhmiä paljo jälellä.

Tämän Luvun esitystä valaisee edellisessä mainitun »Yhteiskuntatillisen Kartaston» karttalehti N:o 2, joka esittää Suomen maanviljelysväestön %:ssa koko väkiluvusta eri kunnissa.

IV LUKU.

Suomen maanviljelysväestön yhteiskunnallinen kokoonpano.

1. Ryhmittelyn perusteet.

Tämän tutkimuksen I:n Taulun 4:nteen ja 5:nteen sarakkeeseen merkityn *maanviljelysväestön yhteiskunnallinen kokoonpano* on otettu erikoisen tutkimuksen alaiseksi. Sitä varten on laadittu II:nen Taulu (siv. 44—127). Siinä on maanviljelysväestö jaettu eri ryhmiin ruokakuntain päämiesten yhteiskunnallisen aseman mukaan.

Maanviljelysväestö on tässä taulussa ensiksi jaettu kahteen yhteiskunnalliseen pääluokkaan: *maanviljelijöihin* (työnantajiin) ja *maanviljelystyöväkeen* (työntekijöihin). Tämän johdosta on kuitenkin huomattava, että tällaista kahtiajakoa työnantajiin ja työntekijöihin, joka esim. teollisuuden alalla on verrattain helppo panna toimeen, on maanviljelysväestöön nähden mahdoton tarkalleen suorittaa. Maanviljelyksen alalla ei nimittäin ole todellisuudessa olemassa sellaista selvää rajaa itsenäisten ja epäitsenäisten ammatinharjoittajain välillä kuin teollisuudessa. Kuten tunnettua, on näet maanviljelyksessä olemassa suuri määrä ammatinharjoittajia, jotka samalla ovat sekä itsenäisiä että aika-ajoitain työntekijöitä toisen maalla, s. o. henkilöitä, joilla on suurempi tai pienempi viljelmä ja sen ohella osittain tekevät työtä toisten maanviljelijäin luona. Nämät eroavat niin huomaamattomasti toisistaan, ettei voi sanoa, mihin päättyy itsenäisten maanviljelijäin luokka, mistä alkaa niiden luokka, joitten pääasiallinen toimeentulo on työnteko toisen viljelyksessä. Kysymyksessä olevaan maanviljelijäin luokkaan kuuluvat ensiksikin n. s. talonosan-vuokraajien joukossa torpparit. Näiden joukossa on verrattain suuri määrä niin suuren viljelmän haltijoita, että heitä yhteiskuntataloudelliselta kannalta ei voi lukea työväenluokkaan, vaan päinvastoin (taloudellisesti) itsenäisiin maanviljelijöihin, siitäkin huolimatta, että he maksavat veronsa joko osittain tai kokonaan päivätoissä emätilalle, koska itse asiassa tällainen suurempi torppari saa pääasiallisimman elatuksensa omasta maataloudestaan, eikä maanviljelystyöstä toisen maalla.

Sitä paitsi on muistettava, että löytyy seutuja, joissa suuret torpparit eivät ol- lenkaan maksa veroa päivätöissä, vaan rahassa tai viljassa. Kuinka suuret nyt mainittujen torpparien viljelmät voivat olla, nähdään tämän tutkimussarjan *III*:nnen *Osan* V:nnestä Taulusta. Siitä käy ilmi, että vuokralle annettuja talonosia, joilla oli viljeltyä maata 3 ha tai enemmän, oli v. 1901 yli 52,000, niiden joukossa yli 800, joitten viljellyn maan ala oli 25 ha tai enemmän, ja näistä vielä 6 sellaista, joilla oli 100 ha tai siitä yli viljeltyä maata. Tilasto olisi siis antanut hyvin vaillinaisen kuvan maalaiskuntaimme yhteiskuntataloudellisista oloista ynnä maanviljelysväestömme yhteiskunnallisesta kokoonpanosta, jos kaikki »torpparit» ja »mäkitupalaiset» olisi viety yhteen luokkaan (vrt. *III Osa*, siv. 17). Oli siis saatava raja, joka erottaa sellaiset »torpparit», joilla on niin suuri viljelmä, että heidät taloudellisesti on luettava itsenäisten maanviljelijäin luokkaan, niistä »torppareista», »mäkitupalaisista» y. m. talonosan-vuokraajista, joiden toimeentulolle maanviljelystyö toisen maalla on pääasia ja oma viljelmä vain sivutulona. Lisäksi löytyy maalaiskunnissa muutamilla seuduilla palsta- tilallisiakin, joille oma viljelmä ei voi antaa pääelätusta, vaan jotka sen saavat työstä toisen maalla. Niinikään on kruununmetsätorppien joukossa osa niin suuria, että ne voivat elättää haltijansa maanviljelyksellä, mutta toinen osa niin pieniä, että ne eivät voi antaa muuta kuin sivutulon haltijalleen. Oikean rajan asettaminen tällaisten ryhmien välille ei luonnollisesti missään tapauk- sessa voi tulla tyydyttävästi tehdyksi. Tässäkään suhteessa elävä elämä ei salli tarkoin erotettuja »pilttuuta», vaan voidaan tilastollista jakoa vastaan aina muistuttaa, että se on ollut enemmän tai vähemmän mielivaltaista. Mutta jos pyrkii saamaan jonkunlaisen, todellisuutta mikäli mahdollista lähentelevän kuvan maanviljelysväestömme yhteiskunnallisesta kokoonpanosta, täytyy uskaltaa jotakin jakoa tässä suhteessa saamaan aikaan.

Pitkien neuvottelujen jälkeen sekä Alakomiteaan kuuluvien maanvilje- lijäin kanssa, että myöskin sen ulkopuolella olevien, toisia seutuja edustavien maanviljelijäin, etupäässä valtiopäivillä olevien talonpoikaissäädyn jäsenten kanssa, päätettiin, että *maanviljelijäin luokkaan* oli luettava kaikki ne ruokakun- nat, joille maanviljelys oli ilmoitettu pääelinkeinoksi ja joilla oli viljeltyä maata vähintään 3 ha sekä karjaa ainakin 1 hevonen ja 2 lehmää, kun sitä vastoin ne maanviljelysväestöön kuuluviksi merkityt ruokakunnat, joilla oli vähemmän viljeltyä maata ja karjaa, olivat laskettavat *maanviljelystyöväen luokkaan*. Mutta kun luokitustyöhön ryhdyttiin, havaittiin, että asia ei ollut niin yksinkertai- nen kuin tällainen raja edellyttäisi. Sen vuoksi annettiin tilastotyötä varten täydentäviä määräyksiä, joitten kautta raja tuli niin notkeaksi, että nekin ruo- kakunnat oli luettava maanviljelijäin luokkaan, joilla oli vähemmän maata (aina 2:n hehtaariin saakka), jos heillä oli karjaa enemmän, sekä että ilman hevosta- kin olevat torpparit voitiin lukea maanviljelijöihin, jos heillä oli lehmiä enemmän kuin mainittu määrä. Mutta vielä näitäkin määräyksiä oli täydennettävä, kun

luokitustyö joutui Viipurin lääniin, missä verotalojen omistajiakin löytyi, joille maanviljelys oli ilmoitettu pääelinkeinoksi, vaikka heillä oli viljeltyä maata melkoista vähemmän kuin 3 ha. Näitä täytyi lukea maanviljelijäin luokkaan jo kun heillä oli vain 1:kin ha viljeltyä maata, mutta karjaa ainakin 1 hevonen ja 1 lehmä, tahi jos heillä oli viljeltyä maata 2 ha ja ainakin 3 lehmää.

Tästä selonteosta käy selville, kuinka vaikea mahdollisen oikeimman rajan asettaminen oli. Ja erityisesti on myöhemmin havaittu, että tässä kohden on tähän tutkimukseen kaikesta huolimatta jäänyt jonkunverran puutteellisuutta sen kautta, että tiedustelu ei käsittänyt ruokakuntain päämiesten sivuelinkeinoja. Tästä on näet johtunut, että maanomistajat, joilla on esim. kalastus tai rahdinajo niin tärkeänä sivuelinkeinona, että he voivat tulla toimeen aivan vähäpätöisellä maanviljelyksellä, ovat tässä tilastossa joutuneet maanviljelysväestöön lasketuiksi siinä tapauksessa, että heille kunnassa oli maanviljelys merkitty pääelinkeinoksi. Tässä kohden tämä tutkimus siis johtaa väärään, ellei tätä ota huomioon.

Mitä taas tulee maanviljelystyöväen luokan eri ryhmiin, niin ei tässä tilastossa ole voitu seurata niitä nimityksiä, jotka maalaiskunnissamme ovat käytännössä, syystä että tässä suhteessa ei ole olemassa mitään yleisiä, toisista selvästi erotettavia käsitteitä. Sellaisilla nimityksillä kuin esim. »torppari», »mäkitupalainen», »itsellinen», »maatyömies», »muonamies», »loinen», on useinkin vallan eri merkitys eri osissa maata. Löytyy näet seutuja, joista on ilmoitettu »maanviljelystyömiehiksi» sellaisia torppareita, joilla on ollut niin paljon viljeltyä maata ja karjaa hallussaan, että heidän on katsottava saavan pääasiallisen elatuksensa omasta viljelyksestään, jotenka siis työ toisen maalla on heille vain sivutulona. Toisin paikoin (esim. Jyväskylän tienoilla) on taas päinvastoin merkitty »torppareihin» sellaisiakin, joilla vain oli oma asunto toisen maalla, mutta ei ollenkaan viljeltyä maata; näistä on ensin kysytty uudestaan, eikö heillä ole viljeltyä maata, ja kun kieltävä vastaus on saatu, on ne tässä tilastossa laskettu maanviljelystyömiehiksi ilman viljelmää. Useasta kunnasta Länsi-Uudellamaalla oli ilmoitettu joukko »uutisviljelijöitä» (nybyggare) ja kun niistä on erityisesti kysely, saatiin selville, että ne olivat torppareita, jotka ovat itse raivanneet ja rakentaneet itselleen torpan; nämät on luonnollisesti silloin laskettu talonosan-vuokraajiksi. Näistä esimerkeistä näkee siis, että tilastoa ei olisi voitu rakentaa paikallisten nimitysten nojaan, ja että se tilasto, joka niin on tehnyt tai yhä tekee, tulee erehdyttäviin tuloksiin.

Ainoa jaotus maanviljelystyöväen luokassa, joka voitiin näin ollen tämän tutkimuksen ensiainehiston avulla saada aikaan, oli sen vuoksi seuraava: 1:ksi vuosipalveluksessa olevat ja vapaat työmiehet, sekä 2:ksi vapaista työmiehistä: viljelmällä varustetut ja ilman viljelmää olevat.

Näitten periaatteellisten huomautusten lisäksi esitettäköön vielä muutamia tiedonantoja eräitten II:ssa Taulussa olevien sarakkeiden sisällyksestä.

Maanomistajiksi (sar. 8) on mainitussa taulussa luettu kaikki ne sekä manttaaliin pannun maan että palstatilojenkin omistajat, joitten pääelinkeinoksi on ilmoitettu maanviljelys. Kun tätä tilastoa vertaa tämän tutkimus-sarjan maanomistusta esittävän VI:n *Osan II*:een Tauluun, niin havaitaan siinä melkoista enemmän maanomistajia, joilla maanviljelys on pääelinkeinona, kuin tässä; tämä johtuu siitä, että mainitussa osassa on maanomistajien joukkoon luettu nekin, jotka eivät v. 1901 muodostaneet kunnassa erityistä ruokakuntaa, vaan joko asuivat jonkun toisen ruokakunnan kanssa yhdessä taikka jossakin toisessa kunnassa.

Kruununtilanhaltijoihin (sar. 11) on laskettu sekä varsinaisten kruunun-tilain haltijat että n. s. kruununtorppain haltijat (ei kruununmetsätorppareita), jotka hallitsevat tilaansa samanlaisella rajoitetulla omistusoikeudella kuin kruununtillallisetkin, mutta joilla on maata niin vähän, että siitä ei isossajaossa ole katsottu voitavan muodostaa varsinaista kruununtilaa.

Kruununvirkataloista (sar. 19) saadut tiedot on verrattu Senaatin Kamari-toimituskunnassa oleviin niiden virallisista tarkastuksista saatuihin tietoihin, ja on siellä, missä huomattavampia eroavaisuuksia on tullut ilmi, ryhdytty huolellisiin jälkikyselyihin ja niistä johtuviin ainehaston korjauksiin, jotenka kruununvirkataloja koskevien tietojen pitäisi olla erittäin tarkkoja.

Kruununmetsätorppiin (sar. 21 ja 52) on luettu myöskin torpat kruunulle kuuluvilla merensaarilla sekä sellaisilla kruununpuistotiloilla, jotka ovat Metsänhoitohallituksen hoidossa. Kruununmetsätorppatiedot on verrattu Metsänhoitohallituksesta saatuihin virallisiin tarkastuskertomuksiin, ja missä huomattavampia eroavaisuuksia tuli ilmi, tehtiin taas jälkikyselyjä ja niihin saatujen vastausten perustuksella tarpeellisiksi havaittuja korjauksia.

Vuokraajiin, jotka olivat vuokranneet maata »yksityisiltä y. m.» (sar. 25 ja 27), on luettu myöskin sellaiset pappilain vuokraajat, joilla maanviljelys oli pääelinkeinona, niinikään samanlaiset kunnan ja yhtiöitten maitten vuokraajat, ynnä sitä paitsi kruununvirkatalojen, pappilain y. m. torpparit, mikäli heille oli maanviljelys ilmoitettu pääelinkeinoksi.

2. Yleiskatsaus.

Edellisessä esitettyjen perusteitten mukaan on maanviljelysväestö käsiteltävänä olevassa II:ssa Taulussa ensiksi jaettu kahteen pääluokkaan: 1) maanviljelijät, jotka saivat pääelatuksensa *maanviljelyksestä hallitsemallaan tilalla* (olkoon se oma tai vuokrattu), sekä heidän talonväkensä; ja 2) maanviljelys-työväki, joka sai pääelatuksensa *maanviljelystyöstä toisen tilalla*, sekä heidän talonväkensä. Mutta tässä on heti muistettava se tämän tutkimuksen ominaisuus, että se ei saa esille sitä työväkeä, joka kuului työnantajansa tai jonkun toisen ruokakuntaan, vaan ainoastaan ne työläiset, jotka muodostivat erityisiä ruokakuntia. Kun siis tässä alla esitetään tilastollisia tietoja maanvilje-

lystyöväestä, on pidettävä mielessä, että tähän työväen lukuun eivät sisälly ne rengit ja piiat, jotka kuuluivat työnantajain omaan ruokakuntaan, eivätkä myöskään ne työmiehet, jotka jäseninä, mutta ei päämiehinä, kuuluivat johonkin toiseen ruokakuntaan.

Näitten perusteitten mukaan jakaantui koko maanviljelysväestö, 290,999 ruokakuntaa ja niiden 1,546,778 jäsentä, seuraavaan kahteen pääluokkaan:

	Ruokakuntia.		Väkiluku.	
Maanviljelijöitä	152,142	52.3 %	1,043,153	67.4 %
Maanviljelystyöväkeä	138,857	47.7 »	503,625	32.6 »

Tämän mukaan siis pääasiallisesti omasta maanviljelyksestä eläviä ruokakuntia oli Suomessa v. 1901 jonkun verran enemmän kuin puolet maanviljelyksestä elävistä ruokakunnista, jota vastoin vähemmän kuin puolet ruokakunnista sai päälaturuksensa työstä toisen viljelmällä. Tässä on kuitenkin otettava huomioon se tämän tilaston puutteellisuus (vrt. siv. 87), että maanviljelystyöväen ruokakuntiin on tullut kuulumaan pienempi määrä sellaisiakin, jotka eivät tee työtä toisen viljelmällä, vaan saavat pienen viljelmänsä antimien lisäksi sivutuloja kalastuksesta, rahdinajosta, tukkitöistä y. m. s. Kuinka paljon tällaisia ruokakuntia oli, ei ole helppo määrätä, vaan ei niitä voitane arvioida olleen enempää kuin noin 1,500 koko maassa, enimmäkseen Viipurin läänissä.

Maanviljelystyöväen ruokakunnista on tämän tutkimussarjan V:n *Osan II:n* Taulun 11:n sarakkeen mukaan 115,245 perhettä, jotenka niistä on 23,612 yksihenkisiä, jota paitsi niissä muutenkin on melkoista vähemmän jäseniä kuin maanviljelijäin ruokakunnissa. Näistä asianhaaroista johtuu se, että vaikka tämän tilaston mukaan 47.7 % maanviljelevän väestön ruokakunnista kuului työväenluokkaan, niihin kumminkin kuului ainoastaan 32.6 % eli 503,625 henkilöä maanviljelysväestöstä.

Eri lääneissä esiintyvät puheenaolevat kaksi luokkaa seuraavassa suhteessa.

Maanviljelysväestön kaksi pääluokkaa v. 1901 läänittäin.

L ä ä n i.	Maanviljelijäin ruokakuntia.		Maanviljelystyöväen ruokakuntia.	
		%		%
Uudenmaan	9,386	39.6	14,297	60.4
Turun ja Porin	20,728	48.7	21,818	51.3
Hämeen	13,846	42.3	18,917	57.7
Viipurin	29,736	72.7	11,191	27.3
Mikkelin	13,154	45.7	15,613	54.3
Kuopion	18,517	43.1	24,438	56.9
Vaasan	29,022	57.2	21,695	42.8
Oulun	17,753	62.0	10,888	38.0
Koko maa	152,142	52.3	138,857	47.7

Taloudellisesti itsenäisinä maanviljelijöinä eläviä ruokakuntia oli siis enin eli melkein $\frac{3}{4}$ maanviljelysväestön ruokakunnista Viipurin läänissä sekä sen jälkeen Oulun ja Vaasan lääneissä, siis yleensä maanosissa, joissa pikkuviljelys on enin levinnyt. Vähimmin oli niitä Uudenmaan läänissä (39.6 %), missä suurviljelmia on suhteellisesti enin ja pikkuviljelys kaikkein vähimmin levinnyt koko maassa (vrt. *III Osa*, siv. 63 ja 79). Kaikissa muissa lääneissä on tämä luokka jokseenkin yhtä voimakas, vaihdellen 42—48 % välillä.

Kun tätä maanviljelijäruokakuntain %-lukua yksityiskohtaisemmin tarkastaa, niin havaitaan eri osista maata seuraavaa.

Uudenmaan läänissä on maanviljelijäruokakuntia suhteellisesti enimmäkseen Karjalla, Inkoossa, Nummella, Pusulassa, Vihdissä, Pukkilassa, Anjalassa, Ruotsinpyhtäällä (kaikissa vähän yli 50 %) sekä Liljendalissa (65.2 %); vähimmin niitä on Espoossa, Helsingin m:ssä, Bromarfissa (22—23 %), Pohjassa ja Porvoon m:ssä (28—29 %).

Turun ja Porin läänissä on maanviljelijöitä suhteellisesti enin Ahvenanmaalla, jossa Brändössä on lähes 98 %, Kumlingessä lähes 95 %, Föglössä 96 % ja Eckerössä 85 %. Yhtä korkeita %-lukuja tapaa sitäpaitsi Turunkin saaristossa: Velkuassa 100 %, Iniössä 93 % ja Korpossa 74.5 % sekä Vahtoossa 71.6 % ja Oripäässä 70.6 %. Muualla liikkuu %-luku enimmäkseen 40—50—60:n paikoilla. Pienin on se seuraavissa kunnissa: Merimasku 30.6, Rymättylä 33.7, Kaarina 21.0, Kuusluoto 19.6, Dragsfjärd 26.1 ja Naantalinn m. 27.3 %.

Hämeen läänissä on maanviljelijäruokakuntain suhdeluku pienin Jämsän (37.3) ja Tammelan (39.5) kihlakunnissa ja niissä erityisen pieni seuraavissa kunnissa: Korpilahti 30.5, Kuhmoinen 31.1, Urjala 31.4, Luopioinen 31.5, Sääksmäki 31.9 ja Tammela 33.0, sekä lisäksi vielä Messukylässä 32.4, Tyrvännällä 31.6, Hattulassa 26.4 ja Hämeenlinnan m:ssä 23.1, siis yleensä tunnetuilla suurviljelysseuduilla. Muissa läänin kunnissa pysyy vastaava luku yleensä 40 ja 50:n välillä; huomattavan poikkeuksen tekee ainoastaan Sahalahti, jossa 70.4 % maanviljelysväestön ruokakunnista ovat maanviljelystä itsenäisesti harjoittavia ruokakuntia.

Viipurin läänissä on puheenoleva %-luku erityisen korkea seuraavissa kunnissa: Metsäpirtti 91.0, Sakkola 94.0, Kaukola 92.7 ja Suistamo 93.0, joissa siis maanviljelystyöväen ruokakuntia on aivan vähän; yli 80 % on maanviljelijäruokakuntia lisäksi seuraavissa kunnissa: Kymi, Sippola, Vehkalahti, Lapvesi, Savitaipale, Joutseno, Kirvu, Jääski, Antrea, Kyyrölä, Jaakkima. Näihin verraten pieniä ja läänissä pienimmät ovat %-luvut seuraavissa kunnissa: Suomenselkä 47.2, Suojärvi 48.6, Korpiselkä 49.3, Miehkälä 53.5, Ruskeala 54.9 ja Viipurin m. 57.8 %.

Mikkelin läänissä tavataan suurimmat %-luvut Haukivuorella 62.2, Anttolassa 61.4 ja Juvalla 56.3. Yleensä on se läänissä 40—55:n välillä. Pie-

nimmät %-luvut ovat Joutsassa 25.1, Leivonmäellä 29.7, Joroisissa 29.5 ja Luhangalla 33.6.

Kuopion läänissä on kysymyksessä oleva %-luku hyvin tasainen, 40:n seuduilla, yli koko läänin; siitä se huomattavammin poikkeaa ylöspäin ainoastaan Kesälahdella 71.0, Polvijärvellä 52.2, Enossa 50.1 ja Leppävirroilla 50.0, sekä alaspäin Vesannolla 27.3, Lapinlahdella 34.9, Maaningalla 35.4, Kuusjärvellä 35.6, Suonenjoella 36.0, Nilsiässä 36.3 ja Karttulassa 36.5.

Vaasan läänissä näkee suuria eroavaisuuksia: Pietarsaaren kihlakunnassa on maanviljelijäin %-luku 74.0 (suurimmat luvut Lohtajassa 80.8, Pietarsaaren m:ssa 82.4, Kruununkylässä 82.9 ja Luodossa 84.1), jota vastoin se Laukaan kihlakunnassa on vain 43.0 (pienimmät luvut Petäjävedellä 37.1 ja Konginkankaalla ainoastaan 30.6). Mainittujen lisäksi tapaa läänissä suurimpia lukuja Munsalassa 81.2, Jepualla 81.8, Sulvassa 82.3, Bergössä 82.9, Repoluodossa 83.2, Maalahdella 83.5 ja Petalahdella 91.6, siis ruotsalaisissa kunnissa. Pienempiä lukuja sitä vastoin ei tapaa, Laukaan kihlakuntaa lukuunottamatta, muualla kuin seuraavissa kunnissa: Multia 40.5, Virrat 41.4, Keuru 42.6, Ätsäri 47.0, siis nämätkin n. k. Keski-Suomen metsäseuduilta; sen lisäksi Kurikassa 40.8, Ylistarossa 48.5, Alavuudella ja Peräseinäjoella 49.9, Ylihärmässä 50.4 sekä Ilmajoella 50.5.

Oulun läänissä on suhteellisesti enimmin maanviljelijäin luokkaan kuuluvia ruokakuntia Lapin kihlakunnassa (81.5 %), sen jälkeen Kemin kihlakunnassa (70.9 %). Pienimpänä esiintyy tämä luokka Haapajärven kihlakunnassa (50.9 %), missä se Pulkkilassa on vain 37.3 ja Pyhäjärvellä 45.8 %. Muualta läänissä tapaa näin pieniä lukuja vain Revolahdella 43.2, Limingassa 39.7, Oulunsalossa 33.3 ja Kempeleessä 26.5.

Tästä katsauksesta näkyy, että vaikka yksityiset maanosat ja kunnat osoittavat hyvinkin suuria eroavaisuuksia, maanviljelijäruokakuntien %-luku kun voi vaihdella 22—100:n välillä, on kuitenkin suurin osa maata tässä suhteessa verrattain tasaista, pysyen noin 40—60 %:n tienoilla.

3. Maanviljelijät.

Maanviljelijäin ruokakuntain luokka on tässä tilastossa jaettu seuraaviin ryhmiin:

Maanomistajia	94,484	ruokakuntaa eli	32.5 % ¹⁾
Kruununtilanhaltijoita	8,715	»	» 3.0 »
Vuokraajia	48,943	»	» 16.8 »

¹⁾ Prosenttiluvut on tässä Luvussa yleensä laskettu maanviljelyväestön ruokakuntain koko luvusta.

Mutta nämä koko maasta saadut luvut ovat syntyneet hyvin erilaisista oloista eri osissa maata, kuten allaoleva taulukko osoittaa.

Läänittäinen yleiskatsaus maanviljelijäin ruokakuntain eri ryhmiin v. 1901.

L ä ä n i .	Maanomistajia.		Kruununtilan- haltijoita.		Vuokraajia.	
		%		%		%
Uudenmaan	4,606	19.4	14	0.1	4,766	20.1
Turun ja Porin	10,143	23.8	77	0.2	10,508	24.7
Hämeen	5,933	18.2	67	0.2	7,846	23.9
Viipurin	21,130	51.7	6,916	16.9	1,690	4.1
Mikkelin	6,903	24.0	102	0.3	6,149	21.4
Kuopion	11,076	25.8	206	0.5	7,235	16.8
Vaasan	21,502	42.4	59	0.1	7,461	14.7
Oulun	13,191	46.1	1,274	4.4	3,288	11.5
Koko maa	94,484	32.5	8,715	3.0	48,943	16.8

Maanomistajia (niihin laskettu myöskin kruununtilanhaltijat) oli Suomessa Alakomitean tutkimuksen mukaan (kts. VI Osa, II Taulu) kaikkiaan 118,619, niistä yksityisomistajia 116,834 ja näistä sellaisia, joilla maanviljelys oli pääelinkeinona, 109,557. Kun näistäkään eivät kaikki asuneet tilallaan tai eivät siinä muodostaneet erityistä ruokakuntaa, niin supistuu sellaisten *yksityisten maanomistajain luku, jotka v. 1901 asuivat tilallaan, muodostaen siinä erityisen ruokakunnan, ja joilla maanviljelys oli pääelinkeinona, ainoastaan 105,758:aan.* Mutta, kuten ylempänä huomautettiin, tähän lukuun sisältyvät myöskin ylempänä mainitut 8,715 kruununtilanhaltijaa, ja lisäksi oli siitä 2,559 sellaista, jotka tämä tutkimus on lukenut maanviljelystyöväkeen kuuluviksi (kts. II Taulu, sar. 48). Näin ollen jää *varsinaisiksi maanomistajiksi, jotka kuuluvat maanviljelysväestöön ja siinä tätä ammattia itsenäisesti harjoittavien luokkaan, 94,484, eli vain 32.5 % maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta.*

Taulukosta nähdään, että maanomistajaruokakuntia oli v. 1901 Uudenmaan ja Hämeen lääneissä ainoastaan 18—19 % maanviljelysväestön ruokakunnista, sekä Turun ja Porin, Mikkelin ja Kuopion lääneissä ainoastaan 24—26 %. Enimmän niitä oli Viipurin, Vaasan ja Oulun lääneissä, vaikkei niiden luku näissäkään, paitsi Viipurin läänissä, nouse yli puolen maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta.

Tämä maanomistajain ryhmä otetaan alempana (siv. 94) lähemmin tarkastettavaksi.

Kruununtiloja oli tämän tutkimuksen mukaan Suomessa v. 1901 8,715, joista kumminkin oli noin 6,700 sellaisia Viipurin läänin lahjoitusmaitten lam-
puotitiloja, joitten haltijat eivät vielä olleet saaneet perintökirjaa. Kun vi-
rällisen tilaston mukaan vuosina 1901—1910 on Viipurin läänissä annettu 3,913
perintökirjaa, on yllämainittu luku nyt jo siis melkoisesti vähentynyt ja tulee
yhä vuosi vuodelta vähenemään.

Kruununtiloja sanan varsinaisessa merkityksessä on Suomessa aika-ajoi-
tain ollut melkoiset määrät, sitä mukaa kuin uutistiloja erämaihin on perustettu.
Mutta ne ovat suurimmaksi osaksi vähitellen perinnöksioston kautta siirtyneet
verotiloiksi. Niinpä on esim. vuosina 1810—1899 muissa paitsi Viipurin läänissä
ostettu verolle kaikkiaan 27,797 tilaa, enimmäkseen vuosien 1840—1880 välillä, suu-
rimmaksi osaksi Mikkelin, Kuopion ja Oulun lääneissä¹⁾. Sen jälkeen on tällai-
sia ostoja tapahtunut ainoastaan vähäisessä määrässä muualla, paitsi Oulun lää-
nissä, jossa niitä on tehty noin 600 vuoteen 1910 saakka, ja Viipurin läänissä, josta
ylempänä mainittiin.

Tämän tutkimuksen mukaan oli sellaisia varsinaisia kruununtiloja, jotka
olivat erityisen ruokakunnan muodostavien maanviljelijäin hallussa v. 1901;
ainoastaan noin 2,000 koko maassa. Näistä oli vain muutamia kymmeniä tai
joku sata muissa paitsi Oulun läänissä, jossa niitä oli 1,274 eli 4.4 %. Huomat-
tavammassa määrässä niitä oli seuraavissa kunnissa: (*T. ja P. l.*) Brändö 19,
Parkano 15; (*H. l.*) Kuru 28, Asikkala 21; (*M. l.*) Sääminki 19, Kerimäki 25;
(*K. l.*) Liperi 43, Kide 101; (*Va. l.*) Perho 15; (*O. l.*) Oulainen 26, Pyhäjoki 20,
Haapajärven kihlakunta 267, Kuhmoniemi 39, Suomussalmi 58, Puolanka 41,
Ii 31, Kuivaniemi 42, Pudasjärvi 39, Kuusamo 124, Kuolajärvi 72, Kemijärvi
34, Rovaniemi 43, Simo 25 sekä Lapin kihlakunta 266.

Vuokraajia, s. o. niin suuren vuokraviljelmän haltijoita, että heitä täytyy
pitää taloudellisesti itsenäisinä maanviljelijöinä, oli koko maassa noin puolet
maanomistajien luvusta. Mutta niiden luku on hyvin epätasaisesti jaettu maan
eri osille. Vuokraajia oli kutakuinkin sama määrä kuin maanomistajia Uuden-
maan, Turun ja Porin ja Mikkelin lääneissä, enemmän kuin maanomistajia Hä-
meen läänissä, mutta melkoista vähemmän kuin maanomistajia muissa lää-
neissä: Vaasan läänissä noin $\frac{1}{3}$ osa maanomistajain luvusta, Oulun läänissä vain
noin $\frac{1}{4}$ osa ja Viipurin läänissä vain $\frac{1}{13}$ osa. Verrattuna maanviljelysväestön
ruokakuntain koko lukuun niitä on 20—25 % Uudenmaan, Turun ja Porin,
Hämeen ja Mikkelin lääneissä, 12—17 % Kuopion, Vaasan ja Oulun lääneissä
sekä vain 4 % Viipurin läänissä.

Tämäkin ryhmä tulee lähemmän tarkastuksen alaiseksi myöhemmin
(siv. 109).

¹⁾ *H. Paavilainen*: Kruununtilojen verolleostosta ja sen taloudellisista vaikutuksista
Suomessa.

a) Maanviljelysväestöön kuuluvat maanomistajat.

Tämän tutkimuksen tulosta maanviljelysväestöön kuuluvien maanomistajain luvusta ei voida verrata vastaaviin lukuihin varemmlta ajoilta, koska varemmlta ajoilta ei ole erotettuna niitä maanomistajia, joitten pääelinkeinona oli maanviljelys, muista. Mutta koska nähdään, että meillä nykyäänkin ainoastaan verrattain pieni määrä on olemassa sellaisia yksityisiä maanomistajia, jotka eivät ole maanviljelijöitä, ja koska voidaan pitää varmana, että suhde tässä kohden varempina aikoina on ollut vieläkin edullisempi maanviljelijöille, saataa kuitenkin suunnilleen oikea kuva, jos otetaan Suomessa vertailujen esineeksi maanomistajain *koko* luku. Mieltäkiinnittävää on tässä suhteessa luoda vertaus Ruotsin vastaaviin oloihin. Mitä tulee tietoihin Ruotsin maanomistajista, on meillä käytettävänä kaksi eri sarjaa, joista toinen ulottuu aina vuoteen 1751 taaksepäin ja käsittää maanviljelysväestöön kuuluvat maanomistajat, toinen on saatu Ruotsin virallisesta maanviljelystilastosta ja käsittää ne viljelvät, joita maanomistajat itse viljelevät. Nämä kaksi sarjaa eroavat melkoisesti toisistaan, mutta voidaan niistä kumminkin saada tyydyttävä käsitys maanomistajain luvun vaihteluista.

Seuraavaan taulukkoon on asetettu rinnan Suomen ja Ruotsin maanomistajain luvut eri aikoina 1700-luvun keskivaiheilta alkaen.

Maanomistajain luku Suomessa ja Ruotsissa vuosina 1749 (1751)—1901 (1900).

V u o s i.	S u o m i.		V u o s i.	R u o t s i.	
	Kaikkiaan.	Maanviljelysväestöön kuuluvia.		Kaikkiaan.	Maanviljelysväestöön kuuluvia.
1749	31,155 ¹⁾	—	1751	—	186,569 ⁵⁾
1805	58,436 ¹⁾	—	1805	—	192,622 ⁵⁾
1864	103,490 ²⁾	—	1865 (1860)	193,248 ⁴⁾	196,508 ⁵⁾
1880	109,671 ²⁾	—	1880	261,972 ⁴⁾	226,189 ⁵⁾
1890	114,582 ²⁾	—	1890	270,078 ⁴⁾	240,658 ⁵⁾
1901	122,848 ²⁾	—	1900	282,718 ⁴⁾	245,623 ⁵⁾
»	118,619 ³⁾	{ 109,557 ³⁾ 105,758 ³⁾			

¹⁾ Ruotsin Suomessa T:ri *Edv. Gyllingin* tutkimuksen mukaan: »Suomen torpparilaitoksen kehityksen pääpiirteet ruotsinvallan aikana».

²⁾ Suomen virallisen tilaston mukaan.

³⁾ Tilattoman Väestön Alakomitean tutkimusten mukaan.

⁴⁾ Ruotsin virallisen tilaston mukaan.

⁵⁾ T:ri *Nils Wohlinin* tutkimuksen mukaan: »Den jordbruksidkande befolkningen i Sverige 1751—1900».

Kun taulukon eri lukusarjoja verrataan toisiinsa, nähdään, että maanomistajain luku kasvoi 1700-luvun jälkipuoliskolla hyvin vilkkaasti silloisessa Suomessa ja ainakin vilkkaammin kuin maanviljelysväestöön kuuluvien maanomistajain luku Ruotsissa. Vuosien 1805 ja 1864 (1860) välillä ei maanomistajain luku tilastosta päättäen näy paljokaan kasvaneen Ruotsissa, mutta sitä vastoin se Suomessa yhä vieläkin hyvin voimakkaasti lisääntyy. Lisääntyminen Suomessa on kuitenkin osaksi näennäistä, sillä tällä aikakaudella on Suomen alue n. s. »Vanhan Suomen» yhdistämisen kautta suurentunut; tämä ei kuitenkaan ole vaikuttanut enempää kuin korkeintaan noin 17,000, jotenka siis maanomistajain todellinen lisääntyminen muussa Suomessa kuitenkin on ollut vähintään n. 28,000 ja siis suhteellisesti suuri. Vuodesta 1864 on maanomistajain lisääntyminen Suomessa ollut tosin tasaista vuosikymmenestä vuosikymmeneen, mutta edelliseen kasvamiseen nähden sängen vähäinen: noin 19,000 vuosien 1864—1901 välillä. Näin virallisen tilaston mukaan.

Mutta tässä on otettava huomioon se tosiasia, että Alakomitean tutkimuksen mukaan maanomistajain luku v. 1901 oli noin 4,200 pienempi kuin virallisen tilaston mukaan; eroavaisuus johtuu siitä, että virallinen tilasto laskee omistajain hallussa olevien maatilojen luvun, olettaen tämän yhtä suureksi kuin maanomistajain luvun, kun sitä vastoin Alakomitean tilasto on kussakin kunnassa laskenut yhteen kaikki samalle omistajalle kuuluvat maatilat, jonka kautta kunnittain on saatu esille maanomistajain todellinen luku. Mutta jos vielä otetaan vuodelta 1901 vertailuun ainoastaan maanviljelysväestöön kuuluvat maanomistajat, joita Alakomitean tilaston mukaan oli 105,758, niin ei maanomistajain luku vuodesta 1864 saakka ole paljoakaan kasvanut. Ruotsissa on sitä vastoin samaan aikaan maanomistajain luku kasvanut hyvin vilkkaasti: maanomistajain koko luku yli 89,000:lla ja maanviljelysväestöön kuuluvain maanomistajain luku noin 49,000:lla.

Tästä erilaisesta kehityksestä on tullut tulokseksi, että Suomessa olot tässä suhteessa olivat v. 1901 melkoista epäedullisemmat kuin varemmin. Jos näet vertaa maanomistajain lukua maalaiskunnissa asuneitten ruokakuntain koko lukuun, nähdään, että Suomessa oli v. 1864 maanomistajia 41.4 % äsken mainittujen ruokakuntain koko luvusta, mutta sitä vastoin v. 1901 vain 23.1 %. Kun edelleen vertaa maanomistajain lukua maalaisväestön koko lukuun Suomessa ja Ruotsissa, saadaan seuraavat tulokset:

	Suomi.	Ruotsi.
V. 1805	6.9 %	—
» 1864 (1865)	6.0 »	5.7 %
» 1880	5.8 »	6.7 »
» 1900 (Virallinen tilasto)	5.2 »	7.0 »
» 1901 (Alakomitean tutkimus)....	5.5 »	—

Kun vielä vertaa maanviljelysväestöön kuuluvien maanomistajain lukua maanviljelysväestöön, on tuloksena, että Suomessa tämän tutkimuksen mukaan v. 1901 oli maanomistajia, joilla maanviljelys oli pääelinkeinona, 6.7 % koko maanviljelysväestöstä, mutta Ruotsissa sitä vastoin v. 1805 8.8 ja v. 1900 yli 10 %.

Eri näkökohdilta verratessa Suomen ja Ruotsin oloja tullaan aina samaan tulokseen: Suomessa on suhteellisesti vähän maanomistajia. Olot ovat lisäksi tässä-suhteessa viime vuosisadan kuluessa Suomessa huonontuneet, mutta Ruotsissa parantuneet.

Mutta tätä epäedullisuutta lisää vielä se tosiasia, että maanomistusolojen kehitys on ollut hyvin erilainen eri osissa maata, kuten allaoleva taulukko osoittaa.

Maanomistajain luku Suomessa vuosina 1749—1901 läänittäin.

Vuosi.	Koko maa.	L ä ä n i.							
		Uudenmaan.	Turun ja Porin.	Hämeen.	Viipurin.	Mikkelin.	Kuopion.	Vaasan.	Oulun.
1749 ¹⁾	31,155	4,098	9,952	4,301	2,173	3,254	3,455	3,922	
1805 ¹⁾	58,436	5,908	12,206	8,044	7,306	9,510	7,070	8,392	
1864 ²⁾	103,490	7,324	12,536	7,509	24,769	8,559	12,741	17,774	12,278
1875 ²⁾	106,412	7,327	11,951	7,842	26,406	8,774	13,489	18,983	11,640
1890 ²⁾	114,582	6,259	11,368	7,285	29,089	8,983	14,643	21,952	15,093
1895 ²⁾	117,790	5,968	11,163	7,157	30,838	9,385	15,056	22,680	15,543
1901 ²⁾	122,848	5,819	11,652	7,254	32,350	10,256	15,486	23,831	16,200
» ³⁾	118,619	5,538	11,642	6,833	34,456	8,160	12,975	23,170	15,853

Taulukosta nähdään siis, että maanomistajain luku on kasvanut pääasiallisesti Viipurin, Vaasan ja Oulun lääneissä, mutta että se päinvastoin on vähentynyt Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen lääneissä. Jo virallisenkin tilaston mukaan on näet maanomistajain luku Uudenmaan läänissä alentunut vuosina 1864—1901 noin 1,500:lla, Turun ja Porin läänissä vuosina 1864—1901 noin 900:lla ja vuodesta 1805:kin usealla sadalla, Hämeen läänissä

¹⁾ Tri Edv. Gyllingin tutkimuksen mukaan.

²⁾ Virallisen tilaston mukaan: Tämä tilasto puhuu milloin »talonsavuista», milloin »maanomistajista», milloin taas »maanviljelystiluksista», tarkoittaen kumminkin aina sellaisen maatilojen lukua, joita hoidetaan omistajan omaan laskuun, joten siis tämän tilaston luvut ovat aina jonkunverran isommat kuin maanomistajain luvut.

³⁾ Tämän tutkimuksen mukaan.

vuodesta 1805 noin 800:lla. Tämä maanomistajain luvun aleneminen on siis tapahtunut sillä alueella, jota tätä nykyä voidaan kutsua Suomen suurviljelys-alueeksi tai myöskin Suomen varsinaiseksi torpparialueeksi (vrt. *III Osa*, siv. 43 ja 96). Kaikesta päättäen on syynä tällaiseen kehitykseen ollut se, että entisiä pienempiä taloja on yhdistetty suurtiloiksi ja yhdistettyjen talojen omistajaluokka on siirtynyt torppari- tai muun tilattoman väestön ryhmään.

Tätä kehitystä kuvaamaan asetetaan tähän seuraavat lukuyhdistelmät:

	Maanomistajia.	Torppareita.	Mäkitupalaisia.	Talonsanvuokraajia kaikkiaan.
<i>Vuonna 1805.</i>				
Uusimaa	5,908	3,037	1,203	4,240
Varsinais-Suomi ja Satakunta	12,206	6,498	1,911	8,409
Etelä-Häme	8,044	5,106	998	6,104
Yhteensä	26,158	14,641	4,112	18,753
<i>Vuonna 1901.</i>				
Uudenmaan lääni	5,538	¹⁾ 5,560	¹⁾ 12,142	17,702
Turun ja Porin lääni (paitsi Abvenanmaata)	10,322	¹⁾ 15,201	¹⁾ 22,839	38,040
Hämeen lääni	6,833	¹⁾ 9,689	¹⁾ 12,503	22,192
Yhteensä	22,693	¹⁾ 30,450	¹⁾ 47,484	77,934

Tästä selviää, että tällä suurviljelysalueella on lähes sadan vuoden kuluessa maanomistajain luku jonkun verran vähentynyt, torpparien luku enentynyt enemmän kuin 2-kertaiseksi, mäkitupalaisten lähes 12-kertaiseksi ja talonsanvuokraajain yhteensä enemmän kuin 4-kertaiseksi. Tämän kehityksen voi myöskin esittää seuraavalla tavalla.

Kutakin 100 maanomistajaa kohti oli Suomen n. s. »suurviljelysalueella»:

	Torppareita.	Mäkitupalaisia.	Talonsanvuokraajia kaikkiaan.
V. 1805	56	16	72
» 1901	134	209	343

¹⁾ Tässä on tehty ryhmitys siten, että torppareihin on luettu kaikki ne, joilla oli viljeltyä maata vähintään 2 ha, mäkitupalaisiksi ne, joilla sitä oli alle 2 ha.

Ruotsissa olivat vastaavat luvut (maanviljelysväestöstä, eikä koko maalaisväestöstä, kuten Suomesta on laskettu):

	Torppareita.	Mäkitupa- laisia.	Talonosan- vuokraajia kaikkiaan.
V. 1805	35	16	51
» 1900	31	26	57

Nämä vertaukset osoittavat selvästi, kuinka maanhallintaolot ovat Suomen suurviljelysalueella kehittyneet epäedulliseen suuntaan viime vuosisadalla ja kuinka ne v. 1901 olivat moninverroin huonommat kuin Ruotsissa.

Varemmiin esitetystä syistä on täytynyt lähinnä edellisessä käsitellä Suomen maanomistajain *koko lukua*, eikä vain maanviljelysväestöön kuuluvien lukua. Jos jälleen palataan niihin maanomistajiin, joille maanviljelys v. 1901 oli pääelinkeinona ja jotka tämä tutkimus on lukenut itsenäisten maanviljelijäin luokkaan, niin nähtiin siv. 92, että sellaisia oli Suomessa v. 1901 94,484 eli 32.5 % maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta.

On syytä nyt lähemmin tämän tutkimuksen II:n Taulun 9:n sarakkeen perusteella tarkastella, missä suhteessa näitä *maanviljelysväestöön kuuluvia maanomistajia oli maanviljelysväestön ruokakuntain koko lukuun* eri osissa maata.

Uudenmaan läänissä oli maanomistajia paljoa vähemmän lännessä (Raseporin kihlakunnassa 13.0 %) kuin idässä (Pernajan kihlakunnassa 26.4 %). Suhteellisesti vähimmin niitä oli Pohjassa 3.5 %, Bromarfissa 6.4, Vihdissä 8.9, Tenholassa 9.4, Espoossa 10.0 ja Lohjalla 11.0. Enimmin taasen niitä oli seuraavissa kunnissa: Anjala 30.3, Askola 31.5, Jaala 32.4, Ruotsinpyhtää 33.8, Lappträsk 33.9, Pukkila 41.7 ja Liljendal 58.0. Tässä ei siis esiinny mitään erotusta ruotsalaisen ja suomalaisen alueen välillä, eikä myöskään merenrannikon ja sisämaan välillä.

Turun ja Porin läänissä muodostaa Ahvenanmaa tässä suhteessa aivan poikkeuksellisen alueen, siellä kun on verrattomasti enin maanomistajia, keskimäärin 55.6 %, useissa kunnissa 70—90 %. Samaan alueeseen ovat eräät saaristokunnat Vehmaan ja Mynämäen kihlakunnissa tässä suhteessa luettavat. Läänin muiden kihlakuntien vastaava %-luku on ainoastaan 26—22—20—17 ja Loimaan kihlakunnan ainoastaan 15.5. Pienimmät maanomistajain %-luvut tässä läänissä ovat seuraavat: Köyliö 5.1, Yläne 7.9, Dragsfjärd 8.4, Kisko 8.9, Uskela 10.8, Kaarina 11.7 ja Ulvila 12.1. Suurimmat ovat %-luvut (lukuunottamatta Ahvenanmaata ja merensaaria) seuraavissa kunnissa: Pyhämaan Luoto 61.5, Uudenkaupungin m. 57.1, Karjala 52.9, Pyhämaan Rohdainen 47.4, Taivassalo 43.5, Nousiainen 40.8, siis useimmat näistäkin meren-

rannalla. Alle 20:n on %-luku 10:ssä Loimaan kihlakunnan 11:sta kunnasta, 5:ssä Tyrvään kihlakunnan 8:sta kunnasta, 2:ssa Ikalisten kihlakuntaa, 7:ssä Ulvilan kihlakuntaa, 3:ssa Maskun kihlakuntaa, 9:ssä Halikon, 2:ssa Piikkiön ja 1:ssä Mynämäen kihlakuntaa.

Vieläkin vähemmän on maataviljeleviä maanomistajia *Hämeen läänissä*. Samaten kuin Uudenmaan läänissä on täälläkin vähimmin lännessä, Tammen kirkon kihlakunnassa, 13.1 %, enimmän idässä, Hollolan kihlakunnassa, 25.9 %. Pienimmät ovat %-luvut seuraavissa kunnissa: Jokioinen, jossa v. 1901 oli kaikkiaan 6 maataviljelevää maanomistajaa eli 1.4 % maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta, mikä oli maan pienin %-luku; sen jälkeen seuraa Ypäjä 4.9 %, Tottijärvi, missä oli 10 maanomistajaa eli 5.4 %, Hämeenlinnan m., jossa oli 9 maanomistajaa eli 5.8 %, Humppila 7.6, Urjala 8.8, Tyrvääntä 10.5 ja Janakkala 10.6. Tämä lääni eroaa Uudenmaan ja Turun ja Porin lääneistä siinä, että täällä ovat maanomistajain korkeimmat luvut vieläkin pienemmät ja harvemmat kuin niissä: yli 30 %:n oli näet maanomistajia vain seuraavissa kunnissa: Akaa 31.1, Asikkala 31.4, Hollola 35.0 ja Sahalahti 45.9. Alle 20:n laskee mainittu luku 29:ssä tämän läänin 49 kunnasta. Tästä ynnä useasta muusta asianhaarasta voidaan päätellä, että Hämeen läänissä maaomaisuus on enemmän kuin missään muualla maassamme kasaantunut verrattain harvojen käsiin.

Täydellisenä vastakohtana Hämeen läänille on tässä suhteessa *Viipurin lääni*, jossa maataviljeleviä maanomistajia yleensä on verrattomasti enemmän kuin missään muussa läänissä. Niiden %-lukua tässä tutkimuksessa vähentävät tosin useissa kunnissa kruununtilanhaltijain ja maanomistavien työmiesten (s. o. pikkutilanomistajain, jotka edellä esitetystä syystä tässä tilastossa ovat otetut työväenluokkaan, vaikka ne nähtävästi saavat suuren osan elatustaan joko rahdinajosta tai kalastuksesta eivätkä työstä toisen maalla) suhteellisesti suuri luku. Tästä huolimatta on maanomistajain %-luku useimmissa kihlakunnissa keskimäärin 50—65, ainoastaan kahdessa se on 37—38 ja yhdessä 24.8. Tämä luku nousee yli 70:n 12:ssä läänin kunnista, Metsäpirtissä aina 90.6:een saakka. Pienin on tämä luku seuraavissa kunnissa: Kivennapa 0.1 (ainoastaan 2 maanomistajaa, koska oli 1,413 eli 76.8 % kruununtilanhaltijaa), Pyhäjärvi 0.5 (ainoastaan 4 maanomistajaa, koska oli 584 eli 63.8 % kruununtilanhaltijaa), Valkjärvi 14.8 (koska kruununtilanhaltijoita oli 55.2 %), Korpielkä 27.2, Räisälä 35.4 ja Heinjoki 39.6. Jos ei ota vertaukseen Kivennavan, Pyhäjärven ja Valkjärven kuntia, joissa poikkeuksellisen pienet luvut, ovat tilapäistä laatua ja muuttuvat suoranaiseksi vastakohtiksi niin pian kuin kruununtilojen haltijat saavat kiinnekirjansa, ovat pienimmät %-luvut tässä läänissä yhtä suuret kuin useat Hämeen läänin suurimmista %-luvuista.

Mikkelin läänissä on maataviljelevien maanomistajien %-luku maanviljelysväestön ruokakuntain luvusta niin alhainen, että lääni tässä suhteessa mel-

koisesti muistuttaa Hämeen lääniä. Kihlakuntain %-luvut ovat näet 14.8—25.3—26.6 ja 31.7. Pienimmät %-luvut osoittavat seuraavat kunnat: Hartola 7.6, Luhanka 8.0 (ainoastaan 31 maanomistajaa), Joutsa 10.2, Leivonmäki 12.7 ja Joroinen 12.8; suurimmat luvut eivät nouse korkeammalle kuin 39.8 Anttolassa, 37.1 Ristiinassa ja 36.4 Säämingissä.

Kuopion lääni on tässäkin suhteessa Mikkelin läänin kaltaista, vaikka tasaisempaa. Kihlakuntain %-luvut vaihtelevat 18.5—32.7 välillä; pienimmät %-luvut ovat seuraavissa kunnissa: Vesanto 11.7, Karttula 15.5, Pälkjärvi 16.3, Maaninka 16.5; suurimmat taas seuraavissa: Tohmajärvi 38.5, Polvijärvi 38.9 ja Kesälahti 49.8.

Siirtyessä Kuopion läänistä *Vaasan läänin* näkee, että Kuopion ja Hämeen läänien rajoilla olevan Laukaan kihlakunnan olot tässä suhteessa ovat hyvin näitten läänien olojen kaltaiset ja aivan poikkeuksellisia Vaasan läänin muihin osiin verrattuina. Laukaan kihlakunnan %-luku on näet 18.2, kun %-luku sitä vastoin jo Kuortaneen kihlakunnassa on 35.9 ja muissa vaihtelee 42.1—67.4 välillä. Läänin pienimmät %-luvut ovat seuraavissa kunnissa: Viitasaari 13.2, Keuru 13.5, Petäjävesi 13.9, Laukaa 14.7. Suurimmat %-luvut nousevat hyvin korkealle ja tavataan ruotsalaisissa seuduissa: Kruununkylässä 78.4, Pietarsaareissa 79.8, Sulvassa 81.0, Repoluodossa 81.9, Maalahdella 82.0, Bergössä 82.9, Luodossa 84.1 ja Petalahdella 87.6.

Oulun lääni on kysymyksessä olevassa suhteessa jonkun verran tasaisempaa: kihlakuntain %-luvut vaihtelevat ainoastaan 35.4—55.3 välillä. Pienin on %-luku Utsjoella, 12.9, mikä kunta on monessa suhteessa poikkeusasemassa, jonka jälkeen %-luku kohoaa 22.2:een Kempeleessä ja 25.9:ään Limingassa. Korkeimmat ovat vastaavat luvut seuraavissa kunnissa: Haukipudas 78.0, Kiiminki 80.2, Pyhäjoki 80.2 ja Muonio 81.8.

Tästä selonteosta on käynyt ilmi ensiksi, että maataviljelevän väestömme keskuudessa maanomistajain luku on arveluttavan pieni suurimmassa osassa maataamme, ja toiseksi, että eroavaisuudet eri kuntain välillä ovat melkein kaikissa osissa maata sangen suuret.

Sivuille 102—105 on asetettu kaksi taulukkoa, joista ensimmäiseen on koottu ne 20 kuntaa, joissa maanviljelysväestöön kuuluvia maanomistajia v. 1901 oli suhteellisesti enimmäin, toiseen taas ne 20 kuntaa, joissa niitä oli suhteellisesti vähimmin. Taulukkojen eri sarakkeissa esitetään suhdeluvuissa kuntain yhteiskuntataloudellisia oloja kummassakin ryhmässä. Seuraavassa verrataan näitä molempia ryhmiä toisiinsa.

Kun ensiksi tarkastaa, mistä osista maata kuntia on saatu kumpaseenkin taulukkoon, havaitaan, että ensimmäinen taulukko sisältää kuntia yksinomaan Viipurin, Vaasan ja Oulun lääneistä, toinen taulukko kuntia ainoastaan Hämeen, Turun ja Porin sekä Uudenmaan lääneistä ynnä kaksi Mikkelin läänistä. Kuinka erinomaisen erilaiset maanomistajain suhdeluvut ovat kummassakin eri ryhmässä, osoittaa taulukkojen toinen särke: ensimmäisen ryhmän kunnissa maanomistajain %-luku nousee 75:stä 90:een, jota vastoin se toisen ryhmän kunnissa nousee ainoastaan 1.4:stä 10:een.

M a a n o m i s t u s on puheenaolevissa kunnissa seuraava. Valtio omisti maata kutakuinkin samassa suhteessa molempien ryhmien kunnissa. Kunnille ja seurakunnille kuului jonkun verran enemmän maata niissä kunnissa, joissa maanomistajia oli suhteellisesti enimmäin, jota vastoin yhtiöt omistivat melkoista enemmän maata useissa niistä kunnista, joissa maanomistajia oli suhteellisesti vähimmin. Näissä oli yhtiöillä korkein %-luku 92.2 Jokioisissa, sen jälkeen 43.4 Pohjassa ja 40.4 Dragsfjärdissä. Ensimmäisen ryhmän kunnissa sitä vastoin on korkein %-luku ainoastaan 2.1 ja tässä ryhmässä on useampia kuntia, joissa yhtiöillä ei ole ollenkaan maata, kuin toisessa ryhmässä. Itsestään on selvää, että yksityisten hallussa on ensimmäisen ryhmän kunnissa melkoista enemmän maata kuin toisen ryhmän kunnissa. Edellisessä on 14 kunnassa yli 90 %, niistä 6:ssa yli 95 %, jälkimmäisessä ryhmässä on vain 8 kunnassa yli 90 % ja niistä ainoastaan 3:ssa yli 95 %.

M a a o m a i s u u k s i e n l a a j u t e e n nähden voidaan tehdä seuraavia huomioita. Palstaomaisuuksilla (alle 50 ha) on maata 16:ssa ensimmäisen ryhmän kunnasta melkoisesti yli maan keskimäärän (4.4 %), niistä Kyyrölässä 89 %, Muolassa 42.8 % ja Metsäpirtissä 42.2 %. Toisen ryhmän kunnissa on korkein prosenttiluku ainoastaan 1.8, eikä 9 kunnassa palstaomaisuuksia ole ollenkaan. Pikkutiloilla (50—alle 250 ha) on 18:ssä ensimmäisen ryhmän kunnista maata yli maan keskimäärän (39.3 %), niistä Jepualla 87.6 %, Pietarsaaressa 79.8 %, Pyhäjoella 79.6 %, Kruununkylässä 78.4 %, Lapvedellä 75.5 % ja Munsalassa 72.1 %. Ei yhdessäkään toisen ryhmän kunnassa tämä %-luku nouse maan keskimäärään, ja 12 kunnassa se menee alle kahdenkymmenen, aina 4:ään saakka. Keskipokoisilla tiloilla (250—alle 1,000 ha) on ensimmäisen ryhmän kunnista ainoastaan kahdessa maata yli maan keskimäärän (38.7 %) ja 16:ssa alle 20 %, niistä 3:ssa ei ollenkaan. Toisen ryhmän kunnista sitä vastoin on 7 kunnassa keskipokoisten tilojen hallussa maata yli maan keskimäärän, niistä Bromarfissa 66.9 %, ja ainoastaan 2:ssa on alle 10 %, Jokioisissa ainoastaan 3.2 %. Vieläkin suurempi on eroavaisuus suurtilojen hallussa olevaan maahan nähden. Ensimmäisen ryhmän kunnista on ainoastaan 6 sellaista, joissa suurtiloja on olemassa, ja näissäkään ei niiden hallussa olevan maa-alan %-luku nouse korkeammalle kuin 5.8:aan. Kaikissa muissa toisen ryhmän kunnissa, paitsi yhdessä,

Ne 20 kuntaa, joissa maanviljelysväestön kuuluvia

Kunta.	Maanviljelysväestön kuuluvien maanomistajien %-luku maanviljelysväestön ruokakunnan koko luvusta.	100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuului				100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuului maanomistajille, joiden omistama maa oli ha			
		valloille.	kunnalle ja seurakunnalle.	yhteisille.	yksityisille.	alle 50.	50—alle 250.	250—alle 1,000.	1,000 tai enemmänku.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Metsäpirtti ..... (Vi.)	90.6	—	0.3	0.5	97.0	42.2	42.5	15.3	—
Petalahti ..... (Va.)	87.6	2.0	0.8	—	96.7	26.3	70.8	2.9	—
Sakkola ..... (Vi.)	86.0	7.4	4.1	1.1	87.3	31.2	60.7	3.7	4.4
Maalahti ..... (Va.)	82.0	—	3.3	—	96.1	26.1	70.6	3.3	—
Sulva ..... »	81.0	2.3	1.3	—	94.2	39.1	60.9	—	—
Kyyrölä ..... (Vi.)	81.0	—	1.2	—	98.8	89.0	11.0	—	—
Pyhäjoki ..... (O.)	80.2	6.6	2.9	—	88.0	6.5	79.6	11.0	2.9
Kiiminki ..... »	80.2	—	4.3	1.5	89.8	2.1	55.1	38.3	4.5
Pietarsaari ..... (Va.)	79.8	12.4	1.8	0.3	85.3	14.5	79.8	5.7	—
Kruununkylä ..... »	78.4	1.8	2.2	0.9	95.0	9.1	78.4	12.5	—
Haukipudas ..... (O.)	78.0	0.1	2.2	1.1	91.9	3.8	64.2	32.0	—
Muola ..... (Vi.)	77.7	23.1	0.4	0.3	75.7	42.8	46.4	8.9	1.9
Alatornio ..... (O.)	77.5	1.0	5.1	0.4	92.5	4.9	39.3	50.9	4.9
Munsala ..... (Va.)	77.3	3.5	1.2	—	93.1	27.9	72.1	—	—
Joutseno ..... (Vi.)	76.9	—	1.3	0.3	97.6	23.5	69.3	7.2	—
Lapvesi ..... »	76.6	0.2	2.3	2.1	94.1	14.9	75.5	9.6	—
Kymi ..... »	76.0	0.3	1.6	1.9	92.6	34.7	54.5	10.8	—
Li ..... (O.)	75.5	47.4	1.1	—	51.1	3.8	43.9	46.5	5.8
Jepua ..... (Va.)	75.3	2.5	0.5	—	96.4	3.2	87.6	9.2	—
Korsnäs ..... »	75.0	—	1.4	—	94.3	28.2	70.3	1.5	—
Koko maa	32.5	39.4	1.2	3.0	55.7	4.4	39.3	38.7	17.6

maanomistaja v. 1901 oli suhteellisesti enimmän.

100:sta hehtaarista kunnassa olevaa viljeltyä maata oli				Peltoa % kunnan koko tilasalasta.	Viljeltyä maata 1,000 asukasta kohiti.	100:sta ruokakunnasta asui				Asukkaita kutakin usuinhuoneelta kohiti.	Lypsylehmiä		
palsaviljelyksellä.	piikkoviljelyksellä.	keskikokoisella				suurviljelyksellä.	loisina.	vuokruhuoneissa.	omissa huoneissa		1,000 asukasta kohiti.	100 ha kohiti viljeltyä maata.	
		a) viljelyksellä.	b) viljelyksellä.	vuokrannuonalla.	omalla -nuonalla.								
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
2.4	42.7	43.3	11.6	—	9.2	930	4.4	10.4	22.5	62.7	3.9	414	44
2.0	37.0	56.1	4.9	—	9.4	1,418	4.5	18.5	22.8	54.2	1.8	587	41
1.4	29.3	54.5	9.8	5.0	8.9	1,319	4.3	14.9	22.2	58.6	2.8	539	41
1.9	18.7	69.7	9.7	—	11.6	1,580	1.2	6.4	40.8	51.6	2.7	644	41
0.9	16.8	65.7	16.6	—	13.0	1,597	2.1	4.5	45.1	48.3	1.9	559	35
10.9	76.1	13.0	—	—	6.9	507	7.8	10.7	4.4	77.1	4.7	251	49
0.6	3.3	38.4	50.7	7.0	3.0	2,995	2.4	6.5	23.9	67.2	2.0	695	23
2.9	9.9	33.3	53.9	—	1.6	1,904	18.1	7.2	31.3	43.4	2.4	488	26
2.3	13.8	65.7	16.9	1.3	7.5	1,511	0.6	10.3	39.6	49.5	1.9	669	44
1.8	10.4	54.8	33.0	—	7.8	1,648	3.8	10.2	38.6	47.4	2.2	654	40
3.0	25.2	54.7	17.1	—	2.6	940	22.3	5.0	38.9	33.8	2.3	358	38
2.4	52.4	36.8	4.5	3.9	6.3	862	11.3	14.3	17.5	56.9	3.0	394	46
3.7	24.3	45.0	25.0	2.0	1.5	1,003	26.6	15.0	25.0	33.4	2.6	527	53
3.3	11.7	67.7	17.3	—	5.6	1,753	1.4	4.8	48.9	44.9	2.1	648	37
1.8	48.0	39.4	8.1	2.7	5.7	1,012	18.6	8.2	12.6	60.6	2.9	481	48
1.5	37.9	45.4	13.6	1.6	6.2	776	16.3	24.8	21.7	37.2	2.6	383	49
2.0	35.9	43.0	9.6	9.5	10.9	439	7.8	48.7	20.9	22.6	2.6	193	44
1.4	20.9	39.8	36.2	1.7	0.8	1,350	24.5	7.7	30.4	37.4	2.6	481	36
2.9	10.5	52.1	29.9	4.6	13.3	1,685	2.6	6.6	50.1	40.7	2.3	671	40
4.6	46.7	46.4	2.3	—	5.9	1,027	3.5	14.1	32.7	49.7	1.9	502	49
3.4	15.8	30.8	38.9	11.1	4.7	1,311	18.0	30.9	28.1	23.0	2.4	511	39

Ne 20 kuntaa, joissa maanviljelysväestön kuuluvia

Kunta.	Maanviljelysväestön kuuluvien maanomistajien % luku maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta.	100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuului				100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuului maanomistajille, joiden omistama maa oli ha			
		valikoille.	kunnalle ja seurakunnalle.	yhtiöille.	yksityisille.	alle 50.	50—alle 250.	250—alle 1,000.	1,000 tai enemmän.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Jokioinen ..... (H.)	1.4	—	—	92.2	6.2	—	4.0	3.2	92.8
Pohja ..... (U.)	3.5	1.7	0.6	43.4	53.1	—	7.2	15.7	77.1
Ypäjä ..... (H.)	4.9	—	3.0	12.7	81.9	—	8.4	41.8	49.8
Köyliö ..... (T. ja P.)	5.1	1.9	4.4	—	91.9	0.2	4.8	21.1	73.9
Tottijärvi ..... (H.)	5.4	—	1.1	—	97.3	—	23.4	26.2	50.4
Hämeenlinnan m. ... »	5.8	37.2	—	—	61.8	0.7	13.1	27.0	59.2
Bromarf. .... (U.)	6.4	6.0	4.9	2.4	86.3	0.1	13.5	66.9	19.5
Humppila ..... (H.)	7.6	—	—	35.3	60.5	—	22.9	22.3	54.8
Hartola ..... (M.)	7.6	6.0	1.4	0.3	88.0	0.4	13.6	20.3	65.7
Yläne ..... (T. ja P.)	7.9	23.6	0.9	0.7	73.1	0.5	8.4	33.9	57.2
Luhanka ..... (M.)	8.0	6.1	1.0	—	90.9	—	10.8	45.2	44.0
Dragsfjärd ..... (T. ja P.)	8.4	2.3	1.2	40.4	54.1	0.5	22.1	8.1	69.3
Urjala ..... (H.)	8.8	3.1	1.7	0.9	92.5	—	27.6	32.1	40.3
Vihti ..... (U.)	8.9	0.9	2.4	3.2	93.2	0.3	14.4	47.8	37.5
Kisko ..... (T. ja P.)	8.9	2.9	2.3	24.4	69.6	—	12.2	45.7	42.1
Tenhola ..... (U.)	9.4	3.6	1.2	18.4	75.6	0.3	16.8	29.8	53.1
Espoo ..... »	10.0	3.9	1.6	1.4	91.6	1.8	35.7	41.9	20.6
Joutsa ..... (M.)	10.2	—	2.4	—	97.3	—	33.3	57.1	9.6
Tyrvänä ..... (H.)	10.5	—	0.7	—	99.2	1.8	21.3	23.5	53.4
Janakkala ..... »	10.6	1.4	0.7	6.3	89.3	0.1	20.4	19.0	60.5
Koko maa	32.5	39.4	1.2	3.0	55.7	4.4	39.3	38.7	17.6

maanomistaja v. 1901 oli suhteellisesti vähimmin.

100:sta hehtaarista kunnassa olevaa viljeltyä maata oli				suurvijelyksellä.	Peltoa % kunnan koko tilusalaista.	Viljeltyä maata 1,000 asukasta kohhti.	100:sta ruokakunnasta asui				Asukkaista kutakin asuinhuonetta kohhti.	Lypsylehmiä	
pulsaviljelyksellä.	pikkuviljelyksellä.	keskikokoisella					loisina.	vuokraluoneissa.	omissa huoneissa			1,000 asukasta kohhti.	100 ha kohhti viljeltyä maata.
		a) viljelyksellä.	b) viljelyksellä.	vuokraluonella.	omalla maalla.								
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
0.7	6.4	34.7	39.5	18.7	29.1	1,732	21.4	63.4	14.3	0.9	2.4	531	31
2.7	10.6	15.1	29.8	41.8	14.9	872	15.4	75.4	7.7	1.5	2.5	336	39
1.5	7.1	33.6	30.3	27.5	27.2	2,131	12.0	60.3	24.3	3.4	2.4	619	29
5.6	14.3	25.5	29.9	24.7	18.9	1,435	5.5	73.7	17.6	3.2	1.8	514	36
6.3	5.2	54.1	19.2	15.2	26.8	1,377	15.2	63.1	17.6	4.1	2.3	493	36
1.8	5.9	9.8	20.9	61.6	18.0	975	1.8	52.3	42.9	3.0	1.9	267	25
11.3	19.6	10.3	52.8	6.0	11.0	583	17.0	50.9	28.1	4.0	2.5	312	53
2.4	8.8	26.9	29.8	32.1	21.7	1,726	5.6	56.7	33.0	4.7	2.3	644	37
4.1	30.5	27.7	17.5	20.2	5.4	1,001	48.2	44.8	1.0	6.0	3.1	729	73
3.3	15.7	24.3	23.6	33.1	8.9	1,417	6.9	59.8	27.8	5.5	2.1	559	39
10.4	35.7	35.1	9.4	9.4	3.7	688	23.9	66.9	3.0	6.2	2.5	590	86
8.3	12.0	18.2	33.1	28.4	13.4	418	1.8	33.0	12.8	2.4	2.5	243	58
3.6	9.6	20.1	33.5	33.2	21.0	1,390	19.8	51.5	22.6	6.1	2.2	528	38
3.5	16.3	16.0	40.4	23.8	15.6	1,506	7.4	74.7	11.9	6.0	2.1	622	41
3.8	18.9	23.4	44.5	9.4	13.2	1,723	4.7	75.4	13.4	6.5	2.0	657	38
2.7	14.7	12.0	54.1	16.5	10.7	1,235	8.6	69.8	15.8	5.8	2.4	471	38
3.9	5.5	10.1	47.7	32.8	21.2	1,296	6.0	60.9	25.1	8.0	2.0	568	44
9.0	26.8	26.1	35.8	2.3	5.6	874	38.6	46.3	5.5	9.6	2.6	652	75
1.5	2.0	27.7	29.5	39.3	32.3	1,855	5.4	60.2	25.3	9.1	2.1	640	34
2.6	6.9	23.9	39.4	27.2	15.3	1,544	4.7	65.9	23.6	5.8	2.2	569	37
3.4	15.8	30.8	38.9	11.1	4.7	1,311	18.0	30.9	28.1	23.0	2.4	511	39

kuuluu suurtiloille maata enemmän kuin maan keskimäärä (17.6 %), näistä Jokioisissa 92.8 %, Pohjassa 77.1 %, Köyliössä 73.9 %. Ainoastaan yhdessä laskeutuu puheenaoleva %-luku alle maan keskimäärän (Joutsassa 9.6).

Viljellyn maan jakautuminen erisuuruuksille viljelmille oli eri ryhmissä seuraava. Palstaviljelyksellä oli ensimmäisen ryhmän kunnissa suhteellisesti melkoista vähemmän maata kuin toisen ryhmän kunnissa. Edellisistä oli näet ainoastaan 3:ssa yli maan keskimäärän (3.4 %), jälkimäisistä 11:ssä, ja edellisistä oli 8 kunnassa alle 2 %, jälkimäisistä ainoastaan 4:ssä. Sitä vastoin oli pikkuviljelys paljoka suuremmassa määrässä vallalla niissä kunnissa, joissa maanomistajia oli enimmäksin, kuin niissä, joissa niitä oli vähimmin. Edellisistä oli näet 14:ssä yli maan keskimäärän (15.8 %), niistä Kyyrölässä 76.1 % ja Muolassa 52.4 %, ja ainoastaan 2 kunnassa oli alle 10 %. Toisen ryhmän kunnissa taas oli korkein %-luku 35.7 (Luhangassa), senjälkeen 30.5 (Hartolassa). Näitten lisäksi oli ainoastaan 4 kunnassa pikkuviljelyksellä viljeltyä maata yli maan keskimäärän, mutta 9:ssä alle 10 %. Keskipokoisilla a)-viljelmillä (10—25 ha) oli niinkään ensimmäisen ryhmän kunnissa yleensä melkoista enemmän viljeltyä maata kuin toisen ryhmän kunnissa. Kaikissa, paitsi yhdessä, oli sitä yli maan keskimäärän (30.8 %), Maalahdella 69.7 %, Muosalassa 67.7 %, Sulvassa ja Pietarsaareissa 65.7 %; lisäksi tulee vielä 5 muuta kuntaa, joissa oli yli 50 %. Toisen ryhmän kunnista oli vain yhdessä, Tottijärvellä, yli 50 %, ja vain 3:ssä muussa yli maan keskimäärän, mutta 7 kunnassa alle 20 %. Keskipokoisilla b)-viljelmillä (25—100 ha) oli sitä vastoin vähemmän viljeltyä maata niissä kunnissa, joissa maanomistajia oli enimmäksin, kuin toisen ryhmän kunnissa. Ainoastaan 2:ssa oli yli maan keskimäärän (38.9 %): Kiiminki 53.9 % ja Pyhäjoki 50.7 %, mutta 8 kunnassa meni puheenaoleva %-luku alle 10:n. Niistä kunnista sitä vastoin, joissa maanomistajia oli suhteellisesti vähimmin, oli keskipokoisilla b)-viljelmillä 7:ssä yli maan keskimäärän ja ainoastaan yhdessä %-luku meni alle 10:n (Luhanka 9.4). Suurviljelmiin nähden on eroavaisuus vieläkin silmäänpistävämpi. Ei yhdessäkään ensimmäisen ryhmän kunnista suurviljelmillä ole maata niin paljoka kuin maan keskimäärä on (11.1 %), ja 10:ssä niitä ei ole ollenkaan. Useimmissa toisen ryhmän kunnista sitä vastoin suurviljelmillä on maata paljon yli maan keskimäärän, niistä Hämeenlinnan m:ssä 61.6 %, Pohjassa 41.8 %, Tyrvännällä 39.3 %, ja ainoastaan 4 kunnassa laskeutuu %-luku alle 10:n.

Peltoa %-ssa kunnan koko tilusalasta on niissä kunnissa, joissa maanviljelysväestöön kuuluvia maanomistajia on suhteellisesti enimmäksin, huomattavasti vähemmän kuin niissä kunnissa, joissa maanomistajia on suhteellisesti vähimmin. Edellisen ryhmän kunnista on ainoastaan 4, joissa puheenaoleva %-luku nousee yli 10, korkeimman luvun ollessa ainoastaan 13.3 (Jepualla), ja 5 kunnassa %-luku menee alle maan keskimäärän (4.7 %). Kai-

kissa, paitsi yhdessä, toisen ryhmän kunnissa on peltoala yli maan keskimäärän, niistä 16:ssa yli 10 % ja näistä 7:ssä yli 20 %, niinpä Tyrvännällä 32.3 %, Jokioisissa 29.1 %, Ypäjässä 27.2 %.

Viljeltyä maata 1,000 asukasta kohti oli kutakuinkin yhtä paljon kumpasenkin ryhmän kunnissa.

Lypsylehmiä 1,000 asukasta kohti oli niinkään kuta-kuinkin yhtä paljon molempien ryhmien kunnissa.

Lypsylehmiä 100 viljellyn maan hehtaaria kohti oli ensimmäisen ryhmän kunnissa huomattavan tasaisesti, 14:ssä jonkun verran yli maan keskimäärän (39) aina 53:een saakka (Alatorniossa). Toisen ryhmän kunnat osoittavat tässä suhteessa suurta epätasaisuutta. Yhdessätoista kunnassa puheenaoleva luku menee alle maan keskimäärän, Hämeenlinnan m:ssa 25:een; 7 kunnassa on lehmiä 100 hehtaaria kohti yli maan keskimäärän ja 5:ssä niistä yli 50: Luhangassa 86, Joutsassa 75, Hartolassa 73, Dragsfjärdissä 58, Bromarfissa 53.

Asunnonhallinnassa huomataan verrattain suuria eroavaisuuksia. Loisina asui 5:ssä ensimmäisen ryhmän kunnista yli maan keskimäärän (18 %), näistä Alatorniossa 26.6 % ja Iissä 24.5 %, mutta 11:ssä %-luku menee alle 5. Toisen ryhmän kunnista on loisia 5:ssä yli maan keskimäärän, mutta vain 4:ssä %-luku laskeutuu alle 5; korkeimmat %-luvut ovat 48.2 Humpilassa, 38.6 Joutsassa, 23.9 Luhangassa. Vuokrahuoneissa asuminen oli yleisin asunnonhallintamuoto niissä kunnissa, joissa maanomistajia oli suhteellisesti vähimmin; kaikissa niissä on %-luku paljon yli maan keskimäärän (30.9 %), alhaisimman luvun ollessa 44.8 (Hartolassa); kolmessatoista näistä kunnista tämä luku nousee yli 60:n, ja korkeimmat ovat seuraavat %-luvut: Dragsfjärd 83.0, Kisko 75.4, Pohja 75.4, Vihti 74.7. Niistä kunnista sitä vastoin, joissa maanomistajia oli suhteellisesti enimmäin, nousee vuokrahuoneissa asuvien ruokakuntien %-luku ainoastaan yhdessä (Kymissä) yli maan keskimäärän, eli 48.7:ään, mutta useimmissa se menee alle 20:n ja 9:ssä alle 10:n. Omissa huoneissa vuokralla asui taas paljo enemmän ruokakuntia ensimmäisen ryhmän kunnissa kuin toisen. Yli maan keskimäärän, joka on 28.1 %, nousi näiden %-luku 10:ssä ensimmäisen ryhmän kunnassa, korkeimman luvun ollessa 50.1 (Jepualla), mutta vain kahdessa toisen ryhmän kunnassa. Ja alle 20:nen menee puheenaoleva %-luku 3:ssa ensimmäisen ryhmän, mutta 11:ssä toisen ryhmän kunnista. Vielä huomattavampi on eroavaisuus eri ryhmien välillä siinä, kuinka paljon ruokakuntia asui omissa huoneissa omalla maalla. Ensimmäisen ryhmän kunnista nousi omissa huoneissa omalla maalla asuvien ruokakuntain %-luku 15:ssä yli 40, Kyyrölässä 77.1:een, Pyhäjoella 67.2:een, Metsäpirtissä 62.7:ään ja ainoastaan yhdessä kunnassa (Kymissä) tämä luku lähentelee maan keskimäärää (23.0 %). Sitä vastoin omissa huoneissa omalla maalla asuvia ei yhdessäkään

toisen ryhmän kunnista ole 10 %, ja 9:ssä %-luku menee alle 5:n, Jokioisissa se on vain 0.9.

Asukkaita keskimäärin asuinhuonetta kohti oli 10:ssä ensimmäisen ryhmän kunnista yli maan keskimäärän (2.4): Kyyrölässä 4.7 ja Metsäpirtissä 3.9. Toisessa ryhmässä sitä vastoin ainoastaan 6 kunnassa oli asukkaita keskimäärin huonetta kohti enemmän kuin maan keskimäärä, korkeimman luvun ollessa ainoastaan 3.1 (Hartolassa) ja seuraavan 2.6 (Joutsassa). Alin luku on kummassakin ryhmässä 1.8.

Ylläesitetty vertailu on siis tuonut ilmi, että maaomaisuuden jakautuminen eri yhteiskuntaryhmille on jonkun verran epäedullisempi niissä kunnissa, joissa maanviljelyväestöön kuuluvia maanomistajia on vähimmin, sillä yhtiöillä on niissä melkoista enemmän ja yksityisillä taas vähemmän maata kuin niissä kunnissa, joissa maanviljelyväestöön kuuluvia maanomistajia on suhteellisesti enimminkin. Maaomaisuuksien jakautuminen laajuutensa mukaan on luonnollisesti myöskin niissä kunnissa epäedullisempi, joissa maanomistajia on vähän. Niinikään on viljellyn maan jakautuminen erisuuruksille viljelmille paljoo epätasaisempi niissä kunnissa, joissa maanomistajia on suhteellisesti vähän. Sitä vastoin on viljeltyä maata 1,000 asukasta kohti kutakuinkin yhtä paljon molemmissa ryhmissä ja peltoa %-ssa kunnan koko tilusalasta huomattavasti enemmän niissä kunnissa, joissa maanomistajia on suhteellisesti vähimmin. Niinikään on lypsylehmiä molempien ryhmien kunnissa 1,000 asukasta kohti jokseenkin yhtä paljon, mutta kutakin 100 ha kohti viljeltyä maata taas jonkun verran enemmän niissä kunnissa, joissa maanomistajia on suhteellisesti enimminkin. Asunnonhallintamuotoon nähden ovat taasen olot niissä kunnissa luonnollisesti melkoista paremmat, joissa maanomistajia on suhteellisesti enimminkin, mutta toiselta puolen on useammassa niistä sitä vastoin asumistiheys suurempi.

Tämä vertailu siis osoittaa, että vaikka yhteiskunnalliset olot ovatkin huomattavasti edullisemmat niissä kunnissa, joissa maanviljelyväestöön kuuluvia maanomistajia on suhteellisesti enimminkin, niin ovat kansantaloudelliset ja viljelysolot päinvastoin paremmat niissä kunnissa, joissa maanviljelyväestöön kuuluvia maanomistajia on suhteellisesti vähimmin. Tähän tulee vielä lisäksi, että varallisuus ja kansansivistys yleisen tuntemuksen mukaan tätä nykyä on yleensä korkeampi niissä kunnissa, joissa on suhteellisesti vähimmin maanomistajia, kuin niissä, joissa niitä oli enimminkin; sitä todistaa m. m. asumistiheys.

b) Maanviljelysväestöön kuuluvat vuokraajat.

Maanviljelysväestöön kuuluvien vuokraajat on tämä tutkimus ryhmit-
tänyt seuraavalla tavalla:

Kruununvirkatalojen vuokraajia.....	841
Isompien kruununmetsätorppien haltijoita	2,247
Yksityisten, kuntien, yhtiöitten y. m. omistamien talojen vuokraajia ..	6,115
Isompien talonosien vuokraajia (»maanviljelystorppareita»).....	39,740
Yhteensä	48,943

Läänittäin jakautuivat nämä alaryhmät seuraavalla tavalla.

*Läänittäinen yleiskatsaus maanviljelysväestöön kuuluvien vuokraajien
jakautumiseen v. 1901.*

L ä ä n i.	Kruunun- virkatalojen vuokraajia.	Isompien kruunun- metsätorp- pien halti- joita.	Yksityisten, kuntien, seurakun- tien, yhtiöitten y. m. s. omistaman		
			kokotalon- vuokraajia.	isomman talonosan vuokraajia (»maan- viljelystorppa- reita»).	%
Uudenmaan	157	2	788	3,819	16.1
Turun ja Porin	278	203	545	9,482	22.3
Hämeen	158	190	692	6,806	20.8
Viipurin	9	6	523	1,152	2.8
Mikkelin	90	79	1,123	4,857	16.9
Kuopion	26	150	1,794	5,265	12.3
Vaasan	87	412	351	6,611	13.0
Oulun.....	36	1,205	299	1,748	6.1
Koko maa	841	2,247	6,115	39,740	13.7

Kruununvirkataloja oli Suomessa v. 1901 Alakomitean tutkimuksen mu-
kaan 948 ¹⁾. Näistä oli osa annettu vuokralle henkilöille, jotka niitä viljelivät
yhdistettyinä johonkin toiseen tilaan, niin että itsenäisinä viljelminä niitä hoi-
dettiin 872 ²⁾. Viimemainituista taas oli osa annettu vuokralle muille kuin
maanviljelijöille. Sen vuoksi oli eri ruokakunnan muodostavia kruununvirka-
talojen vuokraajia, joilla maanviljelys oli pääelinkeinona, ainoastaan 841. Kaik-
kein suurin osa tästä lukumäärästä, eli lähes 600, oli Uudenmaan, Turun ja

¹⁾ Tämän tutkimussarjan VI:s Osa, III Taulu, 5 sar.

²⁾ » » III:s Osa, siv. 88.

Porin ja Hämeen lääneissä; Viipurin läänissä vastaava luku oli vain 9, muissa muutamia kymmeniä kussakin.

Maanviljelysväestöön kuuluvia isompien kruununmetsätorppien haltijoita oli koko maassa ainoastaan 2,247, niistä enemmän kuin puolet Oulun läänissä. Uudenmaan läänissä niitä oli vain 2 ja Viipurin läänissä 6. Muissa lääneissä 79—412 kussakin. Kruununmetsätorppista on Tilattoman Väestön Alakomitea mietinnössään N:o 2 tehnyt seikkaperäisen tutkimuksen, jonka vuoksi niihin ei ole syytä tässä sen enempää kajota.

Kokotalon-vuokraajia, jotka olivat vuokranneet talon yksityisiltä, yhtiöiltä, seurakunnalta tai kunnalta, oli Suomessa v. 1901 kaikkiaan 7,772 ¹⁾. Näitten joukossa oli kuitenkin 1,657 muihin elinkeinoryhmiin kuuluvia, jotenka siis maanviljelysväestöön kuuluvia kokotalon-vuokraajia oli 6,115. Näistä oli lähes puolet Kuopion ja Mikkelin lääneissä, kun sitä vastoin muissa lääneissä oli ainoastaan satoja kussakin. Tähän ryhmään nähden viitataan siihen tarkempaan tutkimukseen, joka löytyy tämän tutkimussarjan III:nnessä *Osassa*. Kuitenkin on syytä tässä huomauttaa, että olot tässä suhteessa ovat melkoista edullisemmat Suomessa kuin Ruotsissa, sillä Ruotsissa oli v. 1900 yli 44,000 kokotalon-vuokraajaa.

Luvultaan verrattomasti suurimman ja tätä nykyä yhteiskuntataloudelliselta kannalta tärkeimmän taloudellisesti itsenäisten maanvuokraajain ryhmän muodostavat

isompien talonosien vuokraajat (»maanviljelystorpparit»).

Torppareita näkyy Suomessa olleen jo 1500-luvulla muutamia satoja. Tämä luku ei kasva paljoa 1600-luvun keskivaiheilla, mutta siitä lähtien se hitaasti kasvaa, niin että torppareita v. 1700 lasketaan olleen Suomessa lähes 1,000. Viimeksi mainitusta vuodesta lähtien voidaan jo jokseenkin hyvin seurata torpparien luvun vaihteluja Suomessa ja vieläpä sen eri lääneissäkin. Mutta ennenkuin näitä vaihteluja tarkastetaan, on syytä, koska siihen tilaisuus on tarjolla, ensiksi verrata toisiinsa torpparien lukua Suomessa ja Ruotsissa eri ajoilta.

¹⁾ Tämän tutkimussarjan III:s Osa, V Taulu, 3 sar.

Torpparien luku Suomessa ja Ruotsissa vuosina 1747 (1751)—1901 (1900).

V u o s i.	S u o m i.		V u o s i.	R u o t s i ¹⁾ .	
	Torppareita kaikkiaan.	% maanomis- tajain luvusta.		Torppareita kaikkiaan.	% maanomis- tajain luvusta.
1747	2,852	9	1751	27,891	15
1805	25,397	44	1805	63,163	35
1860	yli 60,000	noin 60	1860	99,815	51
1882	62,205	57	1880	96,929	43
1890	69,936	60	1890	86,328	36
1901	68,573	58	1900	76,679	31

Tämän taulukon mukaan siis torpparilaitos on Suomessa melkoista nuorempi kuin Ruotsissa, koska meillä 1700-luvun keskivaiheilla oli vain vajaat 3,000, mutta Ruotsissa jo lähes 28,000 torpparia. Molemmissa maissa havaitaan erinomaisen nopeaa torppariluvun kasvamista aina 1860-luvulle saakka, Ruotsissa kumminkin nopeampaa. Tämä lisääntyminen seisautuu Ruotsissa jo 1860-luvulla; Suomessakin lisääntyminen on sen jälkeen, virallisesta tilastosta päätäten, hyvin hidasta, todellisuudessa ehkä vieläkin hitaampaa. Ruotsissa torpparien luku vähenee jo 1860-luvulta ja verrattain nopeasti 1880-luvulta, joten luku v. 1900 oli 23,000 pienempi kuin v. 1860. Suomessa hidasta vähenemistä havaitaan vasta vuodesta 1890 alkaen. Jos vertaa torpparien lukua maanomistajien lukuun, havaitaan, että torpparien luku puheenaolevan aikakauden alkupuolella kasvaa suhteellisesti nopeammin Suomessa kuin Ruotsissa, jotenka torpparien %-luku nousee v. 1860 melkoista korkeammalle Suomessa (n. 60 %) kuin Ruotsissa (50 %), sekä että tämä suhdeluku sen jälkeen Suomessa ei ole paljo pienentynyt, mutta sitä vastoin Ruotsissa vähentyy tasaisesti aina 31:een saakka v. 1900.

Torppariluvun vaihtelut Suomen eri lääneissä nähdään siv. 112 olevasta taulukosta, joka on kokoonpanttu eri lähteistä, kuten taulukon alla olevista viittauksista havaitaan. Kuten jo varemmin, siv. 6—7, on huomautettu, ovat sekä papiston että henkilöettelöjen laatijain antamat tiedot kuitenkin siinä suhteessa virheelliset, että on aina riippunut asianomaisen virkamiehen subjektiivisesta käsityksestä, kenen hän on torppariksi lukenut (vrt. *III Osa*, siv. 17 ja siv. 95); tämä käy myöskin ilmi lukujen eroavaisuuksista vuodelta 1901 kysymyksessä olevassa taulukossa. Joka tapauksessa antaa näin saatu taulukko pääasiassa kutakuinkin tyydyttävän kuvan kehityksen kulun pääpiirteistä tällä alalla läpi kahden vuosisadan.

¹⁾ *Nils Wohlinin* mukaan maanviljelysväestöön kuuluvat torpparit.

Torpparien luku Suomessa vuosina 1700—1901 läänittäin.

V u o s i.	Koko maa.	L ä ä n i.							
		Uudenmaan.	Turun ja Porin.	Hämeen.	Viiipurin.	Mikkelin.	Kuopion.	Vaasan.	Oulun.
1700 ¹⁾	978	254	219	82	—	155	97	171	
1710 ¹⁾	1,013	428	216	101	—	74	138	56	
1728 ¹⁾	1,128	539	309	116	—	65	49	50	
1738 ¹⁾	2,205	792	562	362	—	325	114	50	
1747 ¹⁾	2,852	853	733	546	—	504	129	87	
1767 ¹⁾	8,799	1,727	2,103	1,908	—	2,353	529	95	
1805 ¹⁾	25,394	3,595	6,614	5,029	—	5,594	3,356	670	
1820 ²⁾	—	—	8,049	³⁾ 11,759	—	—	4,772	—	
1830 ²⁾	—	—	10,913	13,910	—	—	6,815	—	
1840 ²⁾	—	—	12,344	13,440	—	—	7,534	—	
1850 ²⁾	—	—	13,946	13,951	—	—	9,374	—	
1860 ²⁾	—	—	16,089	14,268	—	—	14,155	—	
1870 ²⁾	—	—	15,303	13,755	—	—	11,585	—	
1882 ³⁾	62,205	5,023	16,068	8,293	3,317	6,530	6,599	12,063	4,312
1890 ³⁾	69,936	4,602	17,769	8,469	4,329	6,457	7,622	15,141	5,547
1901 ³⁾	67,083	4,463	16,080	8,827	3,906	6,285	7,608	12,438	7,476
• ⁴⁾	68,573	5,560	15,329	9,689	2,298	7,017	9,267	13,144	6,258
• ⁵⁾	39,740	3,819	9,482	6,806	1,152	4,857	5,265	6,611	1,748

¹⁾ *Edv. Gyllingin* tutkimuksen mukaan Ruotsin Suomesta. Gylling on laskenut torpparien luvun eri vuosilta eri lähteitten mukaan, jotka poikkeavat melkoisesti toisistaan. Tähän on otettu ne tulokset, jotka Gylling on saanut suostuntavero- ja henkilöettelöiden perusteella. Gylling on ryhmittänyt laskunsa pitäjittäin ja maakunnittain. Siitä on saatu tässä käytetty lääniryhmitys sillä tavoin, että maakunta Uusimaa on pantu Uudenmaan lääniksi, Varsinais-Suomi, Ahvenanmaa ja Satakunta Turun ja Porin lääniksi, Etelä-Häme Hämeen lääniksi, Pohjois-Häme ja Etelä-Pohjanmaa Vaasan lääniksi sekä Savo ja Pohjois-Karjala yhdessä Mikkelin ja Kuopion lääneiksi. Maakuntain ja läänien rajat näin asetettuina eivät tosin käy aina tarkoin yhteen, mutta muulla tavoin ei ole voitu asettaa varhaisempia ja myöhäisempiä tietoja verrattaviksi.

²⁾ *O. K. Kilven* ja *Väinö Juuselan* tutkimusten mukaan.

³⁾ Virallisen tilaston mukaan.

⁴⁾ Alakomitean tutkimuksen mukaan sellaisia talonosan-vuokraajia kaikkiaan, joilla oli viljeltyä maata 2 ha tai enemmän. (Tutkimussarjan *II:s Osa*; V Taulu, sar. 12—28).

⁵⁾ Alakomitean tutkimuksen mukaan itsenäisiksi maanviljelijöiksi luetut talonosan-vuokraajat («maanviljelijötorpparit»). (Tämän tutkimuksen II Taulu, sar. 27).

⁶⁾ Nämä luvut vuosilta 1820—1870 tarkoittavat Hämeen ja Mikkelin läänejä yhteensä.

Vuosien 1700—1728 välillä edistyy torpparilaitos hitaasti, mutta varmasti Uudellamaalla ja vielä hitaammin Turun ja Porin sekä Hämeen lääneissä. Muualla maassa osoittavat luvut taantumusta, joka voi johtua joko Ison Vihan seurauksista taikka mahdollisesti myöskin siitä, että esim. Keski-Suomessa ja Oulun läänissä on ehkä laskettu torppareiksi uutisasukkaita erämaissa, joiden talot myöhemmin ovat muuttuneet kruununtiloiksi. Seuraavalla kahdella vuosikymmenellä on edistys jo melkoista varmempaa kolmessa ensimmäisessä läänissä sekä Savossa. Vuosien 1747—1767 välillä nousee torppien perustamisinto vieläkin voimakkaammaksi ja leviää myöskin Vaasan lääniin. Ja vuosien 1767—1805 välillä syntyy maahan 16,600 uutta torppaa, enimmät Turun ja Porin (4,500), Hämeen (3,100) ja Vaasan (2,800) lääneihin; sen jälkeen seuraavat Uudenmaan, Mikkelin ja Kuopion läänit, joihin kuhunkin syntyi n. 1,800 torppaa; tällä aikakaudella Oulunkin lääniin ruvetaan perustamaan huomattavammassa määrässä torppia (n. 600).

Tämän jälkeen ei valitettavasti vielä ole käsillä tietoja muista paitsi Turun ja Porin, Hämeen ja Mikkelin sekä Vaasan lääneistä. Näissä lääneissä jatkuu se vilkas kehitys, joka nähtiin 1700-luvun lopulla, vielä vuoteen 1830 saakka, niin että tällä ajalla syntyy niissä kaikkiaan 15,000 uutta torppaa. Tämän jälkeen käy lisääntyminen melkoista hitaammin aina vuoteen 1850 saakka, mutta vuosikymmenellä 1850—1860 osoittaa tilasto taas huomattavan nousun, 8,000 uutta torppaa, enimmät, eli 4,800, Vaasan läänissä. Sitten seuraa 1860-luvun nälkäkausi, joka jättää selvän merkkinsä tähänkin tilastoon, sillä torppien luku vähenee Turun ja Porin läänissä lähes 800:lla, Hämeen ja Mikkelin lääneissä 500:lla ja Vaasan läänissä 2,500:lla. Tämä lamaan tuminen tuntui vielä seuraavallakin vuosikymmenellä, sillä puheenaolevissa lääneissä edistyi uusien torppien perustaminen verrattain hitaasti. Sitä seuraavilta vuosikymmeniltä virallinen tilasto osoittaa suuria epätasaisuuksia, joten siitä on vaikea mitään varmaa päätellä, varsinkin kun vuoden 1901 virallista tilastoa vertaa niihin lukuihin, joihin Alakomitean tutkimus on tullut.

Kuten käsiteltävänä olevasta taulukosta (siv. 112) näkyy, on siihen otettu kaksi eri lukusarjaa Alakomitean tutkimuksista vuodelta 1901.

Ensimmäinen niistä esittää niitten talonosan-vuokraajain luvut, joilla oli viljeltyä maata vähintään 2 ha (vrt. tämän tutkimussarjan *III:n Osan V:detä Taulua*)¹⁾. Kun näitä lukuja vertaa torpparien lukuun virallisessa tilas-

¹⁾ Alakomitea on tosin tutkimuksessaan lukenut varsinaisiksi »torppareiksi» ainoastaan ne talonosan-vuokraajat, joilla on viljeltyä maata vähintään 3 ha. Mutta kun näitä v. 1901 oli vain 52,000 ja niitä, joilla viljellyn maan ala on vähintään 2 ha, on kutakuinkin sama määrä kuin virallisessa tilastossa »torppareita», on taulukkoon otettu jälkimäisten luku, jotta vertailu varempiin aikoihin tulisi mahdollisimman oikeaksi.

tossa samalta vuodelta, huomataan, kuinka erisuuruisia vuokraviljelmiä virallinen tilasto on lukenut torpiksi eri osissa maata. Virallisessa tilastossa olevien torppain viljelmän alaraja on näet Uudenmaan läänissä melkoista korkeampi kuin 2 ha (verratessa sitä Alakomitean tietoihin huomataan sen olevan yleensä 3 ha); Turun ja Porin läänissä se on yleensä 2 ha ja Hämeenkin läänissä lähempänä 2 kuin 3 ha; Viipurin läänissä on virallinen tilasto lukenut torpiksi suuren määrän sellaisiakin, jotka eivät ole edes 2 ha; Mikkelin läänissä on virallisen tilaston alin raja torppia varten 2:n ja 3:n ha:n keskivälillä; Kuopion läänissä raja on lähempänä 3:ea kuin 2:ta; Vaasan läänissä se on myös yli 2:n, jota vastoin Oulun läänissä, samaten kuin Viipurin läänissä, virallinen tilasto on lukenut torpiksi joukon sellaisiakin vuokraviljelmiä, joilla ei ole edes 2 ha viljeltyä maata.

Toinen lukusarja, joka on Alakomitean tutkimuksista otettu sivulla 112 olevaan taulukkoon, käsittää sellaisten talonosan-vuokraajain luvut, jotka tämä tutkimus on lukenut taloudellisesti itsenäisiksi maanviljelijöiksi, ja joilla siis yleensä on vähintään 3 ha viljeltyä maata, 1 hevonen ja 2 lehmää. Tällaisia isomman talonosan vuokraajia eli »maanviljelystorppareita», joiksi niitä tässä voi lyhyiden vuoksi kutsua, oli Suomessa kaikkiaan v. 1901 39,740 eli lähes 30,000 vähemmän kuin »storppareita» oli virallisen tilaston mukaan. Pienin oli erotus Uudellamaalla (600), suurin Turun ja Porin läänissä (6,600), sen jälkeen Vaasan ja Oulun lääneissä (molemmissa noin 6,000).

Kun lähdetään tämän tutkimuksen II:n Taulun 28:n sarakkeen perusteella lähemmin tutkimaan, missä määrin eri osissa maata oli kysymyksessä olevia maanviljelystorppareita, voidaan tehdä seuraavia havaintoja.

Uudenmaan läänissä oli maanviljelystorppareita %:ssa maanviljelyväestön ruokakuntain koko luvusta suhteellisesti enimminkin Lohjan kihlakunnassa (26.9 %). Korkeimmat %:luvut tapaa Vihdistä 41.3, Ingåsta 30.2, Siuntioista 28.3, Nummelta 28.2 ja Pusulasta 27.7, siis kaikki Länsi-Uudeltamaalta. Pienimmät ovat %:luvut Pukkilassa 6.0, Liljendalissa 6.1, Helsingin m:ssa 6.8, Porvoon m:ssa 7.0, Iitissä 7.2 ja Artjärvellä 7.3, siis itäisellä Uudellamaalla. Mitään muuta säännöllisyyttä ei näe: sekä suurimpia että pienimpiä %:lukuja on niin hyvin merenrannikolla kuin sisämaassa ja niin hyvin suomalaisella kuin ruotsalaisella alueella.

Turun ja Porin läänissä ei ole maanviljelystorppareita Ahvenanmaan kihlakunnassa enempää kuin 30 eli 1.6 %; verrattain pieni on %:luku myöskin Piikkiön (7.8), Mynämäen (9.4) ja Vehmaan (11.7) kihlakunnissa; muissa kihlakunnissa tämä luku nousee 22.2—30.1:een. Korkeimmat %:luvut ovat seuraavissa kunnissa: Oripää 48.0, Metsämaa 44.1, Kisko 42.1, Hinnerjoki 40.0, Ahlainen 39.7, Uskela 37.3, Kiikoinen 36.5, Loimaa 36.0, Kiukainen 35.0, Eura 34.9 ja Kiikala 34.6, siis useimmat Satakunnassa.

Hämeen lääni on tässä suhteessa paljoa tasaisempi kuin edellinen. Kihlakuntain %-luvut vaihtelevat vain 23.9 ja 16.8 välillä, niin että läntisellä puolella ovat suuremmat ja idässä pienemmät luvut. Suurimmat ovat %-luvut Jokioissa ja Ypäjässä, molemmissa 45.5, mikä on korkein luku koko maassa, sen jälkeen Kalvolassa 40.8 ja Humppilassa 38.1, siis kaikki Tammelan kihlakunnassa; tämän jälkeen seuraa Vanaja 35.7 ja Janakkala 32.9. Pienimmät ovat %-luvut Akaalla ja Hattulassa 9.6, Nastolassa 10.6, Messukylässä 10.7, Sääkämäellä 10.8 ja Hollolassa 13.0. Muutoin on lääni, kuten sanottu, verrattain tasaista.

Viipurin lääni on tässä suhteessa aivan poikkeuksellisessa asemassa koko muuhun maahan nähden, koska siellä on vain 2.8 % puheenaolevia torppareita. Tästäkin läänin keskiluvusta poikkeaa Salmin kihlakunta, jossa on vain 16 torpparia, eli 0.4 %, ja Äyräpään kihlakunta, 0.9 %. Korkein %-luku läänissä on ainoastaan 10.7 Viipurin m:ssä, sen jälkeen Räisälässä 8.0, Lemissä 7.7, Antreassa ja Sippolassa 7.3, Jääskessä 6.5, Käkisalmen m:ssä 6.2, Valkealassa 6.0. Useimmissa muissa kunnissa on tämä luku vain alle 2:n, tai ei niissä ole yhtään maanviljelystorpparia.

Mikkelin läänissä tavataan korkeimmat %-luvut Haukivuorella 31.5, Savonrannassa 26.4, Heinolan m:ssä 26.0, Juvalla 24.8, Hartolassa 24.4 ja Sysmässä 24.3. Pienimmät ovat luvut Enonkoskella 2.0 (vain 5 torpparia), Ristiinassa 8.7, Hirvensalmella 8.7, Puumalassa 10.7 ja Säamingissä 10.6. Muualla läänissä ovat tavallisimmat luvut 11—20 välillä.

Kuopion läänissä on maanviljelystorpparien %-luku melkoista pienempi kuin edellisessä. Kihlakuntien %-luvut eivät nouse korkeammalle kuin 6—9—10—11—18. Läänin korkein %-luku on ainoastaan 25.5 Rautalammilla, siitä se jo alenee 20.8:aan Leppävirroilla ja 20.5:een Kuopion m:ssä. Tämän ohella on tiheässä pieniä lukuja: Kaavi 2.6, Kuusjärvi 2.8, Kide 3.7, Rautavaara 5.2, Liperi 5.6, Rääkkylä 6.9, Tohmajärvi 7.5, Lapinlahti 7.9. Tässä niinkuin Mikkelin ja Viipurinkin lääneissä näkee useimmat isot luvut lännessä ja useimmat pienet idässä.

Vaasan läänissä ovat Laukaan kihlakunta ja Keski-Suomen osa Kuortaneen kihlakuntaa siinä suhteessa huomattavia, että niissä on puheenaoleva %-luku yleensä melkoista korkeampi (n. 20:n paikoilla) kuin sekä Kuopion läänissä että Vaasan läänin muissa osissa, lähennellen enemmän Hämeen lääniä. Muualla Vaasan läänissä tavataan useita kuntia, joissa tällaisia torppareita ei ole yhtään, sekä lisäksi melkoinen määrä kuntia, joissa niitä on vain joku harva, joten näiden %-luku laskeutuu alle 1:n ja 2:n. Suurimmat ovat luvut, paitsi Keski-Suomessa, seuraavissa kunnissa: Kauhajoki 28.2, Ilmajoki 26.0, Seinäjoki 20.4, Kurikka 19.5, Jalasjärvi ja Lapua 18.1 sekä Isokyrö 17.6.

Kaikki suurimmat luvut ovat siis suomenkielisissä kunnissa, tunnetuilla maanviljelysseuduilla.

Oulun läänissä on kysymyksessä olevia torppareita yleensä vähän, enimmin eli 10.7 % Kajaanin kihlakunnassa: Säräisniemellä 34.1 %, Kajaanin m:ssa 21.0. Suurimpia lukuja tavataan sitä paitsi Vihannissa 21.8, Siikajoella 19.0, Rantsilassa 14.4. Muualla läänissä liikkuu tämä %-luku yleisimmin 0—5 välillä. Tällaiset torpparit vähenevät pohjoiseen päin; kun eteläisimmissä kihlakunnissa niiden %-luku on 6—10, on se Oulun kihlakunnassa 4.8, Kemin 2.5 ja Lapin ainoastaan 1.3.

Kun tätä yleiskatsausta lähemmin tarkastaa, havaitaan, että maanviljelystorpparien ryhmän esiintyminen on yleensä suurin Etelä- ja Länsi-Suomessa (lukuunottamatta muissakin suhteissa poikkeuksellista Ahvenanmaata ja Varsinais-Suomen rannikkoa) ja että se yleensä vähenee sekä itään että pohjoiseen päin. Tämä toisin sanoin merkitsee, että puheenaolevia torppareita yleensä on enimmin niillä seuduilla, joissa maanviljelys on edistyneintä. Tämä yleinen havainto saa lisätukea, kun eri lääneissä tarkastaa, missä osissa lääniä puheenaoleva %-luku on suurin, missä pienin. Se on näet Uudellamaalla yleensä suurempi lännessä, jossa maatalous tunnetusti on parempi kuin idässä, jossa se on heikompa; se on Hämeen läänissä korkein sellaisilla tunnetuilla maanviljelysseuduilla kuin Jokioisissa, Vanajalla ja Janakkalassa; se on Viipurin läänissä korkein Viipurin m:ssa, Sippolassa, Valkealassa ja Antreassa, mutta alhaisin Salmin kihlakunnassa; se on Mikkelin läänissä korkea sellaisissa maanviljelyskunnissa kuin Hartolassa, Sysmässä, Juvalla; mutta alhaisin Puumalassa, Säamingissä, Ristiinassa ja Enonkoskella; se on Kuopion läänissä korkein tunnetuissa maanviljelyskunnissa Rautalammilla, Leppävirroilla ja Kuopion m:ssa, mutta alhaisin Rautavaaralla, Kiteellä, Kaavissa, Rääkkylässä, Kuusjärvellä; se on Vaasan läänissä, lukuunottamatta poikkeuksellista Keski-Suomea, korkein Ilmajoen, Seinäjoen, Lapuan ja Isonkyrön tunnetuilla viljelysalueilla.

Nämä havainnot ovat siis omansa synnyttämään sen ajatuksen, että suuret talonosan-vuokraviljelmät, maanviljelystorpat, erityisesti ovat olleet viljelykselle edulliset.

Että näin todellakin on asianlaita, käy vieläkin selvemmäksi, verratessa *yhteiskuntataloudellisia oloja* niissä 20 kunnassa, joissa isompien talonsien vuokraajia (maanviljelystorppareita) on suhteellisesti enimmin (taulukko siv. 118—119), niihin 20 kuntaan, joissa maanviljelysväestöön kuuluvia maanomistajia on suhteellisesti enimmin (taulukko siv. 102—103).

Kun tarkastaa, mistä maanosista kunnat on näihin molempiin taulukkoihin saatu, nähdään, että siihen taulukkoon, joka käsittää ne maan 20 kuntaa, joissa

maanviljelysväestöön kuuluvia maanomistajia on suhteellisesti enimmin, sisältyy kuntia ainoastaan Viipurin, Vaasan ja Oulun lääneistä, jota vastoin siihen taulukkoon, joka käsittää ne maan 20 kuntaa, joissa isompien talonosien vuokraajia (maanviljelystorppeita) on suhteellisesti enimmin, on saatu suurimaksi osaksi Turun ja Porin (12) sekä Hämeen (6) lääneistä, lisäksi yksi Uudenmaan ja yksi Oulun läänistä.

Seuraavassa vertailussa tullaan lyhyiden vuoksi kutsumaan ensimmäisen taulukon kuntia »maanomistajakunniksi», toisen taulukon kuntia »torpparikunniksi». Jälkimäinen nimitys ei tosin ole täysin tarkka, koska isompien talonosien eli maanviljelystorppeiden %-luku puheenaolevissa kunnissa nousee ainoastaan 33—48:aan maanviljelysväestön ruokakuntien luvusta ja varsinkin koska vuokratun viljellyn maan alakin niissä laskeutuu 77:stä aina 22 %:iin saakka viljellyn maan koko alasta.

M a a n o m i s t u s on eri yhteiskuntaryhmille puheenaolevissa kuntaryhmissä jaettu seuraavasti. Valtio omistaa maata kutakuinkin samassa suhteessa molempien ryhmien kunnissa. Niinikään kuuluu kunnille ja seurakunnille suunnilleen saman verran maata molemmissa ryhmissä. Yhtiöt omistavat torpparikunnissa yleensä enemmän maata kuin maanomistajakunnissa. Yksityisten hallussa on maanomistajakunnissa sitä vastoin melkoista enemmän maata kuin torpparikunnissa.

Eri kuntaryhmien **m a a o m a i s u u k s i e n** laajuuteen nähden voidaan tehdä seuraavia havaintoja. Palstaomaisuuksilla (alle 50 ha) on 16:ssa maanomistajakunnassa maata hallussaan yli maan keskimäärän, joka on 4.4 % kuntien tilusalaista, niistä Kyyrölässä 89 %, Muolassa 42.8 % ja Metsäpirtissä 42.2 %. Torpparikunnissa sitä vastoin on korkein %-luku ainoastaan 4.5, Hinnerjoella, ja 7:ssä näistä kunnista ei palstaomaisuuksia ole ollenkaan. Pikkutiloilla (50—alle 250 ha) on 18:ssa maanomistajakunnassa maata yli maan keskimäärän (39.3 %), niistä Jepualla 87.6 %, Pietarsaaressa 79.8 %, Pyhäjoella 79.6 %. Torpparikunnissa kuului pikkutiloille maata ainoastaan 5 kunnassa yli maan keskimäärän (Kiikoinen 71.3 %, Loimaa 51.2 %, Nakkila 49.4 %), mutta 6:ssa tämän ryhmän kunnista menee puheenaoleva %-luku alle 20. Keskikokoisilla tiloilla (250—alle 1,000 ha) on ainoastaan 2:ssa maanomistajakunnassa maata yli maan keskimäärän (38.7 %), mutta 16:ssa alle 20 %, niistä 3:ssa ei ollenkaan. Torpparikunnissa sitä vastoin kuuluu keskikokoisille tiloille maata yli maan keskimäärän 12 kunnassa, niistä Kiikalassa 67.5 %, Metsämaassa 67.4 %, Oripäässä 67.2 %, ja ainoastaan 4:ssä tämän ryhmän kunnassa niillä on maata alle 20 %. Vieläkin suurempi on eroavaisuus suurtilojen hallussa olevaan maahan nähden. Maanomistajakunnista on ainoastaan 6 sellaista, joissa ylipäänsä on suurtiloja, ja näissäkään ei niiden hallussa olevan maa-alan %-luku nouse korkeammalle kuin 5.8:aan. Torpparikunnista

Ne. 20 kuntaa, joissa maanviljelyväestöön kuuluvia isompien talosien

Kunta.	Isompien talosien vuokraajien % luku maanviljelyväestön suhteeseen koko luvusta.	100:sta hehtaaria kunnan tilusalaa kuului				100:sta hehtaaria kunnan tilusalaa kuului maanomistajille, joiden omistama maa oli ha			
		valtiolle.	kunnalle ja seurakunnalle.	yhtiöille.	yksityisille.	alle 50.	50-alle 250.	250-alle 1,000.	1,000 tai enemmän.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oripää..... (T. ja P.)	48.0	—	8.2	—	90.9	1.1	31.7	67.2	—
Jokioinen..... (H.)	45.5	—	—	92.2	6.2	—	4.0	3.2	92.8
Ypäjä..... »	45.5	—	3.0	12.7	81.9	—	8.4	41.8	49.8
Metsämaa..... (T. ja P.)	44.1	—	5.2	—	93.8	0.3	32.3	67.4	—
Kisko..... »	42.1	2.9	2.3	24.4	69.6	—	12.2	45.7	42.1
Vihti..... (U.)	41.3	0.9	2.4	3.2	93.2	0.3	14.4	47.8	37.5
Kalvola..... (H.)	40.8	4.2	0.7	1.5	93.4	—	17.2	20.9	61.9
Hinnerjoki..... (T. ja P.)	40.0	7.2	3.4	—	85.0	4.5	48.5	47.0	—
Ahlainen..... »	39.7	2.8	2.4	—	94.8	1.1	26.4	31.0	41.5
Humppila..... (H.)	38.1	—	—	35.3	60.5	—	22.9	22.3	54.8
Uskela..... (T. ja P.)	37.3	2.0	1.2	—	93.6	0.1	22.3	48.3	29.3
Kiikoinen..... »	36.5	—	4.3	—	90.8	2.9	71.3	25.8	—
Loimaa..... »	36.0	4.6	1.6	0.2	93.7	0.9	51.2	45.5	2.4
Vanaja..... (H.)	35.7	2.5	1.1	—	96.0	—	23.6	19.5	56.9
Kiukainen..... (T. ja P.)	35.0	1.6	1.2	—	96.8	1.0	47.4	51.6	—
Eura..... »	34.9	7.2	3.8	—	87.0	2.4	21.1	57.1	19.4
Kiikala..... »	34.6	2.6	2.7	—	94.7	—	22.2	67.5	10.3
Säräisniemi..... (O.)	34.1	47.2	0.6	—	52.1	0.1	12.8	58.8	28.3
Nakkila..... (T. ja P.)	33.7	3.0	0.1	9.0	87.2	1.2	49.4	10.9	38.5
Janakkala..... (H.)	32.9	1.4	0.7	6.3	89.3	0.1	20.4	19.0	60.5
Koko maa	13.7	39.4	1.2	3.0	55.7	4.4	39.3	38.7	17.6

vuokraajia («maanviljelijöstyöppareita») v. 1901 oli suhteellisesti enimmäin.

100:sta hehtaarista kunnassa olevaa viljeltyä maata oli				suurvijelyksellä.	Peltoa % kunnan koko tilusalaasta.	Viljeltyä maata 1,000 asukasta kohhti.	100:sta ruokakunnasta asui				Asukkaista kutakin asuinhuonetta kohhti.	Ljypsylehmiä	
palsaviljelyksellä.	pikkuviljelyksellä.	keskikokoisella					omissa huoneissa	loisina.	vuokratuoneissa.	1,000 asukasta kohhti.		100 ha kohhti viljeltyä maata.	
		a) viljelyksellä.	b) viljelyksellä.										vuokramalla.
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
2.0	14.7	15.0	54.7	13.6	15.6	1,851	15.4	31.0	42.9	10.7	1.8	575	31
0.7	6.4	34.7	39.5	18.7	29.1	1,732	21.4	63.4	14.3	0.9	2.4	531	31
1.5	7.1	33.6	30.3	27.5	27.2	2,131	12.0	60.3	24.3	3.4	2.4	619	29
2.6	12.4	13.2	56.7	15.1	18.9	1,894	7.3	40.7	41.4	10.6	2.0	689	36
3.8	18.9	23.4	44.5	9.4	13.2	1,723	4.7	75.4	13.4	6.5	2.0	657	38
3.5	16.3	16.0	40.4	23.8	15.6	1,506	7.4	74.7	11.9	6.0	2.1	622	41
5.9	23.3	24.7	14.6	31.5	9.9	1,120	6.4	61.8	25.3	6.5	2.3	595	53
7.5	23.1	18.8	50.6	—	11.0	1,110	5.1	11.7	69.5	13.7	1.7	504	45
6.8	29.4	23.4	18.8	21.6	7.0	723	10.4	33.0	51.4	5.2	2.1	378	52
2.4	8.8	26.9	29.3	32.1	21.7	1,729	5.6	56.7	33.0	4.7	2.3	644	37
2.6	12.1	11.4	33.0	40.9	27.8	1,407	16.0	51.4	27.8	4.8	2.0	496	35
7.1	23.3	39.9	29.7	—	15.1	942	16.6	39.1	36.6	7.7	2.2	413	44
2.3	11.6	9.1	44.2	32.8	30.9	2,046	7.1	37.0	45.6	10.3	1.9	542	26
3.2	12.0	30.3	32.9	21.6	10.3	1,331	12.2	44.1	34.7	9.0	2.0	512	38
6.0	17.5	13.2	58.8	4.5	24.0	1,347	4.7	20.1	65.4	9.8	1.7	551	41
4.3	14.1	10.5	55.3	15.8	16.9	1,419	9.0	37.0	45.4	8.6	1.7	480	34
3.5	12.6	16.4	53.0	14.5	13.9	1,730	4.8	58.4	25.3	11.5	1.9	622	36
0.5	9.5	15.3	51.2	23.5	1.0	3,239	25.7	4.5	44.9	24.9	3.0	579	18
5.6	13.4	14.0	42.5	24.5	27.9	1,583	11.0	22.0	59.0	8.0	2.4	596	38
2.6	6.9	23.9	39.4	27.2	15.3	1,544	4.7	65.9	23.6	5.8	2.2	569	37
3.4	15.8	30.8	38.9	11.1	4.7	1,311	18.0	30.9	28.1	23.0	2.4	511	39

sitä vastoin on suurtiloilla 13:ssa maata yli maan keskimäärän (17.6 %), näistä Jokioisissa 92.8 %, Kalvolassa 61.9 %, Janakkalassa 60.5 %, Vanajassa 56.9 %, Humppilassa 54.8 %. Kumminkin havaitaan torpparikuntienkin joukossa 5 kuntaa, joissa suurtiloja ei ole ollenkaan.

Viljellyn maan jakautuminen erisuuruusille viljelmille on eri kuntaryhmissä seuraava. Palstaviljelmillä on maanomistajakunnissa jonkun verran vähemmän viljeltyä maa-alaa hallussaan kuin torpparikunnissa, jota vastoin pikkuviljelmillä on maanomistajakunnissa melkoista enemmän viljeltyä maata hallussaan kuin torpparikunnissa. Keskkokoisilla a)-viljelmillä (10—25 ha) on niinkään maanomistajakunnissa hyvin paljon enemmän viljeltyä maata hallussaan kuin torpparikunnissa, sillä kaikissa niissä paitsi yhdessä tämä suuruusluokka käsittää viljeltyä maata yli maan keskimäärän (30.8 %): Maalahdella 69.7 %, Munsalassa 67.7 %, Sulvassa ja Pietarsaareissa 65.7 % ja 4:ssä muussa kunnassa yli 50 %. Torpparikunnissa sitä vastoin on korkein %-luku ainoastaan 39.9 (Kiikoinen), ja vain 2:ssa muussa kunnassa nousee %-luku yli maan keskimäärän, jota vastoin se 11 kunnassa menee alle 20. Keskkokoisilla b)-viljelmillä (25—100 ha) taas on paljon pienempi osa viljeltyä maa-alaa maanomistajakunnissa kuin torpparikunnissa. Ainoastaan 2 maanomistajakuntaa pääsee näet yli maan keskimäärän, joka on 38.9 %, (Kiiminki 53.9 % ja Pyhäjoki 50.7 %), mutta 8 kunnassa laskeutuu puheenaoleva %-luku alle 10:n. Sitä vastoin oli 13 torpparikunnassa keskkokoisilla b)-viljelmillä viljeltyä maata yli maan keskimäärän ja 7:ssä yli 50 %:kin, joista Kiukaisissa on 58.8 % ja Eurassa 55.3 %, vähimmin oli viljeltyä maata keskkokoisella b)-viljelyksellä Kalvolassa 14.6 %. Vieläkin suurempana esiintyy eroavaisuus suurviljelmiin nähden maanomistaja- ja torpparikunnissa. Maanomistajakunnista ei ole yhdessäkään suurviljelmillä niin suuri osa viljeltyä maa-alaa hallussaan kuin maan keskimäärä on (11.1 %) ja 10:ssä niistä suurviljelmiä ei ole ollenkaan. Useimmissa torpparikunnissa sitä vastoin on tämän suuruusluokan viljelmillä viljeltyä maa-alaa hallussaan paljon yli maan keskimäärän, Uskelassa 40.9 %, Loimaalla 32.8 %, ja ainoastaan 4 näistä kunnista voi osoittaa alempia %-lukuja kuin maa keskimäärin.

Peltoa %:ssa kuntien koko tilusalasta on maanomistajakunnissa huomattavasti vähemmän kuin torpparikunnissa. Edellisistä on näet ainoastaan 4 sellaista, joissa mainittu %-luku nousee yli 10, korkeimman luvun ollessa ainoastaan 13.3, mutta 5 kunnassa prosenttiluku menee alle maan keskimäärän (4.7 %). Kaikissa torpparikunnissa paitsi yhdessä (Säräisniemellä) sitä vastoin on peltoala melkoisesti yli maan keskimäärän ja 7:ssä yli 20 %:kin: Loimaalla 39.9 %, Jokioisissa 29.1 %, Nakkilassa 27.9 %, Uskelassa 27.8 %.

Samaten on viljeltyä maata 1,000 asukasta kohti yleensä melkoista enemmän torpparikunnissa kuin maanomistajakunnissa. Edellisistä

on 5:ssä yli 1,800 ha, ja ainoastaan 2:ssa tämä luku laskee alle 1,000:n, alimman luvun ollessa 723 (Ahlainen). Maanomistajakunnista sitä vastoin ei ole kuin kahdessa viljeltyä maata 1,000 asukasta kohti yli 1,800 ha, mutta sitä on 6:ssa alle 1,000 ha, alimman luvun ollessa ainoastaan 439.

Lypsylehmiä 1,000 asukasta kohti on niinkään torpparikunnissa melkoista enemmän kuin maanomistajakunnissa. Edellisissä on näet 15:ssä yli maan keskimäärän (511) ja kuudessa näistä yli 600:kin, mutta ainoastaan yhdessä (Ahlaisissa) alle 400:n, jota vastoin maanomistajakunnista lypsylehmien luku 1,000 asukasta kohti ainoastaan 10:ssä nousee yli maan keskimäärän, mutta 5:ssä menee alle 400:n, Kymissä 193:een.

Sitä vastoin on lypsylehmiä 100 ha kohti viljeltyä maata torpparikunnissa yleensä vähemmän kuin maanomistajakunnissa. Jälkimmäisissä on näet tämä luku 14:ssä yli maan keskimäärän, edellisissä vaan 6:ssä, alhaisimman luvun ollessa maanomistajakunnissa 23, torpparikunnissa 18.

Asunnonhallinnassa vallitsee myöskin suuria eroavaisuuksia. Loisina asui 5:ssä maanomistajakunnassa yli maan keskimäärän (18 %), Alatorniossa 26.6 % ja Iissä 24.5 %, mutta 11 kunnassa tämä %-luku menee alle 5:n. Mitä torpparikuntiin tulee, oli niissä loisia ainoastaan 2:ssa yli maan keskimäärän, mutta myöskin vain 4:ssä alle 5:n. Korkeimmat %-luvut ovat tässä ryhmässä 25.7 Säräisniemellä, 21.4 Jokioisissa sekä 16.6 Kiikoisissa. Vuokrahuoneissa asuvien ruokakuntien %-luku on 16:ssa torpparikunnassa yli maan keskimäärän, enimmin Kiskossa 75.4 % ja Vihdissä 74.7, ja ainoastaan yhdessä alle 10:n; maanomistajakunnissa nousee tämä %-luku ainoastaan Kymissä yli maan keskimäärän, eli 48.7 %:iin, mutta 9:ssä se menee alle 10:n. Omissa huoneissa vuokramaalla asui niinkään torpparikunnissa paljoa enemmän ruokakuntia kuin maanomistajakunnissa. Edellisistä on 12 sellaista, joissa tämä %-luku menee yli maan keskimäärän, joka on 28.1 %, ja 9:ssä näistä nousee se yli 40 %, kohoten Hinnerjoella 69.5:een, Kiukaisissa 65.4 %:iin. Maanomistajakunnista %-luku nousee ainoastaan 4:ssä yli 40, niistä Jepualla 50.1:een, mutta 10:ssä se laskeutuu alle maan keskimäärän. Huomattavan suuri on eroavaisuus molempien kuntaryhmien välillä luonnollisesti niihin ruokakuntiin nähden, joilla on oma asunto omalla maalla. Maanomistajakunnissa nousee tällaisten ruokakuntain %-luku 15:ssä yli 40:n, Kyyrölässä 77.1:een, Pyhäjoella 67.2:een, Metsäpirtissä 62.7:ään, ja ainoastaan yhdessä kunnassa tämä luku lähentelee maan keskimäärää (Kymissä 22.6 %). Torpparikunnista sitä vastoin ainoastaan yhdessä (Säräisniemellä) omissa huoneissa omalla maalla asuvien ruokakuntain %-luku nousee vähän päälle maan keskimäärän, mikä on 23 %, mutta 14:ssä se menee alle 10. %.

Mutta vaikka siis asunnonhallintaolot ovat paljoa edullisemmat maanomistaja- kuin torpparikunnissa, on asumistiheys aivan päinvastainen. Asukkaita asuinhuonetta kohti on näet yleensä melkoista enemmän maanomistaja- kuin torpparikunnissa. Edellisistä on niitä näet 10:ssä yli maan keskimäärän (2.4), niistä Kyyrölässä 4.7 ja Metsäpirtissä 3.9; ainoastaan 4:ssä tämän ryhmän kunnista tämä luku menee alle kahden (1.8). Torpparikunnista sitä vastoin on ainoastaan yhdessä (Säräisniemellä 3) asukkaita asuinhuonetta kohti yli maan keskimäärän, mutta 6 kunnassa tämä luku menee alle 2:n ja 3:ssa niistä aina 1.7:ään saakka.

Tämä vertailu on siis todennut, että maaomaisuus on epäedullisemmin jaettu torpparikunnissa kuin maanomistajakunnissa. Niinikään osoittaa vertailu, että viljellyn maan jakautuminen erikokoisille viljelmille on yhteiskunnalliselta kannalta epäedullisempi torpparikunnissa kuin maanomistajakunnissa. Samoin on vielä käynyt ilmi, että asunnonhallinta on yleensä huonommin järjestetty torpparikunnissa kuin maanomistajakunnissa. Ja lopuksi on merkittävä, että maanomistajakunnissa lypsylehmiä 100 ha kohti viljeltyä maata on enemmän kuin torpparikunnissa, joissa suurviljelys on vallalla.

Mutta toiselta puolelta osoittaa vertailu, että olot torpparikunnissa ovat monessa suhteessa paremmat kuin maanomistajakunnissa. Ensiksikin on torpparikunnissa maata otettu viljelykseen huomattavasti enemmän kuin maanomistajakunnissa, ja siitä huolimatta, että torpparikunnat yleensä ovat sellaisista osista maata, joissa asukastiheys on suurempi kuin niissä osissa maata, joista maanomistajakunnat on koottu, on edellisissä viljeltyä maata 1,000 asukasta kohti yleensä melkoista enemmän kuin jälkimäisissä. Niinikään on torpparikunnissa lypsylehmiä asukaslukuun verraten yleensä enemmän kuin maanomistajakunnissa. Vihdoin osoittaa se tosiasia, että asumistiheys on torpparikunnissa pienempi kuin maanomistajakunnissa, että edellisissä yleensä varallisuus ja sivistys on korkeammalla kannalla kuin jälkimäisissä.

Näin ollen on siis tämä vertailu omansa tukemaan sitä varemmin saatua käsitystä, että torpparijärjestelmä on ollut maallemme taloudellisesti edullinen, vaikka se yhteiskunnallisesti nyttemmin onkin monessa suhteessa epäedullinen.

4. Maanviljelystyöväki.

Kuten edellisessä jo on huomautettu, käsittelee tämä tilasto ainoastaan sitä maanviljelystyöväkeä, joka 1 p. syyskuuta v. 1901 eli eri ruokakuntana. Maanviljelystyöväen ruokakuntia oli Suomessa mainittuna päivänä tämän tutkimuksen mukaan 138,857, jotka tilastotauluissa on jaettu seuraaviin ryhmiin:

Vuosipalveluksessa olevia	17,313 eli 5.9 % ¹⁾
Vapaata työväkeä viljelmällä	57,634 » 19.8 »
» » ilman viljelmää	63,910 » 22.0 »
Yhteensä	138,857 » 47.7 »

Eri läänien osalle tulee näistä ryhmistä seuraavat määrät.

Läänittäinen yleiskatsaus maanviljelystyöväen ruokakuntain eri ryhmiin v. 1901.

L ä ä n i.	Maanviljelystyöväen ruokakuntia kaikkiaan.	S i i t ä					
		vuosipalveluksessa.	vapaata työväkeä				
			viljelmällä.		ilman viljelmää.		
			% ¹⁾		% ¹⁾		% ¹⁾
Uudenmaan	14,297	5,755	24.3	4,637	19.6	3,905	16.5
Turun ja Porin.....	21,818	3,914	9.2	12,800	30.1	5,104	12.0
Hämeen	18,917	4,053	12.4	6,764	20.6	8,100	24.7
Viipurin	11,191	1,100	2.7	4,259	10.4	5,832	14.2
Mikkelin	15,613	1,481	5.2	3,454	12.0	10,678	37.1
Kuopion	24,438	293	0.7	7,783	18.1	16,362	38.1
Vaasan	21,695	575	1.1	11,509	22.7	9,611	19.0
Oulun	10,888	142	0.6	6,428	22.4	4,318	15.1
Koko maa	138,857	17,313	5.9	57,634	19.8	63,910	22.0

Taulukosta nähdään, että eri ruokakunnan muodostavia vuosipalveluksessa olevia maanviljelystyömiehiä oli v. 1901 koko maassa kaikista työväen ryhmistä vähimmin, ja sekin harvalukuinen määrä mitä oli, oli suurimmaksi osaksi keskitettynä n. s. suurviljelysalueelle, eli Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen lääneihin. Kaikissa muissa paitsi Uudenmaan läänissä on tämä ryhmä muita ryhmiä paljoa pienempi; Uudenmaan läänissä se sitä vastoin on suurin maanviljelystyöväen ryhmä ja melkoista suurempi kuin muut.

Viljelmällä varustettua vapaata työväkeä on yleensä melkoista lukuisammin kuin vuosipalveluksessa olevia, jota paitsi lisäksi tämä ryhmä on paljoa taiseemmin jaettuna eri läänien osalle. Suurin koko maassa on tämä ryhmä Turun ja Porin läänissä, 30.1 %, kun maan keskimäärä on vain 19.8 %, lähinnä suurimpana se esiintyy Vaasan läänissä, 22.7 %. Viipurin ja Mikkelin lääneissä tämä ryhmä on poikkeuksellisen pieni.

¹⁾ Kaikki %-luvut tässä luvussa ovat lasketut maanviljelysväestön ruokakuntain kokoluovusta, ellei erityisesti toisin mainita.

Ilman viljelmää olevan vapaan työväen ryhmä on kaikista suurin: lähes $\frac{1}{4}$ koko maan maanviljelysväestön ruokakuntain luvusta. Tästä huolimatta on tämä ryhmä Uudenmaan läänissä kaikista työväenryhmistä pienin ja lisäksi Turun ja Porin, Vaasan ja Oulun lääneissäkin pienempi kuin viljelmällä varustettujen ryhmä. Hämeen lääni poikkeaa siinä suhteessa muusta suurviljelysalueesta, että siinä tämä ryhmä on kaikista maanviljelystyöväen ryhmistä suurin. Tämän ryhmän suuruuteen koko maassa vaikuttavat kuitenkin enimmäkseen Mikkelin ja Kuopion läänit, joissa siihen kuuluvaa maanviljelystyöväkeä on melkoista enemmän kuin $\frac{1}{3}$ maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta.

Näin ollen voidaan sanoa, että maanviljelystyöväen olot ovat parhaimmat Turun ja Porin sekä Uudenmaan lääneissä, mutta huonoimmat Mikkelin ja Kuopion lääneissä.

Tämän lyhyen yleiskatsauksen jälkeen lähdetään seuraavassa lähemmin tarkastamaan kutakin maanviljelystyöväen ryhmää erikseen.

a) Vuosipalveluksessa oleva maanviljelystyöväki.

Vuosipalveluksessa olevien, eri ruokakunnan muodostavien maanviljelystyömiesten eli, kuten lyhyiden vuoksi alempana tullaan niitä kutsumaan, »muonamiesten» ryhmä on nähtävästi meillä paljokaikua nuorempi kuin torpparien. Niistä ei ole tätä nykyä ainakaan tietoa varemmita ajoilta kuin vuodelta 1805, jolloin niitä oli ainoastaan 1,000, eli lähes 2 % maanomistajain luvusta ¹⁾, enin Uudellamaalla 654, sen jälkeen Varsinais-Suomessa 198, Satakunnassa 52 ja Etelä-Hämeessä 96.

Ruotsissakin muonamiesjärjestelmä näyttää olevan verrattain nuori; kumminkin siellä oli jo v. 1825 n. 9,000 muonamiestä eli 4.7 % maanomistajain luvusta. Sen jälkeen lisääntyminen on ollut niin vilkas, että niitä v. 1840 oli n. 14,000 ja v. 1880 34,515 eli 15 % ja v. 1900 33,538 eli 13 % maanomistajain luvusta. Tämä on siis suhteellisesti vähemmän kuin Suomessa, jossa v. 1901 oli muonamiehiä yli 16 % maanviljelysväestöön kuuluvain maanomistajain luvusta.

Tämä ryhmä on tässä tilastossa jaettu seuraavalla tavalla:

Työnjohtajia ja ammattioppineita	3,002
Varsinaisia muonamiehiä	10,815
Muita muonarenkejä	3,496
	Yhteensä 17,313

¹⁾ *Edv. Gyllingin tutkimuksen mukaan.*

Läänittäin jakautuivat nämä ryhmät seuraavalla tavalla.

Läänittäinen yleiskatsaus vuosipalveluksessa olevan maanviljelystyöväen jakautumiseen v. 1901:

L ä ä n i .	Vuosipalveluksessa olevia maanviljelystyömiehiä kaikkiaan.	S i i t ä		
		työnjohtajia ja ammattioppineita.	varsinaisia muonamiehiä.	muuta muonarenkejä.
Uudenmaan	5,755	888	3,902	970
Turun ja Porin	3,914	662	2,523	729
Hämeen	4,053	634	2,633	786
Viipurin	1,100	284	410	406
Mikkelin	1,481	176	1,015	290
Kuopion	293	82	118	93
Vaasan	575	188	207	180
Oulun	142	93	7	42
Koko maa	17,313	3,002	10,815	3,496

Tästä nähdään, kuinka erinomaisen vähän Suomen maanviljelyksen palveluksessa on, ainakin eri ruokakuntana, työnjohtajia ja ammattioppineita (kuten puutarhureita, metsänvartijoita, karjanhoitajia y. m. s.); koko maassa ainoastaan 3,002 ja ne melkein kaikki maan neljässä eteläisimmässä läänissä.

Kun sitten lähdetään II:n Taulun 34:n sarakkeen mukaan yksityiskohteisemmin tarkastamaan, missä maanosissa muonamiesjärjestelmä huomattavammin esiintyy, tehdään seuraavia havaintoja.

Uudenmaan läänissä on muonamiehiä Lohjan kihlakunnassa enin (32.0 %), sen jälkeen Helsingin kihlakunnassa (27.9 %), vähimmin sitä vastoin Pernajan kihlakunnassa (14.9 %). Kaikista enin, eli 51.6 %, s. o. enemmän kuin puolet maanviljelysväestön ruokakunnista (kaikkiaan 695) niitä on Helsingin m:ssa; sen jälkeen Espoossa 46.4 %, Lohjalla 41.9 %, Siuntiossa 40.1 %, Pernajassa 38.1 % ja Vihdissä 37.0 %, siis tunnetuissa suurviljelyskunnissa. Kaikista vähimmin niitä on Degerbyssä 1.1 % (2 ruokakuntaa), Pukkilassa 1.8 % (5 ruokak.), Jaalassa 4.4 % ja Liljendalissa 6.1 %, siis enimmäkseen pienviljelyskunnissa.

Turun ja Porin läänissä muonamiehiä on pääasiallisesti Piikkiön (31.2 %) ja Halikon (23.6 %) kihlakunnissa. Ahvenanmaalla niitä on ainoastaan 44 (2.3 %) ja Ikalisten kihlakunnassa 62 (1.1 %), samaten muuallakin Satakunnassa hyvin vähän: Tyrvään kihlakunnassa 2.5 %, Ulvilan kihlakunnassa 4.6 %, Loimaan kihlakunnassa 6.4 %. Enimmin on muonamiehiä seuraavissa kunnissa:

Kaarina 49.7 %, Kuusluoto 47.8 %, Röntämäki 46.9 %, Muurla 42.9 %, Angeliemiemi 41.9 %, Sauvo 36.0 %, Piikkiö 34.5 %, Perniö 34.5 %, Uskela 33.1 % ja Kakskerta 32.4 %.

*Hämeen läänin*kin on tässä suhteessa hyvin epätasaista: Hauhon kihlakunnassa on näet muonamiehiä 20.8 % ja Tammelan kihlakunnassa 18.8 %, mutta sitä vastoin Hollolan kihlakunnassa vain 8.5, Ruoveden kihlakunnassa 5.0 ja Jämsän kihlakunnassa ainoastaan 4.4 %. Korkeimmat ovat %-luvut Hämeenlinnan m:ssa 42.9, Tyrvännässä 41.8, Janakkalassa 35.0, Humppilassa 30.1, Messukylässä 29.2 ja Vanajassa 27.8. Pienimmät %-luvut tavataan taas seuraavissa kunnissa: Eräjärvi 0, Lammi 0.5, Kuhmalahti 1.0, Asikkala 1.0, Korpi-lahti 1.5, Kuru 1.7, Ruovesi 2.2 ja Kuhmoinen ynnä Tottijärvi 2.7. Tästä nähdään siis, että Hämeen läänissä verrattain laajat alat ovat melkein ilman muonamiehiä ja että tämä järjestelmä on enin vallalla lähellä kaupunkeja, vähimmin etäämpänä kulkuneuvoista, niinkään enimmäin suurviljelyskunnissa ja vähimmin pienviljelyskunnissa.

Edellisessä on jo nähty, että *Viipurin läänissä* yleensä muonamiesten luku ei ole suuri. Täältä tapaakin melkoisen määrän kuntia, joissa ei ole yhtään muonamiestä, useimmissa niitä on vain 1 tai 2—3, korkeintain 6—8—10. Enin niitä on Viipurin m:ssa, 350 eli 21.3 %, sen jälkeen Uudellakirkolla 118 eli 8.7 %, Sippolassa 50 eli 8.7 %, Virolahdella 42 ja Sortavalan m:ssa 40, siis enimmäin kaupunkien läheisyydessä tai muutenkin poikkeuksellisissa oloissa.

Mikkelin läänin useimmissa kunnissa on tähän ryhmään kuuluvia vain 0—4 %; poikkeuksia ovat Hirvensalmi, jossa muonamiehiä on 296 eli 23.7 %, Sysmä 226 eli 16.9 %, Hartola 142 eli 9.7 % ja Leivonmäki 134 eli 32.1 %, siis useimmat, Hämeen läänin rajalla olevassa Heinolan kihlakunnassa.

Kuopion läänissä on yleensä vain 0—3—6 muonamiestä kussakin kunnassa, mutta Rääkkylässä on 64 eli 5.1 %, Kuopion m:ssa 30 ja Kuusjärvellä 22.

*Vaasan läänissä*kin on yleensä vain 0—1—3—5 muonamiestä kussakin kunnassa; poikkeuksena on Laukaan kihlakunta, jossa on Laukaassa 82 muonamiestä eli 5.4 %, Jyväskylän m:ssa 59 eli 5.0 %, Saarijärvellä 21 ja Viitasaa-rella 20; muualla läänissä osoittavat suurempia lukuja Keuru 21, Munsala 25, Isokyrö 24 ja Ilmajoki 34, siis täälläkin kaupunkien läheisyydessä ja edistyneissä kunnissa.

Oulun läänissä osoittaa Liminka korkeimman luvun, joka kumminkin on ainoastaan 10 eli 2.0 %, muualla läänissä muonamiehiä joko ei ole yhtään taikka vain 1—2—3—4 kuntaa kohti, harvoissa enemmän.

Tämä tarkastus on antanut sen käsityksen, että muonamiesjärjestelmä on yleensä tullut käytäntöön verrattain harvoissa kunnissa ja että suuri osa näistä kunnista on kaupunkien läheisyydessä taikka muutoin tunnetusti poikkeuksellisia taikka myös tunnettuja edistysseutuja.

b) Viljelmällä varustettu vapaa maanviljelystyöväki.

Tämä tutkimus ryhmittää seuraavasti viljelmällä varustetun vapaan maan viljelystyöväen:

Maataomistavia työmiehiä	2,559
Pienempien kruununmetsätorppien haltijoita	1,063
» talonosien vuokraajia («mäkitupalaisia»)	54,012
Yhteensä	57,634

Läänittäin jakautuivat nämä ryhmät seuraavalla tavalla.

Läänittäinen yleiskatsaus viljelmällä varustetun vapaan maanviljelystyöväen jakautumiseen v. 1901.

L ä ä n i :	Viljelmällä varustettua maanviljelystyöväkeä kaikkiaan.	Siitä sellaisia, joitten viljelmä oli		
		oma.	kruununmetsätorppa.	vuokrattu talonosa («mäkitupa»)
Uudenmaan	4,637	25	—	4,612
Turun ja Porin	12,800	116	73	12,611
Hämeen	6,764	34	62	6,668
Viipurin	4,259	1,546	7	2,706
Mikkelin	3,454	86	27	3,341
Kuopion	7,783	272	58	7,453
Vaasan	11,509	222	134	11,153
Oulun	6,428	258	702	5,468
Koko maa	57,634	2,559	1,063	54,012

Taulukko osoittaa, että maataomistavaan maanviljelystyöväkeen on tämä tilasto laskenut koko maasta ainoastaan 2,559 ruokakuntaa, niistä 1,546 Viipurin läänissä. Varemmin (siv. 87 ja 89) on jo huomautettu tämän tutkimuksen puutteellisuus siinä suhteessa, että suuri osa näistä maataomistavista ruokakunnista ei ole työväen ruokakuntia, vaan sellaisten verotalojen omistajien ruokakuntia, joilla nähtävästi on joku sivuelinkeino ja viljelmänsä niin pieni, että ne tässä tutkimuksessa noudatettujen perusteitten nojalla ovat tulleet luetuiksi työväen luokkaan.

Tähän ryhmään kuuluvia kruununmetsätorppareita on vain 1,063, niistä 702 Oulun läänissä, missä niillä lienee sivuelinkeinona joko metsästy, kalastus tai poronhoito taikka varsinkin tukinhakkuu, -veto ja -uitto, jotenka nekään suu-

reksi osaksi eivät oikeastaan kuulune varsinaiseen maanviljelystyöväenluokkaan. Viitaten siihen, mitä siv. 110 on sanottu isommista kruununmetsätorppareista, sivuutetaan tämä ryhmä tässä.

Viljelmällä varustettujen maanviljelystyömiesten ryhmän muodostavat siis melkein yksinomaan, ei ainoastaan lukumääränsä vuoksi, vaan myöskin siinä suhteessa, että nämä todella tekevät maanviljelystyötä toisen maalla,

pienempien talonosien vuokraajat eli »mäkitupalaiset»

kuten niitä lyhyiden vuoksi alempana nimitetään.

Mäkitupa-nimitys ei näy olevan meillä hetikään niin vanha kuin torppanimitys. N. s. tabellilaitos tekee kuitenkin jo 1700-luvun keskivaiheilla eron sellaisten torpparien välillä, joilla oli viljelmä, ja sellaisten, joilla sitä ei ollut. Tämän lähteen mukaan oli Suomessa v. 1749 kaikkiaan 1,321 torpparia ilman viljelmä, niistä 58 Uudellamaalla, 233 Varsinais-Suomessa, Ahvenanmaalla ja Satakunnassa, 316 Etelä-Hämeessä, 599 Savossa, 13 Karjalassa, 23 Etelä- ja 79 Pohjois-Pohjanmaalla.

Varsinainen mäkitupa-nimitys ilmestyy nyt saatavina olevien tietojen mukaan Suomessa ensi kerran vasta v. 1805, jolloin mäkitupalaisen luku Ruotsin Suomessa jo nousi 7,086:een ¹⁾).

Tämän jälkeen ei ole meillä tätä nykyä saatavissa tietoja mäkitupalaisen luvusta ennenkuin nämä Alakomitean hankkimat vuodelta 1901. Näiden mukaan oli maassamme kaikkiaan 84,221 mäkitupalaista, jos niiksi lasketaan kaikki ne, joiden viljelmä oli alle 2 ha. Mutta maanviljelysväestöön kuuluvia mäkitupalaisia oli tämän tutkimuksen mukaan ainoastaan 54,012.

Verrattuna maanomistajain lukuun oli Suomessa mäkitupalaisia kaikkiaan v. 1749 4 %, v. 1805 13 % ja v. 1901 77 %. Mutta maanviljelysväestöön kuuluvia mäkitupalaisia oli v. 1901 vain 51 % maanviljelysväestöön kuuluvien maanomistajain luvusta. Ruotsista on ollut käytettävissä tietoja ainoastaan maanviljelysväestöön kuuluvista mäkitupalaisista. Niitä oli

v. 1751	8,724	eli	4 %	maanviljelysväestöön kuuluvista maanomistajista.
» 1805	28,133	»	12 ⁷ / ₈ %	»
» 1880	53,179	»	24 ¹ / ₂ %	»
» 1900	54,370	»	22 ¹ / ₂ %	»

Kun verrataan toisiinsa edellisessä esitettyjä tietoja mäkitupalaisista Suomessa ja Ruotsissa, huomataan siis, että mäkitupalaitos on 1700-luvun jälkimäisellä puoliskolla kehittynyt absoluuttisesti paljoo heikommin Suomessa kuin

¹⁾ Edv. Gyllingin tutkimuksen mukaan.

Ruotsissa, mutta katsottuna suhteessa maanomistajain lukuun on se pysynyt kutakuinkin Ruotsissa tapahtuneen kehityksen tasalla. Sitä vastoin on mäkitupalaiden luku Suomessa 1800-luvulla absoluuttisesti kasvanut paljoka nopeammin kuin Ruotsissa, ja verrattuna maanomistajain lukuun on kehitys tässä suhteessa 1800-luvulla Suomessa ollut erinomaisen vilkas, joten meillä v. 1901 oli mäkitupalaisia runsaasti puolet maanomistajain luvusta, Ruotsissa vain jonkun verran yli $\frac{1}{5}$:n osan. Ruotsin tilastosta käykin ilmi, että mäkitupia ei siellä ole jälkeen vuoden 1880 lisääntynyt juuri ollenkaan, jota vastoin meillä tunnetaan, että uusia sellaisia on useimmissa maalaiskunnissa viime aikojakin jatkuvasti rakennettu.

Vielä voidaan verrata maanviljelysväestöön kuuluvien mäkitupalaisten ja torpparien lukuja keskenään; vertaus osoittaa edellisten olleen Suomessa 135 % ja Ruotsissa vain 70 % jälkimäisten luvusta, joten tästäkin nähdään, miten suosittu mäkitupalaitos Suomessa on.

Maanviljelysväestöön kuuluvia mäkitupalaisia oli siis Suomessa v. 1901 54,012 eli 18.6 % maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta. Vastaava %-luku oli eri lääneissä:

Uudenmaan lääni	19.5 %
Turun ja Porin lääni	29.3 »
Hämeen lääni	20.3 »
Viipurin »	6.6 »
Mikkelin »	11.6 »
Kuopion »	17.3 »
Vaasan »	22.0 »
Oulun »	19.1 »

Yhdistelmä osoittaa siis, että puheenaolevia mäkitupalaisia oli Turun ja Porin läänissä lähes $\frac{1}{3}$ maanviljelysväestön ruokakunnista, useimmissa muissa lääneissä noin $\frac{1}{5}$, mutta Mikkelin läänissä vain $\frac{1}{10}$ ja Viipurin läänissä ainoastaan vähän päälle $\frac{1}{20}$. Kun lähdetään tarkastamaan, missä määrin maanviljelysväestöön kuuluvia mäkitupalaisia v. 1901 oli eri osissa Suomea %-issa maanviljelysväestön ruokakuntien koko luvusta, niin täytyy tämän tarkastuksen tapahtua viljelmällä varustettujen työväenruokakuntain koko luvusta lasket- tujen %-lukujen perustuksella (II Taulu, sar. 46), koska vastaavaa lukua ei ole laskettu talonosan vuokraviljelmillä varustettujen työväenruokakuntain (sar. 54) luvun perustuksella. Mutta koska omalla ja kruununmetsätorppaviljel- mällä varustettuja työväenruokakuntia joko ei ole ollenkaan tahi vain hyvin harvoja (kaikkiaan koko maassa 3,622) muualla maassa, paitsi muutamissa kun-

nissa, ei tämä asianhaara ole omiaan semmoisessa määrässä häiritsemään, että tilasto sen kautta tulisi eksyttäväksi, kun seuraavaa tarkastusta tehdessä otetaan huomioon mainitut kunnat.

Uudenmaan läänissä on mäkitupalaiesten luku suhteellisesti korkein Helsingin ja alin Pernajan kihlakunnassa. Suurimmat ovat %-luvut Karjalohjalla 36.1, Sipoossa 32.8, Sammatissa 32.6, Porvoon m:ssa 32.2, Pyhäjärvellä 31.7, Tammisaaren m:ssa 31.5 ja Kirkkonummella 30.6. Pienimmät ne ovat seuraavissa kunnissa: Pernaja 3.2, Elimäki 7.4, Vihti 9.3, Siuntio 10.0 ja Lohja 10.3, eli yleensä kunnissa, joissa muonamiehiä oli suhteellisesti enimmän.

Turun ja Porin läänissä on tämä ryhmä suhteellisesti suurin toiselta puolen Satakunnassa Ulvilan (35.6 %) ja Tyrvään (34.7 %) kihlakunnissa ja toiselta puolen Vehmaan kihlakunnassa (33.3 %), Turun saaristossa sekä Ahvenanmaalla (31.9 %). Pienimmät taas ovat %-luvut Piikkiön (21.6 %) ja Halikon (22.6 %) kihlakunnissa, eli siis niissä, joissa muonamiesten %-luvut ovat verrattomasti suurimmat. Suurimmat %-luvut tavataan seuraavista kunnista: Saltvik 56.1, Hiittinen 47.6, Rauman m. 45.3, Pomarkku 44.7, Noormarkku 43.2, Finström 42.5, Rymättylä 42.5, Suodenniemi 42.5, Lavia 42.3 ja Lappi 42.2. Aivan pieniä %-lukuja tässä läänissä ei tavata.

Hämeen läänissä ei mäkitupalaitos yleensä ole yhtä kehittynyt kuin Turun ja Porin läänissä, mutta ovat mäkitupalaiset tasaisemmin jaetut läänin eri osien kesken. Korkein %-luku on Kuhmalahdella 34.3, sen jälkeen Tottijärvellä 33.2, Orivedellä 32.2, Vesilahdella 31.5, Hattulassa 31.5 ja Kuhmoisissa 30.7. Pienimmät %-luvut ovat seuraavissa kunnissa: Jokioinen 5.0, Vanaja 6.2, Humpila 10.0 ja Janakkala 11.0, eli osaksi sellaisissa kunnissa, joissa suuria torppia, osaksi sellaisissa, joissa muonamiehiä on enin.

Viipurin läänissä on tähän ryhmään kuuluvia yleensä alle 10 %. Huomattavan vähän niitä on Valkjärvellä (2.7 %), Heinjoella (2.9 %), Kurkijoella (3.1 %) ja Viipurin m:ssa (3.4 %). Kaikissa näissä on suhteellisesti runsaasti työväkeä ilman viljelmää, viimeksi mainitussa sitä paitsi paljon muonamiehiä.

*Mikkelin läänissä*kin on tämä ryhmä suhteellisesti pieni, johon taasen syynä on osittain viljelmää vailla olevien työväenruokakuntain suuri luku, osittain se, että muonamiehiä on tässä läänissä useaan muuhun lääniin verraten enemmän, osittain se, että isomman talonosan vuokraajien (torpparien) luku on verrattain hyvin suuri. Enimmän on mäkitupalaisia Heinolan kihlakunnassa (16.6 %) ja siinä erityisesti Luhangalla ja Joutsassa 23.6, Haukivuorella 20.5 sekä Heinolan m:ssa 20.0 %; muissa kihlakunnissa vaihtelevat %-luvut 8.7—11.1 välillä. Pienimmät ovat %-luvut Anttolassa 2.6, Mikkelin m:ssa 3.9, Rantasalmella 5.4, Hirvensalmella ja Leivonmäellä 7.0; näistä ovat kaksi viimeksimainittua kuntaa ne, joissa muonamiehiä on suhteellisesti enimmän koko läänissä.

Kuopion läänissä on mäkitupalaisia suhteellisesti melkoista enemmän kuin edellisessä, jota paitsi tämä lääni tässä suhteessa on verrattain tasaista. Enimmin on niitä Pielisjärven (25.5 %) ja vähimmin Kuopion (14.0 %) kihlakunnassa. Suurimmat ovat %-luvut seuraavissa kunnissa: Pielisjärvi 28.9, Rutakko 27.5, Nurmes 26.7, Vesanto 26.5 ja Kiuruvesi 25.3 — yleensä kuntia, joissa työväkeä ilman viljelmää on suhteellisesti vähän. Pienimmät ovat %-luvut Kesälahdella 3.0, Kuopion m:ssä 7.1, Leppävirroilla 7.1, Liperissä 8.5 ja Rääkkylässä 8.7, joissa kunnissa yleensä on paljon työväkeä ilman viljelmää.

Vaasan läänissä on nyt käsitelty ryhmä suhteellisesti suurin Kuortaneen (28.9 %) ja Ilmajoen (26.1 %) kihlakunnissa sekä pienin Pietarsaaren kihlakunnassa (13.5 %), muissa noin 20 %. Suurimmat ovat %-luvut Pihlajavedellä 38.5, Virroilla 38.3, Ätsärissä 36.3, Kuortanella 35.8, Kurikassa 35.6, Töyssässä 34.5, Alavuudella 33.2, Jalasjärvellä 31.6 ja Teuvassa 31.7. Pienimmät %-luvut osoittavat seuraavat kunnat: Halsua 7.1, Luoto 7.4, Petalahti 7.4, Sulva 7.6, Kokkolan m. 8.5, Ullava 9.0, Mustasaari 9.3 ja Repoluoto 9.9, suureksi osaksi kuntia, joissa maanviljelystyöväkeä yleensä on hyvin vähän.

Oulun läänissä on tähän ryhmään kuuluvia ruokakuntia ainoastaan 14 Lapin kihlakunnassa, ja ainoastaan 499 koko Kemin laajassa kihlakunnassa. Enimmin niitä on Oulun, Haapajärven ja Salon kihlakunnissa (noin 25 %); suurimmat %-luvut osoittavat seuraavat kunnat: Kempele 65.4, Oulunsalo 50.3, Muhos 47.9, Temmes 47.0, Tyrnävä 41.3 ja Lumijoki 40.2, kaikki naapurikuntia ynnä sellaisia, joissa hyvin harvoja ilman viljelmää olevia työväenruokakuntia tavataan.

Tästä tarkastuksesta on siis käynyt ilmi, että maanviljelysväestöön kuuluvien mäkitupalaiden luku on suurin Etelä- ja Länsi-Suomessa ja siellä varsinkin sellaisissa kunnissa, joissa ei ole muonamiehiä, sekä Itä- ja Pohjois-Suomessa siellä, missä maattomia maanviljelystyöväen ruokakuntia on vähän. Lisäksi on mäkitupalaisia suhteellisesti paljon useitten kaupunkien läheisyydessä.

c) Ilman viljelmää oleva vapaa maanviljelystyöväki.

Tämän tutkimuksen I:ssä Luvussa (siv. 13) on esitetty, miten tämä tutkimus siinä suhteessa on jossain määrin puutteellinen, että tähän on ollut mahdollon saada tietoja kaikista niistä n. s. »irtaimen» työväenluokkaan kuuluvista ruokakunnista, joilla ei ollut vakinaista asuntoa. On kuitenkin hyvin uskottavaa, että useimmat niistä työmiehistä, jotka ovat jättäneet kotipaikkansa etsiäkseen työtä muualta, samalla ovat jättäneet maanviljelyksen, antautuakseen muille aloille, jotenka siis puheenaoleva tilaston puutteellisuus ei sanottavasti vaikuttane nyt käsiteltävänä olevaan maanviljelystyöväen ryhmään. Mutta edellisessä (siv. 80) on myöskin huomautettu eräästä toisesta tämän tilaston puutteellisuudesta, joka varmasti on vaikuttanut jonkun verran häiritsevästi tämänkin

ryhmän tietoihin, nimittäin siitä, että useissa kunnissa, etupäässä Mikkelin ja Kuopion lääneissä, ensitietojen kerääjät eivät ole voineet varmasti määrätä ammattia niille verrattain suurille työväenjoukoille, jotka n. s. »irtolaisina» tai »löysäläisinä» elättävät itsensä milloin milläkin satunnaisella työllä, jonka vuoksi nähtävästi osan samallaista työväkeä on toisissa kunnissa ilmoitettu saavan pääasiallisimman elatuksensa maanviljelyksestä, toisissa taas määräämättömästä työstä. Tästä johtuu siis osaksi se huomattavan suuri epätasaisuus, mikä tähän ryhmään nähden on havaittavissa eri kuntien välillä samoillakin seuduilla. Kumminkin on mahdoton sanoa, esiintyykö tämä ryhmä tästä syystä lopputulokseensa nähden tässä tilastossa liian suurena, vai liian pienenä, vaiko ehkä, jos mahdolliset virheet eri kunnissa käyvät eri suuntiin, suunnilleen todellisuuden kanssa yhtäpitävänä.

Tätä nykyä ei ole saatavissa erityisiä tilastollisia tietoja siitä, kuinka suuri nyt käsiteltävänä oleva ryhmä (maanviljelyselinkeinon kuuluvat vapaat työväen ruokakunnat ilman viljelmää) on ollut varempana aikoina Suomessa.

Tämän tutkimuksen mukaan käsitti tämä ryhmä v. 1901 koko maassa kaikkiaan 63,910 ruokakuntaa, mikä tekee lähes $\frac{1}{4}$ (22 %) maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta ja lähes puolet maanviljelystyöväen luokan ruokakuntain koko luvusta. Tämä maanviljelysväestön yhteiskunnallisesti heikoin ryhmä esiintyy seuraavassa määrässä eri lääneissä:

Uudenmaan lääni	....	3,905	eli 16.5 %	maanviljelysväestön ruokakunnista
Turun ja Porin »	....	5,104	» 12.0 »	»
Hämeen »	....	8,100	» 24.7 »	»
Viipurin »	....	5,832	» 14.2 »	»
Mikkelin »	....	10,678	» 37.1 »	»
Kuopion »	....	16,362	» 38.1 »	»
Vaasan »	....	9,611	» 19.0 »	»
Oulun »	....	4,318	» 15.1 »	»

On kuitenkin muistettava, että tässä tilastossa luetaan ruokakunniksi myöskin ne yksityiset henkilöt, jotka muodostavat eri ruokakunnan. Yksihenkisiä ruokakuntia oli koko maassa tässä ryhmässä yli 23,000. Seurauksena tästä onkin, että vaikka tämän ryhmän ruokakuntain luku muodostaa 22 % maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta, siihen kuuluvan väestön suhteellinen osallisuus maanviljelysväestöstä nousee ainoastaan 11.6 %:iin ja että, vaikka esim. Kuopion läänissä oli tähän ryhmään kuuluvia ruokakuntia 38.1 %, niihin kuuluvan väestön %-luku tässä läänissä on vain 22 %.

Seuraavassa lähdetään tarkastamaan yksityiskohtaisemmin eri osia maata tähän ryhmään kuuluvain ruokakuntain %-luvun (II Taulun 57:n sarakkeen) perusteella ja kutsutaan niitä tässä lyhyiden vuoksi »tilattomiksi».

Uudenmaan läänissä esiintyy käsiteltävänä oleva tilattomain ryhmä erityisen epätasaisesti eri kunnissa. Pernajan kihlakunnassa tilattomia on lähes 27 %, mutta Lohjan kihlakunnassa vain 8 %. Läänin korkeimman %-luvun osoittaa Orimattila, missä $\frac{3}{4}$ työväen ruokakunnista ja 48.6 % maanviljelysväestön ruokakunnista on tilattomia. Orimattilan jälkeen seuraavat Bromarf 40.7 %, Iitti 32.4, Pohja 26.8, Degerby 26.0, Jaala 23.1, Artjärvi 22.4, Nurmijärvi 20.2, siis joukossa muutamia teollisuuskuntiaakin. Pienimmät ovat %-luvut seuraavissa kunnissa: Pusula 8.4, Sammatti 8.2, Nummi 6.9, Porvoon m. 6.7, Siuntio 6.4, Kirkkonummi 3.7, Karja 3.7, Vihti 2.6 ja Ingå 0, siis useimmat maanviljelyskuntia ja erikielisiä sekaisin.

Turun ja Porin läänissä on tilattomain ryhmä yleensä verrattain pieni. Enimmin tilattomia tavataan Loimaan (17.3 %) ja vähimmin Ahvenanmaan (5.6) kihlakunnassa, jossa useista kunnista kokonaan puuttuu tähän ryhmään kuuluvia ruokakuntia. Korkeimmat ovat seuraavien kuntien %-luvut: Punkalaidun 29.6, Kauvatsa 29.3, Hongonjoki 24.5, Merimasku 23.6, Vampula 22.5, Mouhijärvi 22.1 ja Kiiikoinen 21.1. Alhaisia %-lukuja, 0—5—10, tapaa runsaasti, paitsi Ahvenanmaan kihlakunnassa, myöskin Vehmaan, Mynämäen, Piikkiön, Halikon, Maskun ja Ulvilankin kihlakunnissa.

Hämeen läänissä tämä ryhmä esiintyy yleensä paljoa suurempana kuin kahdessa edellisessä läänissä. Ensi sijassa (35.8 %) on Jämsän, sen jälkeen Hollolan (27.9 %) ja viimeisenä (13.6 %) Pirkkalan kihlakunta. Kunnista nousee ryhmän suhteellinen lukuisuus korkeimmilleen seuraavissa: Korpilahti 47.8, Sääksmäki 43.1, Lammi 41.7, Eräjärvi 38.9, Jämsä 36.0, Kuhmoinen 35.5 ja Luopioinen 34.1; ne ovat kaikki kuntia, joissa muonamiehiä on suhteellisesti vähimmin. Pienimmät ovat luvut seuraavissa kunnissa: Vanaja 1.3, Sahalahti 2.5, Somerniemi 4.2, Kalvola 4.6, Pirkkala 5.6, Janakkala 7.0, Loppi 7.9 ja Renko 9.4, siis osittain teollisuuskuntia lähellä hyviä kulkuneuvoja, osittain maanviljelyskuntia kaukana liikepaikoista.

Viipurin lääni on tässä suhteessa hyvin epätasaista: Jääsken kihlakunnassa on tilattomia 7.4 %, Rannan 9.7 %, mutta Sortavalan 24.2 % ja Kurkijoen 19.8 %. Korkeimmat %-luvut ovat: Suojärvi 36.4, Kurkijoki 33.6, Suomenniemi 33.1, Miehikkälä 31.1, Ruskeala 29.7, Heinjoki 29.1. Vähimmin tilattomia, 0—alle 5 %, on; paitsi meren saarissa, seuraavissa kunnissa: Kymi, Sippola, Savitaipale; Jääski, Antrea, Uusikirkko, Kyyrölä, Metsäpirtti, Sakkola ja Kaukola — siis sekä kalastaja- että teollisuus- ja myöskin puhtaasti maanviljelyskuntia.

Mikkelin läänissä sitä vastoin ilman viljelmää olevan maanviljelystyöväen ryhmä on yleensä hyvin lukuisa: Juvan kihlakunnassa sen %-luku on 40.2, Rantasalmen 37.7, muissa noin 35. Läänin ja samalla koko maan korkein %-

luku on Joroisten, jossa 57.6 % eli enemmän kuin puolet koko maanviljelysväestön ruokakunnista kuuluu tilattomain ryhmään. Sen jälkeen seuraa Enonkoski 51.6, Kangaslampi ja Joutsa 47.1, Heinävesi 46.3 ja Hartola 42.8. Pieniä %-lukuja tämä lääni ei voi osoittaa; pienimmät luvut ovat 16.9 Haukivuorella, 23.1 Luhangassa ja sen jälkeen 24.6 Heinolan m:ssä.

Kuopion lääni esiintyy tässä suhteessa kutakuinkin edellisen kaltaisena. Tilattomain lukuisuus on korkein Kuopion kihlakunnassa 44.2, sen jälkeen Rautalammin kihlakunnassa 40.9 %, pienin eli 26.8 % Pielisjärven kihlakunnassa. Kaikista läänin kunnista omistavat korkeimmat %-luvut Kuopion m. 48.2, Kuusjärvi 48.1, Kontiolahti 47.9, Suonenjoki 47.5, Karttula 47.3, Liperi 47.0. Alhaisimmat luvut ovat: 22.5 % Pielisjärvi, 25.5 Nurmes ja 26.5 Eno.

Vaasan läänissä on Laukaan kihlakunta jokseenkin Kuopion läänin kaltaista (32.3 %), sitä seuraa Kuortaneen kihlakunta 19 %; muissa kihlakunnissa on vastaava luku ainoastaan noin 16—12 %. Korkein kuntien %-luku on 48.4 Konginkankaalla, sitten 37.2 Uraisissa, 37.1 Pihtiputaalla, 36.6 Kivijärvellä ja 34.2 Viitasaarella, siis kaikki Laukaan kihlakunnassa. Aivan alhaisia lukuja (0—alle 10 %) tavataan runsaasti Korsholman ja Pietarsaaren kihlakunnissa, enimmäkseen ruotsalaisilla seuduilla.

Oulun läänissä nousee tilattomien luku korkeimmilleen Haapajärven kihlakunnassa (22.9 %), sen jälkeen Kajaanin kihlakunnassa (16.5 %), muissa pysyen noin 12—13 % tienoilla. Vahvimpana esiintyy ryhmä seuraavissa kunnissa: Pulkkila 35.3 %, Pyhäjärvi 33.4 %, Utajärvi 29.6 %, Sotkamo 29.1 %, Kärämäki 28.8 %, Liminka 28.0 % sekä Kemijärvi 27.1 %. Alle 10 laskee %-luku useimmissa Oulun, Kemin ja Lapin kihlakuntien kunnissa ja lisäksi vielä muutamissa kunnissa Salon ja Kajaaninkin kihlakuntiakin.

Suurin piirtein voidaan siis todeta, että tämä turvattomin maanviljelystyöväen ryhmä esiintyy lukuisimpana Mikkelin ja Kuopion lääneissä sekä muutamissa näihin lääneihin rajoittuvissa Hämeen ja Vaasan lääneissä olevissa, kihlakunnissa, ja harvalukuisimpana m. m. useissa ruotsalaisissa seuduissa.

d) Yhteiskuntataloudelliset otot niissä kunnissa, joissa edellisessä käsiteltyjä maanviljelystyöväen ryhmiä on enimmän.

Sivuille 136—141 on asetettu kolme taulukkoa, joista ensimmäinen käsittää ne 20 kuntaa, joissa vuosipalveluksessa olevaa maanviljelystyöväkeä eri ruokakuntana v. 1901 oli enimmän, toinen ne 20 kuntaa, joissa vuokratilajelmällä varustettuja vapaan maanviljelystyöväen ruokakuntia oli enimmän, sekä kolmas ne 20 kuntaa, joissa ilman viljelmää olevia vapaan maanviljelystyöväen ruokakuntia oli enimmän.

Taulukoista käy ilmi, että ensimmäiseen on saatu useimmat kunnat Turun ja Porin (9) ja Uudenmaan (8) lääneistä; ainoastaan 3 on Hämeen läänistä, muista ei yhtään. Toiseen taulukkoon sisältyy kuntia suurimmaksi osaksi (14) Turun ja Porin läänistä ja loput (6) Oulun läänistä, muista ei yhtään. Kolmannessa taulukossa on 11 kuntaa Kuopion, 5 Mikkelin, 2 Hämeen sekä 1 Uudenmaan ja 1 Vaasan läänistä.

Seuraavassa vertailussa tullaan lyhyiden vuoksi kutsumaan niitä kuntia, joissa vuosipalveluksessa olevan maanviljelystyöväen ruokakuntia oli suhteellisesti enimmäkseen, »muonamieskunniksi», niitä kuntia, joissa vuokratilajelmällä varustettua vapaata maanviljelystyöväkeä oli suhteellisesti enimmäkseen, »mäkitupalaiskunniksi», sekä niitä kuntia vihdoin, joissa ilman viljelmää olevaa vapaata maanviljelystyöväkeä oli suhteellisesti enimmäkseen, »tilattomain kunniksi».

Maanviljelystyöväestön yhteiskunnallinen kokoonpano on käsiteltävänä olevissa kuntaryhmissä seuraavanlainen. Maanomistajia on suhteellisesti enimmäkseen mäkitupalaiskunnissa, joista maanomistajain %-luku nousee yli maan keskimäärän (35.5) 6:ssa, niistä Muhoksella 45.4:ään, Temmeksellä 45.2:een, Lumijoella 42.5:een, kun sitä vastoin ainoastaan 3 kunnassa tämä luku menee alle 20. Tilattomain kunnissa on korkein maanomistajain %-luku vain 32.4, ja 13:ssa näistä kunnista %-luku menee alle 20. Muonamieskunnissa on maanomistajia vähimmin, sillä 18:ssa niistä maanomistajain %-luku menee alle 20 ja 13:ssa alle 15, Hämeenlinnan m:ssa 5.8:aan. Vuokraajia taas enimmäkseen muonamieskunnissa, joissa %-luku 13:ssa nousee yli maan keskimäärän, mikä on 16.8, Vihdissä 42.2:een, Uskelassa 40.1:een, Janakkalassa 36.4:ään. Sitä vastoin ainoastaan 9:ssä mäkitupalaiskunnassa vuokraajain %-luku kohoaa yli maan keskimäärän, korkeimman luvun ollessa vain 32.3, mutta 11:ssä niistä luku laskeutuu alle 10, Saltvikissa aina 3.1:een saakka, niin että mäkitupalaiskunnissa vuokraajia on suhteellisesti vähemmän kuin muissa käsiteltävänä olevissa kuntaryhmissä. Mitä tilattomain kuntiin tulee, on vuokraajain %-luku 6:ssa niistä yli maan keskimäärän, mutta laskeutuu vain 2:ssa alle 10, Kuusjärvellä 8.1:een.

Maanviljelystyöväen luokan eri ryhmistä voidaan tehdä seuraavia huomioita. Muonamiehiä on hyvin harvalukuisia sekä mäkitupalais- että tilattomain kunnissa, jälkimmäisissä vähimmin; 14:ssä niistä muonamiesten %-luku nimittäin laskeutuu alle kahden ja 9:ssä vielä alle yhdenkin, maan keskimäärän ollessa 5.9. Mäkitupalaisryhmän suhteellinen suuruus on kutakuinkin sama muonamies- ja tilattomain kunnissa, molemmissa kumminkin yleensä pienempi kuin maan keskimäärä. Tilatonta maanviljelystyöväkeä on samaten kutakuinkin yhtä vähän muonamies- kuin mäkitupalaiskunnissa. Tilattomain ruokakuntain %-luku ei kummassakaan ryhmässä nimittäin kohoaa yli maan keskimäärän, joka on 22 %, mutta useimmissa niiden kunnista se laskee alle

Ne 20 kuntaa, joissa vuosipalveluksessa olevaa maanviljelystyöväkeä

Kunta.	Vuosipalveluksessa olevan maanviljelys- työväen %-luku maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta.	Maanviljelysväestön yhteiskunnallinen kokoontulo.				100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuului				100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuu- lui maanomistajille, joiden omistama maa oli ha			
		Maanomistajia.	Maanvokraattaja.	Maanvilje- lystyö- väkeä.		valtiolle.	kunnalle ja seurakunnalle.	yhtiöille.	yksityisille.	alle 50.	50—alle 250.	250—alle 1,000.	1,000 tai enemmän.
				Vapautta viljelemättä.	Vapautta ilman vil- jelmää.								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Helsingin m. .... (U.)	51.6	14.1	8.3	10.6	15.6	9.4	4.2	1.8	82.2	3.9	49.9	43.1	3.1
Kaarina ..... (T. ja P.)	49.7	11.7	9.3	14.8	14.5	13.5	4.8	—	78.9	7.2	52.5	40.3	—
Kuusluoto ..... »	47.8	13.1	6.5	12.0	20.6	21.1	2.6	—	73.8	6.6	74.5	18.9	—
Räntämäki ..... »	46.9	16.9	17.0	13.7	5.5	20.7	11.7	1.8	65.1	4.1	68.6	14.2	13.1
Espoo ..... (U.)	46.4	10.0	12.9	16.8	13.9	3.9	1.6	1.4	91.6	1.8	35.7	41.9	20.6
Hämeenlinnan m. (H.)	42.9	5.8	17.3	19.9	14.1	37.2	—	—	61.8	0.7	13.1	27.0	59.2
Muurla ..... (T. ja P.)	42.9	16.9	23.8	14.3	2.1	—	0.1	—	98.9	0.7	57.6	41.7	—
Lohja ..... (U.)	41.9	11.0	27.5	10.3	9.3	2.3	1.2	—	95.8	1.1	29.9	44.7	24.3
Angelniemi ..... (T. ja P.)	41.9	18.8	26.5	12.0	0.8	0.8	0.7	13.6	82.5	0.7	30.4	68.9	—
Tyrvämä ..... (H.)	41.8	10.5	21.1	15.3	11.3	—	0.7	—	99.2	1.8	21.3	23.5	53.4
Siuntio ..... (U.)	40.1	13.3	30.2	10.0	6.4	2.2	2.7	—	94.2	1.0	29.8	50.8	18.4
Pernaja ..... »	38.1	19.9	27.3	3.2	11.5	2.8	3.1	0.1	93.5	3.0	24.8	17.5	54.7
Vihti ..... »	37.0	8.9	42.2	9.3	2.6	0.9	2.4	3.2	93.2	0.3	14.4	47.8	37.5
Tenhola ..... »	36.1	9.8	30.7	14.7	8.7	3.6	1.2	18.4	75.6	0.3	16.8	29.8	53.1
Sauvo ..... (T. ja P.)	36.0	28.2	8.5	18.8	8.5	4.1	1.6	0.8	93.5	3.2	59.1	37.7	—
Janakkala ..... (H.)	35.0	10.6	36.4	11.0	7.0	1.4	0.7	6.3	89.3	0.1	20.4	19.0	60.5
Perniö ja Yliskylä (T. ja P.)	34.5	14.6	24.1	18.1	8.7	1.1	2.7	9.5	85.1	1.3	32.3	38.1	28.3
Piikkiö ..... »	34.5	22.7	9.3	28.8	4.7	7.9	3.0	—	85.7	3.5	64.7	31.8	—
Uskela ..... »	33.1	10.8	40.1	12.5	3.5	2.0	1.2	—	93.6	0.1	22.3	48.3	29.3
Porvoon m. .... (U.)	32.8	18.7	9.6	32.2	6.7	3.6	2.0	2.8	88.5	3.7	43.1	26.4	26.8
Koko maa	5.9	35.5	16.8	19.8	22.0	39.4	1.2	3.0	55.7	4.4	39.3	38.7	17.6

eri ruokakuntana («muonamiehii») v. 1901 oli suhteellisesti enimmän.

100:sta hehtaarista kunnassa olevaa viljeltyä maata oli					Pelton % kunnan koko tilusalaista.	Viljeltyä maata 1,000 asukasta kohti.	100:sta ruokakunnasta asui				Asukkaista kutakin asuinhuonetta kohti.	Kutakin 1,000 asukasta kohti oli				Kutakin 100 ha kohti viljeltyä maata oli			
palsaviljelyksellä.	pikkuviljelyksellä.	keskiko-koisella.		suorviljelyksellä.			loisina.	vuokrahuoneissa.	omissa huoneissa			hevosiä.	lypsylehmiä.	lampaita.	sikoja.	hevosiä.	lypsylehmiä.	lampaita.	sikoja.
		a) viljelyksellä.	b) viljelyksellä.		voikramalla.	omalla maalla.													
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
2.7	3.7	11.7	41.4	40.5	29.2	910	12.7	61.2	19.9	6.2	2.1	139	339	86	76	15	37	9	8
3.2	3.5	15.0	50.5	27.8	38.3	453	17.8	52.1	27.8	2.3	2.7	65	177	41	24	14	39	9	5
2.3	3.2	29.6	34.7	30.2	36.6	1,553	16.3	52.6	22.2	8.9	1.8	194	611	133	49	13	39	9	3
2.3	3.9	10.2	56.2	27.4	35.4	510	3.8	54.4	39.2	2.6	2.3	69	175	66	22	14	34	13	4
3.9	5.5	10.1	47.7	32.8	21.2	1,296	6.0	60.9	25.1	8.0	2.0	193	568	220	146	15	44	17	11
1.8	5.9	9.8	20.9	61.6	18.0	975	1.8	52.3	42.9	3.0	1.9	122	267	89	57	11	25	8	5
3.9	9.1	5.9	50.5	30.6	30.9	1,972	3.0	53.1	33.8	10.1	1.7	185	791	433	72	9	40	22	4
3.7	11.6	20.6	35.9	28.2	22.1	1,140	7.6	60.7	25.2	6.5	1.7	133	466	294	60	12	41	26	5
2.6	7.7	2.6	53.3	33.8	29.7	2,009	4.5	57.9	27.6	10.0	1.9	166	726	401	186	8	36	20	9
1.5	2.0	27.7	29.5	39.3	32.3	1,855	5.4	60.2	25.3	9.1	2.1	197	640	277	100	11	34	15	5
3.0	10.1	5.6	43.1	38.2	26.9	2,222	7.8	69.6	12.9	9.7	2.1	205	767	443	157	9	35	20	7
0.5	4.4	28.7	28.9	37.5	13.5	1,463	9.5	56.4	25.3	8.8	2.4	142	485	209	76	10	33	14	5
3.5	16.3	16.0	40.4	23.8	15.6	1,506	7.4	74.7	11.9	6.0	2.1	186	622	355	89	12	41	24	5
2.7	14.7	12.0	54.1	16.5	10.7	1,235	8.6	69.8	15.8	5.8	2.4	139	471	367	48	11	38	30	4
1.4	2.0	6.4	65.9	24.3	35.0	2,361	1.4	43.6	36.7	18.3	1.7	206	766	304	63	9	32	13	3
2.6	6.9	23.9	39.4	27.2	15.3	1,544	4.7	65.9	23.6	5.8	2.2	176	569	313	124	11	37	20	8
2.8	9.2	7.4	45.6	35.0	28.7	1,736	9.7	57.0	24.6	8.7	1.9	159	655	387	87	9	38	22	5
2.8	3.3	7.1	56.2	30.6	39.6	1,803	2.6	38.1	45.9	13.4	1.8	169	618	157	70	9	34	9	4
2.6	12.1	11.4	33.0	40.9	27.8	1,407	16.0	51.4	27.8	4.8	2.0	134	496	199	45	10	35	14	3
2.9	6.9	21.4	33.6	35.2	14.9	1,174	7.1	46.2	3.61	10.6	2.2	113	434	180	123	10	37	15	11
3.4	15.8	30.8	38.9	11.1	4.7	1,311	18.0	30.9	28.1	23.0	2.4	132	511	452	90	10	39	34	7

Ne 20 kuntaa, joissa vuokratiljelmillä varustettua vapaata maan-

Kunta.	Vuokratiljelmillä varustettua vapaata maanviljelys-alueen % luku maanviljelys-alueen kokonaistaan koko luvusta.	Maanviljelysväestön yhteiskunnallinen kokoonpano.				100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuului				100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuului maanomistajille, joiden omistama maa oli ha			
		Maanomistajia.	Maanvuokraajia.	Maanviljelys- väkeä.		vaihdoille.	kannalle ja seurakunnalle.	yhdistille.	yksityisille.	alle 50.	50—alle 250.	250—alle 1,000.	1,000 tai enemmän.
				Vuosi- paiväluk- sessa.	Vapaa- tilan vil- jelmille.								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Kempele ..... (O.)	65.4	22.2	4.3	0.5	7.6	6.2	4.1	—	85.3	0.4	51.5	48.1	—
Saltvik ..... (T. ja P.)	56.1	35.1	3.1	1.0	4.7	5.0	8.2	—	86.8	9.5	56.6	25.7	8.2
Oulunsalo ..... (O.)	50.3	27.0	6.3	0.6	15.8	4.6	19.4	0.9	70.8	2.8	67.6	14.8	14.8
Temmies ..... »	47.0	45.2	5.2	—	2.6	—	3.1	—	92.5	—	52.5	47.5	—
Muhos ..... »	46.8	45.4	5.0	0.4	1.3	2.9	1.9	—	90.8	0.2	17.1	60.7	22.0
Rauman m. .... (T. ja P.)	45.3	27.5	17.5	1.9	7.8	0.7	11.0	—	86.6	1.2	47.5	44.1	7.2
Hiittinen ..... »	44.5	38.1	6.3	4.8	3.2	—	1.6	0.3	98.1	2.7	64.0	33.3	—
Noormarkku ..... »	43.5	20.0	32.3	4.2	0.3	1.3	—	1.3	97.4	0.5	22.4	40.3	36.8
Pomarkku ..... »	43.2	24.1	29.7	0.8	0.7	—	0.6	3.6	95.8	1.7	24.7	49.6	24.0
Suodenniemi ..... »	42.6	21.4	30.5	0.7	4.9	1.5	1.2	—	94.8	—	33.6	58.9	7.5
Lavia ..... »	42.3	17.6	31.2	0.7	8.2	5.9	1.1	1.1	91.9	1.0	22.4	71.7	4.9
Lappi ..... »	42.2	26.7	21.9	0.8	8.4	3.0	4.0	1.0	89.6	0.4	65.7	33.9	—
Kullaa ..... »	42.0	13.6	24.7	8.0	11.7	—	0.5	—	99.2	—	10.7	43.2	46.1
Rymättylä ..... »	41.4	29.9	3.8	10.0	13.8	—	2.8	—	97.2	4.7	60.0	25.3	10.0
Tyrnävä ..... (O.)	41.3	41.6	6.5	1.8	8.8	0.3	2.6	—	92.7	1.0	32.4	63.8	2.8
Finström ..... (T. ja P.)	40.7	40.3	3.7	4.4	9.1	12.7	2.7	0.1	81.1	12.9	77.1	10.0	—
Kokemäki ..... »	40.7	16.7	25.1	5.8	11.7	6.8	2.5	—	89.4	1.6	55.6	37.1	5.7
Lumijoki ..... (O.)	40.2	42.5	3.9	0.7	12.7	0.5	1.9	0.2	93.1	—	46.1	53.9	—
Naantalin m. .... (T. ja P.)	39.9	23.4	3.9	25.8	7.0	—	7.1	1.4	91.5	2.9	74.8	22.3	—
Laitila ..... »	39.7	28.3	19.7	2.2	10.1	4.8	1.8	—	93.3	1.5	51.1	43.0	4.4
Koko maa	40.0	35.6	16.8	5.9	22.0	39.4	1.2	3.0	55.7	4.4	39.3	38.7	17.6

1) Tiedot viljellyn maan alasta nähtävästi väävät, jonka vuoksi näitä sarakkeita ei ole täytetty.

viljelystjöväkeä («mähkitupalaisia») v. 1901 oli suhteellisesti enimmäin.

100:sta hehtaarista kunnassa olevaa viljeltyä maata oli				suurviljelyksellä.	Peltoa % kunnan koko tiluslatasta.	Viljeltyä maata 1,000 asukasta kohti.	100:sta ruokakunnasta asui				Asukkaita kutakin asuinhuonetta kohti.	Kutakin 1,000 asukasta kohti oli.				Kutakin 100 ha kohti viljeltyä maata oli			
palsava viljelyksellä.	pikkuviljelyksellä.	keskiko-koisella					voimakalvuonissa.	loisina.	omissa huoneissa			hevosia.	lypsylehmiä.	lampaita.	sikoja.	hevosiä.	lypsylehmiä.	lampaita.	sikoja.
		a) viljelyksellä.	b) viljelyksellä.	voimakalvuonissa.	omalla maalla.														
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
1.3	0.9	—	13.0	84.8	3.4	6,776	2.3	10.5	68.5	18.7	2.4	154	726	140	10	1)	1)	1)	1)
8.7	11.1	59.7	15.4	5.1	6.5	863	—	14.9	63.0	22.1	1.7	116	463	589	46	13	53	68	5
4.0	2.1	8.2	72.7	13.0	7.0	1,770	20.1	11.0	53.1	15.8	2.8	118	573	180	17	7	32	10	1
3.3	3.6	19.7	61.5	11.9	5.8	2,092	4.2	10.5	48.9	36.4	1.9	155	1,022	488	35	7	49	23	2
5.5	13.7	30.1	41.9	8.8	2.6	1,344	22.6	5.9	42.6	28.9	2.5	113	672	299	10	8	50	22	1
9.4	11.7	24.5	54.4	—	8.3	906	7.5	17.9	62.6	12.0	1.8	131	434	724	27	14	48	80	3
30.0	43.6	26.4	—	—	3.1	321	15.8	18.2	48.0	18.0	1.9	49	352	790	2	15	109	247	1
6.8	24.0	21.9	26.8	20.5	5.8	811	17.8	22.2	52.1	7.9	2.5	124	359	717	53	15	44	89	7
8.8	22.2	23.3	32.9	12.8	6.9	919	10.9	43.3	32.6	13.2	2.5	113	373	1,275	41	12	41	139	5
8.5	19.3	27.4	44.8	—	9.5	962	12.8	41.2	34.4	11.6	2.2	130	403	696	19	14	42	72	2
9.1	20.5	20.9	49.5	—	10.2	961	16.4	39.6	34.3	9.7	2.4	117	384	730	67	12	40	76	7
7.4	9.8	12.8	67.5	2.5	13.1	1,226	10.7	16.4	60.7	12.2	1.8	143	467	775	36	12	38	63	3
7.9	15.8	13.3	21.1	41.9	7.0	1,188	11.3	43.6	37.0	8.1	2.8	138	401	551	46	12	34	46	4
5.3	5.6	43.3	40.7	5.1	11.3	983	22.8	23.7	38.0	15.5	2.0	127	374	855	25	13	38	87	3
2.5	3.2	11.7	57.7	24.9	8.3	3,312	13.2	5.9	47.3	33.6	2.1	157	1,118	321	39	5	34	10	1
4.5	8.8	51.2	25.7	9.8	6.7	1,234	10.4	9.8	55.7	24.1	1.8	134	598	725	95	11	48	59	8
5.1	12.3	18.0	48.4	16.2	24.1	1,508	9.0	28.1	51.7	11.2	1.7	161	507	430	57	11	34	29	4
3.4	2.4	22.6	69.2	2.4	3.1	2,389	6.9	4.7	53.3	35.1	2.2	123	703	463	16	5	29	19	1
3.3	2.2	24.9	60.7	8.9	23.5	1,491	4.8	38.2	39.8	17.2	1.4	176	538	618	44	12	36	41	3
7.1	15.3	22.3	48.2	7.1	9.9	1,250	0.5	8.0	75.3	16.2	1.8	142	468	927	30	11	37	74	2
3.4	15.8	30.8	38.9	11.1	4.7	1,311	18.0	30.9	28.1	23.0	2.4	132	511	452	90	10	39	34	7

Ne 20 kuntaa, joissa ilman viljelmää olevaa vapautta maan-

K u n t a.	Ilman viljelmää olevan vapauttaman maanviljelysryhmän %:n luku maanviljelysryhmän tuotokuntain koko luvusta.	Maanviljelysviestön yhteiskunnallinen kokoonpano.				100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuului				100:sta hehtaarista kunnan tilusalaa kuului maanomistajille, joiden omistama maa oli ha			
		Maanomistajia.	Maanvuokraaja.	Maanviljelysviikkejä.		vaihdoille.	kunnalle ja seurakunnalle.	yhdistille.	yksityisille.	alle 50.	50—alle 250.	250—alle 1,000.	1,000 tai enemmän.
				Vuosipalveluksessa.	Vapautta viljelmällä.								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Joroinen ..... (M.)	57.6	13.4	16.1	4.0	8.9	11.2	3.8	8.0	76.9	1.3	27.9	37.0	33.8
Enonkoski ..... »	51.6	25.2	9.2	0.8	13.2	3.2	0.4	8.8	84.3	7.1	57.3	35.6	—
Orimattila ..... (U.)	48.6	21.8	12.8	2.3	14.5	1.4	1.9	2.9	93.3	0.7	62.7	17.8	18.8
Konginkangas ..... (Va.)	48.4	16.6	14.0	0.6	20.4	24.0	0.3	5.0	69.4	1.0	27.0	53.9	18.1
Kuopion m. .... (K.)	48.2	19.6	24.0	1.1	7.1	1.4	4.6	6.7	87.0	2.8	42.4	37.7	17.1
Kuusjärvi ..... »	48.1	27.5	8.1	4.1	12.2	—	0.5	8.6	89.1	1.0	51.1	39.2	8.7
Kontiolampi ..... »	47.9	26.4	11.4	1.5	12.8	2.9	1.4	5.6	89.6	1.9	39.4	46.5	12.2
Korpilahti ..... (H.)	47.8	12.8	17.7	1.5	20.2	14.6	1.7	2.2	81.3	0.6	29.4	39.2	30.8
Suonenjoki ..... (K.)	47.5	21.6	14.4	0.2	16.3	0.2	0.8	12.1	84.3	0.5	28.4	53.6	17.5
Karttula ..... »	47.3	15.6	20.9	0.1	16.1	1.4	1.3	7.5	89.3	0.3	26.4	59.2	14.1
Kangaslampi ..... (M.)	47.1	18.3	24.4	1.8	8.4	5.5	0.7	7.9	83.2	1.0	36.9	49.6	12.5
Joutsa ..... »	47.1	10.2	14.9	4.2	23.6	—	2.4	—	97.3	—	33.3	57.1	9.6
Liperi ..... (K.)	47.0	32.4	11.5	0.6	8.5	—	2.4	6.5	90.8	8.1	58.1	25.1	8.7
Maaninka ..... »	46.7	16.5	18.9	2.3	15.6	5.2	1.6	2.9	89.7	1.6	35.1	60.8	2.5
Lapinlahti ..... »	46.7	24.6	10.3	0.2	18.2	0.3	3.2	4.4	91.7	3.4	52.8	37.9	5.9
Heinävesi ..... (M.)	46.3	14.6	24.7	1.0	13.4	14.9	1.2	12.9	70.9	0.8	21.7	52.6	24.9
Nilsjä ja Juvankoski. (K.)	46.2	19.6	16.7	0.5	17.0	0.9	0.8	11.4	86.5	1.7	34.9	39.7	23.7
Vesanto ..... »	45.9	11.7	15.6	0.3	26.5	—	2.3	5.0	92.7	—	20.7	69.8	9.5
Tuusniemi ..... »	44.8	19.2	22.6	0.2	13.2	—	1.9	1.7	96.2	1.4	35.7	51.4	11.5
Sääksmäki ..... (H.)	43.1	18.6	13.3	8.9	16.1	3.6	2.2	4.6	86.3	3.9	53.7	32.7	9.7
Koko maa	22.0	35.5	16.8	5.9	19.8	39.4	1.2	3.0	55.7	4.4	39.3	38.7	17.6

viljelystyövikeä (>tilattomia) v. 1901 oli suhteellisesti enimmäin.

100:sta hehtaarista kunnassa olevaa viljeltyä maata oli					Pelton % kunnan koko tilusaluista.	Viljeltyä maata 1,000 asukasta kohti.	100:sta ruokakunnasta asui					Asuk. aita kutakin asuinhuonetta kohti.	Kutakin 1,000 asukasta kohti oli				Kutakin 100 ha kohti viljeltyä maata oli			
palkstoviljelyksellä.	pikkuviljelyksellä.	keskiko-koisella		suurviljelyksellä.			loisina.	vuokrahuviloisissa.	omissa huoneissa		hevosia.		Jypsylehmiä.	lompaita.	sikoja.	hevosiä.	Jypsylehmiä.	lompaita.	sikoja.	
		a) viljelyksellä.	b) viljelyksellä.						vuokralla.	omalla maalla.										
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	
2.2	5.8	11.4	38.7	41.9	9.6	1,786	45.7	38.4	3.8	12.1	3.4	117	503	320	144	7	28	18	8	
6.1	41.4	35.2	17.3	—	4.2	595	41.1	35.3	2.9	20.7	3.2	90	341	197	108	15	57	33	18	
1.8	4.4	30.5	51.4	11.9	16.5	1,604	12.8	25.1	46.6	15.5	1.9	185	537	645	159	12	33	40	10	
5.4	24.7	32.6	15.4	21.9	2.6	853	50.1	23.6	12.6	13.7	3.0	112	432	309	109	13	51	36	13	
1.4	14.2	32.3	45.9	6.2	7.0	1,340	40.8	39.6	2.9	16.7	3.2	122	597	232	200	9	45	17	15	
3.4	14.6	32.6	49.4	—	4.2	948	55.5	17.6	6.6	20.3	4.8	121	597	617	137	13	63	65	14	
2.8	10.4	25.5	49.3	12.0	3.9	1,141	44.7	23.1	17.0	15.2	3.9	88	434	213	64	8	38	19	6	
8.1	28.6	43.3	20.0	—	3.8	645	29.7	51.6	9.1	9.6	2.5	119	486	294	99	19	75	46	15	
3.7	13.3	37.2	41.0	4.8	3.9	980	36.8	41.2	6.7	15.3	2.8	102	565	219	150	10	58	22	15	
2.7	18.1	25.7	49.6	3.9	4.8	1,071	41.0	43.6	4.5	10.9	3.3	97	505	200	107	9	47	19	10	
2.9	24.1	56.5	11.0	5.5	3.7	1,000	42.9	40.3	1.5	15.3	3.3	111	566	293	143	11	57	29	14	
9.0	26.8	26.1	35.8	2.3	5.6	874	38.6	46.3	5.5	9.6	2.6	133	652	331	230	15	75	38	26	
2.2	26.4	40.5	24.3	6.6	5.3	1,057	31.7	30.3	10.4	27.6	3.3	124	597	352	104	12	56	33	10	
3.1	9.1	19.6	58.8	9.4	7.6	1,584	23.1	58.9	3.3	14.7	2.7	129	723	223	145	8	46	14	9	
4.3	15.4	35.2	41.5	3.6	4.7	1,094	42.9	27.8	9.6	19.7	2.2	107	599	203	87	10	55	19	8	
5.6	36.6	40.1	15.4	2.3	2.5	809	46.5	36.3	5.2	12.0	3.5	111	571	270	212	14	71	33	26	
4.5	22.6	37.9	29.4	5.6	3.9	938	37.5	41.5	3.0	13.0	3.4	111	577	216	145	12	62	23	15	
6.8	17.1	22.4	53.7	—	4.8	995	39.2	39.3	11.2	10.3	3.0	95	514	213	96	10	52	21	10	
2.9	18.4	30.7	43.7	4.3	4.5	1,146	45.8	35.9	2.3	16.0	4.2	112	655	249	167	10	57	22	15	
2.2	7.9	32.4	40.5	17.0	20.8	981	9.9	36.8	43.2	10.1	1.6	142	369	291	32	14	38	30	3	
3.4	15.8	30.8	38.9	11.1	4.7	1,311	18.0	30.9	28.1	23.0	2.4	132	511	452	90	10	39	34	7	

10:n, monessa alle 5:nkin. Vähimmin on tilattomia ruokakuntia mäkitupalaiskunnissa.

Maanomistuksen jakautuminen eri yhteiskuntaryhmille muodostuu puheena olevissa kuntaryhmissä seuraavasti. Valtiolle kuuluu verrattain vähän maata jokaisen ryhmän kunnissa ja suhteellisesti yhtäläisesti kussakin, kumminkin vähän enemmän muonamies- ja vähimmin mäkitupalaiskunnissa. Samaten myöskin kunnille ja seurakunnille. Sitä vastoin kuuluu yhtiöille melkoista enemmän maata tilattomain kunnissa kuin muissa kuntaryhmissä ja viimeksimainituista muonamieskunnissa jonkun verran enemmän kuin mäkitupalaiskunnissa. Yksityisille maanomistajille kuuluu mäkitupalaiskunnissa melkoista enemmän maata kuin muitten ryhmien kunnissa ja tilattomain kunnissa kaikista vähimmin, jonka ohella kumminkin on huomautettava, että tilattomain kaikissa kunnissa yksityisillä oli maata paljoa enemmän kuin maan keskimäärä on (55.7 %), 6:ssa yli 90 % ja kahdessa niistä yli 95 %.

Maaomaisuuksien laajuus on seuraavanlainen. Palstaomaisuuksille (alle 50 ha) kuuluu kaikissa ryhmissä suhteellisesti vähän maata. Kaikista enimmin on pikkutiloilla (50—alle 250 ha) maata mäkitupalaiskunnissa, vaikkei tämänkokoisten tilojen yhteenlaskettu maa-ala muittenkaan ryhmien kunnissa ole vähäinen. Keskipöytätiloilla (250—alle 1,000 ha) sitä vastoin on tilattomain kunnissa kaikista enimmin maata: 13 kuntaa osoittaa korkeampia lukuja kuin maan keskimäärä (38.7 %) ja 8 näistä yli 50 %. Myöskin mäkitupalaiskunnissa tulee suhteellisesti paljon maata keskipöytätilojen maaomaisuuksien osalle. Mitä vihdoin suurtiloihin tulee, on niillä mäkitupalaiskunnissa yleensä vähimmin maata, eikä 7:ssä niistä suurtiloja ole ollenkaan, eikä muissakaan, paitsi kahdessa, semmoisia ole sanottavasti yli maan keskimäärän (17.6 %). Tosin ei 6:ssa muonamieskunnassakaan ole yhtään suurtilaa, mutta toisissa näistä on useimmissa suurtilojen vallassa suhteellisesti hyvin paljon maata: 6 kunnassa yli 30 %, korkeimman luvun ollessa 60.5 %. Tilattomain kunnissa on kaikissa paitsi yhdessä suurtilojen hallussa maata, vaikkei niiden omistama maa-ala useimmissa nouse erittäin korkealle, ainoastaan 2:ssa yli 30 %, korkeimman luvun ollessa 33.8 %.

Viljelty maa jakautuu erisuuruisille viljelmille eri kuntaryhmissä seuraavalla tavalla. Palstaviljelmille kuuluva viljelty maa-ala on mäkitupalaiskunnissa kaikista suurin, vaikka ei niissäkään erittäin suuri, ainoastaan yhdessä yli 10 % (Hiittinen 30 %). Tilattomain kunnissa on palstaviljelmillä viljeltyä maata jonkun verran enemmän kuin muonamieskunnissa, edellisissä kun ovat korkeimmat %-luvut 8.1 ja 9.0, jälkimmäisissä ainoastaan 3.7 ja 3.9 (2:ssa). Mitä pikkuviljelykseen tulee, on sen hallussa olevan viljellyn maan ala laajempi tilattomain kunnissa kuin muissa: 11 kunnassa on sitä yli maan keskimäärän (15.8 %), korkeimman luvun noustessa 41.4:ään (Enonkoskella).

Mäkitupalaiskunnista kuuluu 5 kunnassa viljeltyä maata pikkuviljelykselle yli maan keskimäärän, mutta 9:ssä alle 10 %; muonamieskunnissa nousee %-luku vain yhdessä yli maan keskimäärän, mutta laskeutuu 15:ssä alle 10. Keski-kokoisella a)-viljelyksellä on tilattomain kunnissa suhteellisesti melkoista laajempia aloja viljeltyä maata hallussaan kuin muissa: 12:ssa on %-luku korkeampi kuin maan keskimäärä (30.8 %) ja 4:ssä niistä yli 40 %, korkeimman luvun ollessa 56.5 % (Kangaslammilla). Mäkitupalaiskunnista on tällä viljelmäluokalla sitä vastoin vain 3:ssa viljeltyä maata yli maan keskimäärän, vaikka toiselta puolen kysymyksessä oleva %-luku ainoastaan 2:ssa menee alle 10. Muonamieskunnissa taas on korkein %-luku ainoastaan 29.6 ja alenee 7 kunnassa alle 10. Keski-kokoisella b)-viljelyksellä on kaikissa kuntaryhmissä suhteellisesti paljon viljeltyä maata, sillä enemmässä kuin puolissa kunnista jokaisessa ryhmässä on sillä viljeltyä maata yli maan keskimäärän (38.9 %) ja monessa yli 50 %-kin, jota vastoin harvassa on alle 30 %. Jonkun verran pienemmät luvut kuin muissa on kuitenkin tilattomain kunnissa. Suurviljelyksellä on tilattomain kunnissa yleensä vähimmin viljeltyä maata; niiden jälkeen seuraa mäkitupalaiskuntien ryhmä. Muonamieskunnissa on suurviljelys sitä vastoin siinä määrässä vallassa, että jokaisessa tämän ryhmän kunnassa kuuluu suurviljelykselle paljoka enemmän viljeltyä maata kuin maan keskimäärä on (11.1 %). Enemmän kuin $\frac{1}{3}$ kunnan viljellyn maan alasta kuuluu puolissa muonamieskunnista suurviljelykselle, enin Hämeenlinnan m:ssä (61.6), Uskelassa, Helsingin m:ssä, Tyrvännällä, Siuntiossa ja Pernajalla.

Peltoa %-ssa kunnan koko tilusalasta on verrattomasti enemmän muonamieskunnissa kuin muissa, tilattomain kunnissa sitä vastoin kaikista vähimmin. Maan keskimäärän ollessa 4.7 %, on muonamieskunnissa alin luku 10.7, ja 14:ssä tämän ryhmän kunnassa tämä luku nousee yli 20, Piikkiössä se lähenee 40. Mäkitupalais- ja tilattomain kunnat ovat tässä suhteessa kutakuinkin toistensa kaltaiset, kuitenkin niin, että mäkitupalaiskunnista on useampia, joiden %-luku nousee yli maan keskimäärän, kuin tilattomain kunnista; korkeimmat %-luvut mäkitupalaiskunnissa ovat 23.5 ja 24.1, mutta tilattomain 16.5 ja 20.8.

Viljeltyä maata 1,000 asukasta kohti on myöskin kaikista enimmin muonamieskunnissa ja kaikista vähimmin tilattomain kunnissa. Korkein luku edellisissä nousee yli 2,300 ha, jälkimäisissä ainoastaan 1,786:een ha.

Kotieläinten luku 1,000 asukasta kohti käsiteltävinä olevissa kuntaryhmissä osoittautuu seuraavankaltaiseksi. Hevosia pidetään muonamieskunnissa 1,000 asukasta kohti verrattomasti enemmän kuin muissa, tilattomain kunnissa sitä vastoin kaikista vähimmin. Sitä vastoin lypsylehmiä pidetään tilattomain kunnissa paljoka enemmän kuin muissa. Lampaita taasen pidetään mäkitupalaiskunnissa paljoka enemmän kuin molemmissa muissa ryh-

missä; korkein luku on mäkitupalaiskunnissa 1,275, tilattomain kunnissa 645 ja muonamieskunnissa 443. Samaten kuin lypsylehmiä pidetään sikoja tilattomain kunnissa paljoo enemmän kuin molemmissa muissa ryhmissä, kaikista vähimmin mäkitupalaiskunnissa; korkein luku on tilattomain kunnissa 230, muonamieskunnissa 186, mutta mäkitupalaiskunnissa ainoastaan 95. Viimeksimainittujen joukossa on kokonaista 16 kuntaa, joissa sikoja pidetään 1,000 asukasta kohti vähemmän kuin 50, maan keskimäärän ollessa 90.

Kotieläimiä 100 ha kohti viljeltyä maata on käsiteltävinä olevissa kunnissa seuraavasti. Hevosia kutakin 100 ha kohti pidetään yleensä runsaasti ja kutakuinkin saman verran eri ryhmien kunnissa, kuitenkin jonkun verran enemmän mäkitupalaiskunnissa kuin muissa. Lypsylehmiä tavataan tilattomain kunnissa melkoista enemmän kuin muissa ja muonamieskunnissa kaikista vähimmin sekä maan keskimäärään nähden huomattavan vähän. Lampaista pidetään mäkitupalaiskunnissa paljoo runsaammin kuin muissa, mutta kaikista vähimmin, ja varsinkin maan keskimäärään nähden erittäin vähän, muonamieskunnissa. Korkein luku on mäkitupalaiskunnissa 247, tilattomain kunnissa 65, mutta muonamieskunnissa ainoastaan 30. Sikoja on tilattomain kunnissa melkoista enemmän kuin molemmissa muissa kuntaryhmissä, 18:ssä yli maan keskimäärän (7) ja 11:ssä yli 12. Muonamieskunnissa sikoja on vain 5:ssä yli maan keskimäärän, korkeimman luvun ollessa 11. Omituistakyllä, mäkitupalaiskunnista vain yksi ainoa (Finström) nousee tässä suhteessa yli maan keskimäärän, kun sitä vastoin 15 kuntaa ei voi osoittaa korkeampia lukuja kuin alle 5 sikaa kutakin 100 ha kohti viljeltyä maata.

Asunnonhallinnassa esiintyy seuraavia eroavaisuuksia. Sadasta ruokakunnasta asui loisina, kuten odottaa voikin, tilattomain kunnissa verrattomasti enemmän kuin muiden ryhmien kunnissa. Maan keskimäärän ollessa 18 %, asui nimittäin 11:ssä tilattomain kunnassa loisina enemmän kuin 40 %, kaikista ruokakunnista ja useimmissa muissakin yli 30 %. Ainoastaan 3 mäkitupalaiskunnassa asui ruokakuntia loisina vähän yli maan keskimäärän, mutta 8:ssä alle 10 %. Vielä edullisemmat ovat olot muonamieskunnissa; joista ei yhdessäkään puheenaoleva %-luku nouse 18:aan, jota vastoin se 16 kunnassa laskeutuu alle 10. Sen sijaan vuokrahuoneissa asui ruokakuntia kaikissa muonamieskunnissa paljon yli maan keskimäärän (30.9 %), 17 kunnassa yli 50 %; Vihti osoittaa korkeimman luvun, 75 %. Tilattomain kunnissa asui myöskin suhteellisesti suuri luku ruokakuntia vuokrahuoneissa: 14 kunnassa enemmän kuin maassa keskimäärin, niistä Maaningalla lähes 59 %. Vain 5 mäkitupalaiskunnassa asui ruokakuntia vuokrahuoneissa yli maan keskimäärän, korkeimman luvun ollessa 43.6 %, mutta 12 kunnassa tämä luku menee alle 20. Omissa huoneissa vuokralla asui luonnollisesti kaikissa mäkitupalaiskunnissa useampia ruokakuntia kuin maassa keskimäärin, 10:ssä yli 50 %, niistä Laitilassa

75.3 %. Muonamieskunnissakin asui ruokakuntia omissa huoneissa vuokra-
maalla 6:ssa yli maan keskimäärän, korkeimman %-luvun ollessa 45.9 (Piik-
kiössä), ja ainoastaan 4:ssä pysyi %-luku alla 20. Sitä vastoin tilattomain kun-
nissa omissa huoneissa vuokraamalla asuvien ruokakuntain %-luku menee 18:ssa
alle 20 ja 14:ssä alle 10:kin. Omissa huoneissa omalla maalla asui kaikissa käsi-
teltävänä olevissa kunnissa verrattain vähän ruokakuntia. Mäkitupalaiskun-
nissa, joissa tällaisia ruokakuntia oli enimmäkseen, nousee niitten %-luku ainoas-
taan 5:ssä yli maan keskimäärän (23 %), Temmeksellä 36.4:ään, mutta 3:ssa
tämä luku menee alle 10. Tilattomain kunnissa puheenaoleva %-luku ainoas-
taan yhdessä nousee yli maan keskimäärän, mutta 2:ssa se menee alle 10.
Ainoastaan 4 muonamieskunnassa sitä vastoin kysymyksessä oleva luku menee
yli 10, ryhmän korkeimman luvun ollessa vain 18.3 %.

Asumistiheys on kaikista pienin muonamieskunnissa, joista ainoastaan
yksi (Kaarina 2.7) voi osoittaa useampia asukkaita keskimäärin asuinhuonetta
kohti kuin maan keskimäärä on (2.4), mutta 8:ssa näistä kunnista asumisti-
heys laskee alle 2. Mäkitupalaiskunnista tämä luku nousee yli maan keskimää-
rän 5:ssä (korkein luku 2.8) ja alenee 9:ssä alle 2. Sitä vastoin on asumistiheys,
kuten jo voi edellyttää, useimmissa tilattomain kunnissa hyvin suuri ja maan
keskimäärää suurempi, 11:ssä yli 3:n, jopa aina 4.8:aan saakka (Kuusjärvellä),
joten täällä siis suuri liika-asuminen on vallalla.

Lopputulos edellä esitetystä vertailusta muodostuu siis seuraavaksi.

Maanviljelysväestön yhteiskunnalliseen kokoonpanoon nähden voidaan to-
deta, että maanomistajia on suhteellisesti enimmäkseen mäkitupalais-, suhteellisesti
vähimmin muonamieskunnissa; vuokraajia (suurempia) on päinvastoin enimmäkseen
muonamies- ja vähimmin mäkitupalaiskunnissa.

Maanomistuksessa ei merkittävämpiä eroavaisuuksia esiinny eri kuntaryh-
mien välillä, vaan ovat olot tässä suhteessa kaikissa verrattain hyvät; kuiten-
kin ne ovat edullisimmat mäkitupalais- ja epäedullisimmat tilattomain kunnissa.
Viljelyn maan jakautuminen eri suuruusluokkien viljelmille on yhteiskunnalli-
selta kannalta jonkun verran epäedullinen kaikissa käsiteltävänä olevissa kunta-
ryhmissä, mikä onkin luonnollinen seuraus siitä, että tässä on kysymys ainoas-
taan sellaisista kunnista, joissa maanviljelystyöväen ruokakuntia on maanvilje-
lysväestön ruokakuntain koko lukuun nähden suhteellisesti runsaasti. Kuiten-
kin voidaan todeta se huomiota herättävä eroavaisuus, että viljelty maa yhteis-
kunnallisesti on parhaimmin jakautunut tilattomain kunnissa, huonoimmin muo-
namieskunnissa. Viljeltyä maata asukasluokkaan verrattuna ja peltoa kunnan
koko tilusalaan verrattuna on verrattomasti enemmän muonamieskunnissa kuin
muissa, sekä tilattomain kunnissa sitä vastoin kaikista vähimmin. Koti-
eläinten pidossa voidaan havaita seuraavia merkittävämpiä eroavaisuuksia.

Hevosia on 1,000 asukasta kohti enimmin muonamieskunnissa, vähimmin tilattomain, mutta 100 ha viljeltyä maata kohti kutakuinkin saman verran eri kuntaryhmissä. Lehmiä pidetään sekä 1,000 asukasta että 100 ha kohti yleisimmin tilattomain kunnissa. Lammasluku on joka suhteessa suurin mäkitupalais- ja vähin muonamieskunnissa, kun sen sijaan sikoja pidetään enimmin tilattomain ja vähimmin mäkitupalaiskunnissa. Mitä vihdoin asunnon hallintaan tulee, on se luonnollisesti verrattomasti edullisimmin kehittynyt mäkitupalaiskunnissa ja kaikista epäedullisimmin tilattomain kunnissa; kuitenkin on huomattava, että ruokakuntia, joilla on oma asunto omalla maalla, on verrattain vähän kaikissa käsiteltävänä olevissa kuntaryhmissä. Asumistiheys esiintyy kaikista edullisimpana muonamies- ja verrattomasti suurimpana tilattomain kunnissa; suhteelliseen edullisuuteen edellisissä vaikuttaa toiselta puolella se asianhaara, että suurtiloilla niissä on verrattain paljon asuinhuoneita, mutta toiselta puolen myöskin se, että niissä loisia on kaikista vähimmin.

Näin ollen ei siis voida, kuten useimmissa edellisissä ryhmävertauksissa, antaa ehdotonta etusijaa yhdellekään käsiteltävinä olleista kuntaryhmistä. Muonamieskunnissa on maata otettu viljelykseen kaikista enimmin ja niissä pidetään suurta karjaa suhteellisesti runsaasti, jonka ohessa asumistiheys niissä on kaikista pienin. Mäkitupalaiskunnissa ovat maanomistus- ja asunnonhallintaolot edullisimmat, kun ne sitä vastoin karjanpidossa eräissä suhteissa ovat heikoimmat. Tilattomain kunnissa ovat maanomistusolot epäedullisimmat ja maata niissä on otettu auran alle suhteellisesti vähimmin, mutta niissä viljelty maa jakautuu erikokoisille viljelmille edullisemmin kuin muissa, jonka ohella niissä on hyötykarjaa suhteellisesti enemmän kuin muissa; sitä vastoin ovat asunto-olot verrattomasti epäedullisimmat tämän ryhmän kunnissa.

Maanviljelystyöväen luokan olot tulevat vielä erityisen tutkimuksen alaisiksi tämän tutkimussarjan V:ssä *Osassa*.

Henkilöitä keskimäärin ruokakuntaa kohti. II:sta Taulusta, missä kustakin pääasiallisesti maanviljelyksestä elävästä väestön ryhmästä on ilmoitettu sekä ruokakuntain luku että henkilöluku, voidaan laskea, *montako henkilöä oli keskimäärin ruokakuntaa kohti maanviljelysväestön eri luokissa.* Kuten siv. 83 käy ilmi, oli Suomen maanviljelysväestössä keskimäärin 5.3 henkilöä ruokakuntaa kohti, eli enemmän kuin missään muussa ammattiryhmässä. Maanviljelysväestön tärkeimmissä yhteiskuntaluokissa on vastaava luku seuraava:

Maanviljelijäin ruokakunnissa	6.9
Maanomistajain ruokakunnissa	7.3
Isompien talonsien vuokraajain ruokakunnissa	5.7
Maanviljelystyöväen ruokakunnissa	3.6
Vuosipalveluksessa olevan työväen ruokakun- nissa	4.2
Pienempien talonsien vuokraajien ruokakun- nissa	4.5
Ilman viljelmää olevan työväen ruokakunnissa	2.8

Maanviljelijäin luokan ruokakunnat ovat siis melkein kaksi kertaa niin suuret kuin maanviljelystyöväen luokan ruokakunnat. Maanviljelijäin luokassa taas maanomistajain ruokakunnat ovat verrattomasti suuremmat kuin isompien talonsien vuokraajain (maanviljelystörpparien). Maanviljelystyöväen luokassa tilattomain ryhmä viepi keskimäärän alas. Huomiota ansaitsee sekin, että maanviljelystörppariyhmän ruokakunnat ovat melkoista suuremmat kuin sen ryhmän, joka käsittää pienempien talonsien vuokraajat eli mäkitupalaiset.

Allaolevasta taulukosta nähdään, kuinka puheenaolevat suhdeluvut vaihtelevat eri osissa maata.

Maanviljelysväestön ja sen eri yhteiskuntaluokkien ruokakuntain keskisuuruus v. 1901 läänittäin.

L ä ä n i .	Maanviljelysväestö kaik- kiään.	Maanviljelijät.		Maanviljelystyöväki.			
		Maanomistajat.	Isompien talonsien vuokraajat.	Kaikkiaan.	Vuosipalveluksessa oleva.	Pienempien talon- sien vuokraajat.	Ilman viljelmää oleva.
Uudenmaan	4.9	7.5	5.9	3.7	4.2	4.0	2.5
Turun ja Porin	5.2	7.5	5.5	3.9	4.1	4.3	2.8
Hämeen	5.1	8.3	6.1	3.6	4.4	4.1	2.7
Viipurin	6.2	7.1	6.3	4.0	4.4	4.6	3.3
Mikkelin	4.7	7.2	5.6	3.5	4.0	4.6	2.9
Kuopion	5.0	7.9	5.6	3.5	4.1	4.6	2.9
Vaasan	5.3	7.0	5.6	3.9	3.6	4.4	2.9
Oulun	5.9	7.5	5.3	4.2	3.3	4.5	2.9
Koko maa	5.3	7.3	5.7	3.6	4.2	4.5	2.8

Tässä Luvussa esitetyt tutkimukset ovat siis antaneet seuraavat tärkeimmät tulokset:

Suomen maanviljelysväestöstä on tätä nykyä suhteellisesti vähän maanomistajia ja tämä suhde on viime vuosikymmeninä huonontunut;

maanhallintaolot ovat erityisen epäedulliset n. s. suurviljelysalueella, eli Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen lääneissä; näistä on maaomaisuus Hämeen läänissä enemmän kuin missään muualla kasaantunut harvojen käsiin;

vaikka yhteiskunnalliset olot ovatkin edullisemmat niissä kunnissa, joissa maanomistajia on suhteellisesti enimmäkseen, niin ovat taloudelliset olot päinvastoin suotuisemmat niissä kunnissa, joissa maanomistajia on suhteellisesti vähemmän; mikä johtuu siitä, että

maanviljelystörpparijärjestelmä on ollut monessa suhteessa sekä kansantaloudellisesti että yksityistaloudellisesti maallemme edullinen, vaikka se toiselta puolelta nyttemmin osoittautuu yhteiskunnallisesti monessa suhteessa epäedulliseksi;

niinkään näyttävät olot niissä kunnissa, joissa n. s. muonamiesjärjestelmä on otettu yleisemmin käytäntöön, olevan monessa suhteessa, verrattuna vastaaviin oloihin muissa kunnissa, taloudellisesti edulliset.

Tämän Luvun esitystä valaisevat edellisessä mainitun »Yhteiskuntatilastollisen Kartaston» karttalehdet N:ot 3 ja 4, joista edellinen esittää vuosipalveluksessa olevan maanviljelystyöväen ja jälkimäinen ilman viljelmää olevan vapaan maanviljelystyöväen ruokakunnat %-ssa maanviljelysväestön ruokakuntain koko luvusta kihlakunnittain.

Lähteinä tässä tutkimuksessa tehtyjä vertailuja y. m. varten on m. m. käytetty:

Aineita Suomen maanviljelys-tilastoon (Suomen virallinen tilasto III, 1. 1869). — Sarja: Katsaus Suomen taloudelliseen tilaan (Suomen virallinen tilasto II). — Sarja: Suomen (Suomenmaan) tilastollinen vuosikirja. — Tilastokomitean mietintö 1. Läänintilasto (Helsinki 1904). — *Aug. Hjelt*, Det svenska tabellverkets uppkomst, organisation och tidigare verksamhet (Helsingfors 1900). — *Edvård Gylling*, Suomen torpparilaitoksen kehityksen pääpiirteet Ruotsinvalian aikana (Helsinki 1910). — *H. Paavilainen*, Kruunutilojen verolleostosta ja sen taloudellisista vaikutuksista Suomessa (Helsinki 1906). — *O. K. Kilpi*, Maanviljelysväestön ammattijako Turun ja Porin läänissä vuosina 1815—1890 papiston väestötaulujen mukaan (Helsingissä 1906). — *O. K. Kilpi*, Maanviljelysväestön ammattijako Vaasan läänissä vuosina 1815—1890 papiston väestötaulujen mukaan (Helsingissä 1907). — *Väinö Juusela*, Maanviljelysväestön ammattijako Hämeen ja Mikkelin lääneissä vuosina 1815—1890 papiston väestötaulujen mukaan (Helsingissä 1907).

Eri kirjoituksia teoksessa: Handwörterbuch der Staatswissenschaften (Jena 1909—11). — *G. Sundbärg*, Aperçus statistiques internationaux (Stockholm 1908). — *Georg von Mayr*, Statistik und Gesellschaftslehre. II Bd. Bevölkerungsstatistik (Freiburg i. B. 1897). — Eri maitten tilastolliset vuosikirjat.

Résultats statistiques du recensement général de la population effectué le 24 Mars 1901 (Paris 1904—1907). — Statistik des Deutschen Reichs. Neue Folge. Bd. III. Die berufliche und soziale Gliederung des Deutschen Volkes nach dem Berufszählung von 1895 (Berlin 1899). — Statistik des Deutschen Reichs. Neue Folge. Berufs- und Betriebszählung von 1895 (Berlin 1899). — Sama vuodelta 1907 (Berlin 1910). — Preussische Statistik. 177. Die endgültigen Ergebnisse der Volkszählung vom 1. Dezember 1900 im preussischen Staate. I Theil (Berlin 1903). — Statistische Monatschrift. Neue Folge IX (Wien 1904). — Oesterreichische Statistik. Bd. LXVI. Berufsstatistik nach den Ergebnissen der Volkszählung v. 31. XII. 1900 (Wien 1904). — *Otto Most*, Der englische Zensus vom 1 April 1901 (Jahrbuch f. Nat. ök. u. Stat. 3 Folge. 30 Bd.). — *L. Colesco*, Population de la Roumanie (Resumé démographique présenté à la IX:e Session de l'Institut international de statistique). — Befolkningsforholdene i Danmark i det 19 aarhundrede. Udgivet af Statens statistiske Bureau (Statistisk Tabelvaerk, femte raekke, Litra A. Nr 5). — *A. Th. Kiaer*, Det norske Folks hovederhverf 1801 og 1865—1900 (Statsøkonomisk Tidsskrift 1904). — Norges officielle statistik. Folketaellingen i Kongeriget Norge 3 December 1900. 1 Hovedoversigt. 3 hefte: Beboede Huse og Husholdninger. 5 hefte: Folkemengde fordelt efter Livsstilling. (Kristiania 1904—1906) — Bidrag till Sveriges officiella statistik. Litt. A. Befolkningsstatistik. Ny Följd XLII. (Stockholm 1903—1907). — *Nils Wohlin*, Den jordbruksidkande befolkningen i Sverige 1751—1900 (Stockholm 1909).

I TAULU.

SUOMEN MAALAISKUNNISSA 1 P:NÄ SYYSKUUTA V. 1901
VAKINAISESTI ASUVA VÄESTÖ JAETTUNA PÄÄELIN-
KEINONSA MUKAAN.

POPULATION DOMICILIÉE AU 1 SEPTEMBRE 1901 DANS LES COMMUNES RURALES
DE FINLANDE, GROUPEE D'APRÈS LA PROFESSION PRINCIPALE.

1. Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901 vaki-
1. Population domiciliée au 1 septembre 1901 dans les communes

Lääni, kihlakunta ja kunta. <i>Gouvernement, bailliage et commune.</i>	Kaikkiaan <i>Nombre total</i>		Siitä sellaisia, joitten pääelinkeinona oli: —							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelin- keino. <i>Agriculture ou ses métiers secon- daires.</i>		Metsästys, ka- lastus tai po- rouhoito. <i>Chasse, pêche ou élevage des rennes.</i>		Teollisuus. <i>Industrie.</i>		Kulkuneuvot. <i>Communica- tions.</i>	
	<i>ruokakun- tia. des ménage- s.</i>	<i>viestä. de la popula- tion.</i>	<i>Ruokakun- tia. Ménages.</i>	<i>Viestä. Population.</i>	<i>Ruokakun- tia. Ménages.</i>	<i>Viestä. Population.</i>	<i>Ruokakun- tia. Ménages.</i>	<i>Viestä. Population.</i>	<i>Ruokakun- tia. Ménages.</i>	<i>Viestä. Population.</i>
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Uudenmaan lääni.										
<i>1. Raaseperi.</i>										
1 Bromarf	955	4,151	548	2,510	10	42	234	976	64	271
2 Tenala	976	4,242	551	2,837	2	5	144	640	45	143
3 Tammisaaren m.	400	1,729	159	787	47	242	38	179	56	230
4 Pohja	1,292	4,914	454	2,155	4	23	535	2,057	27	102
5 Karja ja Mustio	735	3,056	350	1,872	—	—	96	410	34	107
6 Snappertuna	573	2,401	314	1,641	22	111	42	178	34	113
7 Ingå	1,010	3,897	421	2,232	39	180	115	421	77	213
8 Degerby	322	1,513	188	1,013	32	167	34	148	7	16
9 Karjalohja	451	1,937	277	1,410	—	—	48	189	1	1
10 Sammatti	221	899	135	667	—	—	27	89	—	—
Yhteensä	6,935	28,739	3,397	17,124	156	770	1,313	5,287	345	1,196
%	—	100	—	59.6	—	2.7	—	18.4	—	4.2
<i>2. Lohja.</i>										
1 Nummi	733	3,092	419	2,188	—	—	75	312	3	5
2 Pusula	783	3,363	465	2,398	—	—	77	344	—	—
3 Pyhäjärvi	922	4,123	476	2,437	—	—	334	1,382	3	13
4 Vihti	1,767	7,590	1,014	5,355	1	1	197	712	24	90
5 Lohja	1,408	6,218	735	3,707	—	—	347	1,497	17	71
6 Siuntio	959	4,162	623	3,094	8	47	105	451	6	34
7 Kirkkonummi	1,341	5,800	753	3,856	61	267	229	818	30	115
8 Espoo	1,346	5,520	808	3,818	27	135	136	521	9	45
Yhteensä	9,319	39,868	5,293	26,853	97	450	1,500	6,037	92	373
%	—	100	—	67.4	—	1.1	—	15.1	—	0.9
<i>3. Helsinki.</i>										
1 Helsingin m.	3,862	14,244	1,347	6,037	15	48	1,372	4,502	95	348
2 Nurmijärvi	2,033	9,016	1,144	5,706	2	9	409	1,659	102	409
3 Tuusula	1,326	5,969	600	3,248	—	—	336	1,316	90	305
4 Sipoo	1,534	6,615	874	4,447	61	249	273	887	51	243
5 Porneesi	559	2,369	339	1,643	—	—	50	194	1	3
6 Mäntsälä	1,668	8,097	1,197	6,543	—	—	207	844	2	4

naisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.
rurales de Finlande, groupée d'après la profession principale.

Ménages, dont la profession principale était:										Väkiluku henkikirjojen mukaan 19 1/2 01.		Population d'après les listes d'impôts 19 1/2 01.		Asukkain km ² alalla. Densité au km ² .	
Kauppa. Commerce.		Julkinen virka tai vapaa am- matti. Services publics ou professions libérales.		Eläke tai pääh- oma. Retraite ou rentes.		Muu elinkeino. Autres profes- sions.		Tuntematon tai ilman va- kainaista elin- keinoa. Inconnue ou non déter- minée.		Eroitus tämän tiedustelun ja henki- kirjoissa ilmoitetun väkiluvun välillä. Différence entre la population d'après les listes d'impôts et d'après cette enquête.					
Ruokakunta. Ménages.	Väestö. Population.	Ruokakunta. Ménages.	Väestö. Population.	Ruokakunta. Ménages.	Väestö. Population.	Ruokakunta. Ménages.	Väestö. Population.	Ruokakunta. Ménages.	Väestö. Population.						
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24			
16	54	12	32	18	75	5	18	48	173	3,713	+	438	19.4	1	
6	28	9	39	48	104	—	—	171	446	4,338	—	96	13.3	2	
2	9	7	22	24	68	—	—	67	192	1,850	—	121	14.0	3	
5	25	22	72	31	51	2	2	212	427	4,987	—	73	21.7	4	
9	55	11	39	42	88	2	8	191	477	3,247	—	191	16.0	5	
5	17	6	20	28	65	—	—	122	256	2,556	—	155	14.7	6	
15	63	21	67	36	78	—	—	286	643	3,864	+	33	15.5	7	
6	24	8	19	29	76	—	—	18	50	1,533	—	20	18.4	8	
5	20	7	34	32	83	—	—	81	200	2,014	—	77	16.1	9	
4	13	6	26	18	37	—	—	31	67	944	—	45	14.6	10	
73	308	109	370	306	725	9	28	1,227	2,931	29,046	—	307	16.4		
—	1.1	—	1.3	—	2.5	—	0.1	—	10.1	—	—	—	—		
9	37	15	50	49	135	—	—	163	365	3,298	—	206	15.3	1	
17	63	10	35	84	202	1	2	129	319	3,598	—	235	12.3	2	
9	39	11	39	19	46	—	—	70	167	4,351	—	228	17.4	3	
24	96	29	125	75	185	4	12	399	1,014	7,549	+	41	14.6	4	
17	70	30	89	84	232	5	20	233	532	6,337	—	119	24.0	5	
15	61	18	70	50	132	2	8	132	265	4,181	—	19	16.1	6	
25	96	28	122	91	202	1	2	123	322	6,378	—	578	16.3	7	
15	79	27	76	69	181	1	3	254	662	5,888	—	368	18.1	8	
131	541	168	606	521	1,315	14	47	1,503	3,646	41,580	—	1,712	16.5		
—	1.4	—	1.5	—	3.3	—	0.1	—	9.2	—	—	—	—		
94	420	122	462	114	336	8	21	695	2,070	14,621	—	377	37.6	1	
38	155	35	197	113	287	4	17	186	577	9,060	—	44	15.5	2	
25	102	36	137	48	115	3	12	188	734	6,345	—	376	21.0	3	
20	85	14	40	108	278	—	—	133	386	6,629	—	14	18.7	4	
12	67	8	47	41	114	—	—	108	301	2,433	—	64	16.1	5	
23	111	22	88	94	273	—	—	123	234	7,993	+	104	14.1	6	

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia.							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
			Ruokakuntia.	Väestöä.	Ruokakuntia.	Väestöä.	Ruokakuntia.	Väestöä.	Ruokakuntia.	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
7 Pukkila	549	2,166	285	1,425	—	—	50	212	1	4
8 Askola	797	2,984	435	2,009	—	—	199	554	3	8
9 Porvoon m.	3,351	13,670	1,761	8,042	128	547	781	3,001	159	682
Yhteensä	15,679	65,130	7,982	39,100	206	853	3,677	13,169	504	2,006
%	—	100	—	60.0	—	1.3	—	20.2	—	3.1
<i>4. Pernaja.</i>										
1 Pernaja	1,654	6,924	682	3,723	15	106	431	1,599	113	368
2 Liljendal	365	1,578	181	1,025	—	—	33	133	3	7
3 Myrskylä	666	2,612	359	1,857	—	—	59	205	1	1
4 Orimattila	2,332	9,094	1,614	6,989	—	—	214	876	13	34
5 Iitti	2,710	10,869	1,336	6,140	5	21	1,075	3,896	33	124
6 Jaala	756	2,928	410	1,960	—	—	194	626	6	12
7 Artjärvi	704	2,723	411	1,901	—	—	115	430	1	2
8 Lapträsk	1,097	4,700	634	3,249	—	—	129	505	7	16
9 Elimäki	1,306	5,599	728	3,926	—	—	107	489	13	53
10 Anjala	513	2,362	251	1,422	—	—	89	383	2	9
11 Ruotsinpyhtää	929	3,734	405	1,972	30	129	270	1,044	18	82
Yhteensä	13,032	53,123	7,011	34,164	50	256	2,716	10,186	210	708
%	—	100	—	64.3	—	0.5	—	19.2	—	1.3
Koko lääni	44,965	186,860	23,683	117,241	509	2,329	9,206	34,679	1,151	4,283
%	—	100	—	62.7	—	1.2	—	18.6	—	2.3
Turun ja Porin lääni.										
<i>1. Ahvenanmaa.</i>										
1 Eckerö	264	1,110	89	459	35	151	18	68	34	157
2 Hammarland	365	1,487	173	827	11	49	50	161	45	219
3 Jomala	537	2,482	278	1,449	9	41	129	525	62	277
4 Finström	501	2,051	273	1,365	1	5	41	141	49	201
5 Geta	212	871	79	430	26	93	10	37	14	70
6 Saltvik	511	2,336	319	1,607	43	207	71	283	15	81
7 Sund	376	1,504	170	887	1	6	32	105	29	139
8 Vårdö	213	967	46	249	27	129	6	15	79	382
9 Lumparland	115	505	38	188	—	—	12	44	42	209
10 Lemland	356	1,503	142	657	42	178	20	76	76	398

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Vakiuku henkiryöjen mukaan 19 1/2 01.	Eroitus tunnin tiedusteluun ja henkiryöissä ilmoitettua vakivun vaihtia.	Asukkaita km ² alalla.		
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa am- matti.		Eläke tai päi- oma.		Muuelinkeino.		Tuntematon tai ilman va- kainaista elin- keinoa.						
Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.					
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
7	26	8	29	36	79	—	—	162	391	2,189	—	23	14.8	7
5	22	13	52	83	178	1	2	58	159	3,104	—	120	14.5	8
22	83	44	142	115	280	8	37	333	856	13,919	—	249	21.5	9
246	1,071	302	1,194	752	1,940	24	89	1,986	5,708	66,293	—	1,163	19.7	
—	1.7	—	1.8	—	3.0	—	0.1	—	8.8	—	—	—	—	
12	46	26	74	36	98	3	9	336	901	7,000	—	76	15.3	1
3	15	8	25	15	31	—	—	122	342	1,648	—	70	14.4	2
9	28	7	25	45	109	1	2	185	385	2,681	—	69	13.0	3
29	107	36	112	106	204	—	—	320	772	9,427	—	333	15.1	4
19	93	34	117	107	197	2	4	99	277	11,511	—	642	15.8	5
7	21	9	23	32	82	1	1	97	203	3,372	—	444	8.1	6
6	31	7	24	48	87	3	13	113	235	2,894	—	171	15.2	7
16	70	18	74	57	121	1	4	235	661	4,995	—	295	14.2	8
10	46	19	75	49	103	2	9	378	898	5,948	—	349	15.2	9
6	26	11	29	16	31	—	—	138	462	2,610	—	248	15.9	10
11	44	14	40	48	95	—	—	133	328	3,871	—	137	13.4	11
128	527	189	618	559	1,158	13	42	2,156	5,464	55,957	—	2,834	14.3	
—	1.0	—	1.2	—	2.2	—	0.1	—	10.2	—	—	—	—	
578	2,447	768	2,788	2,138	5,138	60	206	6,872	17,749	192,876	—	6,016	16.7	
—	1.3	—	1.6	—	2.7	—	0.1	—	9.5	—	—	—	—	
4	13	13	46	24	55	—	—	47	161	1,235	—	125	10.4	1
2	7	7	31	15	41	1	2	61	150	1,831	—	344	11.3	2
1	2	11	55	16	31	—	—	31	102	2,898	—	416	16.9	3
6	30	13	43	19	37	2	3	97	226	2,274	—	223	17.8	4
2	16	4	9	8	16	—	—	69	200	1,064	—	193	10.8	5
7	20	7	19	6	13	1	5	42	101	2,464	—	128	16.9	6
2	4	14	44	6	22	3	7	119	290	1,861	—	357	14.5	7
2	20	4	9	14	60	1	6	34	97	1,124	—	157	9.5	8
1	6	4	17	5	11	—	—	13	30	549	—	44	16.0	9
3	7	6	18	21	46	—	—	46	125	1,750	—	245	15.3	10

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä. syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia,							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsätystys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
			Ruoka-kunhia.	Viestöä.	Ruoka-kunhia.	Viestöä.	Ruoka-kunhia.	Viestöä.	Ruoka-kunhia.	Viestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
11 Föglö	262	1,131	84	491	31	124	15	68	41	154
12 Kökar	107	743	—	—	90	649	8	43	3	19
13 Sottunga	70	383	22	164	16	79	4	14	17	93
14 Kumlinge	187	941	75	522	54	223	14	53	13	61
15 Brändö	206	1,141	94	682	77	336	3	15	14	55
Yhteensä	4,282	19,157	1,882	9,977	463	2,270	433	1,648	533	2,515
%	—	100	—	52.1	—	11.8	—	8.6	—	13.1
<i>2. Vehmaa.</i>										
1 Iniö	172	728	45	253	64	277	12	47	17	72
2 Velkua	90	403	18	127	47	153	5	20	12	40
3 Taivassalo	653	2,576	274	1,420	56	200	86	301	21	69
4 Kustavi	663	2,227	182	953	81	260	46	175	149	435
5 Lokalahti	476	1,657	203	978	26	112	23	92	67	119
6 Vehmaa	804	3,128	429	2,215	4	14	66	240	4	6
7 Uusikirkko	1,093	4,536	490	2,744	26	119	109	387	34	94
8 Uudenkaupungin m.	139	575	49	259	22	105	22	71	20	65
9 Pyhämaan Rohdainen	567	2,456	213	1,255	30	126	49	204	37	151
10 Pyhämaan Luoto	295	1,200	78	468	52	225	14	49	56	191
11 Laitila	1,801	7,608	1,000	5,152	—	—	235	937	15	45
Yhteensä	6,762	27,094	2,981	15,824	408	1,591	667	2,523	432	1,287
%	—	100	—	58.4	—	5.9	—	9.3	—	4.7
<i>3. Mynämäki.</i>										
1 Karjala	238	922	104	574	—	—	31	111	—	—
2 Mynämäki	1,105	4,318	541	2,788	3	4	268	765	2	11
3 Mietoinen	403	1,639	220	1,169	1	4	45	130	2	7
4 Lemu	185	757	105	532	2	4	29	104	—	—
5 Askainen	312	1,182	122	675	—	—	30	91	1	2
6 Merimasku	257	983	144	644	8	23	41	117	7	26
7 Rymättylä	705	2,575	341	1,652	1	6	32	103	100	152
8 Houtskär	443	1,780	197	960	94	353	20	61	57	224
9 Korpo	584	2,357	153	848	79	329	54	165	133	550
10 Nauvo	984	3,317	268	1,289	74	306	61	208	197	519
Yhteensä	5,216	19,830	2,195	11,131	262	1,029	611	1,855	499	1,491
%	—	100	—	56.1	—	5.2	—	9.4	—	7.5

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Vakinuku henkikirjojen mukaan 19 1/2 01.	Eroitus tuntiin tiedostelan ja henkikirjoissa ilmoitetun vakinaivan vähiin.	Asukkaita km ² alalla.		
Kanppa..		Julkinen virka tai vapaa am- matti.		Eläke tai pää- oma.		Muu elinkeino.		Tuntematon tai ilman va- kainaista elin- keinoa.						
Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.					
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
3	8	13	53	8	19	—	—	67	214	1,588	—	457	9.6	11
1	4	4	27	—	—	—	—	1	1	774	—	31	12.3	12
—	—	—	—	1	5	—	—	10	28	402	—	19	18.0	13
—	—	7	13	2	5	—	—	22	64	973	—	32	11.2	14
1	5	5	25	2	3	—	—	10	20	1,225	—	84	12.4	15
35	142	112	409	147	364	8	23	669	1,809	22,012	—	2,855	13.5	
—	0.8	—	2.1	—	1.9	—	0.1	—	9.5	—	—	—	—	
1	11	4	19	6	11	1	1	22	37	773	—	45	12.9	1
1	4	1	3	14	55	—	—	1	1	534	—	131	12.3	2
10	47	15	62	99	232	3	7	89	238	2,815	—	239	20.0	3
8	17	8	16	43	83	—	—	146	288	2,399	—	172	14.3	4
7	18	7	27	42	101	—	—	101	210	1,760	—	103	18.9	5
12	55	9	47	94	208	2	7	184	336	3,324	—	196	17.0	6
8	41	13	69	120	313	—	—	293	769	4,943	—	407	16.7	7
—	—	—	—	9	24	—	—	17	51	575	—	—	15.7	8
8	33	3	20	48	108	2	9	177	550	2,576	—	120	18.8	9
2	5	3	19	21	49	—	—	69	194	1,247	—	47	19.8	10
19	108	14	59	115	287	—	—	403	1,020	8,055	—	447	14.3	11
76	339	77	341	611	1,471	8	24	1,502	3,694	29,001	—	1,907	16.2	
—	1.3	—	1.3	—	5.4	—	0.1	—	13.6	—	—	—	—	
1	4	4	21	43	106	—	—	55	106	992	—	70	12.8	1
17	89	13	50	140	340	2	7	119	264	4,408	—	90	13.4	2
6	23	5	27	46	121	—	—	78	158	1,752	—	113	12.1	3
2	11	4	18	27	54	2	3	14	31	789	—	32	21.0	4
3	14	7	16	22	45	1	1	126	338	1,253	—	71	20.8	5
2	8	6	17	24	70	1	1	24	77	1,013	—	30	21.7	6
4	16	9	49	68	197	—	—	150	400	2,623	—	48	18.2	7
4	22	9	28	47	104	—	—	15	28	1,895	—	115	17.9	8
7	27	14	53	73	174	1	3	70	208	2,514	—	157	14.6	9
7	27	25	97	75	161	5	22	272	688	3,452	—	135	14.4	10
53	241	96	376	565	1,372	12	37	923	2,298	20,691	—	861	15.3	
—	1.2	—	1.9	—	6.9	—	0.2	—	11.6	—	—	—	—	

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia,							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
4. Piikkiö.										
1 Parainen	2,174	7,107	570	2,845	10	46	423	1,217	593	1,381
2 Kakskerta	143	556	77	365	3	12	13	50	2	9
3 Kaarina	1,625	5,748	290	1,344	2	2	605	2,188	49	174
4 Piikkiö	507	2,158	278	1,478	3	10	65	264	16	43
5 Kuusluoto	135	427	92	323	1	2	13	30	2	6
6 Paimio	1,081	4,275	637	3,029	1	2	75	272	10	34
7 Sauvo	635	2,725	411	2,059	—	—	105	335	2	5
8 Karuna	428	1,602	202	1,004	3	7	26	95	8	19
Yhteensä	6,728	24,598	2,557	12,447	23	81	1,325	4,451	682	1,671
%	—	100	—	50.6	—	0.3	—	18.1	—	6.8
5. Halikko.										
1 Kemiö	1,516	5,650	724	3,508	—	—	108	399	146	403
2 Dragsfjärd	984	4,141	226	1,080	5	16	561	2,505	18	65
3 Vestanfjärd	407	1,574	170	808	6	20	53	201	53	233
4 Hiittinen	462	1,613	63	312	120	520	91	241	46	176
5 Finby	366	1,593	155	817	—	—	44	201	19	77
6 Perniö ja Yliskylä	1,652	6,722	917	4,370	—	—	339	1,335	27	92
7 Kisko	643	2,682	425	2,081	—	—	94	306	1	5
8 Suomusjärvi	394	1,658	235	1,216	—	—	79	251	1	5
9 Kiikala	562	2,527	356	1,882	—	—	70	275	1	1
10 Pertteli	579	2,325	366	1,767	—	—	44	142	—	—
11 Kuusjoki	407	1,858	293	1,477	—	—	70	252	—	—
12 Muurla	337	1,373	189	1,004	1	2	57	178	—	—
13 Uskela	790	2,910	287	1,544	2	7	164	519	23	84
14 Angelniemi	221	985	117	658	—	—	20	66	8	26
15 Halikko	1,383	5,439	707	3,648	1	3	109	419	19	50
Yhteensä	10,703	43,050	5,230	26,172	135	568	1,903	7,290	362	1,217
%	—	100	—	60.8	—	1.3	—	16.9	—	2.8
6. Masku.										
1 Marttila ja Karinainen	920	3,921	563	2,806	—	—	148	534	6	34
2 Koski	658	3,027	450	2,341	—	—	100	381	—	—
3 Euran kappeli	343	1,499	196	1,063	—	—	20	94	—	—
4 Prunkkala	244	1,117	120	636	—	—	26	94	3	11

1) Tähän on luettu Salon kauppala.

vakinaisesti-asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Yhteinen henkivakuutus vuonna 19 1/2 01.	Eroos tämän tiedustelun ja henkivakuutuksen ilmoitetun vähitöiden vuoksi.	Asukkaiden km ² alalla.		
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa am- matti.		Eläke tai pää- oma.		Muu elinkeino.		Tuntematon tai ilman va- kainaista elin- keinoa.						
Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	22	23	24		
20	69	26	91	116	269	3	4	413	1,185	7,413	—	306	27.9	1
—	—	3	19	11	31	—	—	34	70	602	—	46	17.8	2
28	97	25	88	33	69	7	28	586	1,758	5,410	+	338	81.7	3
3	13	9	33	45	114	1	1	87	202	2,283	—	125	23.9	4
—	—	5	19	6	13	1	2	15	32	435	—	8	23.6	5
11	42	17	95	65	147	—	—	265	654	4,190	+	85	18.7	6
4	11	9	42	69	185	2	10	33	78	3,110	—	385	15.5	7
5	19	7	26	43	124	—	—	134	308	1,643	—	41	19.3	8
71	251	101	413	388	952	14	45	1,567	4,287	25,086	—	488	25.8	9
—	1.0	—	1.7	—	3.9	—	0.2	—	17.4	—	—	—	—	10
13	64	19	77	89	211	1	3	416	985	5,955	—	305	17.5	1
7	42	16	48	33	57	—	—	118	328	4,004	+	187	35.8	2
2	5	6	13	21	53	1	4	95	237	1,601	—	27	17.0	3
2	6	7	24	37	74	—	—	96	260	1,773	—	160	13.2	4
4	20	8	32	20	73	—	—	116	373	1,672	—	79	19.5	5
19	95	25	103	143	311	8	21	174	395	7,019	—	297	17.7	6
7	32	11	38	43	84	2	4	60	132	2,779	—	97	11.6	7
6	11	6	28	26	55	1	2	40	90	1,682	—	24	10.5	8
7	35	6	39	47	109	—	—	75	186	2,900	—	373	10.4	9
7	28	9	40	22	75	1	2	130	271	2,420	—	95	15.8	10
3	19	6	24	29	74	2	2	4	10	1,999	—	141	14.8	11
7	20	3	8	38	82	3	6	39	73	1,419	—	46	17.9	12
7	31	13	47	64	141	7	8	223	529	3,674	—	764	21.3	13
1	8	6	21	4	11	—	—	65	195	1,021	—	36	15.2	14
9	26	22	75	60	154	4	12	452	1,052	5,798	—	359	18.1	15
101	442	163	617	676	1,564	30	64	2,103	5,116	45,716	—	2,666	16.6	16
—	1.0	—	1.4	—	3.7	—	0.2	—	11.9	—	—	—	—	17
10	56	17	79	88	223	—	—	88	189	4,019	—	98	14.2	1
7	43	9	47	61	168	2	4	29	43	3,160	—	133	16.0	2
3	17	5	13	31	82	3	9	85	221	1,663	—	164	16.3	3
2	14	9	43	22	65	—	—	62	254	1,225	—	108	16.5	4

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia,							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsätystys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
5 Lieto	909	3,878	501	2,708	—	—	241	730	10	38
6 Rantämäki	1,950	7,668	271	1,435	2	4	634	2,534	74	291
7 Paattinen	199	844	115	627	—	—	29	79	—	—
8 Raisio	416	1,764	222	1,087	2	9	69	307	—	—
9 Naantalın m.	186	823	128	664	—	—	18	52	1	3
10 Rusko	165	659	85	444	1	5	16	60	—	—
11 Masku	332	1,412	187	1,030	3	11	28	110	1	5
12 Vahtoo	179	809	102	581	—	—	12	29	1	9
13 Nousiainen	716	3,046	419	2,197	—	—	134	423	5	16
14 Pöytyä	1,136	4,530	607	2,908	—	—	117	429	13	52
15 Oripää	364	1,487	177	986	—	—	45	141	1	5
16 Yläne	652	2,727	428	2,071	—	—	71	273	1	2
Yhteensä	9,369	39,211	4,571	23,584	8	29	1,711	6,270	116	466
%	—	100	—	60.1	—	0.1	—	16.0	—	1.2
<i>7. Ulvila.</i>										
1 Honkilahti	357	1,619	194	1,075	—	—	100	353	1	3
2 Hinnerjoki	351	1,555	170	940	—	—	65	265	1	8
3 Eura	702	2,840	278	1,529	—	—	51	223	1	2
4 Kiukainen	775	3,774	515	2,915	—	—	80	352	6	23
5 Lappi	779	3,261	356	1,975	—	—	77	316	4	13
6 Rauman m.	832	3,562	360	2,018	11	53	54	217	32	122
7 Eurajoki	1,308	5,315	706	3,384	39	180	357	1,242	26	79
8 Luvia	718	2,711	265	1,316	35	180	244	771	62	164
9 Porin m.	1,355	5,798	462	2,475	47	251	475	1,905	43	199
10 Ulvila	1,588	6,490	527	2,647	1	2	433	1,733	48	201
11 Nakkila	952	4,016	555	2,843	—	—	52	244	9	27
12 Kullaa	551	2,538	324	1,743	—	—	51	228	—	—
13 Noormarkku	883	3,664	331	1,894	2	4	112	464	2	8
14 Pomarkku	782	3,933	304	2,531	—	—	77	333	—	—
15 Ahlainen	815	3,689	292	1,678	120	487	68	289	12	69
16 Merikarvia	1,616	6,604	553	2,722	187	854	496	1,894	68	271
17 Siikainen	918	3,962	456	2,464	14	44	219	798	8	34
Yhteensä	15,282	65,331	6,738	36,149	456	2,055	3,011	11,627	323	1,223
%	—	100	—	55.3	—	3.1	—	17.8	—	1.9

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Väkiväestö henkirikojen mukaan 19 1/2 01.	Ei oteta tunti- ja kirkko- ja henkirikojen väestön vähä.	Asukkaiden km ² alalla.		
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa ammatti.		Eläke tai pääoma.		Muu elinkeino.		Tuntimaton tai ilman vakinaista elinkeinoa.						
Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.					
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
15	72	17	84	90	194	—	—	32	52	4,133	—	255	18.1	5
30	184	31	127	38	78	10	67	851	2,948	7,513	+	155	76.8	6
2	8	5	18	19	42	—	—	29	70	833	+	11	13.5	7
5	15	9	34	19	39	—	—	90	273	1,844	—	80	27.1	8
—	—	2	14	12	29	—	—	25	61	918	—	95	16.6	9
1	2	2	15	3	7	1	1	56	125	683	—	24	14.0	10
1	4	6	28	48	109	—	—	58	115	1,547	—	135	16.8	11
1	8	4	17	15	38	—	—	44	127	840	—	31	9.9	12
6	26	10	67	104	236	—	—	38	81	3,100	—	54	15.6	13
12	47	25	96	83	213	3	9	276	776	4,920	—	390	13.5	14
4	18	5	22	30	66	1	3	101	246	1,537	—	50	14.0	15
6	24	15	55	38	81	2	3	91	218	2,820	—	93	8.1	16
114	538	171	759	701	1,670	22	96	1,955	5,799	40,755	—	1,544	17.0	
—	1.4	—	1.9	—	4.2	—	0.2	—	14.9	—	—	—	—	
4	21	2	11	21	43	—	—	35	113	1,613	+	6	13.8	1
5	17	7	38	33	83	—	—	70	204	1,773	—	218	14.4	2
6	31	16	72	35	72	—	—	315	911	2,908	—	68	14.5	3
9	34	10	45	36	80	—	—	119	325	3,796	—	22	22.2	4
8	54	11	38	72	175	—	—	251	690	3,392	—	131	16.1	5
5	26	3	5	52	148	—	—	315	973	3,649	—	87	15.7	6
12	57	16	58	46	114	2	4	104	197	5,477	—	162	16.3	7
7	27	11	49	20	39	4	8	70	157	2,802	—	91	17.7	8
13	61	8	30	25	51	2	3	280	823	5,794	+	4	26.9	9
16	63	13	68	26	58	4	19	520	1,699	6,070	+	420	39.0	10
6	22	10	38	10	15	—	—	310	827	4,213	—	197	22.8	11
5	24	5	25	12	23	1	4	153	491	2,610	—	72	9.4	12
11	54	8	38	44	94	2	7	371	1,101	3,943	—	279	12.2	13
8	38	4	19	80	235	—	—	219	777	4,210	—	277	13.7	14
10	44	10	29	24	62	—	—	270	1,031	4,086	—	397	20.0	15
41	153	21	91	96	219	20	44	134	356	7,032	—	428	15.8	16
11	59	9	38	88	181	11	24	102	320	4,334	—	372	9.3	17
177	785	164	692	720	1,692	46	113	3,647	10,995	67,702	—	2,371	16.6	
—	1.2	—	1.1	—	2.6	—	0.2	—	16.8	—	—	—	—	

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia.							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	Ruoka-kuntia.	Yhteistä.	Ruoka-kuntia.	Yhteistä.	Ruoka-kuntia.	Yhteistä.	Ruoka-kuntia.	Yhteistä.	Ruoka-kuntia.	Yhteistä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
8. Ikalinen.										
1 Kankaanpää	1,579	7,325	889	5,031	—	—	118	466	1	1
2 Hongonjoki	617	2,737	485	2,369	—	—	38	133	—	—
3 Karvia	671	3,318	477	2,674	—	—	46	212	—	—
4 Parkano	1,365	6,409	759	4,431	—	—	57	234	2	5
5 Jämijärvi	683	3,071	453	2,431	—	—	38	155	—	—
6 Ikalinen	2,409	10,780	1,238	6,897	1	3	142	640	—	—
7 Viljakkala	596	2,499	318	1,747	—	—	42	169	—	—
8 Hämeenkyrö	1,615	7,516	912	4,952	1	6	229	1,036	5	26
Yhteensä	9,535	43,655	5,531	30,532	2	9	710	3,045	8	32
%	—	100	—	69.9	—	—	—	7.0	—	0.1
9. Tyrvää.										
1 Lavia	1,094	5,135	600	3,432	—	—	64	317	—	—
2 Suodenniemi	570	2,705	308	1,937	—	—	140	453	—	—
3 Mouhijärvi	951	4,065	643	3,146	—	—	110	433	3	10
4 Suoniemi	427	1,782	191	1,082	—	—	102	379	5	16
5 Karcku	875	3,635	495	2,497	3	11	82	335	12	44
6 Tyrvää	1,920	8,112	1,040	5,392	6	36	349	1,309	13	60
7 Kiikka	839	3,580	471	2,487	7	32	141	490	11	39
8 Kiikoinen	517	2,358	323	1,760	4	14	74	298	1	3
Yhteensä	7,193	31,372	4,080	21,733	20	93	1,062	4,014	45	172
%	—	100	—	69.3	—	0.3	—	12.8	—	0.5
10. Loimaa.										
1 Kauvatsa	578	2,574	345	1,773	8	32	129	501	12	37
2 Harjavalta	394	1,637	196	986	—	—	29	141	3	10
3 Kokemäki	1,472	6,362	961	4,628	—	—	329	1,097	19	99
4 Huittinen	2,258	9,456	1,178	6,015	6	27	400	1,380	6	26
5 Köyliö	714	3,217	476	2,439	2	13	80	332	2	11
6 Säkö	534	2,266	309	1,607	33	129	75	265	2	4
7 Vampula	599	2,492	427	1,972	—	—	84	302	1	3
8 Punkalaidun	1,494	5,935	951	4,437	—	—	158	545	4	10
9 Alastaro	965	4,189	548	2,880	—	—	129	442	3	10

1) Tähän on luettu Ikalisten kauppa.

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:

Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa am- matti.		Eläke tai pää- oma.		Muuelinkeino.		Tuntematon tai ilman va- kainaista elin- keinoa.		Vakuutus henkivirtojen mukaan 19 1/2 01.	Eroitus tammikuun tiedustelun ja henkivirtojensa ilmoituksen välillä.	Asukkaista km ² alalla.		
Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.					
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
17	78	22	106	208	548	5	14	319	1,081	8,131	—	806	10.3	1
3	9	9	62	77	157	—	—	5	7	2,993	—	256	8.9	2
4	28	7	45	118	311	1	1	18	47	3,700	—	332	7.6	3
8	32	39	267	184	479	1	2	315	959	6,678	—	269	5.8	4
7	31	6	19	112	271	—	—	67	164	3,191	—	120	15.8	5
22	71	29	129	285	886	4	17	688	2,137	1) 11,137	—	357	12.7	6
6	34	9	34	76	167	1	3	144	345	2,601	—	102	12.3	7
15	65	21	92	111	296	1	3	320	1,040	8,127	—	611	15.4	8
82	348	142	754	1,171	3,115	13	40	1,876	5,780	46,558	—	2,903	10.1	
—	0.8	—	1.7	—	7.1	—	0.1	—	13.3	—	—	—	—	
11	52	16	79	91	251	—	—	312	1,004	5,281	—	146	15.8	1
3	10	4	22	29	56	—	—	86	227	2,793	—	88	13.6	2
15	52	19	104	83	156	1	1	77	163	4,296	—	231	15.6	3
3	12	7	27	26	39	—	—	93	227	1,847	—	65	19.7	4
9	37	15	57	97	234	—	—	162	420	3,522	+	113	20.5	5
17	103	33	137	187	402	3	6	263	667	8,178	—	66	19.1	6
15	75	8	65	58	104	2	4	126	284	3,684	—	104	19.9	7
11	55	5	20	47	109	2	4	50	95	2,393	—	35	19.9	8
84	396	107	511	618	1,351	8	15	1,169	3,087	31,994	—	622	17.7	
—	1.3	—	1.6	—	4.3	—	—	—	9.9	—	—	—	—	
10	41	9	38	26	72	1	1	38	79	2,528	+	46	17.1	1
5	26	9	38	10	22	—	—	142	414	1,776	—	139	18.5	2
11	57	15	61	63	164	1	3	73	253	7,147	—	785	18.7	3
29	128	36	151	148	312	1	1	454	1,416	9,472	—	16	19.2	4
10	45	11	54	35	73	2	8	96	242	3,382	—	165	13.1	5
11	34	10	28	40	81	1	2	53	116	2,325	—	59	14.5	6
10	45	10	37	48	87	—	—	19	46	2,741	—	249	17.6	7
24	93	16	90	116	265	8	16	217	479	5,981	—	46	17.4	8
11	55	10	43	54	113	2	3	208	643	4,358	—	169	15.3	9

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia.							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	Ruoka-kunth.	Viestit.	Ruoka-kunth.	Viestit.	Ruoka-kunth.	Viestit.	Ruoka-kunth.	Viestit.	Ruoka-kunth.	Viestit.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
10 Metsämaa	273	1,295	170	970	—	—	29	123	—	—
11 Loimaa ynnä osa Ypäjää	2,224	9,907	1,220	6,534	—	—	350	1,391	40	153
Yhteensä	11,505	49,330	6,781	34,241	49	201	1,792	6,519	92	363
%	—	100	—	69.4	—	0.4	—	13.2	—	0.7
Koko lääni	86,575	362,628	42,546	221,790	1,826	7,926	13,225	49,242	3,092	10,437
%	—	100	—	61.2	—	2.2	—	13.6	—	2.9
Hämeen lääni.										
<i>1. Tammela.</i>										
1 Somero	1,607	7,349	1,070	5,752	1	1	87	368	1	3
2 Somerniemi	438	1,757	237	1,175	—	—	30	114	—	—
3 Tammela	3,863	13,821	1,438	7,020	3	17	1,715	4,838	49	215
4 Jokioinen	790	3,691	444	2,521	—	—	141	592	4	13
5 Ypäjä	415	1,905	288	1,512	—	—	49	183	1	3
6 Humppila	466	2,156	289	1,508	—	—	69	292	16	81
7 Urjala	2,340	9,727	1,584	7,336	—	—	280	1,147	19	78
8 Kylmäkoski	328	1,599	236	1,232	—	—	30	145	3	18
9 Akaa	732	3,351	251	1,405	—	—	251	1,110	74	321
10 Kalvola	815	3,770	451	2,502	—	—	153	644	17	76
11 Sääksmäki	1,553	6,156	814	3,508	2	5	483	1,936	7	35
Yhteensä	13,347	55,282	7,102	35,471	6	23	3,288	11,369	191	843
%	—	100	—	64.2	—	—	—	20.6	—	1.5
<i>2. Pirkkala.</i>										
1 Pälkäne	968	3,866	481	2,414	1	3	106	429	4	10
2 Lempäälä	1,178	5,031	543	2,903	31	128	316	1,231	10	53
3 Vesilahti	1,566	6,505	891	4,529	26	89	226	807	17	59
4 Tottijärvi	244	1,151	184	957	—	—	15	60	—	—
5 Pirkkala	1,622	7,210	357	1,984	3	15	455	1,779	34	136
6 Ylöjärvi	642	2,769	386	1,951	—	—	74	300	1	4
7 Messukylä	790	3,520	318	1,707	7	20	249	982	47	206
8 Kangasala	1,274	5,779	690	3,788	7	23	196	780	30	132
9 Sahalahti	369	1,680	159	1,020	1	3	36	143	—	—
Yhteensä	8,653	37,511	4,009	21,253	76	281	1,673	6,511	143	600
%	—	100	—	56.7	—	0.7	—	17.4	—	1.6

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Väkiluku henkikirjojen mukaan 19 1/1 01.	Ehdot tämän tiedustelun ja henkikirjoissa ilmoitetun väkiluvun välillä.	Asukkaita km ² alalla.		
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa ammatti.		Eläke tai pää-öma.		Muuelinkeino.		Tuntematon tai ilman vakinaista elinkeinoa.						
Raoka-kuntia.	Viestöä.	Raoka-kuntia.	Viestöä.	Raoka-kuntia.	Viestöä.	Raoka-kuntia.	Viestöä.	Raoka-kuntia.	Viestöä.	22.	23.	24.		
4	5	5	19	13	28	—	—	52	150	1,339	—	44	14.1	10
45	187	29	114	139	346	11	26	390	1,156	10,429	—	522	19.3	11
170	716	160	673	692	1,563	27	60	1,742	4,994	51,478	—	2,148	17.4	
—	1.5	—	1.4	—	3.2	—	0.1	—	10.1	—	—	—	—	
963	4,198	1,293	5,545	6,289	15,114	188	517	17,153	47,859	380,993	—	18,365	15.7	
—	1.1	—	1.5	—	4.2	—	0.1	—	13.2	—	—	—	—	
17	75	17	57	107	317	4	20	303	756	7,540	—	191	15.1	1
7	31	3	9	45	125	—	—	116	303	1,790	—	33	11.1	2
53	177	69	295	119	297	19	40	398	922	14,532	—	711	19.7	3
4	26	8	29	11	28	1	1	177	481	3,794	—	103	20.7	4
3	12	5	23	10	18	1	3	58	151	1,893	+	12	18.1	5
8	37	6	32	43	99	1	5	34	102	2,532	—	376	15.6	6
18	69	25	106	129	292	7	30	278	669	9,842	—	115	18.1	7
3	25	3	21	20	70	1	2	32	86	1,060	—	61	16.7	8
10	48	17	88	54	146	—	—	75	233	3,548	—	197	25.5	9
8	43	12	45	38	74	5	15	131	371	3,889	—	119	11.1	10
16	68	28	102	91	173	—	—	112	329	6,462	—	306	25.3	11
147	611	193	807	667	1,639	39	116	1,714	4,403	57,482	—	2,200	17.7	
—	1.1	—	1.4	—	3.0	—	0.2	—	8.0	—	—	—	—	
11	49	20	64	60	165	2	22	283	710	4,257	—	391	16.3	1
18	77	21	65	100	224	3	3	136	347	5,204	—	173	19.6	2
26	84	22	74	208	467	9	12	141	384	6,930	—	425	17.0	3
4	16	5	12	1	2	—	—	35	104	1,199	—	48	22.4	4
31	131	27	120	36	115	15	46	664	2,884	6,926	+	284	33.9	5
5	19	6	38	45	89	—	—	125	368	3,012	—	243	15.9	6
45	225	15	84	41	87	6	18	62	191	3,898	—	378	25.0	7
18	49	23	128	97	212	5	21	208	646	6,230	—	451	16.1	8
4	16	6	21	21	43	3	3	139	431	1,776	—	96	14.7	9
162	666	145	606	609	1,404	43	125	1,793	6,065	39,432	—	1,921	19.4	
—	1.8	—	1.6	—	3.7	—	0.3	—	16.2	—	—	—	—	

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia,							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	Ruoka-kuntia.	Väestö.	Ruoka-kuntia.	Väestö.	Ruoka-kuntia.	Väestö.	Ruoka-kuntia.	Väestö.	Ruoka-kuntia.	Väestö.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3. Ruovesi.										
1 Orivesi	1,870	8,137	878	4,890	5	13	440	1,632	58	238
2 Teisko	906	3,976	550	2,986	4	10	72	268	2	10
3 Kuru	893	4,339	581	3,231	1	7	217	706	1	7
4 Ruovesi	2,249	12,365	1,406	9,353	—	—	411	1,528	18	60
Yhteensä	5,918	28,817	3,505	20,510	10	30	1,149	4,134	79	315
%	—	100	—	71.1	—	0.1	—	14.3	—	1.1
4. Jämsä.										
1 Kuorevesi	563	2,394	342	1,797	—	—	40	142	—	—
2 Korpilahti	2,528	9,774	1,811	7,592	7	24	354	1,201	33	92
3 Jämsä	2,769	10,701	1,686	7,526	—	—	322	1,165	6	26
4 Längelmäki	845	3,789	533	2,806	—	—	66	251	1	2
5 Eräjärvi	406	1,744	298	1,437	—	—	47	147	—	—
6 Kuhmoinen	1,603	6,350	1,172	5,179	1	2	220	678	3	9
7 Kuhmalahti	486	2,252	283	1,615	—	—	37	140	—	—
8 Luopioinen	862	3,866	692	3,261	—	—	63	285	1	1
Yhteensä	10,062	40,870	6,817	31,213	8	26	1,149	4,009	44	130
%	—	100	—	76.4	—	0.1	—	9.8	—	0.3
5. Hauho.										
1 Tuulos	484	2,015	251	1,278	1	2	73	303	2	5
2 Hauho	1,316	5,261	709	3,595	—	—	372	1,098	—	—
3 Tyrväntä	352	1,605	256	1,288	8	26	37	143	1	3
4 Hattula	961	4,126	795	3,521	—	—	56	239	8	23
5 Hämeenlinnan m.	394	1,699	156	752	—	—	153	663	29	99
6 Vanaja	614	2,669	241	1,439	—	—	39	177	6	30
7 Renko	631	2,892	380	2,137	—	—	90	360	—	—
8 Janakkala	1,348	6,336	709	4,039	1	2	321	1,243	18	51
9 Loppi	1,346	6,367	907	4,846	1	4	173	760	2	8
10 Hausjärvi	2,178	8,664	1,064	5,386	1	4	488	1,439	146	586
Yhteensä	9,624	41,634	5,468	28,281	12	38	1,802	6,425	212	805
%	—	100	—	67.9	—	0.1	—	15.4	—	1.9
6. Hollola.										
1 Kärkölä	1,053	4,411	520	2,753	—	—	88	369	29	119
2 Nastola	1,111	4,983	748	3,785	1	10	89	384	29	122
3 Hollola	2,267	9,540	957	5,080	1	4	408	1,513	73	307

1) Tähän on luettu Lahden kauppala.

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Väkiluku henkikirjojen mukaan 19/1/01.	Liitos tänään todustetun ja henkikirjoissa ilmoitetun väkiluvun välillä.	Asukkaita km ² alalla.		
Kauppa.		Julkinen virka tai »vapaa ammatti».		Eläke tai pää- omu.		Muuelinkeino.		Tuntematon tai ilman vakinaista elinkeinoa.						
Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	22	23	24		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
24	92	32	143	115	294	7	17	302	818	8,622	—	485	13.0	1
7	29	12	47	77	154	2	2	180	470	4,273	—	297	10.6	2
7	58	16	80	45	115	1	1	24	84	4,513	—	174	5.7	3
17	98	48	270	11	38	1	2	247	1,016	12,903	—	538	12.0	4
55	277	108	540	248	601	11	22	753	2,388	30,311	—	1,494	10.3	
—	1.0	—	1.9	—	2.1	—	0.1	—	8.3	—	—	—	—	
3	11	11	78	37	69	—	—	130	297	2,704	—	310	7.2	1
28	101	30	149	92	230	10	16	163	369	10,482	—	708	11.8	2
30	126	29	123	117	265	3	7	576	1,463	12,889	—	2,188	10.2	3
15	71	13	52	48	115	1	1	168	491	4,175	—	386	11.5	4
4	14	3	12	31	62	—	—	23	72	1,900	—	156	20.5	5
20	95	14	87	74	135	7	21	92	144	6,743	—	393	8.7	6
5	38	6	36	24	49	—	—	131	374	2,552	—	300	13.0	7
12	46	10	25	15	29	—	—	60	219	3,786	+	80	13.2	8
117	502	116	562	438	954	21	45	1,352	3,429	45,231	—	4,361	10.7	
—	1.2	—	1.4	—	2.3	—	0.1	—	8.4	—	—	—	—	
5	33	7	44	27	48	2	3	116	299	2,009	+	6	13.5	1
12	46	16	69	38	113	2	4	167	336	5,281	—	20	15.6	2
3	9	6	48	8	21	2	6	31	61	1,677	—	72	18.2	3
4	11	21	93	43	112	3	16	31	111	4,429	—	303	14.3	4
4	15	21	75	18	54	1	2	12	39	1,605	+	94	17.5	5
3	9	16	64	19	45	2	10	288	895	2,897	—	228	10.4	6
6	24	11	41	32	70	2	11	110	249	2,911	—	19	14.4	7
10	41	25	110	27	56	8	24	220	770	6,959	—	623	15.7	8
14	77	20	94	85	200	12	20	132	358	6,694	—	327	10.9	9
26	106	32	117	97	218	1	4	323	804	9,279	—	615	16.7	10
87	371	175	755	394	937	35	100	1,439	3,922	43,741	—	2,107	14.2	
—	0.9	—	1.8	—	2.3	—	0.3	—	9.4	—	—	—	—	
17	62	16	60	38	81	—	—	345	967	4,375	+	36	17.6	1
11	31	13	43	30	89	1	3	189	516	5,037	—	54	14.3	2
19	83	27	134	83	181	4	10	695	2,228	11,162	—	1,622	18.4	3

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia,							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	Ruoka-kunta.	Viestöä.	Ruoka-kunta.	Viestöä.	Ruoka-kunta.	Viestöä.	Ruoka-kunta.	Viestöä.	Ruoka-kunta.	Viestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
4 Koski	802	3,116	529	2,444	—	—	108	357	—	—
5 Lammi	1,542	6,600	1,168	5,284	—	—	120	504	—	—
6 Asikkala	1,913	8,295	1,222	6,099	1	5	152	645	20	79
7 Padasjoki	1,078	4,886	718	3,708	—	—	169	652	3	12
Yhteensä	9,766	41,831	5,862	29,153	3	19	1,134	4,424	154	639
%	—	100	—	69.7	—	—	—	10.6	—	1.5
Koko lääni	57,370	245,945	32,763	165,881	115	417	10,195	36,872	823	3,332
%	—	100	—	67.4	—	0.2	—	15.0	—	1.4
Viipurin lääni.										
<i>1. Kymi.</i>										
1 Pyhtää	694	3,519	289	1,921	49	219	143	591	12	79
2 Kymi	1,963	9,195	434	2,824	52	261	1,093	4,502	58	277
3 Sippola	1,321	6,913	572	3,931	—	—	321	1,313	58	231
4 Vehkalahti	1,670	9,801	1,005	6,888	54	311	204	939	44	230
5 Miehikkälä	773	3,860	631	3,378	—	—	71	279	—	—
6 Virolahti	1,593	8,122	875	5,343	29	114	138	591	48	328
7 Säkijärvi	1,099	11,485	1,296	8,442	8	56	164	725	127	603
8 Suursaari	159	787	—	—	108	547	2	8	27	136
9 Tytärsaari	73	404	—	—	68	387	—	—	—	—
Yhteensä	10,245	54,086	5,102	32,727	368	1,895	2,136	8,948	374	1,884
%	—	100	—	60.5	—	3.5	—	16.5	—	3.5
<i>2. Lapvesi.</i>										
1 Lapvesi	2,170	10,828	941	6,633	—	—	687	2,366	60	257
2 Lemi	652	4,158	506	3,605	1	1	30	153	1	5
3 Luumäki	970	6,562	734	5,562	2	5	50	206	65	303
4 Valkeala	2,387	11,795	1,014	6,320	—	—	546	2,260	151	590
5 Suomenniemi	457	2,012	360	1,708	—	—	38	147	—	—
6 Savitaipale	1,254	6,974	782	5,340	—	—	61	270	2	13
7 Taipalsaari	783	3,708	452	2,567	3	8	32	112	16	73
Yhteensä	8,673	46,037	4,789	31,735	6	14	1,444	5,514	295	1,241
%	—	100	—	68.9	—	—	—	12.0	—	2.7
<i>3. Jääski.</i>										
1 Joutseno	698	3,970	485	3,229	—	—	17	65	9	36
2 Ruokolahti	1,854	8,968	1,208	6,510	2	7	256	995	33	133

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Vakiinuku henkiryöjen mukaan 19 1/2 01.	Eroks tämän tiedustetun ja henkiryöjassa ilmoitetun väkiluvun vähiin.	Asukkaita km² alalla.		
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa am- matti.		Eliike tai päi- oma.		Muu elinkeino.		Tuntematon tai ilman va- kainaista elin- keinoa.						
Raoka- kuntia.	Väestöä.	Raoka- kuntia.	Väestöä.	Raoka- kuntia.	Väestöä.	Raoka- kuntia.	Väestöä.	Raoka- kuntia.	Väestöä.					
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
7	20	7	36	34	80	—	—	117	179	3,249	—	133	16.8	4
13	52	25	146	76	164	3	11	137	439	6,786	—	186	12.7	5
22	91	21	74	129	268	2	4	344	1,030	8,709	—	414	15.2	6
11	55	24	119	41	82	1	5	111	253	5,207	—	321	10.1	7
100	394	133	612	431	945	11	33	1,938	5,612	44,525	—	2,694	14.7	
—	0.9	—	1.5	—	2.3	—	0.1	—	13.4	—	—	—	—	
668	2,821	870	3,882	2,787	6,480	160	441	8,989	25,819	260,722	—	14,777	14.1	
—	1.1	—	1.6	—	2.6	—	0.2	—	10.5	—	—	—	—	
15	68	15	62	12	29	—	—	159	550	3,569	—	50	12.6	1
22	103	33	123	15	36	1	7	255	1,062	9,169	+	26	39.0	2
20	89	26	93	15	31	1	1	308	1,224	6,546	+	367	15.0	3
20	97	17	101	10	20	—	—	316	1,215	10,013	—	212	14.4	4
1	2	9	48	6	9	—	—	55	144	3,878	—	18	9.9	5
30	173	31	128	14	38	—	—	428	1,407	7,964	+	158	17.2	6
15	81	31	127	16	41	2	4	340	1,406	11,865	—	380	13.2	7
1	7	11	52	—	—	—	—	10	37	—	—	—	38.1	8
—	—	3	15	—	—	—	—	2	2	1,223	—	32	49.5	9
124	620	176	749	88	204	4	12	1,873	7,047	54,227	—	141	15.8	
—	1.2	—	1.4	—	0.4	—	—	—	13.0	—	—	—	—	
35	155	26	82	18	47	5	10	398	1,278	11,332	—	504	15.7	1
6	26	4	35	18	33	1	1	85	299	4,428	—	270	20.0	2
10	54	9	48	13	35	4	13	83	336	6,781	—	219	9.1	3
38	163	37	187	23	59	—	—	578	2,216	12,814	—	1,019	12.8	4
6	34	7	34	13	28	—	—	33	61	2,158	—	146	7.2	5
11	76	10	55	4	5	—	—	384	1,215	7,334	—	360	13.1	6
5	28	8	57	6	9	—	—	261	854	4,009	—	301	10.9	7
111	536	101	498	95	216	10	24	1,822	6,259	48,856	—	2,819	12.5	
—	1.2	—	1.0	—	0.5	—	0.1	—	13.6	—	—	—	—	
4	36	12	60	10	28	—	—	161	516	4,023	—	53	14.0	1
31	212	18	94	19	35	4	10	283	972	9,078	—	110	8.9	2

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia,							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	Raokk-kunhia.	Väestö.	Raokk-kunhia.	Väestö.	Raokk-kunhia.	Väestö.	Raokk-kunhia.	Väestö.	Raokk-kunhia.	Väestö.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3 Rautjärvi	758	4,416	682	4,180	—	—	25	100	2	7
4 Kirvu	1,357	7,197	988	5,885	—	—	95	391	19	85
5 Jääski	1,370	7,251	661	4,556	—	—	139	633	17	61
6 Antrea	1,831	10,005	1,143	7,381	1	5	100	421	60	226
Yhteensä	7,868	41,807	5,167	31,741	3	12	632	2,605	140	548
%	—	100	—	75.9	—	—	—	6.2	—	1.3
<i>4. Ranta.</i>										
1 Viipurin m.	7,496	31,672	1,640	10,650	23	110	2,123	7,601	323	1,376
2 Johannes	947	5,317	459	3,143	—	—	87	435	2	11
3 Koivisto	1,410	7,520	511	3,412	110	597	87	379	303	1,616
4 Kuolemajärvi	773	4,370	585	3,605	6	44	30	135	13	40
5 Uusikirkko	2,397	12,701	1,361	8,988	5	24	115	494	26	91
6 Lavansaari	161	956	10	38	12	53	11	53	109	724
7 Seitskari	97	630	—	—	56	390	2	15	26	169
Yhteensä	13,281	63,166	4,566	29,836	212	1,218	2,455	9,112	802	4,027
%	—	100	—	47.2	—	1.9	—	14.4	—	6.4
<i>5. Äyräpää.</i>										
1 Kivännapa	2,403	12,507	1,489	8,752	58	269	188	773	106	423
2 Muola	2,162	12,230	1,456	9,455	—	—	239	1,014	39	167
3 Kyyrölä	205	1,412	84	621	2	16	80	616	3	10
4 Heinjoki	526	3,062	447	2,753	1	1	27	123	1	7
5 Valkjärvi	1,200	6,832	972	6,066	—	—	90	338	1	3
6 Rauti	993	4,815	852	4,296	—	—	48	184	1	2
Yhteensä	7,489	40,858	5,300	31,943	61	286	672	3,048	151	612
%	—	100	—	78.2	—	0.7	—	7.5	—	1.5
<i>6. Käkisalmi.</i>										
1 Metsäpirtti	663	3,768	424	2,825	—	—	5	29	—	—
2 Sakkola	1,037	5,398	655	4,152	—	—	45	169	1	2
3 Pyhäjärvi	1,158	5,784	915	4,978	20	63	49	187	5	22
4 Räisälä	1,134	5,895	914	5,090	—	—	94	407	11	43
5 Käkisalmen m.	524	2,531	323	1,888	—	—	27	110	4	15
6 Kaukola	753	3,644	449	2,600	—	—	54	225	7	26
7 Hiitola	1,229	5,986	887	4,833	—	—	91	315	12	51
Yhteensä	6,498	33,006	4,567	26,366	20	63	365	1,442	40	159
%	—	100	—	79.9	—	0.2	—	4.4	—	0.5

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Vakioluokan henkikirjojen mukaan 19 V/01.	Eroitus tämän tiedustelun ja henkikirjoissa ilmoitetun väkiluvun välillä.		Asukkaiden keski- alalla.	
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa am- matti.		Eläke tai pää- oma.		Muuelinkeino.		Tuntematon tai ilman va- kinaista elin- keinoa.			22	23		24
Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	22			23	
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
6	18	6	23	9	20	3	11	25	57	4,460	—	44	11.0	3
13	76	16	98	11	20	2	6	213	636	7,380	—	183	11.1	4
10	41	15	70	17	34	1	9	510	1,847	7,980	—	729	16.5	5
23	144	27	167	9	26	—	—	468	1,635	10,639	—	634	14.6	6
87	527	94	512	75	163	10	36	1,660	5,663	43,560	—	1,753	12.1	
—	1.3	—	1.2	—	0.4	—	0.1	—	13.6	—	—	—	—	
207	936	119	460	139	399	22	64	2,900	10,076	30,881	+	791	28.8	1
10	58	11	46	2	5	—	—	376	1,619	6,132	—	815	24.0	2
29	195	21	78	8	15	1	3	340	1,225	7,928	—	408	24.7	3
15	117	10	50	1	8	—	—	113	371	4,487	—	117	11.9	4
33	176	41	178	18	40	—	—	798	2,710	13,344	—	643	15.5	5
6	33	7	25	1	2	—	—	5	28	1,693	—	107	60.3	6
2	12	3	18	1	3	—	—	7	23		158.7	7		
302	1,527	212	855	170	472	23	67	4,539	16,052	64,465	—	1,299	22.3	
—	2.4	—	1.4	—	0.8	—	0.1	—	25.4	—	—	—	—	
64	451	78	345	38	87	1	1	381	1,406	13,583	—	1,076	17.0	1
39	242	26	146	30	88	1	3	332	1,115	13,884	—	242	15.8	2
12	71	7	22	—	—	—	—	17	56		31.0	3		
8	38	6	31	13	25	—	—	23	84	3,109	—	47	9.9	4
14	82	11	83	8	10	—	—	104	250	7,372	—	540	15.1	5
14	75	29	139	11	28	—	—	38	91	5,087	—	272	14.3	6
151	959	157	766	100	238	2	4	895	3,002	43,035	—	2,177	15.4	
—	2.3	—	1.9	—	0.6	—	—	—	7.3	—	—	—	—	
3	12	9	41	—	—	—	—	222	861	9,523	—	357	20.1	1
9	59	18	89	2	7	—	—	307	920		13.5	2		
7	46	20	98	10	13	—	—	132	377	5,832	—	48	11.1	3
8	26	15	79	16	33	5	9	71	208	5,911	—	16	16.2	4
2	6	3	30	9	28	—	—	156	454	2,516	+	15	14.2	5
8	65	13	65	11	36	1	1	210	626	3,547	+	97	13.8	6
9	33	13	60	6	13	—	—	211	681	6,593	—	607	12.9	7
46	247	91	462	54	130	6	10	1,309	4,127	33,922	—	916	13.9	
—	0.7	—	1.4	—	0.4	—	—	—	12.5	—	—	—	—	

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia,							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>7. Kurkijoki.</i>										
1 Kurkijoki	1,378	7,089	1,198	6,435	—	—	54	241	14	62
2 Parikkala	2,117	12,288	1,640	10,662	1	5	128	489	7	23
3 Jaakkima	1,860	10,420	1,271	8,119	—	—	42	170	10	45
Yhteensä	5,355	29,797	4,109	25,216	1	5	224	900	31	130
%	—	100	—	84.6	—	—	—	3.0	—	0.5
<i>8. Sortavala.</i>										
1 Sortavalan m.	3,191	15,580	2,297	12,243	29	112	430	1,559	52	212
2 Uukuniemi	847	4,397	660	3,698	1	5	63	296	3	20
3 Ruskeala	736	4,038	596	3,366	1	3	64	290	9	44
Yhteensä	4,774	24,015	3,553	19,307	31	120	557	2,145	64	276
%	—	100	—	80.4	—	0.5	—	8.9	—	1.1
<i>9. Salmi.</i>										
1 Suistamo	1,064	5,206	472	3,144	—	—	43	187	—	—
2 Soanlahti	376	1,930	215	1,282	—	—	44	174	—	—
3 Korpiselkä	408	1,890	339	1,669	—	—	24	72	—	—
4 Suojärvi	901	4,511	745	3,932	—	—	84	375	—	—
5 Salmi	1,659	8,511	1,226	6,951	1	2	150	637	10	45
6 Impilahti	2,098	9,859	777	4,660	3	13	1,081	4,331	21	94
Yhteensä	6,506	31,907	3,774	21,638	4	15	1,426	5,776	31	139
%	—	100	—	67.8	—	—	—	18.1	—	0.4
Koko lääni	70,689	364,679	40,927	250,509	706	3,628	9,911	39,490	1,928	9,016
%	—	100	—	68.7	—	1.0	—	10.8	—	2.5
<i>Mikkelin lääni.</i>										
<i>1. Heinola.</i>										
1 Heinolan m.	1,436	5,966	908	4,525	1	5	270	877	—	—
2 Sysmä	1,960	8,554	1,336	6,690	4	11	193	699	5	17
3 Hartola	1,907	7,136	1,464	5,989	1	3	62	237	5	11
4 Luhanka	498	2,185	390	1,859	—	—	34	142	2	11
5 Leivonmäki	578	2,131	417	1,782	—	—	29	101	3	6
6 Joutsa	1,529	5,652	1,392	5,134	—	—	46	178	1	3
7 Mäntyharju	2,924	11,246	2,332	9,544	1	1	193	721	22	99
Yhteensä	10,832	42,870	8,239	35,523	7	20	827	2,955	38	147
%	—	100	—	82.9	—	—	—	6.9	—	0.3

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Väkiluku henkikirjojen mukaan 19/1/01.	Eritys tämän tiedustelun ja henkikirjoissa ilmoitetun väkiluvun välillä.	Asukkaat km ² alalla.		
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa ammatti.		Eläke tai pääoma.		Muu elinkeino.		Tuntematon tai ilman vakinaista elinkeinoa.						
Rauoka-kuntia.	Viestöä.	Rauoka-kuntia.	Viestöä.	Rauoka-kuntia.	Viestöä.	Rauoka-kuntia.	Viestöä.	Rauoka-kuntia.	Viestöä.					
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
20	74	25	151	22	41	—	—	45	85	7,847	—	758	13.2	1
25	145	23	150	13	56	2	3	278	755	12,938	—	650	15.3	2
14	102	25	176	8	31	—	—	490	1,777	12,125	—	1,705	13.4	3
59	321	73	477	43	128	2	3	813	2,617	32,910	—	3,113	14.1	
—	1.1	—	1.6	—	0.4	—	—	—	8.8	—	—	—	—	
41	161	43	214	35	71	20	55	244	953	16,055	—	475	19.3	1
12	46	10	52	13	32	2	3	83	245	5,050	—	653	8.6	2
14	108	10	73	2	17	—	—	40	137	4,747	—	709	9.9	3
67	315	63	339	50	120	22	58	367	1,335	25,852	—	1,837	13.9	
—	1.3	—	1.4	—	0.5	—	0.3	—	5.6	—	—	—	—	
11	49	5	14	—	—	—	—	533	1,812	6,013	—	807	3.5	1
4	23	13	78	2	3	1	4	97	366	1,993	—	63	4.5	2
6	20	13	66	2	3	—	—	24	60	1,987	—	97	1.4	3
3	14	32	104	2	2	—	—	35	84	4,597	—	86	1.3	4
5	36	32	172	1	2	—	—	234	666	9,235	—	724	5.9	5
39	201	43	194	10	21	4	8	120	337	10,202	—	343	11.1	6
68	343	138	628	17	31	5	12	1,043	3,325	34,027	—	2,120	3.5	
—	1.2	—	2.0	—	0.1	—	—	—	10.4	—	—	—	—	
1,015	5,395	1,105	5,286	692	1,702	84	226	14,321	49,427	380,854	—	16,175	11.7	
—	1.5	—	1.4	—	0.4	—	0.1	—	13.6	—	—	—	—	
6	30	17	73	23	55	2	4	209	397	6,224	—	258	10.3	1
18	74	25	127	46	84	10	13	323	839	9,045	—	491	12.4	2
12	35	17	72	13	38	1	6	332	745	7,691	—	555	9.6	3
4	15	5	37	7	12	1	1	55	108	2,340	—	155	10.2	4
6	25	14	49	21	32	1	1	87	135	2,212	—	81	6.9	5
11	50	14	74	19	35	3	8	43	170	6,173	—	521	13.2	6
25	119	27	110	63	116	7	23	254	513	13,280	—	2,034	9.8	7
82	348	119	542	192	372	25	56	1,303	2,907	46,965	—	4,095	10.4	
—	0.8	—	1.3	—	0.9	—	0.1	—	6.8	—	—	—	—	

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia,							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	ruoka-kunthia.	väestöä.	Ruoka-kunthia.	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>2. Mikkeli.</i>										
1 Ristiina	1,358	5,875	1,133	5,175	2	4	103	333	9	38
2 Anttola	545	2,499	417	2,095	—	—	104	314	3	10
3 Mikkelin m.	2,708	11,999	1,874	9,287	—	—	174	593	35	171
4 Hirvensalmi	1,542	5,885	1,251	5,169	2	2	76	277	4	19
5 Kangasniemi	2,426	10,285	1,703	8,243	—	—	109	378	2	7
Yhteensä	8,579	36,543	6,378	29,969	4	6	566	1,895	53	245
%	—	100	—	82.0	—	—	—	5.2	—	0.7
<i>3. Juva.</i>										
1 Haukivuori	818	3,957	508	3,065	3	5	78	266	15	78
2 Pieksämäki	2,317	10,873	1,728	8,875	—	—	180	730	15	65
3 Jäppilä	323	1,542	254	1,304	—	—	35	138	—	—
4 Joroinen	1,647	7,667	1,436	6,699	—	—	112	446	7	23
5 Juva	2,332	10,599	1,754	9,031	—	—	201	647	1	3
6 Puumala	1,299	5,360	1,070	4,660	—	—	93	310	10	40
Yhteensä	8,736	39,998	6,750	33,634	3	5	699	2,537	48	209
%	—	100	—	84.1	—	—	—	6.3	—	0.5
<i>4. Rantasalmi.</i>										
1 Sulkava	1,311	5,684	813	4,147	1	1	140	542	22	80
2 Sääminki	1,666	8,175	1,287	6,846	2	7	43	189	9	42
3 Kerimäki	2,117	9,979	1,667	8,393	3	11	120	499	4	20
4 Enonkoski	343	1,551	250	1,163	—	—	71	299	2	11
5 Savonranta	516	2,221	284	1,467	—	—	81	305	2	13
6 Heinävesi	1,869	7,560	1,378	6,072	5	17	210	786	5	28
7 Kangaslampi	590	2,459	454	2,051	—	—	49	177	2	10
8 Rantasalmi	1,830	7,801	1,267	5,988	9	18	232	905	11	33
Yhteensä	10,242	45,430	7,400	36,127	20	54	946	3,702	57	237
%	—	100	—	79.5	—	0.1	—	8.1	—	0.5
Koko lääni	38,389	164,841	28,767	135,253	34	85	3,038	11,089	196	838
%	—	100	—	82.0	—	0.1	—	6.7	—	0.5
Kuopion lääni.										
<i>1. Rautalampi.</i>										
1 Leppävirta ja Varkaus	3,205	13,975	1,761	9,062	1	3	487	1,353	19	84
2 Suonenjoki	1,320	6,081	920	4,745	—	—	81	327	25	96

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Väkinku henkikirjojen mukaan 19 1/2 01.	Eroitus tämän tiedustelun ja henkikirjoissa ilmoitetun väkiluvun väliä.	Asukkaita km ² alalla.		
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa am- matti.		Eläke tai päät- ömu.		Muu elinkeino.		Tuntematon tai ilman va- kainaista elin- keinoa.						
Ruoka- kuntia.	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	Viestöä.					
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
15	54	18	69	37	110	7	8	34	84	6,675	—	500	10.8	1
5	21	6	29	1	6	—	—	9	24	2,499	—	—	10.6	2
15	78	23	133	17	38	8	28	562	1,671	13,212	—	1,213	11.9	3
12	47	19	85	29	55	—	—	149	231	6,688	—	803	13.0	4
15	91	12	62	16	42	2	3	567	1,459	11,267	—	982	10.3	5
62	291	78	378	100	251	17	39	1,321	3,469	40,341	—	3,798	11.3	
—	0.8	—	1.0	—	0.7	—	0.1	—	9.5	—	—	—	—	
9	35	11	43	7	28	—	—	187	437	4,221	—	264	10.2	1
18	119	20	148	22	42	1	1	324	893	12,430	—	1,557	9.0	2
3	15	4	19	8	22	—	—	19	44	1,708	—	166	10.0	3
7	42	23	137	8	22	—	—	54	298	8,297	—	630	11.2	4
14	85	23	108	21	44	—	—	318	681	12,113	—	1,514	9.2	5
9	56	15	58	15	36	2	2	85	198	5,667	—	307	6.9	6
60	352	105	513	81	194	3	3	987	2,551	44,436	—	4,438	9.2	
—	0.9	—	1.3	—	0.5	—	—	—	6.4	—	—	—	—	
15	81	20	114	19	51	—	—	281	668	5,856	—	172	9.8	1
8	30	12	63	16	57	3	9	286	932	8,992	—	817	8.5	2
16	82	25	120	27	93	1	1	254	760	10,824	—	845	10.5	3
—	—	6	29	4	15	—	—	10	34	1,435	+	116	14.7	4
6	30	5	26	10	30	—	—	128	350	2,550	—	329	9.8	5
25	109	23	111	18	47	1	1	204	389	7,870	—	310	6.9	6
4	18	6	25	13	30	—	—	62	148	2,445	+	14	9.2	7
13	85	19	80	48	110	5	5	226	577	8,340	—	539	11.0	8
87	435	116	568	155	433	10	16	1,451	3,858	48,312	—	2,882	9.3	
—	1.0	—	1.3	—	1.0	—	—	—	8.5	—	—	—	—	
291	1,426	418	2,001	528	1,250	55	114	5,062	12,785	180,054	—	15,213	10.0	
—	0.9	—	1.2	—	0.7	—	0.1	—	7.8	—	—	—	—	
29	246	36	192	41	111	3	10	828	2,414	15,819	—	1,844	12.5	1
22	135	16	91	14	43	5	26	237	618	7,011	—	930	9.1	2

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia.							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
			Ruoka-kuntia.	Viestit.	Ruoka-kuntia.	Viestit.	Ruoka-kuntia.	Viestit.	Ruoka-kuntia.	Viestit.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3 Hankasalmi	1,492	6,297	1,101	5,247	—	—	52	201	1	2
4 Rautalampi	2,364	11,672	1,474	8,694	10	37	536	1,969	10	51
5 Vesanto	785	3,552	682	3,188	—	—	33	142	2	6
Yhteensä	9,166	41,577	5,938	30,936	11	40	1,189	4,492	57	239
%	—	100	—	74.4	—	0.1	—	10.8	—	0.6
<i>2. Kuopio.</i>										
1 Karttula	2,069	8,982	1,420	6,809	1	3	219	875	8	37
2 Kuopion m.	3,296	16,313	2,677	13,508	—	—	137	579	35	148
3 Tuusniemi	1,536	6,990	1,197	5,958	1	7	76	247	6	27
4 Maaninka	1,045	4,994	899	4,448	—	—	83	297	7	22
5 Pielavesi	2,451	10,608	1,612	8,356	1	1	103	388	8	37
6 Keitele	703	3,501	573	3,028	—	—	78	310	2	7
Yhteensä	11,100	51,388	8,378	42,107	3	11	696	2,696	66	278
%	—	100	—	81.9	—	—	—	5.3	—	0.6
<i>3. Iisalmi.</i>										
1 Kiuruvesi	1,726	8,798	1,594	8,191	1	1	76	359	5	25
2 Iisalmen m.	3,218	17,440	2,500	14,525	—	—	148	710	3	14
3 Rutakko	231	1,250	189	1,064	—	—	26	129	—	—
4 Lapinlahti	1,774	7,626	1,366	6,421	—	—	80	356	2	8
5 Nilsia ja Juvankoski .	3,577	17,320	3,103	15,397	6	23	319	1,313	9	28
Yhteensä	10,526	52,434	8,752	45,598	7	24	649	2,867	19	75
%	—	100	—	87.0	—	—	—	5.4	—	0.1
<i>4. Liperi.</i>										
1 Kaavi	1,650	8,032	1,400	7,231	1	1	78	259	—	—
2 Polvijärvi	1,055	5,292	878	4,582	7	21	123	474	2	12
3 Kuusjärvi	757	3,260	539	2,646	—	—	169	480	—	—
4 Liperi	2,074	9,324	1,689	7,925	—	—	280	916	4	18
5 Kontiolahti	2,466	9,935	1,283	5,576	1	2	637	2,514	49	197
6 Rääkkylä	1,510	6,263	1,266	5,605	1	2	51	187	—	—
7 Kide	2,619	11,382	2,190	10,074	—	—	62	233	5	13
8 Kesälahti	622	2,932	538	2,671	—	—	30	81	1	2
Yhteensä	12,753	56,420	9,783	46,310	10	26	1,430	5,144	61	242
%	—	100	—	82.1	—	—	—	9.1	—	0.4

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Väkiluku henkikirjojen mukaan 19 1/1 01.	Eroks tammia tiedustelun ja henkikirjoissa ilmoitetun väkiluvun vähiltä.	Asukkaita km ² alalla.	
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa am- matti.		Eläke tai pää- oma.		Muu elinkeino.		Tuntematon tai ilman va- kainaista elin- keinoa.					
Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.				
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
11	82	16	68	7	17	—	—	304	680	6,695	— 398	11.4	3
29	139	35	169	48	122	42	64	180	427	12,924	— 1,252	10.0	4
6	38	9	31	13	32	—	—	40	115	3,727	— 175	10.8	5
97	640	112	551	123	325	50	100	1,589	4,254	46,176	— 4,599	10.8	
—	1.5	—	1.3	—	0.8	—	0.3	—	10.2	—	—	—	
15	87	23	115	5	19	—	—	378	1,037	9,659	— 677	11.6	1
14	54	53	249	43	105	1	3	336	1,667	17,695	— 1,382	13.4	2
9	44	9	46	19	54	—	—	219	607	7,621	— 631	11.4	3
9	51	17	63	14	28	1	2	15	83	5,964	— 970	11.8	4
29	117	22	99	16	40	1	4	659	1,566	11,532	— 924	9.1	5
5	26	10	39	14	29	3	4	18	58	3,813	— 312	7.5	6
81	379	134	611	111	275	6	13	1,625	5,018	56,284	— 4,896	11.0	
—	0.7	—	1.2	—	0.5	—	—	—	9.8	—	—	—	
13	71	18	73	10	22	1	1	8	55	10,069	— 1,271	6.7	1
18	84	39	224	23	43	4	22	483	1,818	20,450	— 3,010	6.3	2
—	—	3	12	3	11	—	—	10	34	1,254	— 4	6.1	3
22	107	22	105	34	73	—	—	248	556	7,953	— 327	12.5	4
23	121	30	166	51	110	—	—	36	162	18,598	— 1,278	10.6	5
76	383	112	580	121	259	5	23	785	2,625	58,324	— 5,890	8.0	
—	0.9	—	1.1	—	0.5	—	—	—	5.0	—	—	—	
5	34	15	86	34	85	1	1	116	335	8,864	— 832	9.3	1
7	26	15	54	11	26	1	1	11	96	5,713	— 421	6.8	2
2	4	5	25	3	9	—	—	39	96	3,488	— 228	10.3	3
15	68	26	133	14	41	3	10	43	213	10,553	— 1,229	12.4	4
17	102	24	134	16	37	4	6	435	1,367	10,558	— 623	11.9	5
8	57	7	53	25	37	—	—	152	322	6,781	— 518	14.1	6
17	121	10	84	14	35	—	—	321	822	12,219	— 837	12.0	7
6	30	9	42	—	—	—	—	38	106	3,481	— 549	7.9	8
77	442	111	611	117	270	9	18	1,155	3,357	61,657	— 5,237	10.5	
—	0.8	—	1.1	—	0.5	—	—	—	6.0	—	—	—	

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia.							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalustus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
5. Ilomantsi.										
1 Pälkjärvi	558	2,339	454	2,026	—	—	28	122	5	26
2 Tohmajärvi ja Värtsilä	1,825	7,876	1,102	5,197	—	—	404	1,511	38	179
3 Kiihtelysvaara	1,670	6,828	1,247	5,418	1	2	32	119	7	34
4 Ilomantsi	2,649	12,630	1,868	9,732	3	8	275	1,128	8	42
5 Eno	1,223	5,153	868	4,117	—	—	95	316	9	41
Yhteensä	7,925	34,826	5,539	26,490	4	10	834	3,196	67	322
%	—	100	—	76.1	—	—	—	9.2	—	0.9
6. Pielisjärvi.										
1 Pielisjärvi	2,019	10,592	1,489	8,589	1	2	137	556	8	33
2 Juuka	1,501	7,849	1,281	6,910	—	—	129	535	1	2
3 Rautavaara	434	1,967	348	1,695	1	1	65	155	1	3
4 Nurmee ja osa Kuhmonientä	1,970	9,897	1,447	7,980	2	4	164	677	8	42
Yhteensä	5,924	30,305	4,565	25,174	4	7	495	1,923	18	80
%	—	100	—	83.1	—	—	—	6.3	—	0.3
Koko lääni	57,394	266,950	42,955	216,615	39	118	5,293	20,318	288	1,236
%	—	100	—	81.1	—	—	—	7.6	—	0.5
Vaasan lääni.										
1. Ilmajoki.										
1 Siipy	584	2,260	274	1,254	75	300	52	178	18	86
2 Isojoki	910	4,455	634	3,509	1	7	100	413	1	4
3 Lapväärti	1,183	4,600	701	3,268	8	27	158	521	6	17
4 Kristiinan m.	284	1,055	174	751	2	12	34	124	2	10
5 Karijoki	509	2,046	301	1,452	—	—	101	230	—	—
6 Närpiö	2,089	8,517	1,294	6,265	44	176	202	730	11	45
7 Ylimarkki	691	2,782	405	2,037	—	—	61	250	1	2
8 Korsnäs	831	3,606	515	2,618	42	159	54	240	7	27
9 Teuva	1,340	6,018	886	4,635	—	—	161	621	4	23
10 Kauhajoki	2,178	9,826	1,598	8,055	—	—	136	592	2	6
11 Kurikka	1,517	6,944	1,239	6,080	—	—	63	322	1	7
12 Jalasjärvi	2,016	9,407	1,434	7,665	—	—	164	645	4	19
13 Peräseinäjoki	664	2,984	519	2,569	—	—	36	173	2	5

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Väkiluku henkikirjojen mukaan 19 1/2 01.	Lohkos tämän tiedustelun ja henkikirjoissa ilmoitetun väkiluvun välillä.	Asukkaita km ² alalla.		
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa ammatti.		Eläke tai pääoma.		Muu elinkeino.		Tantematon tai ilman vakinaista elinkeinoa.						
Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.					
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
5	29	7	20	6	20	1	1	52	95	2,637	—	298	8.9	1
24	149	31	195	28	56	4	13	194	576	9,414	—	1,538	8.7	2
12	46	15	100	7	19	1	4	348	1,086	7,470	—	642	9.1	3
27	173	62	359	17	80	4	7	385	1,101	13,709	—	1,079	2.7	4
7	28	14	85	16	31	—	—	214	535	5,765	—	612	5.6	5
75	425	129	759	74	206	10	25	1,193	3,393	38,995	—	4,169	4.7	
—	1.2	—	2.2	—	0.6	—	0.1	—	9.7	—	—	—	—	
22	141	59	414	6	12	2	7	295	838	12,519	—	1,927	3.2	1
14	144	21	95	10	21	4	20	41	122	9,203	—	1,354	5.3	2
4	25	13	85	1	2	—	—	1	1	1,998	—	31	1.8	3
9	67	41	265	8	12	5	12	286	838	11,721	—	1,824	4.2	4
49	377	134	859	25	47	11	39	623	1,799	35,441	—	5,136	3.7	
—	1.3	—	2.8	—	0.2	—	0.1	—	5.9	—	—	—	—	
455	2,646	732	3,971	571	1,382	91	218	6,970	20,446	296,877	—	29,927	7.4	
—	1.0	—	1.5	—	0.5	—	0.1	—	7.7	—	—	—	—	
4	21	10	46	53	110	1	4	97	261	2,850	—	590	11.1	1
10	45	14	49	92	243	—	—	58	185	5,022	—	567	7.0	2
13	45	13	76	135	264	5	16	144	366	5,503	—	903	12.1	3
2	5	1	3	28	56	—	—	41	94	1,287	—	232	11.6	4
4	26	5	31	49	96	—	—	49	161	2,530	—	484	13.0	5
25	82	31	156	325	606	3	14	154	393	10,517	—	2,000	15.1	6
7	19	11	50	126	245	—	—	80	179	3,671	—	889	15.2	7
12	47	12	58	111	229	—	—	78	228	4,558	—	952	13.6	8
23	98	12	61	158	359	1	4	95	217	6,581	—	563	10.8	9
15	83	23	131	178	388	5	7	221	564	11,192	—	1,366	7.8	10
11	67	15	71	100	214	—	—	88	183	8,048	—	1,104	15.4	11
26	128	30	143	179	393	16	32	163	382	11,306	—	1,899	11.8	12
6	24	5	21	46	104	1	1	49	87	3,708	—	724	8.2	13

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia,							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
14 Ilmajoki	1,924	9,165	1,478	7,534	—	—	146	647	4	17
15 Seinäjoki	562	2,708	265	1,538	—	—	142	563	63	280
Yhteensä	17,282	76,373	11,717	59,230	172	681	1,610	6,349	126	548
%	—	100	—	77.5	—	0.9	—	8.3	—	0.7
<i>2. Korsholm.</i>										
1 Ylistaro	1,746	7,293	1,283	5,958	—	—	137	527	11	53
2 Isokyrö	1,510	6,367	931	4,736	—	—	103	449	16	63
3 Vähäkylä	1,101	4,448	584	2,951	—	—	240	771	3	12
4 Laihia	1,669	7,147	998	5,124	—	—	244	954	18	88
5 Jurva	762	3,327	481	2,393	—	—	136	554	7	26
6 Pirttikylä	636	2,566	442	2,077	—	—	43	132	1	2
7 Petalahti	356	1,447	202	1,018	2	4	26	108	4	10
8 Bergö	156	694	41	236	49	202	6	19	20	111
9 Maalahti	835	3,645	522	2,799	23	70	86	342	2	7
10 Sulva	669	2,833	395	1,943	72	310	32	146	19	70
11 Mustasaari	1,854	7,436	812	3,995	45	184	454	1,708	45	152
12 Repoluoto	566	2,572	232	1,291	209	878	10	37	32	135
13 Koivulahti	746	3,185	381	1,938	54	257	117	472	10	39
Yhteensä	12,606	52,960	7,304	36,459	454	1,905	1,634	6,219	188	768
%	—	100	—	68.8	—	3.6	—	11.7	—	1.5
<i>3. Lapua.</i>										
1 Maksanmaa	319	1,364	206	983	25	108	23	89	6	23
2 Vöyri	1,570	6,258	985	4,688	28	147	142	487	9	30
3 Nurmo	622	2,888	472	2,335	—	—	43	197	7	43
4 Lapua	2,064	9,682	1,427	7,617	1	1	301	1,131	18	77
5 Kauhava	1,475	6,824	948	5,194	1	3	183	724	19	85
6 Ylihärmä	641	2,695	486	2,213	—	—	54	212	1	1
7 Alahärmä	966	4,287	714	3,530	1	6	71	311	6	21
8 Oravainen	806	3,199	471	2,248	8	41	157	482	5	17
9 Munsala	881	3,614	510	2,616	35	124	118	326	13	40
10 Uudenkaarlepyyn m.	552	2,438	349	1,775	12	42	110	344	13	55
11 Jepua	349	1,623	170	977	—	—	57	228	7	46
Yhteensä	10,245	44,872	6,738	34,176	111	472	1,259	4,531	104	438
%	—	100	—	76.2	—	1.1	—	10.1	—	1.0

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Väkiväestön henkikirjojen mukaan 19 V/01.	Eroitus tämän tiedustelun ja henkikirjoissa ilmoitetun väkiluvun välillä.	Asukkaita km ² alalla.
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa ammatti.		Eläke tai pääoma.		Muu elinkeino.		Tuntematon tai ilman vakinaista elinkeinon.				
Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.			
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
24	137	32	166	97	213	1	1	142	450	10,812	— 1,647	14.9
13	65	13	56	31	64	—	—	35	142	3,007	— 299	21.8
195	892	227	1,118	1,708	3,584	33	79	1,494	3,892	90,592	— 14,219	11.5
—	1.2	—	1.5	—	4.7	—	0.1	—	5.1	—	—	—
24	89	22	111	128	254	12	26	129	275	9,866	— 2,573	16.8
14	56	22	120	143	284	—	—	281	659	8,346	— 1,979	15.9
27	117	19	55	102	228	—	—	126	314	5,040	— 592	23.4
32	137	20	110	219	432	4	11	134	291	8,363	— 1,216	8.9
9	51	7	43	96	196	3	8	23	56	3,846	— 519	19.5
12	32	9	43	89	188	2	2	36	90	3,051	— 485	11.7
3	7	11	64	76	165	—	—	32	71	2,002	— 555	12.1
2	15	3	14	6	18	1	1	28	78	830	— 136	19.7
10	40	15	54	93	143	1	4	83	186	4,770	— 1,125	14.0
4	16	12	49	54	100	—	—	81	199	3,396	— 563	16.8
14	54	28	121	150	293	—	—	306	929	8,693	— 1,257	23.2
5	23	10	54	23	44	3	5	42	105	2,854	— 282	13.2
12	53	9	34	65	130	6	17	92	245	3,806	— 621	16.2
168	690	187	872	1,244	2,475	32	74	1,395	3,498	64,863	— 11,903	15.1
—	1.3	—	1.7	—	4.7	—	0.1	—	6.6	—	—	—
4	17	4	28	28	58	—	—	23	58	1,697	— 333	15.4
24	77	16	75	201	388	1	3	164	363	8,576	— 2,318	13.2
5	29	6	41	54	119	4	5	31	119	3,508	— 620	11.1
35	168	27	128	179	387	5	9	71	164	12,502	— 2,820	12.1
22	108	14	49	101	216	3	9	184	436	8,074	— 1,250	13.5
8	40	8	45	44	89	1	2	39	93	3,419	— 724	20.8
17	58	7	56	53	113	—	—	97	192	5,810	— 1,523	16.5
10	49	12	46	76	157	3	9	64	150	3,942	— 743	14.4
12	49	13	49	61	131	—	—	119	279	4,639	— 1,025	13.9
2	9	13	66	10	22	—	—	43	125	3,267	— 829	9.7
9	45	3	21	38	79	—	—	65	227	2,235	— 612	9.9
148	649	123	604	845	1,759	17	37	900	2,206	57,669	— 12,797	13.1
—	1.4	—	1.3	—	3.9	—	0.1	—	4.9	—	—	—

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia,								
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.		
	ruoka-kuntia.	viestöä.	Ruoka-kuntia.	viestöä.	Ruoka-kuntia.	viestöä.	Ruoka-kuntia.	viestöä.	Ruoka-kuntia.	viestöä.	Ruoka-kuntia.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
<i>4. Pietarsaari.</i>											
1 Pietarsaari	950	4,933	584	3,674	1	4	218	780	24	110	
2 Purmo	444	2,109	324	1,809	—	—	44	132	—	—	
3 Ähtävä	413	2,108	284	1,724	1	1	56	200	4	12	
4 Tervajärvi	473	2,655	355	2,286	—	—	24	95	—	—	
5 Kruununkylä	650	3,349	375	2,457	4	22	126	442	11	50	
6 Luoto	324	1,935	176	1,331	41	233	34	127	25	90	
7 Kokkolan m.	701	3,454	399	2,375	9	27	147	602	8	51	
8 Alaveteli	312	1,714	230	1,478	—	—	16	92	—	—	
9 Kälviä	599	3,106	449	2,700	8	25	26	96	7	43	
10 Lohtaja	513	2,625	359	2,214	17	50	20	69	6	21	
11 Himanka	471	2,335	244	1,498	26	119	116	460	13	61	
12 Kannus	663	3,323	533	2,900	2	3	44	149	21	99	
13 Toholampi	532	2,853	459	2,537	—	—	21	100	1	9	
14 Ullava	179	899	145	789	—	—	8	42	—	—	
15 Kaustinen	473	2,738	379	2,437	1	1	67	217	1	2	
16 Veteli	535	3,017	417	2,615	—	—	33	118	1	2	
17 Lesti	151	849	114	716	—	—	12	45	—	—	
18 Halsua	213	1,108	142	898	—	—	12	46	—	—	
19 Perho	256	1,563	218	1,369	—	—	6	30	—	—	
Yhteensä	8,852	46,673	6,186	37,807	110	485	1,030	3,842	122	550	
%	—	100	—	81.0	—	1.1	—	8.2	—	1.2	
<i>5. Kuortane.</i>											
1 Soini	578	2,811	361	2,144	—	—	50	205	—	—	
2 Lehtimäki	370	1,761	258	1,431	1	1	35	134	—	—	
3 Alajärvi	1,163	5,603	791	4,365	—	—	148	632	1	1	
4 Vimpeli	497	2,822	420	2,580	—	—	24	97	1	1	
5 Evijärvi	683	3,643	517	3,114	—	—	106	332	2	7	
6 Korttesjärvi	678	3,174	538	2,773	1	4	44	180	2	3	
7 Lappajärvi	821	4,541	574	3,749	—	—	48	226	2	4	
8 Kuortane	781	4,291	547	3,547	—	—	44	199	1	2	
9 Töysä	571	2,850	316	1,969	1	2	115	410	21	100	
10 Alavus	1,694	8,325	1,220	6,903	—	—	138	465	24	137	
11 Virrat	1,685	8,191	1,024	6,051	2	9	237	775	9	24	
12 Ätsäri	1,177	5,513	575	3,426	—	—	366	1,352	27	126	

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:

Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa am- matti.		Eliäke tai päi- oma.		Muuelinkeino.		Tunteaton, tai ilman va- kinaista elin- keinoa.		Vakiinika henkiriojen mukaan 19 1/2 01.	Erutus tämän tiedustelan ja henkirioissa ilmoitetun vähiluvun vähille.	Asukkaite km ² alalla.		
Raoka- kuntia.	Viestöä.	Raoka- kuntia.	Viestöä.	Raoka- kuntia.	Viestöä.	Raoka- kuntia.	Viestöä.	Raoka- kuntia.	Viestöä.					
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
12	47	17	90	71	187	—	—	23	41	5,733	—	800	11.8	1
4	21	6	21	32	60	—	—	34	66	2,437	—	328	9.9	2
3	15	9	40	11	14	1	2	44	100	2,473	—	365	9.2	3
5	33	8	23	13	22	1	6	67	190	3,122	—	467	12.8	4
9	54	19	76	43	90	2	8	61	150	3,806	—	457	10.6	5
3	15	5	27	—	—	—	—	40	112	2,147	—	212	19.2	6
8	41	21	117	16	26	1	2	92	213	3,879	—	425	4.8	7
2	9	7	22	15	32	—	—	42	81	1,930	—	216	10.8	8
3	11	6	29	21	27	—	—	79	175	3,501	—	395	4.6	9
9	34	8	41	24	47	3	3	67	146	2,987	—	362	6.2	10
4	27	6	24	19	39	—	—	43	107	2,611	—	276	10.2	11
7	26	14	58	21	32	1	1	20	55	3,791	—	468	8.2	12
1	9	11	73	9	25	—	—	30	100	3,198	—	345	5.2	13
—	—	3	17	3	7	—	—	20	44	1,048	—	149	9.3	14
3	12	8	35	8	17	1	1	5	16	3,139	—	401	10.0	15
10	57	13	77	22	49	—	—	39	99	3,506	—	489	12.0	16
—	—	12	68	4	5	—	—	9	15	924	—	75	1.3	17
—	—	4	26	2	3	—	—	53	135	1,311	—	203	3.8	18
2	14	18	125	7	14	—	—	5	11	1,828	—	265	2.2	19
85	425	195	989	341	696	10	23	773	1,856	53,371	—	6,698	6.7	
—	0.9	—	2.1	—	1.5	—	—	—	4.0	—	—	—	—	
5	20	12	75	42	86	3	4	105	277	3,195	—	384	5.0	1
5	19	6	38	35	73	—	—	30	65	2,011	—	250	5.8	2
5	20	22	126	63	144	2	3	131	312	6,163	—	560	7.3	3
3	16	5	14	16	37	—	—	28	77	3,094	—	272	12.3	4
5	31	8	63	26	56	—	—	19	40	4,198	—	555	10.7	5
8	38	10	50	57	98	5	6	13	22	3,636	—	462	11.1	6
6	36	10	53	39	79	1	4	141	390	5,120	—	579	9.9	7
8	35	6	19	45	104	1	2	129	383	4,785	—	494	8.9	8
6	16	8	31	37	92	2	7	65	223	3,303	—	453	9.7	9
15	100	25	135	190	389	12	32	70	164	9,519	—	1,194	9.8	10
20	91	26	201	95	238	11	16	261	786	8,595	—	404	7.3	11
18	97	22	93	63	160	3	3	103	256	5,959	—	446	8.6	12

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia,							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys; kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	ruoka-kuntia.	viestöä.	Ruoka-kuntia.	viestöä.	Ruoka-kuntia.	viestöä.	Ruoka-kuntia.	viestöä.	Ruoka-kuntia.	viestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
13 Pihlajavesi	388	1,944	208	1,328	—	—	23	90	9	50
14 Multia	833	3,705	509	2,675	—	—	61	211	1	4
15 Keuru	2,118	9,318	1,123	5,895	7	18	392	1,496	65	301
Yhteensä	14,037	68,492	8,981	51,950	12	34	1,831	6,804	165	760
%	—	100	—	75.9	—	—	—	9.9	—	1.1
6. Laukaa.										
1 Petäjävesi	1,267	5,053	606	3,292	1	3	209	695	13	54
2 Jyväskylän m.	2,380	9,590	1,176	5,460	3	8	489	1,827	23	82
3 Uurainen	597	2,836	486	2,464	—	—	27	135	—	—
4 Saarijärvi	2,381	10,762	1,421	7,685	1	4	139	570	7	32
5 Karstula	1,535	7,351	1,090	5,882	3	10	205	802	4	19
6 Kivijärvi	913	4,613	763	4,009	1	7	93	343	2	5
7 Pihlajavesi	946	4,464	777	3,822	—	—	59	216	4	14
8 Viitasaari	1,869	8,797	1,261	6,850	2	5	152	556	7	34
9 Konginkangas	467	2,017	372	1,722	—	—	24	95	—	—
10 Sumiainen	492	2,098	308	1,604	1	1	44	160	1	5
11 Laukaa	2,519	10,642	1,531	7,508	1	1	218	853	35	163
Yhteensä	15,366	68,223	9,791	50,298	13	39	1,659	6,252	96	408
%	—	100	—	73.7	—	0.1	—	9.2	—	0.6
Koko lääni	78,388	357,593	50,717	269,920	872	3,616	9,023	33,997	801	3,472
%	—	100	—	75.5	—	1.0	—	9.5	—	1.0
Oulun lääni.										
1. Salo.										
1 Sievi	679	3,464	535	2,955	—	—	16	54	5	25
2 Rautio	241	1,145	172	940	—	—	16	60	—	—
3 Ylivieska	971	5,527	760	4,802	—	—	50	220	11	56
4 Alavieska	521	2,505	315	1,910	—	—	28	118	1	4
5 Kalajoki	826	4,113	523	3,108	26	112	70	263	15	63
6 Merijärvi	308	1,546	219	1,260	—	—	10	48	2	8
7 Oulainen	872	4,207	627	3,282	—	—	91	417	14	63
8 Pyhäjoki	628	3,596	481	3,075	10	27	30	142	4	20
9 Salon kappeli	272	1,265	221	1,123	3	7	10	25	—	—
10 Salon pitäjä	484	2,114	326	1,625	9	36	22	91	8	39

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:											Yhteinen henkikirjojen mukaan 19 7/10.	Eroitus tämän tiedustelun ja henkikirjoissa ilmoitetun vähituntuna vähillä.	Asuukohta km ² alalla.	
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa am- matti.		Eläke tai pää- oma.		Mauelinkeino.		Tunteaton tai ilman va- kainaista elin- keinon.						
Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.					
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
5	21	6	14	15	40	—	—	122	401	2,088	—	94	4.8	13
7	46	13	76	40	91	—	—	202	602	3,860	—	155	4.8	14
33	166	27	181	118	281	10	22	343	1,008	9,940	—	622	8.6	15
149	752	206	1,119	881	1,968	50	99	1,762	5,006	75,416	—	6,924	7.9	
—	1.1	—	1.6	—	2.9	—	0.2	—	7.3	—	—	—	—	
14	60	12	72	49	118	—	—	363	759	5,056	—	3	11.4	1
28	126	30	145	89	194	6	12	536	1,736	10,489	—	899	12.9	2
2	8	4	29	33	82	—	—	45	118	3,150	—	314	8.4	3
26	143	39	233	60	119	5	18	683	1,958	12,223	—	1,461	8.1	4
16	65	28	140	77	153	5	16	107	264	9,196	—	1,845	5.8	5
9	43	23	162	18	34	—	—	4	10	5,366	—	753	3.6	6
15	88	25	141	12	24	—	—	54	159	4,793	—	329	4.3	7
26	110	23	138	17	38	5	11	376	1,055	9,502	—	705	6.8	8
4	27	5	28	11	30	—	—	51	115	2,077	—	60	7.1	9
5	29	7	45	16	29	—	—	110	225	2,192	—	94	10.3	10
25	85	32	143	64	130	4	4	609	1,755	11,127	—	485	11.6	11
170	784	228	1,276	446	951	25	61	2,938	8,154	75,171	—	6,948	7.5	
—	1.1	—	1.9	—	1.4	—	0.1	—	11.9	—	—	—	—	
915	4,192	1,166	5,978	5,465	11,433	167	373	9,262	24,612	417,082	—	59,489	9.3	
—	1.2	—	1.6	—	3.2	—	0.1	—	6.9	—	—	—	—	
9	56	9	54	12	27	—	—	93	293	4,012	—	548	4.6	1
2	21	3	11	6	12	1	4	41	97	1,269	—	124	6.6	2
10	76	13	54	7	15	—	—	120	304	5,953	—	426	9.7	3
8	43	6	24	20	51	4	5	139	350	2,805	—	300	9.4	4
11	58	13	79	42	72	6	11	120	347	4,695	—	582	8.4	5
2	10	5	23	6	14	2	2	62	181	1,704	—	158	7.5	6
7	32	16	104	13	21	2	16	102	272	4,584	—	377	7.3	7
7	48	12	60	8	10	1	1	75	213	4,162	—	566	7.0	8
—	—	5	26	1	1	1	1	31	82	1,318	—	53	9.2	9
1	7	3	16	2	2	—	—	113	298	2,224	—	110	6.4	10

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia,							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsästys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	Ruoka-kunta.	Väestö.	Ruoka-kunta.	Väestö.	Ruoka-kunta.	Väestö.	Ruoka-kunta.	Väestö.	Ruoka-kunta.	Väestö.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
11 Vihanti	596	2,647	463	2,241	—	—	29	123	6	35
12 Rantsila	707	2,803	347	1,976	—	—	21	96	1	3
13 Paavola	854	3,897	541	2,901	—	—	67	282	18	96
14 Revolanti	264	1,140	199	946	—	—	31	117	2	7
15 Siikajoki	291	1,415	248	1,257	1	2	4	18	—	—
16 Hailuoto	328	1,826	226	1,311	9	32	31	121	11	108
Yhteensä	8,842	43,210	6,203	34,712	58	216	526	2,195	98	527
%	—	100	—	80.3	—	0.5	—	5.1	—	1.2
<i>2. Haapajärvi.</i>										
1 Pyhäjärvi	1,005	4,852	888	4,399	—	—	44	185	1	4
2 Reisjärvi	548	2,729	422	2,348	2	8	39	139	—	—
3 Haapajärvi	905	4,535	684	3,760	2	6	67	264	1	2
4 Nivala	1,163	6,469	930	5,624	—	—	87	394	5	15
5 Kärsämäki	515	2,387	403	2,039	1	4	47	143	—	—
6 Haapavesi	967	4,994	820	4,431	1	3	35	143	3	9
7 Pulkki	505	2,042	399	1,758	—	—	20	87	1	2
8 Piippola	508	2,576	402	2,231	—	—	25	99	—	—
9 Kestilä	419	2,243	325	1,945	—	—	28	81	1	1
Yhteensä	6,535	32,832	5,273	28,535	6	21	392	1,535	12	33
%	—	100	—	86.9	—	0.1	—	4.7	—	0.1
<i>3. Kajaani.</i>										
1 Säräisniemi	713	3,659	478	3,010	—	—	17	72	1	1
2 Paltamo	808	4,298	520	3,408	9	37	199	603	3	15
3 Kajaanin m.	587	2,815	400	2,354	—	—	121	308	2	8
4 Sotkamo	1,723	8,355	1,311	7,112	4	7	186	682	3	7
5 Kuhmoniemi	1,248	6,161	775	4,880	1	1	43	171	5	16
6 Ristijärvi	414	2,057	312	1,779	—	—	15	84	—	—
7 Hyrynsalmi	361	1,973	222	1,521	—	—	10	51	3	6
8 Suomussalmi	926	5,730	680	4,981	—	—	6	42	2	4
9 Puolanka	646	3,838	564	3,540	—	—	40	146	1	7
Yhteensä	7,426	38,886	5,262	32,585	14	45	637	2,159	20	64
%	—	100	—	83.8	—	0.1	—	5.6	—	0.2
<i>4. Oulu.</i>										
1 Utajärvi	846	3,783	625	3,146	—	—	9	30	6	30
2 Muhos	861	4,075	538	3,143	—	—	15	58	—	—

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Väkiluku henkiryöjen mukaan 19 1/2 01.	Eroitus tönin tiedustelan ja henkiryöissä ilmoitetun väkiluvon vähllä.	Asukkaita km² alalla.		
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa ammatii.		Eliike tai pää-omia.		Muu elinkeino.		Tuntematon tai ilman vakinaista elinkeinoa.						
Raoka-kuntia.	Väestöä.	Raoka-kuntia.	Väestöä.	Raoka-kuntia.	Väestöä.	Raoka-kuntia.	Väestöä.	Raoka-kuntia.	Väestöä.	22	23	24		
5	39	4	28	14	25	4	6	71	150	2,951	—	304	5.2	11
6	24	6	33	17	33	—	—	309	638	2,908	—	105	4.4	12
18	72	11	53	16	30	2	5	181	458	4,164	—	267	7.2	13
1	3	3	15	7	13	—	—	21	39	1,249	—	109	5.0	14
2	17	4	43	8	16	—	—	24	62	1,772	—	357	5.6	15
4	40	10	63	10	48	2	7	25	96	1,972	—	146	10.8	16
93	546	123	686	189	390	25	58	1,527	3,880	47,742	—	4,532	6.8	
—	1.3	—	1.6	—	0.9	—	0.1	—	9.0	—	—	—	—	
6	26	26	144	7	10	1	2	32	82	5,530	—	678	3.6	1
2	10	3	24	2	2	2	5	76	193	3,203	—	474	6.1	2
8	44	14	107	27	50	1	4	101	298	5,276	—	741	6.3	3
10	60	16	80	13	27	6	9	96	260	7,329	—	860	12.4	4
4	22	11	75	14	24	1	3	94	77	2,716	—	329	3.5	5
5	23	21	127	7	17	1	5	74	236	5,569	—	575	4.6	6
8	27	8	28	6	11	1	2	62	127	2,433	—	391	4.6	7
3	28	14	94	10	19	1	1	53	104	3,009	—	433	2.3	8
4	21	8	48	6	8	—	—	47	144	2,514	—	266	4.3	9
50	261	121	727	92	168	14	31	575	1,521	37,579	—	4,747	4.8	
—	0.8	—	2.2	—	0.5	—	0.1	—	4.6	—	—	—	—	
6	29	14	97	6	10	—	—	191	440	3,907	—	248	2.2	1
3	16	14	75	11	19	14	28	35	97	4,385	—	87	4.1	2
2	9	5	29	2	5	—	—	55	102	3,019	—	204	2.4	3
8	29	23	114	20	65	6	14	162	325	8,881	—	526	3.2	4
12	53	29	173	2	4	1	1	380	862	7,120	—	959	1.3	5
4	16	5	21	4	11	2	2	72	144	2,176	—	119	2.4	6
2	21	9	52	1	1	—	—	114	321	2,192	—	219	1.4	7
2	13	25	159	2	5	1	2	208	524	6,574	—	844	1.1	8
2	13	8	62	6	14	6	13	19	43	4,343	—	505	1.6	9
41	199	132	782	54	134	30	60	1,236	2,858	42,597	—	3,711	1.8	
—	0.5	—	2.0	—	0.3	—	0.2	—	7.3	—	—	—	—	
8	36	14	100	7	13	—	—	177	428	4,229	—	446	2.4	1
5	24	15	87	9	18	—	—	279	745	4,462	—	387	4.0	2

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia,							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelinkeino.		Metsätstys, kalastus tai poronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	Ruokakuntia.	Väestöä.	Ruokakuntia.	Väestöä.	Ruokakuntia.	Väestöä.	Ruokakuntia.	Väestöä.	Ruokakuntia.	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3 Tynävä	440	2,277	341	1,967	—	—	28	83	1	7
4 Temmes	143	805	115	685	—	—	10	40	1	2
5 Lumijoki	379	1,923	308	1,686	2	9	25	93	1	6
6 Liminka	682	2,994	501	2,375	—	—	54	216	10	59
7 Kempele	219	1,114	185	983	—	—	10	42	3	27
8 Oulunsalo	273	1,231	159	832	5	32	61	227	—	—
9 Oulun m.	841	4,016	200	1,261	—	—	248	1,176	28	138
10 Ylikiminki	354	1,990	302	1,781	—	—	20	78	1	3
11 Kiiminki	332	1,563	167	1,019	—	—	23	87	—	—
12 Haukipudas	893	3,923	359	2,157	1	8	281	1,059	9	39
13 Ii	1,186	5,436	518	3,345	4	13	29	106	10	44
14 Kuivaniemi	290	1,486	198	1,186	1	1	12	36	—	—
15 Pudasjärvi	1,661	7,799	846	5,637	4	28	52	227	2	9
16 Taivalkoski	529	2,844	364	2,441	—	—	6	38	—	—
17 Kuusamo	1,351	8,509	834	6,909	—	—	43	167	1	5
Yhteensä	11,280	55,768	6,560	40,553	17	91	926	3,763	73	369
%	—	100	—	72.7	—	0.2	—	6.7	—	0.7
<i>5. Kemi.</i>										
1 Kuolajarvi	518	3,166	257	2,249	3	19	19	85	1	6
2 Kemijärvi	828	4,125	494	3,022	—	—	35	138	1	8
3 Rovaniemi	1,512	7,949	712	5,001	5	52	123	502	11	69
4 Tervola	572	2,773	416	2,281	—	—	17	59	1	8
5 Simo	497	2,550	246	1,549	8	36	115	490	11	54
6 Kemin n.	1,048	4,693	364	2,019	21	103	351	1,390	84	370
7 Alatornio	1,448	5,914	592	3,269	8	28	502	1,402	23	116
8 Karunki	335	1,690	201	1,266	—	—	19	78	1	8
9 Alkkula	831	3,732	497	2,707	—	—	82	327	—	—
10 Turtola	343	1,618	187	1,082	1	4	21	100	3	12
11 Kolari	377	1,717	188	1,182	10	18	44	134	4	22
Yhteensä	8,309	39,927	4,154	25,627	56	260	1,328	4,705	140	673
%	—	100	—	64.2	—	0.6	—	11.8	—	1.7
<i>6. Lappi.</i>										
1 Muonio	283	1,127	99	583	12	30	10	30	3	13
2 Enontekiö	155	839	96	608	20	78	2	3	1	9

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Vakiinlu henkirijojen mukaan 19 1/2 01.	Etotus tämän tiedustelun ja henkirijojissa ilmoitetun väkiluvun välillä.	Asukkaita km ² alalla.		
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa am- matti.		Eläke tai pää- oma.		Muuelinkeino.		Tuntematon tai ilman va- kainaista elin- keinon.						
Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.					
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24		
5	25	5	32	14	24	3	10	43	129	2,926	—	649	5.8	3
—	—	3	20	1	2	—	—	13	56	995	—	190	6.7	4
5	22	5	29	4	7	3	5	26	66	2,172	—	249	6.2	5
9	35	15	78	9	27	1	1	83	203	3,332	—	338	5.0	6
2	6	5	28	—	—	2	3	12	25	1,188	—	74	8.8	7
2	3	5	24	2	4	—	—	39	109	1,199	+	32	15.7	8
53	173	10	50	2	4	19	106	281	1,108	4,633	—	617	16.4	9
1	9	7	48	6	9	—	—	17	62	2,201	—	211	2.2	10
—	—	6	42	5	7	3	3	128	405	1,613	—	50	5.9	11
10	43	11	44	11	13	1	6	210	554	4,120	—	197	9.0	12
10	48	31	123	5	9	1	1	578	1,747	5,849	—	413	3.7	13
2	17	8	26	5	7	2	6	62	207	1,808	—	322	1.4	14
6	43	35	229	27	40	3	6	686	1,580	8,475	—	676	1.0	15
4	33	12	86	4	12	—	—	139	234	2,965	—	121	0.9	16
7	44	15	81	11	28	—	—	440	1,275	8,614	—	105	0.9	17
129	561	202	1,127	122	224	38	147	3,213	8,933	60,781	—	5,013	1.9	
—	1.0	—	2.0	—	0.4	—	0.3	—	16.0	—	—	—	—	
2	8	5	21	—	—	1	2	230	776	3,191	—	25	0.3	1
10	58	18	96	16	27	—	—	254	776	4,344	—	219	1.2	2
27	139	38	274	12	24	2	11	582	1,877	8,049	—	100	1.0	3
4	15	13	88	9	18	—	—	112	304	2,956	—	183	1.6	4
10	52	22	122	1	2	1	3	83	242	2,773	—	223	1.1	5
30	151	24	110	26	48	4	17	144	485	5,294	—	601	8.2	6
9	52	22	117	39	75	2	6	251	849	6,072	—	158	6.8	7
3	18	3	22	19	28	—	—	89	270	1,937	—	247	7.1	8
5	21	23	130	51	119	1	2	172	426	3,842	—	110	1.4	9
4	27	13	78	30	43	—	—	84	272	1,635	—	17	1.1	10
7	20	14	59	22	40	—	—	88	242	1,673	+	44	0.8	11
111	561	195	1,117	225	424	11	41	2,089	6,519	41,766	—	1,839	1.1	
—	1.4	—	2.8	—	1.1	—	0.1	—	16.3	—	—	—	—	
3	32	16	78	9	32	—	—	131	329	1,164	—	37	0.6	1
1	1	11	65	—	—	—	—	24	75	880	—	41	0.1	2

1. (Vielä). Suomen maalaiskunnissa 1 p:nä syyskuuta v. 1901

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Kaikkiaan		Siitä sellaisia.							
			Maanviljelys tai joku sen sivuelin- keino.		Metsästys, ka- lastus tai po- ronhoito.		Teollisuus.		Kulkuneuvot.	
	Ruoka- kuntia.	Väestök.	Ruoka- kuntia.	Väestök.	Ruoka- kuntia.	Väestök.	Ruoka- kuntia.	Väestök.	Ruoka- kuntia.	Väestök.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3 Kittilä	661	3,245	418	2,451	23	87	43	133	3	12
4 Södankylä	535	3,312	383	2,687	3	28	15	51	2	9
5 Inari	234	1,386	131	899	64	322	9	18	1	8
6 Utsjoki	112	494	62	329	6	36	2	12	—	—
Yhteensä	1,980	10,403	1,189	7,557	128	581	81	247	10	51
%	—	100	—	72.6	—	5.6	—	2.4	—	0.5
Koko lääni	44,372	221,026	28,641	169,569	279	1,214	3,890	14,604	353	1,717
%	—	100	—	76.7	—	0.5	—	6.6	—	0.8
Koko maa	478,142	2,170,522	290,999	1,546,778	4,380	19,333	63,781	240,291	8,632	34,331
%	—	100	—	71.2	—	0.9	—	11.1	—	1.6

vakinaisesti asuva väestö jaettuna pääelinkeinonsa mukaan.

joitten pääelinkeinona oli:										Väkiluku henkikirjojen mukaan 19 7/101.	Eroks. tärkin tiedusteluun ja henkikirjoissa ilmoitetun väkiluvun välillä.	Asukkaiden km ² alalla.		
Kauppa.		Julkinen virka tai vapaa ammatti.		Eläke tai pääoma.		Mauelinkeino.		Tuntematon tai ilman vakinaista elinkeinon.						
Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	22	23	24		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21					
10	54	26	151	13	35	—	—	125	322	3,142	+	103	0.4	3
5	15	28	173	2	5	—	—	97	344	4,186	—	874	0.2	4
4	24	10	66	1	2	—	—	14	47	1,382	+	4	0.1	5
1	6	5	25	—	—	—	—	36	86	465	+	29	0.1	6
24	132	96	558	25	74	—	—	427	1,203	11,219	—	816	0.2	
—	1.2	—	5.4	—	0.7	—	—	—	11.6	—	—	—	—	
448	2,260	869	4,997	707	1,414	118	337	9,067	24,914	241,684	—	20,658	1.4	
—	1.0	—	2.3	—	0.6	—	0.2	—	11.3	—	—	—	—	
5,333	25,385	7,221	34,448	19,177	43,913	923	2,432	77,696	223,611	2,351,142	—	180,620	6.5	
—	1.2	—	1.6	—	2.0	—	0.1	—	10.3	—	—	—	—	

II TAULU.

PÄÄASIALLISTEN MAANVILJELYKSESTÄ ELÄVÄ VÄESTÖ SUOMEN
MAALAISKUNNISSA 1 P. SYYSKUUTA V. 1901.

POPULATION VIVANT PRINCIPALEMENT DE L'AGRICULTURE DANS LES COMMUNES RURALES
DE FINLANDE AU 1 SEPTEMBRE 1901.

2. Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

2. Population vivant principalement de l'agriculture dans

Lääni, kihlakunta ja kunta. <i>Gouvernement, bailliage et commune.</i>		Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö. <i>Total de la population agricole.</i>			Siitä a) Maanvil-								
					Yhteensä. <i>Total.</i>			Maanomistajia. <i>Propriétaires.</i>			Kraununtilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella). <i>Possesseurs de terres de la couronne (avec droit de possession restreint).</i>		
					Ruokakunta. <i>Ménages.</i>	Väestö. <i>Population.</i>	% kunnan koko väkiluvusta. <i>% de la population de la commune.</i>	Ruokakunta. <i>Ménages.</i>	%	Väestö. <i>Population.</i>	Ruokakunta. <i>Ménages.</i>	%	Väestö. <i>Population.</i>
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Uudenmaan lääni.													
<i>1. Raasepori.</i>													
1	Bromarf	548	2,510	60.5	128	23.4	906	35	6.4	326	—	—	—
2	Tenhola	551	2,837	66.9	223	40.5	1,514	52	9.4	465	2	0.4	19
3	Tammisaaren m.	159	787	45.5	67	42.1	409	21	13.2	110	—	—	—
4	Pohja	454	2,155	43.9	131	28.9	832	16	3.5	117	—	—	—
5	Karja ja Mustio	350	1,872	61.3	180	51.4	1,134	61	17.4	402	—	—	—
6	Snappertuna	314	1,641	68.3	132	42.0	900	57	18.1	416	—	—	—
7	Ingå	421	2,232	57.3	216	51.3	1,413	73	17.3	541	—	—	—
8	Degerby	188	1,013	67.0	88	46.8	722	52	27.7	500	—	—	—
9	Karjalohja	277	1,410	72.8	95	34.3	647	48	17.3	378	—	—	—
10	Sammatti	135	667	74.2	62	45.9	403	27	20.0	198	—	—	—
	Yhteensä	3,397	17,124	59.6	1,322	38.9	8,880	442	13.0	3,453	2	0.1	19
<i>2. Lohja.</i>													
1	Nummi	419	2,188	70.8	223	53.2	1,437	99	23.6	769	—	—	—
2	Pusula	465	2,398	71.3	243	52.2	1,499	102	21.9	735	—	—	—
3	Pyhäjärvi	476	2,437	59.1	192	40.3	1,284	60	12.6	464	—	—	—
4	Vihti	1,014	5,355	70.6	518	51.1	3,375	90	8.9	727	—	—	—
5	Lohja	735	3,707	59.6	283	38.5	1,911	81	11.0	663	—	—	—
6	Siuntio	623	3,094	74.3	271	43.5	1,701	82	13.1	644	1	0.2	13
7	Kirkkonummi	753	3,856	66.5	351	46.6	2,254	138	18.3	1,095	1	0.1	8
8	Espoo	808	3,818	69.2	185	22.9	1,350	81	10.0	666	—	—	—
	Yhteensä	5,293	26,853	67.4	2,266	42.8	14,811	733	13.9	5,763	2	—	21
<i>3. Helsinki.</i>													
1	Helsingin m.	1,347	6,037	42.4	301	22.3	2,096	188	14.0	1,393	1	0.1	8
2	Nurmijärvi	1,144	5,706	63.3	439	38.4	3,095	184	16.1	1,441	—	—	—

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

les communes rurales de Finlande au 1 septembre 1901.

jelijöitä. — a) Agriculteurs.

(Jatk. seur. siv.)

Vuokraajia. — Fermiers.																						
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet — Ayant affermé des terres de																						
valtiolta. — l'état.																						
yksityisiltä y. m. — particuliers ou autres.																						
Siitä sellaisia, joilla oli																						
Fermiers ayant affermé																						
Yhteensä.			Yhteensä.				Siitä sellaisia, joilla oli				Yhteensä.				Siitä sellaisia, joilla oli							
Total.			Total.				une résidence de fonctionnaire de la couronne.				Total.				un domaine.				une parcelle étendue de domaine.			
Ruokakuntia.			Ruokakuntia.		kruununvir-		isompi kruun-		Ruokakuntia.		Ruokakuntia.		koko talo.		isompi talonosa.		Ruokakuntia.		Ruokakuntia.			
Ménages.			Ménages.		katalo.		nummetsä-		Ménages.		Ménages.		un domaine.		une parcelle étendue		Ménages.		de domaine.			
Väestö.			Väestö.		une résidence		torppa.		Väestö.		Väestö.		un domaine.		de domaine.		Väestö.		Väestö.			
Population.			Population.		de fonctionnaire		un grand torp		Population.		Population.		un domaine.		de domaine.		Population.		Population.			
%			%		de la cou-		forestier de la		%		%		un domaine.		de domaine.		%		%			
%			%		ronne.		couronne.		%		%		un domaine.		de domaine.		%		%			
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29							
93	17.0	580	3	26	3	26	—	—	90	554	10	69	80	14.6	485	1						
169	30.7	1,030	4	24	4	24	—	—	165	1,006	39	285	126	22.9	721	2						
46	28.9	299	1	6	1	6	—	—	45	293	9	70	36	22.6	223	3						
115	25.4	715	3	24	3	24	—	—	112	691	25	191	87	19.2	500	4						
119	34.0	732	1	8	1	8	—	—	118	724	46	328	72	20.6	396	5						
75	23.9	484	7	67	7	67	—	—	68	417	13	95	55	17.5	322	6						
143	34.0	872	9	76	9	76	—	—	134	796	7	57	127	30.2	739	7						
36	19.1	222	1	9	1	9	—	—	35	213	2	24	33	17.6	189	8						
47	17.0	269	1	2	1	2	—	—	46	267	7	44	39	14.1	223	9						
35	25.9	205	4	32	4	32	—	—	31	173	2	12	29	21.5	161	10						
878	25.8	5,408	34	274	34	274	—	—	844	5,134	160	1,175	684	20.1	3,959							
124	29.6	668	3	18	3	18	—	—	121	650	3	21	118	28.2	629	1						
141	30.3	764	2	9	2	9	—	—	139	755	10	83	129	27.7	672	2						
132	27.7	820	2	14	2	14	—	—	130	806	10	78	120	25.2	728	3						
428	42.2	2,648	2	11	2	11	—	—	426	2,637	7	48	419	41.3	2,589	4						
202	27.5	1,248	4	19	4	19	—	—	198	1,229	16	115	182	24.8	1,114	5						
188	30.2	1,044	4	23	4	23	—	—	184	1,021	8	53	176	28.3	968	6						
212	28.2	1,151	7	43	7	43	—	—	205	1,108	11	86	194	25.8	1,022	7						
104	12.9	684	6	51	6	51	—	—	98	633	12	98	86	10.6	535	8						
1,531	28.9	9,027	30	188	30	188	—	—	1,501	8,839	77	582	1,424	26.9	8,257							
112	8.9	695	10	63	10	63	—	—	102	632	11	94	91	6.8	538	1						
255	22.3	1,654	6	54	4	44	2	10	249	1,600	17	133	232	20.3	1,467	2						

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

2. Population vivant principalement de l'agriculture dans les

(Jätk. edell. siv.).		b) Maanviljelystyöväkeä eri ruokakuntana. —												
		Vuosispalveluksessa olevia. — <i>Engagés à l'année.</i>												
		Yhteensä. <i>Total.</i>			Yhteensä. <i>Total.</i>			Työnjohtajia ja ammatti- oppineita. <i>Contre-maitres et ouvriers de métier.</i>		Muonamiehiä. <i>Valets payés en nature.</i>		Muita ren- kejä. <i>Autres valets.</i>		
Ruokakunta. <i>Ménages.</i>		%	Väestö. <i>Population.</i>		Ruokakunta. <i>Ménages.</i>		%	Väestö. <i>Population.</i>		Ruokakunta. <i>Ménages.</i>		%	Väestö. <i>Population.</i>	
1		30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
Lääni, kihlakunta ja kunta. <i>Gouvernement, bailliage et commune.</i>														
Uudenmaan lääni.														
1. Raasepori.														
1	Bromarf	420	76.6	1,604	48	8.7	194	6	17	42	177	—	—	
2	Tenhola	328	59.5	1,323	199	36.1	839	23	128	172	694	4	17	
3	Tammisaaren m.	92	57.9	378	25	15.7	115	10	49	11	45	4	21	
4	Pohja	323	71.1	1,323	136	30.0	533	64	264	19	86	53	183	
5	Karja ja Mustio	170	48.6	738	94	26.9	406	15	71	71	300	8	35	
6	Snappertuna	182	58.0	741	78	24.9	322	11	36	52	234	15	52	
7	Ingå	205	48.7	819	131	31.1	529	22	70	95	415	14	44	
8	Degerby	100	53.2	291	2	1.1	18	1	10	1	8	—	—	
9	Karjalohja	182	65.7	763	57	20.6	244	5	16	49	222	3	6	
10	Sammatti	73	54.1	264	18	13.9	70	—	—	18	70	—	—	
Yhteensä		2,075	61.1	8,244	788	23.2	3,270	157	661	530	2,251	101	358	
2. Lohja.														
1	Nummi	196	46.8	751	109	26.0	455	4	14	96	405	9	36	
2	Pusula	222	47.8	899	78	16.8	334	4	15	72	311	2	8	
3	Pyhäjärvi	284	59.7	1,153	53	11.2	236	8	46	43	176	2	14	
4	Vihti	496	48.9	1,980	375	37.0	1,599	78	351	252	1,112	45	136	
5	Lohja	452	61.5	1,796	308	41.9	1,281	40	135	250	1,061	18	85	
6	Siuntio	352	56.5	1,393	250	40.1	1,093	31	164	156	646	63	283	
7	Kirkkonummi	402	53.4	1,602	144	19.1	635	16	75	77	345	51	215	
8	Espoo	623	77.1	2,468	375	46.4	1,546	63	257	292	1,207	20	82	
Yhteensä		3,027	57.2	12,042	1,692	32.0	7,179	244	1,057	1,238	5,263	210	859	
3. Helsinki.														
1	Helsingin m.	1,046	77.7	3,941	605	51.6	2,870	92	348	582	2,466	21	56	
2	Nurmijärvi	705	61.6	2,611	290	25.3	1,192	38	188	152	622	100	382	

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

communes rurales de Finlande au 1 septembre 1901.

b) Ouvriers agricoles ayant un ménage propre.

Muuta työväkeä. — Autres.																	
Siitä sellaisia, joilla — Répartition																	
oli maanviljelys — ayant une exploitation.																	
Yhteensä. Total.		vaokramaalla. — sur terre affermée.														ei ollut maanviljelystä. sans exploitation.	
		Yhteensä. Total.		omalla maalla. sur une terre en propre.		Siitä sellaisia, joilla oli Ayant affermé											
						Yhteensä. Total.		pienempi kruunumetsätorppa. un petit torp forestier de la couronne.					pienempi talonosa. une petite parcelle de domaine.				
Ruokakuntia. Ménages.	%	Ruokakuntia. Ménages.	%	Ruokakuntia. Ménages.	Viestii. Population.	Ruokakuntia. Ménages.	Viestii. Population.	Ruokakuntia. Ménages.	Viestii. Population.	Ruokakuntia. Ménages.	Viestii. Population.	Ruokakuntia. Ménages.	Viestii. Population.	Ruokakuntia. Ménages.	%	Viestii. Population.	
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	
372	67.9	1,410	149	27.2	763	—	—	149	763	—	—	149	763	223	40.7	647	1
129	25.4	484	81	14.7	353	—	—	81	353	—	—	81	353	48	8.7	131	2
67	42.2	263	50	31.5	208	4	20	46	188	—	—	46	188	17	10.7	53	3
187	41.1	790	65	14.3	294	—	—	65	294	—	—	65	294	122	26.8	496	4
76	21.7	332	63	18.0	284	—	—	63	284	—	—	63	284	13	3.7	48	5
104	33.1	419	67	21.3	302	—	—	67	302	—	—	67	302	37	11.8	117	6
74	17.6	290	74	17.6	290	1	2	73	288	—	—	73	288	—	—	—	7
98	52.1	273	49	26.1	189	—	—	49	189	—	—	49	189	49	26.0	84	8
125	45.1	519	100	36.1	463	—	—	100	463	—	—	100	463	25	9.0	56	9
55	40.8	194	44	32.6	170	—	—	44	170	—	—	44	170	11	8.2	24	10
1,287	37.9	4,974	742	21.8	3,316	5	22	737	3,294	—	—	737	3,294	545	16.1	1,658	
87	20.8	296	58	13.9	230	—	—	58	230	—	—	58	230	29	6.9	66	1
144	31.0	565	105	22.6	457	—	—	105	457	—	—	105	457	39	8.4	108	2
231	48.5	917	151	31.7	669	—	—	151	669	—	—	151	669	80	16.8	248	3
121	11.9	381	94	9.3	318	—	—	94	318	—	—	94	318	27	2.6	63	4
144	19.6	515	76	10.3	335	—	—	76	335	—	—	76	335	68	9.3	180	5
102	16.4	300	62	10.0	223	—	—	62	223	—	—	62	223	40	6.4	77	6
258	34.3	967	230	30.6	893	1	2	229	891	—	—	229	891	28	3.7	74	7
248	30.7	928	136	16.8	616	—	—	136	616	—	—	136	616	112	13.9	306	8
1,335	25.2	4,863	912	17.2	3,741	1	2	911	3,739	—	—	911	3,739	423	8.0	1,122	
351	26.1	1,071	143	10.6	515	3	10	140	505	—	—	140	505	208	15.5	556	1
415	36.3	1,419	184	16.1	742	—	—	184	742	—	—	184	742	231	20.2	677	2

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kraunntilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	% kunnan koko väestöstä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
3 Tuusula	600	3,248	54.4	233	38.8	1,715	109	18.2	865	—	—	—
4 Sipoo	874	4,447	67.2	341	39.0	2,377	198	22.7	1,556	1	0.1	7
5 Porneesi	339	1,643	69.4	124	36.6	844	90	26.6	645	—	—	—
6 Mäntsälä	1,197	6,543	80.8	515	43.0	3,949	226	18.9	2,112	—	—	—
7 Pukkila	285	1,425	65.8	144	50.5	935	119	41.7	782	—	—	—
8 Askola	435	2,009	67.3	201	46.2	1,208	137	31.5	843	—	—	—
9 Porvoon m.	1,761	8,042	58.8	498	28.3	3,450	330	18.7	2,342	—	—	—
Yhteensä	7,982	39,100	60.0	2,796	35.0	19,669	1,581	19.8	11,979	2	—	15
<i>4. Pernaja.</i>												
1 Pernaja	682	3,723	53.8	322	47.2	2,268	136	19.9	951	—	—	—
2 Liljendal	181	1,025	65.0	118	65.2	867	105	58.0	773	—	—	—
3 Myrskylä	359	1,857	71.1	175	48.7	1,184	106	29.5	746	—	—	—
4 Orimattila	1,614	6,989	76.6	558	34.6	3,969	351	21.8	2,679	—	—	—
5 Iitti	1,336	6,140	56.5	496	37.1	3,451	345	25.8	2,429	3	0.2	21
6 Jaala	410	1,960	66.6	202	49.3	1,271	133	32.4	851	4	1.0	20
7 Artjärvi	411	1,901	69.8	171	41.6	1,145	107	26.0	731	—	—	—
8 Lapträsk	634	3,249	69.1	301	47.5	2,152	215	33.9	1,574	—	—	—
9 Elimäki	728	3,926	70.1	320	44.0	2,407	139	19.1	1,001	1	0.1	11
10 Anjala	251	1,422	60.2	136	54.2	1,056	76	30.3	542	—	—	—
11 Ruotsinpyhtää	405	1,972	52.8	203	50.1	1,305	137	33.8	850	—	—	—
Yhteensä	7,011	34,164	64.3	3,002	42.8	21,075	1,850	26.4	13,127	8	0.1	52
Koko lääni	23,683	117,241	62.7	9,386	39.6	64,435	4,606	19.4	34,322	14	0.1	107
Turun ja Porin lääni.												
<i>1. Ahvenanmaa.</i>												
1 Eckerö	89	459	41.4	76	85.4	425	74	83.2	409	1	1.1	14
2 Hammarland	173	827	55.6	102	59.0	608	99	57.2	594	—	—	—
3 Jomala	278	1,449	58.4	172	61.9	1,059	165	59.4	1,022	—	—	—
4 Finström	273	1,365	66.6	120	44.0	732	110	40.3	663	—	—	—
5 Geta	79	430	49.4	46	58.2	306	41	51.9	273	—	—	—
6 Saltvik	319	1,607	68.8	122	38.2	820	112	35.1	751	—	—	—

1) Näistä 9 n. s. sukutilanhaltijaa, joiden hallitsemin tiloihin omistusoikeus kuuluu Strömforsin

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.).

V u o k r a a j i a.															
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokraneet															
Yhteensä.															
valtiolta.															
yksityisiltä y. m.															
Siitä sellaisia, joilla oli															
Yhteensä.															
Siitä sellaisia, joilla oli															
Yhteensä.															
kruununvirka-															
isompi kruun-															
torppa.															
koko talo.															
isompi talonosa.															
Ruoka-	%	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	%	Väestöä.
kuntia.			kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.		
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
124	20.6	850	9	97	9	97	—	—	115	753	11	78	104	17.3	675
142	16.2	814	10	70	10	70	—	—	132	744	18	119	114	13.0	625
34	10.0	199	1	6	1	6	—	—	33	193	7	60	26	7.7	133
289	24.1	1,837	2	23	2	23	—	—	287	1,814	20	152	267	22.3	1,662
25	8.8	153	2	19	2	19	—	—	23	134	6	42	17	6.0	92
64	14.7	365	2	17	2	17	—	—	62	348	20	134	42	9.7	214
168	9.6	1,108	12	88	12	88	—	—	156	1,020	32	226	124	7.0	794
1,213	15.2	7,675	54	437	52	427	2	10	1,159	7,238	142	1,038	1,017	12.7	6,200
186	27.3	1,317	11	80	11	80	—	—	175	1,237	97	736	78	11.4	501
13	7.2	94	2	18	2	18	—	—	11	76	—	—	11	6.1	76
69	19.2	438	2	17	2	17	—	—	67	421	22	152	45	12.5	269
207	12.8	1,290	3	30	3	30	—	—	204	1,260	48	331	156	9.7	929
148	11.1	1,001	2	13	2	13	—	—	146	988	50	387	96	7.2	601
65	15.9	400	4	30	4	30	—	—	61	370	14	105	47	11.5	265
64	15.6	414	—	—	—	—	—	—	64	414	34	223	30	7.3	191
86	13.6	578	9	98	9	98	—	—	77	480	21	154	56	8.8	326
180	24.8	1,395	2	16	2	16	—	—	178	1,379	73	586	105	14.4	793
60	23.9	514	3	22	3	22	—	—	57	492	21	196	36	14.3	296
66	16.3	455	3	26	3	26	—	—	63	429	1) 20	194	34	8.4	235
1,144	16.3	7,896	41	350	41	350	—	—	1,103	7,546	409	3,064	694	9.9	4,482
4,766	20.1	30,006	159	1,249	157	1,239	2	10	4,607	28,757	788	5,859	3,819	16.1	22,898
1	1.1	2	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	1	1.1	2
3	1.8	14	—	—	—	—	—	—	3	14	1	7	2	1.2	7
7	2.5	37	1	6	1	6	—	—	6	31	1	8	5	1.8	23
10	3.7	69	1	8	1	8	—	—	9	61	3	27	6	2.2	34
5	6.3	33	—	—	—	—	—	—	5	33	4	28	1	1.3	5
10	3.1	69	1	10	1	10	—	—	9	59	5	36	4	1.3	23

tehtaalle.

2. (Vielä): Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.).		b) Maanviljelys-											
		Vuosipalveluksessa olevia.											
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammattioppineita.		Muonamiehiä.		Muita renkejä.	
		Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
3	Tuusula	367	61.2	1,533	190	31.7	822	37	164	135	601	18	57
4	Sipoo	533	61.0	2,070	122	14.0	561	24	103	94	438	4	20
5	Porneesi	215	63.4	799	63	18.6	264	12	61	30	112	21	91
6	Mäntsälä	682	57.0	2,594	216	18.1	864	24	121	153	604	39	139
7	Pukkila	141	49.5	490	5	1.8	23	1	5	4	18	—	—
8	Askola	234	53.8	801	70	16.1	292	6	33	32	117	32	142
9	Porvoon m.	1,263	71.7	4,592	578	32.8	2,241	41	117	523	2,091	14	33
	Yhteensä	5,186	65.0	19,431	2,229	27.9	9,129	275	1,140	1,705	7,069	249	920
	<i>4. Pernaja.</i>												
1	Pernaja	360	52.8	1,455	260	38.1	1,092	49	183	187	801	24	108
2	Liljendal	63	34.8	158	11	6.1	50	1	3	10	47	—	—
3	Myrskylä	184	51.3	673	70	19.5	290	12	52	57	236	1	2
4	Orimattila	1,056	65.4	3,020	38	2.3	219	22	86	14	61	2	72
5	Iitti	840	62.9	2,689	138	10.3	603	37	143	16	56	85	404
6	Jaala	208	50.7	689	18	4.4	77	6	31	6	22	6	24
7	Artjärvi	240	58.4	756	63	15.3	254	12	40	19	72	32	142
8	Lappträsk	333	52.5	1,097	114	18.0	475	8	40	78	321	28	114
9	Elimäki	408	56.0	1,519	229	31.4	956	28	112	10	39	191	805
10	Anjala	115	45.8	366	40	15.9	149	18	57	4	18	18	74
11	Ruotsinpyhtää	202	49.9	667	65	16.1	233	14	59	28	113	23	61
	Yhteensä	4,009	57.2	13,089	1,046	14.9	4,398	207	806	429	1,786	410	1,806
	Koko lääni	14,297	60.4	52,806	5,755	24.3	23,976	883	3,664	3,902	16,369	970	3,943
	<i>Turun ja Porin lääni.</i>												
	<i>1. Ahvenanmaa.</i>												
1	Eckerö	13	14.6	34	2	2.2	4	1	1	—	—	1	3
2	Hammarland	71	41.0	219	1	0.6	4	1	4	—	—	—	—
3	Jomala	106	38.1	390	8	2.9	27	4	12	2	8	2	7
4	Finström	153	56.0	633	12	4.4	52	3	17	2	7	7	28
5	Geta	33	41.8	124	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Saltvik	197	61.3	787	3	1.0	14	1	1	1	7	1	6

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.

M u n t a t y ö v ä k e ä .																				
Siitä sellaisia, joilla																				
oli maanviljelys																				
Yhteensä.			vuokramaalla.															ei ollut maanviljelystä.		
			Yhteensä.			omalla maalla.		Siitä sellaisia, joilla oli												
								Yhteensä.		pienempi kruunumetsätorppa.				pienempi talonosa.						
Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.				
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58				
177	29.5	711	98	16.3	445	1	3	97	442	—	—	97	442	79	13.2	266				
411	47.0	1,509	287	32.8	1,161	1	1	286	1,160	—	—	286	1,160	124	14.2	348				
152	44.8	535	103	30.4	410	—	—	103	410	—	—	103	410	49	14.4	125				
466	38.9	1,730	354	29.6	1,375	—	—	354	1,375	—	—	354	1,375	112	9.3	355				
136	47.7	467	82	28.8	300	—	—	82	300	—	—	82	300	54	18.9	167				
164	37.7	509	90	20.7	321	—	—	90	321	—	—	90	321	74	17.0	188				
685	38.9	2,351	567	32.2	2,079	11	46	556	2,033	—	—	556	2,033	118	6.7	272				
2,957	37.1	10,302	1,908	23.9	7,348	16	60	1,892	7,288	—	—	1,892	7,288	1,049	13.2	2,954				
100	14.7	363	22	3.2	114	1	4	21	110	—	—	21	110	78	11.5	249				
52	28.7	108	24	13.3	61	—	—	24	61	—	—	24	61	28	15.4	47				
114	31.8	383	81	22.6	288	—	—	81	288	—	—	81	288	33	9.2	95				
1,018	63.1	2,801	234	14.5	850	—	—	234	850	—	—	234	850	784	48.6	1,951				
702	52.6	2,086	270	20.2	1,067	1	3	269	1,064	—	—	269	1,064	432	32.4	1,019				
190	46.3	612	95	23.2	432	—	—	95	432	—	—	95	432	95	23.1	180				
177	43.1	502	85	20.7	307	—	—	85	307	—	—	85	307	92	22.4	195				
219	34.5	622	101	15.9	362	—	—	101	362	—	—	101	362	118	18.6	260				
179	24.6	563	54	7.4	170	—	—	54	170	—	—	54	170	125	17.2	393				
75	29.9	217	34	13.6	114	1	3	33	111	—	—	33	111	41	16.3	103				
137	33.8	434	75	18.5	261	—	—	75	261	—	—	75	261	62	15.3	173				
2,963	42.3	8,691	1,075	15.4	4,026	3	10	1,072	4,016	—	—	1,072	4,016	1,888	26.9	4,665				
8,542	36.1	28,830	4,637	19.6	18,431	25	94	4,612	18,337	—	—	4,612	18,337	3,905	16.5	10,399				
11	12.4	30	8	9.0	23	—	—	8	23	—	—	8	23	3	3.4	7				
70	40.4	215	67	38.7	210	—	—	67	210	—	—	67	210	3	1.7	5				
98	35.2	363	77	27.7	279	2	5	75	274	—	—	75	274	21	7.5	84				
141	51.6	581	116	42.5	503	5	17	111	486	—	—	111	486	25	9.1	78				
33	41.8	124	30	38.0	116	6	27	24	89	—	—	24	89	3	3.8	8				
194	60.8	773	179	56.1	726	—	—	179	726	—	—	179	726	15	4.7	47				

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.		Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
					Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruunutilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
		Ruoka-kuntha.	Viestäjä.	% kunnan koko väkiluvusta.	Ruoka-kuntha.	%	Viestäjä.	Ruoka-kuntha.	%	Viestäjä.	Ruoka-kuntha.	%	Viestäjä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
7	Sund	170	887	59.0	100	58.8	618	86	50.6	525	—	—	—
8	Vårdö	46	249	25.7	34	73.9	217	33	71.7	210	—	—	—
9	Lumparland	38	188	37.2	25	65.8	146	25	65.8	146	—	—	—
10	Lemland	142	657	43.7	76	53.5	434	72	50.7	418	—	—	—
11	Föglö	84	491	43.4	81	96.4	479	80	95.2	473	—	—	—
12	Kökar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Sottunga	22	164	42.8	16	72.7	139	16	72.7	139	—	—	—
14	Kumlinge	75	522	55.5	71	94.7	494	62	82.7	427	9	12.0	67
15	Brändö	94	682	59.3	92	97.9	675	72	76.6	529	19	20.2	142
	Yhteensä	1,882	9,977	52.1	1,133	60.2	7,152	1,047	55.6	6,579	29	1.6	223
	<i>2. Vehmaa.</i>												
1	Iniö	45	253	34.8	42	93.3	241	41	91.1	235	—	—	—
2	Velkua	18	127	31.5	18	100	127	17	94.4	123	—	—	—
3	Taivassalo	274	1,420	55.1	155	56.6	1,005	119	43.5	823	—	—	—
4	Kustavi	182	953	42.8	80	44.0	541	51	28.1	375	—	—	—
5	Lokalahti	203	978	59.0	78	38.4	539	48	23.6	355	1	0.5	6
6	Vehmaa	420	2,215	70.8	221	51.5	1,474	158	36.8	1,113	—	—	—
7	Uusikirkko	490	2,744	60.5	257	52.5	1,801	192	39.2	1,387	1	0.2	7
8	Uudenkaupungin m.	40	259	45.0	28	57.1	160	28	57.1	160	—	—	—
9	Pyhamaan Rohdainen	213	1,255	51.1	120	56.3	877	101	47.4	776	—	—	—
10	Pyhamaan Luoto	78	468	39.0	50	64.1	365	48	61.5	350	—	—	—
11	Laitila	1,000	5,152	67.7	480	48.0	3,043	283	28.3	2,030	—	—	—
	Yhteensä	2,981	15,824	58.4	1,529	51.3	10,173	1,086	36.4	7,727	2	0.1	13
	<i>3. Mynämäki.</i>												
1	Karjala	104	574	62.3	71	68.3	462	55	52.9	384	—	—	—
2	Mynämäki	541	2,788	64.6	309	57.1	1,960	213	39.4	1,435	1	0.2	7
3	Mietoinen	220	1,169	71.3	131	59.5	848	76	34.5	512	—	—	—
4	Lemu	105	532	70.3	55	52.4	369	42	40.0	300	—	—	—
5	Askainen	122	675	57.1	67	54.9	463	35	28.7	274	—	—	—
6	Merimasku	144	644	65.5	44	30.6	288	26	18.1	168	3	2.1	15

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.).

V u o k r a a j i a.																						
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet																						
valtiolta.																						
yksityisiltä y. m.																						
Siitä sellaisia, joilla oli																						
Siitä sellaisia, joilla oli																						
Yhteensä.			Yhteensä.		kraunnavirkkatalo.				isompi kraunnumetsätorppa.				Yhteensä.		koko talo.				isompi talonosa.			
Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.					
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29							
14	8.2	93	4	31	4	31	—	—	10	62	2	16	8	4.7	46	7						
1	2.2	7	—	—	—	—	—	—	1	7	1	7	—	—	—	8						
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9						
4	2.8	16	—	—	—	—	—	—	4	16	1	4	3	2.1	12	10						
1	1.2	6	—	—	—	—	—	—	1	6	1	6	—	—	—	11						
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12						
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13						
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14						
1	1.1	4	—	—	—	—	—	—	1	4	1	4	—	—	—	15						
57	3.0	350	7	55	7	55	—	—	50	295	20	143	30	1.6	152							
1	2.2	6	—	—	—	—	—	—	1	6	1	6	—	—	—	1						
1	5.6	4	—	—	—	—	—	—	1	4	1	4	—	—	—	2						
36	13.1	182	1	8	1	8	—	—	35	174	9	49	26	9.5	125	3						
29	15.9	166	1	9	1	9	—	—	28	157	11	67	17	9.3	90	4						
29	14.3	178	3	20	3	20	—	—	26	158	5	34	21	10.3	124	5						
63	14.7	361	12	96	12	96	—	—	51	265	13	93	38	8.9	172	6						
64	13.1	407	11	66	11	66	—	—	53	341	9	73	44	9.0	268	7						
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8						
19	8.9	101	2	13	2	13	—	—	17	88	—	—	17	8.0	88	9						
2	2.6	15	—	—	—	—	—	—	2	15	2	15	—	—	—	10						
197	19.7	1,013	4	28	4	28	—	—	193	985	6	44	187	18.7	941	11						
441	14.8	2,433	34	240	34	240	—	—	407	2,193	57	385	350	11.7	1,808							
16	15.4	78	1	6	1	6	—	—	15	72	1	6	14	13.5	66	1						
95	17.5	518	12	99	10	83	2	16	83	419	3	20	80	14.8	399	2						
55	25.0	336	5	62	5	62	—	—	50	274	5	33	45	20.5	241	3						
13	12.4	69	1	8	1	8	—	—	12	61	1	4	11	10.5	57	4						
32	26.2	189	—	—	—	—	—	—	32	189	15	99	17	13.9	90	5						
15	10.4	105	4	38	4	38	—	—	11	67	6	41	5	3.5	26	6						

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.)		b) Maanviljelys-											
		Vuosispalveluksessa olevia.											
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammattioppineita.		Muonamiehiä.		Muita renkejä.	
		Ruoka-kuntia.	%	Väestök.	Ruoka-kuntia.	%	Väestök.	Ruoka-kuntia.	Väestök.	Ruoka-kuntia.	Väestök.	Ruoka-kuntia.	Väestök.
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
7	Sund	70	41.2	269	13	7.7	50	2	7	6	27	5	16
8	Vårdö	12	26.1	32	2	4.4	6	—	—	—	—	2	6
9	Lumparland	13	34.2	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Lenmland	66	46.5	223	1	0.7	2	—	—	—	—	1	2
11	Föglö	3	3.6	12	2	2.4	8	1	1	1	7	—	—
12	Kökar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Sottunga	6	27.3	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Kumlinge	4	5.3	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Brändö	2	2.1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Yhteensä	749	39.8	2,825	44	2.3	167	13	43	12	56	19	68
	<i>2. Vehmaa.</i>												
1	Iniö	3	6.7	12	1	2.2	3	—	—	—	—	1	3
2	Velkuä	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Taivassalo	119	43.4	415	19	6.9	69	4	14	3	10	12	45
4	Kustavi	102	56.0	412	45	24.7	186	6	24	21	97	18	65
5	Lokalahti	125	61.6	439	28	13.8	98	4	12	18	70	6	16
6	Vehmaa	208	48.5	741	55	12.8	221	4	15	49	198	2	8
7	Uusikirkko	233	47.5	943	33	6.7	169	10	58	16	73	7	38
8	Uudenkaupungin m.	21	42.9	99	3	6.1	13	—	—	3	13	—	—
9	Pyhämaan Rohdainen	93	43.7	378	1	0.5	1	—	—	1	1	—	—
10	Pyhämaan Luoto	28	35.9	103	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Laitila	520	52.0	2,109	22	2.2	101	15	74	7	27	—	—
	Yhteensä	1,452	48.7	5,651	207	6.9	861	43	197	118	489	46	175
	<i>3. Mynämäki.</i>												
1	Karjala	33	31.7	112	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Mynämäki	232	42.9	828	19	3.5	76	4	23	13	49	2	4
3	Mietoinen	89	40.5	321	26	11.8	95	10	38	16	57	—	—
4	Lemu	50	47.6	163	6	5.7	25	1	6	5	19	—	—
5	Askainen	55	45.1	212	28	23.0	121	3	15	24	101	1	5
6	Merimasku	100	69.4	356	22	15.3	97	6	17	16	80	—	—

1) Vuokraajana kruunun omistamalla saarella.

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.

Muuta työväkeä.																
Siitä sellaisia, joilla																
oli maanviljelys																
Yhteensä.			vuokramaalla.													
			Yhteensä.			omalla maalla.		Siitä sellaisia, joilla oli						ei ollut maanviljelystä.		
Yhteensä.		pienempi kruunumetsätorppa.						pienempi talonosa.								
Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58
57	33.5	219	47	27.6	184	—	—	47	184	—	—	47	184	10	5.9	35
10	21.7	26	6	13.0	18	2	6	4	12	—	—	4	12	4	8.7	8
13	34.2	42	8	21.1	31	2	8	6	23	—	—	6	23	5	13.1	11
65	45.8	221	49	34.5	182	1	3	48	179	1) 1	4	47	175	16	11.8	39
1	1.2	4	1	1.2	4	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	27.3	25	6	27.3	25	—	—	6	25	—	—	6	25	—	—	—
4	5.3	28	4	5.3	28	—	—	4	28	—	—	4	28	—	—	—
2	2.1	7	2	2.1	7	—	—	2	7	—	—	2	7	—	—	—
705	37.5	2,658	600	31.9	2,336	19	70	581	2,266	1	4	580	2,262	105	5.6	322
2	4.5	9	2	4.5	9	—	—	2	9	—	—	2	9	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100	36.5	346	81	29.6	298	—	—	81	298	—	—	81	298	19	6.9	48
57	31.3	226	46	25.3	197	—	—	46	197	—	—	46	197	11	6.0	29
97	47.8	341	63	31.0	256	1	4	62	252	—	—	62	252	34	16.8	85
153	35.7	520	107	25.0	402	—	—	107	402	—	—	107	402	46	10.7	118
200	40.8	774	176	35.9	706	1	4	175	702	—	—	175	702	24	4.9	68
18	36.8	86	16	32.7	77	—	—	16	77	—	—	16	77	2	4.1	9
92	43.2	377	77	36.2	327	—	—	77	327	—	—	77	327	15	7.0	50
28	35.9	103	26	33.3	100	—	—	26	100	—	—	26	100	2	2.6	3
498	49.8	2,008	397	39.7	1,683	2	5	395	1,678	—	—	395	1,678	101	10.1	325
1,245	41.8	4,790	991	33.3	4,055	4	13	987	4,042	—	—	987	4,042	254	8.5	735
33	31.7	112	27	26.0	101	—	—	27	101	—	—	27	101	6	5.7	11
213	39.4	752	168	31.1	656	—	—	168	656	1	2	167	654	45	8.3	96
63	28.7	226	49	22.3	200	—	—	49	200	—	—	49	200	14	6.4	26
44	41.9	138	32	30.5	118	—	—	32	118	—	—	32	118	12	11.4	20
27	22.1	91	20	16.4	75	—	—	20	75	—	—	20	75	7	5.7	16
78	54.1	259	44	30.5	191	—	—	44	191	—	—	44	191	34	23.6	68

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

	Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
					Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruununtilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
		Ruoka-kuntia.	Väestöä.	% kunnan koko väkiluvusta.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
7	Rymättylä	341	1,652	64.2	115	33.7	792	102	29.9	702	—	—	—
8	Houtskär	197	960	53.9	111	56.3	634	100	50.7	564	1	0.5	10
9	Korpo	153	848	36.0	114	74.5	695	109	71.2	667	—	—	—
10	Nauvo	268	1,289	38.9	137	51.1	799	97	36.2	566	—	—	—
	Yhteensä	2,195	11,131	56.1	1,154	52.6	7,310	855	39.0	5,572	5	0.2	32
	<i>4. Piikkiö.</i>												
1	Parainen	570	2,845	40.0	243	42.6	1,571	179	31.4	1,214	—	—	—
2	Kakskerta	77	365	65.6	30	39.0	193	24	31.2	148	—	—	—
3	Kaarina	290	1,344	23.4	61	21.0	478	34	11.7	293	—	—	—
4	Piikkiö	278	1,478	68.5	89	32.0	632	63	22.7	466	—	—	—
5	Kuusluoto	92	323	75.6	18	19.6	121	12	13.1	79	—	—	—
6	Paimio	637	3,029	70.9	236	37.0	1,590	150	23.5	1,145	6	0.9	41
7	Sauvo	411	2,059	75.6	151	36.7	1,107	115	28.0	883	1	0.2	7
8	Karuna	202	1,004	62.7	84	41.6	542	52	25.8	364	—	—	—
	Yhteensä	2,557	12,447	50.6	912	35.7	6,234	629	24.6	4,592	7	0.3	48
	<i>5. Halikko.</i>												
1	Kemiö	724	3,508	62.1	279	38.5	1,750	165	22.8	1,110	—	—	—
2	Dragsfjärd	226	1,080	26.1	59	26.1	403	19	8.4	146	—	—	—
3	Vestanfjärd	170	808	51.3	59	34.7	372	34	20.0	222	—	—	—
4	Hiittinen	63	312	19.3	28	44.4	169	24	38.1	144	—	—	—
5	Finby	155	817	51.3	55	35.5	374	25	16.1	196	—	—	—
6	Perniö ja Yliskylä	917	4,370	65.0	355	38.7	2,327	134	14.6	1,151	—	—	—
7	Kisko	425	2,081	77.6	239	56.2	1,425	38	8.9	292	—	—	—
8	Suomusjärvi	235	1,216	73.3	105	44.7	686	48	20.4	361	—	—	—
9	Kiikala	356	1,882	74.5	189	53.1	1,173	63	17.7	473	—	—	—
10	Pertteli	306	1,767	76.0	155	42.4	1,080	50	13.7	436	—	—	—
11	Kuusjoki	293	1,477	79.5	144	49.1	925	85	29.0	609	—	—	—
12	Muurla	189	1,004	73.1	77	40.7	549	32	16.9	296	—	—	—
13	Uskela	287	1,544	53.1	146	50.9	959	31	10.8	281	—	—	—
14	Angelniemi	117	658	66.3	53	45.3	381	22	18.8	195	—	—	—
15	Halikko	707	3,648	67.1	382	54.0	2,413	143	20.2	1,065	—	—	—
	Yhteensä	5,230	26,172	60.8	2,325	44.5	14,986	913	17.5	6,977	—	—	—

1) Näistä 2 kruunun omistamien ratsutilojen vuokraajaa.

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.).

V u o k r a a j i a.																
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokraneet																
valtiolta.																
yksityisiltä y. m.																
Siitä sellaisia, joilla oli																
Yhteensä.			Yhteensä.		Siitä sellaisia, joilla oli				Yhteensä.		Siitä sellaisia, joilla oli					
					kruununvirka-		isompi kruu-				koko talo.		isompi talonosa.			
Ruoka-	%	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Ruoka-	isompi kruu-	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	%	Väestöä.		
kuntia.			kuntia.		kuntia.	kuntia.	nunmetsä-	kuntia.		kuntia.		kuntia.				
14	15	16	17	18	19	20	torppa.	21	22	23	24	25	26	27	28	29
13	3.8	90	—	—	—	—	—	—	—	13	90	4	41	9	2.7	49
10	5.1	60	—	—	—	—	—	—	—	10	60	10	60	—	—	—
5	3.3	28	—	—	—	—	—	—	—	5	28	3	19	2	1.3	9
40	14.9	233	4	26	4	26	—	—	—	36	207	13	80	23	8.6	127
294	13.4	1,706	27	239	25	223	2	16	267	1,467	61	403	206	9.4	1,064	
64	11.2	357	3	17	3	17	—	—	61	340	22	148	39	6.8	192	
6	7.8	45	2	20	2	20	—	—	4	25	2	17	2	2.6	8	
27	9.3	185	7	60	7	60	—	—	20	125	2	9	18	6.2	116	
26	9.3	166	5	36	5	36	—	—	21	130	2	19	19	6.8	111	
6	6.5	42	1	8	1	8	—	—	5	34	1	9	4	4.3	25	
80	12.6	404	4	34	4	34	—	—	76	370	11	57	65	10.2	313	
35	8.5	217	5	42	5	42	—	—	30	175	4	33	26	6.3	142	
32	15.8	178	4	29	4	29	—	—	28	149	2	17	26	12.9	132	
276	10.8	1,594	31	246	31	246	—	—	245	1,348	46	309	199	7.8	1,039	
114	15.7	640	5	38	5	38	—	—	109	602	22	151	87	12.0	451	
40	17.7	257	1	6	1	6	—	—	39	251	11	79	28	12.4	172	
25	14.7	150	—	—	—	—	—	—	25	150	9	73	16	9.4	77	
4	6.3	25	—	—	—	—	—	—	4	25	2	16	2	3.2	9	
30	19.4	178	1	6	1	6	—	—	29	172	—	—	29	18.7	172	
221	24.1	1,176	4	28	4	28	—	—	217	1,148	16	128	201	21.9	1,020	
201	47.3	1,133	3	27	3	27	—	—	198	1,106	19	134	179	42.1	972	
57	24.3	325	—	—	—	—	—	—	57	325	11	66	46	19.6	259	
126	35.4	700	2	17	2	17	—	—	124	683	1	11	123	34.6	672	
105	28.7	644	8	72	8	72	—	—	97	572	1	4	96	26.2	568	
59	20.1	316	—	—	—	—	—	—	59	316	2	23	57	19.5	293	
45	23.8	253	—	—	—	—	—	—	45	253	3	26	42	22.2	227	
115	40.1	678	2	13	2	13	—	—	113	665	6	57	107	37.3	608	
31	26.5	186	1	6	1	6	—	—	30	180	1	3	29	24.8	177	
239	33.8	1,348	5	54	5	54	—	—	234	1,294	17	113	217	30.7	1,181	
1,412	27.0	8,009	32	267	32	267	—	—	1,380	7,742	121	884	1,259	24.1	6,858	

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.). Lääni, kihlakunta ja kunta.		b) Maanviljelys-											
		Vuosisäveluksessa olevia.											
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammatti- oppineita.		Muonamiehiä.		Muita ren- kejiä.	
		Raoka- kuntia.	%	Väestöä.	Raoka- kuntia.	%	Väestöä.	Raoka- kuntia.	Väestöä.	Raoka- kuntia.	Väestöä.	Raoka- kuntia.	Väestöä.
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
7	Rymättylä	226	66.3	860	34	10.0	136	4	19	27	102	3	15
8	Houtskär	86	43.7	326	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Korpo	39	25.5	153	9	5.9	39	4	15	1	8	4	16
10	Nauvo	131	48.9	490	44	16.4	180	10	42	25	113	9	25
	Yhteensä	1,041	47.4	3,821	188	8.6	769	42	175	127	529	19	65
	<i>4. Piikkiö.</i>												
1	Parainen	327	57.4	1,274	179	31.4	745	17	62	134	593	28	90
2	Kakskerta	47	61.0	172	25	32.4	100	2	8	23	92	—	—
3	Kaarina	229	79.0	866	144	49.7	587	27	104	99	451	18	32
4	Piikkiö	189	68.0	846	96	34.5	425	11	55	82	361	3	9
5	Kuusluoto	74	80.4	202	44	47.8	135	14	37	26	90	4	8
6	Paimio	401	63.0	1,439	114	17.9	448	9	30	100	392	5	26
7	Sauvo	260	63.3	952	148	36.0	581	8	33	130	515	10	33
8	Karuna	118	58.4	462	49	24.3	196	3	9	45	185	1	2
	Yhteensä	1,645	64.3	6,213	799	31.2	3,217	91	338	639	2,679	69	200
	<i>5. Halikko.</i>												
1	Kemiö	445	61.5	1,758	188	26.0	853	22	106	99	468	67	279
2	Dragsfjärd	167	73.9	677	52	23.0	213	14	61	5	21	33	131
3	Vestanfjärd	111	65.3	436	23	13.5	99	—	—	23	99	—	—
4	Hiittinen	35	55.6	143	3	4.8	13	—	—	1	8	2	5
5	Finby	100	64.5	443	45	29.0	212	15	66	29	145	1	1
6	Perniö ja Yliskylä	562	61.3	2,043	316	34.5	1,283	38	167	257	1,026	21	90
7	Kisko	186	43.8	656	58	13.7	243	14	55	40	166	4	22
8	Suomusjärvi	130	55.3	530	41	17.4	162	1	3	36	145	4	14
9	Kiikala	167	46.9	709	34	9.6	160	2	10	32	150	—	—
10	Pertteli	211	57.6	687	62	16.9	268	4	11	58	257	—	—
11	Kuusjoki	149	50.9	552	51	17.4	217	2	2	43	190	6	25
12	Muurla	112	59.3	455	81	42.9	345	14	53	62	266	5	26
13	Uskela	141	49.1	585	95	33.1	426	17	62	28	131	50	233
14	Angelniemi	64	54.7	277	49	41.9	217	10	46	38	166	1	5
15	Halikko	325	46.0	1,235	138	19.5	556	17	86	117	455	4	15
	Yhteensä	2,905	55.5	11,186	1,236	23.6	5,267	170	728	868	3,693	198	846

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.

Muuta työväkeä.																	
Siitä sellaisia, joilla																	
oli maanviljelys																	
vuokramaalla.																	
ei ollut maanviljelystä.																	
Yhteensä.			Yhteensä.			omalla maalla.		Yhteensä.		Siitä sellaisia, joilla oli							
										pienempi kruunumetsätorppa.		pienempi talonosa.					
Ruoka-kuntia.	%	Väestöt.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöt.	Ruoka-kuntia.	Väestöt.	Ruoka-kuntia.	Väestöt.	Ruoka-kuntia.	Väestöt.	Ruoka-kuntia.	Väestöt.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöt.	
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	
192	56.3	724	145	42.5	628	4	20	141	608	—	—	141	608	47	13.8	96	
86	43.7	326	82	41.6	316	15	61	67	255	—	—	67	255	4	2.1	10	
30	19.6	114	21	13.7	83	—	—	21	83	—	—	21	83	9	5.9	31	
87	32.5	310	71	26.5	270	1	4	70	266	—	—	70	266	16	6.0	40	
853	38.8	3,052	659	30.0	2,638	20	85	639	2,553	1	2	638	2,551	194	8.8	414	
148	26.0	529	104	18.3	415	3	11	101	404	—	—	101	404	44	7.7	114	
22	28.6	72	13	16.9	47	—	—	13	47	—	—	13	47	9	11.7	25	
85	29.3	279	43	14.8	171	—	—	43	171	—	—	43	171	42	14.5	108	
93	33.5	421	80	28.8	380	2	16	78	364	—	—	78	364	13	4.7	41	
30	32.6	67	11	12.0	35	—	—	11	35	—	—	11	35	19	20.6	32	
287	45.1	991	174	27.3	711	—	—	174	711	—	—	174	711	113	17.8	280	
112	27.3	371	77	18.8	269	—	—	77	269	—	—	77	269	35	8.5	102	
69	34.1	266	50	24.7	217	—	—	50	217	—	—	50	217	19	9.4	49	
846	33.1	2,996	552	21.6	2,245	5	27	547	2,218	—	—	547	2,218	294	11.5	751	
257	35.5	905	189	26.1	741	—	—	189	741	—	—	189	741	68	9.4	164	
115	50.9	464	81	35.9	354	—	—	81	354	—	—	81	354	34	15.0	110	
88	51.8	337	59	34.7	255	—	—	59	255	—	—	59	255	29	17.1	82	
32	50.8	130	30	47.6	122	2	5	28	117	—	—	28	117	2	3.2	8	
55	35.5	231	52	33.5	225	—	—	52	225	—	—	52	225	3	2.0	6	
246	26.8	760	166	18.1	587	—	—	166	587	—	—	166	587	80	8.7	173	
128	30.1	413	97	22.8	360	—	—	97	360	—	—	97	360	31	7.3	53	
89	37.9	368	79	33.6	350	—	—	79	350	—	—	79	350	10	4.3	18	
133	37.3	549	93	26.1	419	—	—	93	419	—	—	93	419	40	11.2	130	
149	40.7	419	76	20.8	269	—	—	76	269	—	—	76	269	73	19.9	150	
98	33.5	335	41	14.0	169	—	—	41	169	—	—	41	169	57	19.5	166	
31	16.4	110	27	14.3	104	—	—	27	104	—	—	27	104	4	2.1	6	
46	16.0	159	36	12.5	142	1	3	35	139	—	—	35	139	10	3.5	17	
15	12.8	60	14	12.0	57	—	—	14	57	—	—	14	57	1	0.8	3	
187	26.5	679	145	20.5	561	—	—	145	561	—	—	145	561	42	6.0	118	
1,669	31.9	5,919	1,185	22.6	4,715	3	8	1,182	4,707	—	—	1,182	4,707	484	9.3	1,204	

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruunantilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	% kunnan koko väkiluvusta.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<i>6. Masku.</i>												
1 Marttila ja Karinainen	563	2,806	71.6	327	58.1	1,907	145	25.8	1,003	—	—	—
2 Koski	450	2,341	77.3	226	50.2	1,461	114	25.3	873	—	—	—
3 Euran kappeli	196	1,063	70.9	122	62.2	760	73	37.2	475	1	0.5	11
4 Prunkkala	120	636	56.9	68	56.7	463	47	39.2	360	—	—	—
5 Lieto	501	2,708	69.9	228	45.5	1,617	166	33.1	1,279	3	0.6	21
6 Röntämäki	271	1,435	18.7	92	33.9	688	46	16.9	401	—	—	—
7 Paattinen	115	627	74.3	72	62.6	482	45	39.1	336	—	—	—
8 Raisio	222	1,087	61.6	90	40.5	571	41	18.4	289	—	—	—
9 Naantalin m.	128	664	80.7	35	27.3	271	30	23.4	246	—	—	—
10 Rusko	85	444	67.4	43	50.6	317	22	25.9	201	—	—	—
11 Masku	187	1,030	73.0	100	53.5	682	70	37.4	526	—	—	—
12 Vahtoo	102	581	71.8	73	71.6	464	38	37.3	291	—	—	—
13 Nousiainen	419	2,197	72.1	271	64.7	1,699	171	40.8	1,176	—	—	—
14 Pöytyä	607	2,908	64.2	288	47.4	1,855	147	24.2	1,094	—	—	—
15 Oripää	177	986	66.3	125	70.6	798	38	21.5	313	—	—	—
16 Yläne	428	2,071	75.9	190	44.4	1,195	34	7.9	261	—	—	—
Yhteensä	4,571	23,584	60.1	2,350	51.4	15,230	1,227	26.8	9,124	4	0.1	32
<i>7. Ulvila.</i>												
1 Honkilakiti	194	1,075	66.4	103	53.1	653	48	24.7	341	—	—	—
2 Hinnerjoki	170	940	60.5	115	67.6	686	46	27.0	338	—	—	—
3 Eura	278	1,529	53.8	166	59.7	1,040	61	21.9	430	—	—	—
4 Kiukainen	515	2,915	77.2	257	49.9	1,804	76	14.8	677	—	—	—
5 Lappi	356	1,975	60.6	173	48.6	1,274	95	26.7	819	—	—	—
6 Rauman m.	360	2,018	56.7	162	45.0	1,143	99	27.5	786	—	—	—
7 Eurajoki	706	3,384	63.7	278	39.4	1,876	106	15.0	822	—	—	—
8 Luvia	265	1,316	48.5	123	46.4	772	54	20.4	399	—	—	—
9 Porin m.	462	2,475	42.7	228	49.4	1,430	83	18.0	634	—	—	—
10 Ulvila	527	2,647	40.8	221	41.9	1,356	64	12.1	486	—	—	—
11 Nakkila	555	2,843	70.8	265	47.7	1,666	74	13.3	586	—	—	—
12 Kullaa	324	1,743	68.7	124	38.3	850	44	13.6	362	—	—	—

1) Nämä ovat kruunun omistamalla Aittaluodon saarella olevia vuokraajia.

Suomen maalaiskunnissa 1.p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jätk. seur. siv.).

V u o k r a a j i a.															
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet															
Yhteensä.					valtiolta.					yksityisiltä y. m.					
Yhteensä.					Siitä sellaisia, joilla oli					Yhteensä.					
					kruununvirka- talo.		isompi kruu- nunmetsä- torppa.								koko talo.
Ruoka- kuntia.	%	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	%	Viestöä.
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
182	32.3	904	3	30	3	30	—	—	179	874	2	12	177	31.4	862
112	24.9	588	2	23	2	23	—	—	110	565	1	16	109	24.2	549
48	24.5	274	2	12	2	12	—	—	46	262	2	20	44	22.4	242
21	17.5	103	—	—	—	—	—	—	21	103	1	6	20	16.7	97
59	11.8	317	5	43	5	43	—	—	54	274	2	13	52	10.4	261
46	17.0	287	13	108	13	108	—	—	33	179	5	36	28	10.3	143
27	23.5	146	—	—	—	—	—	—	27	146	—	—	27	23.5	146
49	22.1	282	7	48	7	48	—	—	42	234	4	31	38	17.1	203
5	3.9	25	—	—	—	—	—	—	5	25	—	—	5	3.9	25
21	24.7	116	4	31	4	31	—	—	17	85	—	—	17	20.0	85
30	16.1	156	4	35	4	35	—	—	26	121	2	13	24	12.8	108
35	34.3	173	3	21	3	21	—	—	32	152	2	14	30	29.4	138
100	23.9	523	12	106	7	77	5	29	88	417	4	27	84	20.0	390
141	23.2	761	3	25	3	25	—	—	138	736	3	20	135	22.2	716
87	49.1	485	—	—	—	—	—	—	87	485	2	14	85	48.0	471
156	36.5	934	14	94	—	—	14	94	142	840	3	18	139	32.5	822
1,119	24.5	6,074	72	576	53	453	19	123	1,047	5,498	33	240	1,014	22.2	5,258
55	28.4	312	1	7	1	7	—	—	54	305	1	1	53	27.3	304
69	40.6	348	1	9	1	9	—	—	68	339	—	—	68	40.0	339
105	37.8	610	3	18	3	18	—	—	102	592	5	30	97	34.9	562
181	35.1	1,127	1	7	1	7	—	—	180	1,120	—	—	180	35.0	1,120
78	21.9	455	2	24	2	24	—	—	76	431	—	—	76	21.3	431
63	17.5	357	1	10	1	10	—	—	62	347	8	55	54	15.0	292
172	24.4	1,054	1	9	1	9	—	—	171	1,045	31	238	140	19.8	807
69	26.0	373	2	19	2	19	—	—	67	354	4	18	63	23.8	336
145	31.4	796	17	91	4	33	13	58	128	705	—	—	128	27.7	705
157	29.8	870	4	32	4	32	—	—	153	838	4	28	149	28.3	810
191	34.4	1,080	2	13	2	13	—	—	189	1,067	2	13	187	33.7	1,054
80	24.7	488	—	—	—	—	—	—	80	488	5	24	75	23.1	464

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.). Lääni, kiblakunta ja kunta.		b) Maanviljelys-											
		Yhteensä.			Vuosispalveluksessa olevia.								
					Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammatti- oppineita.		Muonamiehiä.		Muita ren- kejä.	
Ruoka- kuntia.	%	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	%	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	Viestöä.	Ruoka- kuntia.	Viestöä.		
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
<i>6. Masku.</i>													
1	Marttila ja Karinainen	236	41.9	899	31	5.5	138	2	9	27	125	2	4
2	Koski	224	49.8	880	33	7.4	153	5	21	25	119	3	13
3	Euran kappeli	74	37.8	303	18	9.2	83	1	2	—	—	17	81
4	Prunkkala	52	43.3	173	17	14.2	67	2	7	—	—	15	60
5	Lieto	273	54.5	1,091	36	7.2	143	4	13	29	121	3	9
6	Räntämäki	179	66.1	747	127	46.9	545	32	129	89	389	6	27
7	Paattinen	43	37.4	145	1	0.9	5	—	—	1	5	—	—
8	Raisio	132	59.5	516	68	30.7	275	4	12	60	236	4	27
9	Naantal m.	93	72.7	393	33	25.8	141	1	8	31	128	1	5
10	Rusko	42	49.4	127	3	3.5	6	1	1	—	—	2	5
11	Masku	87	46.5	348	22	11.8	89	9	37	9	39	4	13
12	Vahtoo	29	28.4	117	2	1.9	8	—	—	2	8	—	—
13	Nousiainen	148	35.3	498	15	3.6	60	4	16	9	34	2	10
14	Pöytyä	319	52.6	1,053	50	8.3	170	5	12	16	69	29	89
15	Oripää	52	29.4	188	4	2.3	15	2	4	—	—	2	11
16	Yläne	238	55.6	876	71	16.6	251	19	83	51	167	1	1
	Yhteensä	2,221	48.6	8,354	531	11.6	2,149	91	354	349	1,440	91	355
<i>7. Ulvila.</i>													
1	Honkilahti	91	46.9	422	3	1.5	14	1	3	—	—	2	11
2	Hinnerjoki	55	32.4	254	1	0.6	3	—	—	1	3	—	—
3	Eura	112	40.3	489	14	5.0	46	6	17	4	16	4	13
4	Kiukainen	258	50.1	1,111	5	1.0	18	1	1	4	17	—	—
5	Lappi	183	51.4	701	3	0.8	9	—	—	—	—	3	9
6	Rauman m.	198	55.0	875	7	1.9	35	—	—	6	34	1	1
7	Eurajoki	428	60.6	1,508	63	8.9	244	11	49	43	179	9	16
8	Luvia	142	53.6	544	6	2.3	32	3	20	2	10	1	2
9	Porin m.	234	50.6	1,045	20	4.3	98	12	57	4	20	4	21
10	Ulvila	306	58.1	1,291	62	11.8	264	8	33	52	220	2	11
11	Näkkilä	290	52.3	1,177	39	7.0	135	9	30	29	100	1	5
12	Kullaa	200	61.7	893	26	8.0	78	7	25	10	39	9	14

1) Nämä ovat kruunun omistamalla Aittaluodon saarella olevia vuokraajia.

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.																	
Muuta työväkeä.																	
Siitä sellaisia, joilla																	
oli maanviljelys																	
Yhteensä.			vuokramaalla.												ei ollut maanviljelystä.		
			Yhteensä.			omalla maalla.		Siitä sellaisia, joilla oli									
										pienempi krunn metsä-		pienempi talonosa.					
Ruoka-	%	Väestöä.	Ruoka-	%	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	%	Väestöä.	
kuntia.			kuntia.			kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.			
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	
205	36.4	761	151	26.8	602	2	4	149	598	—	—	149	598	54	9.6	159	
191	42.4	727	117	26.0	483	—	—	117	483	—	—	117	483	74	16.4	244	
56	28.6	220	56	28.6	220	—	—	56	220	—	—	56	220	—	—	—	
35	29.1	106	31	25.8	100	—	—	31	100	—	—	31	100	4	3.3	6	
237	47.3	948	188	37.5	797	3	14	185	783	—	—	185	783	49	9.8	151	
52	19.2	202	37	13.7	165	—	—	37	165	—	—	37	165	15	5.5	37	
42	36.5	140	37	32.2	129	—	—	37	129	—	—	37	129	5	4.3	11	
64	28.8	241	50	22.5	205	—	—	50	205	—	—	50	205	14	6.3	36	
60	46.9	252	51	39.9	230	—	—	51	230	—	—	51	230	9	7.0	22	
39	45.9	121	29	34.1	101	—	—	29	101	—	—	29	101	10	11.8	20	
65	34.7	259	42	22.4	192	—	—	42	192	—	—	42	192	23	12.3	67	
27	26.5	109	26	25.5	106	—	—	26	106	—	—	26	106	1	1.0	3	
133	31.7	438	97	23.1	349	1	7	96	342	1	2	95	340	36	8.6	89	
269	44.3	883	183	30.1	684	3	15	180	669	—	—	180	669	86	14.2	199	
48	27.1	173	19	10.7	91	—	—	19	91	—	—	19	91	29	16.4	82	
167	39.0	625	102	23.8	437	1	4	101	433	9	52	92	381	65	15.2	188	
1,690	37.0	6,205	1,216	26.6	4,891	10	44	1,206	4,847	10	54	1,196	4,793	474	10.4	1,314	
88	45.4	408	76	39.2	363	—	—	76	363	—	—	76	363	12	6.2	45	
54	31.8	251	53	31.2	245	2	10	51	235	—	—	51	235	1	0.6	6	
98	35.3	443	53	19.1	265	—	—	53	265	—	—	53	265	45	16.2	178	
253	49.1	1,093	191	37.1	893	—	—	191	893	—	—	191	893	62	12.0	200	
180	50.6	692	150	42.2	620	—	—	150	620	—	—	150	620	30	8.4	72	
191	53.1	840	163	45.3	754	—	—	163	754	—	—	163	754	28	7.8	86	
365	51.7	1,264	219	31.0	868	1	4	218	864	—	—	218	864	146	20.7	396	
136	51.3	512	90	34.0	382	—	—	90	382	—	—	90	382	46	17.3	130	
214	46.3	947	169	36.6	787	4	17	165	770	13	63	152	707	45	9.7	160	
244	46.3	1,027	172	32.6	787	—	—	172	787	—	—	172	787	72	13.7	240	
251	45.3	1,042	195	35.2	896	—	—	195	896	—	—	195	896	56	10.1	146	
174	53.7	815	136	42.0	669	1	2	135	667	—	—	135	667	38	11.7	146	

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.		Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
					Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruununtilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
					Ruoka-kuntia.	Väestöä.	% kunnan koko väkiluvusta.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
13	Noormarkku	331	1,894	51.7	173	52.3	1,120	66	20.0	466	—	—	—
14	Pomarkku	394	2,531	64.4	212	53.8	1,607	95	24.1	810	—	—	—
15	Ahlainen	292	1,678	45.5	167	57.2	1,109	37	12.7	281	—	—	—
16	Merikarvia	553	2,722	41.2	290	52.4	1,700	214	38.7	1,312	—	—	—
17	Siikainen	456	2,464	62.2	236	51.8	1,582	131	28.8	953	—	—	—
	Yhteensä	6,738	36,149	55.3	3,293	48.9	21,668	1,393	20.7	10,502	—	—	—
	<i>8. Ikalinen.</i>												
1	Kankaanpää	889	5,031	68.7	486	54.7	3,225	167	18.8	1,294	4	0.5	28
2	Hongonjoki	485	2,369	86.6	252	52.0	1,526	105	21.6	693	—	—	—
3	Karvia	477	2,674	80.6	283	59.3	1,873	142	29.8	1,009	2	0.4	10
4	Parkano	759	4,431	69.1	393	51.8	2,869	165	21.7	1,288	15	2.0	121
5	Jämijärvi	453	2,431	79.2	225	49.7	1,482	72	15.9	593	6	1.3	38
6	Ikalinen	1,238	6,897	64.0	661	53.4	4,429	306	24.7	2,275	—	—	—
7	Viljakkala	318	1,747	69.9	156	49.0	1,117	78	24.5	644	—	—	—
8	Hämeenkyrö	912	4,952	65.9	482	52.9	3,300	184	20.2	1,430	—	—	—
	Yhteensä	5,531	30,532	69.9	2,938	53.1	19,821	1,219	22.0	9,226	27	0.5	197
	<i>9. Tyrvää.</i>												
1	Lavia	600	3,432	66.8	293	48.8	2,047	104	17.3	891	2	0.3	15
2	Suodenniemi	308	1,937	71.6	160	51.9	1,233	66	21.4	595	—	—	—
3	Mouhijärvi	643	3,146	77.4	248	38.6	1,680	101	15.7	785	—	—	—
4	Suoniemi	191	1,082	60.7	93	48.7	612	46	24.1	319	—	—	—
5	Karkku	495	2,497	68.7	213	43.0	1,446	108	21.8	835	—	—	—
6	Tyrvää	1,049	5,392	65.3	506	48.2	3,344	172	16.4	1,388	—	—	—
7	Kiikka	471	2,487	69.5	214	45.4	1,508	86	18.2	724	—	—	—
8	Kiikoinen	323	1,760	74.6	158	48.9	1,092	40	12.4	320	—	—	—
	Yhteensä	4,080	21,733	69.3	1,885	46.2	12,962	723	17.7	5,857	2	—	15
	<i>10. Loimaa.</i>												
1	Kauvatsa	345	1,773	68.9	159	46.1	1,048	56	16.2	436	—	—	—
2	Harjavalta	196	986	60.2	105	53.6	665	50	25.5	362	—	—	—

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.)

V u o k r a a j i a.																
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet																
valtiolta.																
yksityisiltä y. m.																
Siitä sellaisia, joilla oli																
Yhteensä.			Yhteensä.					Siitä sellaisia, joilla oli			Yhteensä.			Siitä sellaisia, joilla oli		
			kruununvirka-		isompi kruu-						koko talo.		isompi talonosa.			
			talo.		nunmetsä-								torppa.			
Ruoka-	%	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	%	Väestöä.	
kuntia.			kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.			
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
107	32.3	654	1	12	1	12	—	—	106	642	12	85	94	28.4	557	
117	29.7	797	—	—	—	—	—	—	117	797	12	71	105	26.6	726	
130	44.5	828	—	—	—	—	—	—	130	828	14	112	116	39.7	716	
76	13.7	388	—	—	—	—	—	—	76	388	3	18	73	13.2	370	
105	23.0	629	—	—	—	—	—	—	105	629	—	—	105	23.0	629	
1,900	28.2	11,166	36	251	23	193	13	58	1,864	10,915	101	693	1,763	26.2	10,222	
315	35.4	1,903	23	143	—	—	23	143	292	1,760	4	24	288	32.4	1,736	
147	30.4	833	20	117	—	—	20	117	127	716	1	5	126	26.0	711	
139	29.1	854	28	181	—	—	28	181	111	673	—	—	111	23.3	673	
213	28.1	1,460	84	592	—	—	84	592	129	868	2	17	127	16.7	851	
147	32.5	851	—	—	—	—	—	—	147	851	—	—	147	32.5	851	
355	28.7	2,154	17	124	4	26	13	98	338	2,030	2	14	336	27.1	2,016	
78	24.5	473	1	9	1	9	—	—	77	464	2	11	75	23.6	453	
298	32.7	1,870	6	49	6	49	—	—	292	1,821	3	23	289	31.7	1,798	
1,692	30.6	10,398	179	1,215	11	84	168	1,131	1,513	9,183	14	94	1,499	27.1	9,089	
187	31.2	1,141	1	6	—	—	1	6	186	1,135	—	—	186	31.0	1,135	
94	30.5	638	1	5	1	5	—	—	93	633	—	—	93	30.2	633	
147	22.9	895	9	71	9	71	—	—	138	824	4	34	134	20.8	790	
47	24.6	293	2	15	2	15	—	—	45	278	2	15	43	22.5	263	
105	21.2	611	2	16	2	16	—	—	103	595	4	29	99	20.0	566	
334	31.8	1,956	3	24	3	24	—	—	331	1,932	2	18	329	31.4	1,914	
128	27.2	784	—	—	—	—	—	—	128	784	6	41	122	25.9	743	
118	36.5	772	—	—	—	—	—	—	118	772	—	—	118	36.5	772	
1,160	28.5	7,090	18	137	17	131	1	6	1,142	6,953	18	137	1,124	27.5	6,816	
103	29.9	612	—	—	—	—	—	—	103	612	7	49	96	27.8	563	
55	28.1	303	4	28	4	28	—	—	51	275	2	21	49	25.0	254	

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.). Lääni, kihlakunta ja kunta.		b) Maanviljelys-											
		Vuosisalveluksessa olevia.											Muuta ren- kejä.
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammatti- oppineita.	Muonamiehiä.				
Ruoka- kunta.	%	Väestöä.	Ruoka- kunta.	%	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
13 Noormarkku	158	47.7	774	14	4.2	49	5	13	2	11	7	25	
14 Pomarkku	182	46.2	924	3	0.8	10	1	1	2	9	—	—	
15 Ahlainen	125	42.8	569	20	6.8	75	9	34	10	39	1	2	
16 Merikarvia	263	47.6	1,022	10	1.8	35	7	25	—	—	3	10	
17 Siikainen	220	48.2	882	14	3.1	59	1	8	1	2	12	49	
Yhteensä	3,445	51.1	14,481	310	4.6	1,204	81	316	170	699	59	189	
<i>8. Ikalinen.</i>													
1 Kankaanpää	403	45.3	1,806	6	0.7	36	1	7	1	5	4	24	
2 Hongonjoki	233	48.0	843	2	0.4	8	2	8	—	—	—	—	
3 Karvia	194	40.7	801	5	1.1	17	5	17	—	—	—	—	
4 Parkano	366	48.2	1,562	2	0.3	11	2	11	—	—	—	—	
5 Jämijärvi	228	50.3	949	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6 Ikalinen	577	46.6	2,468	19	1.5	77	7	28	6	22	6	27	
7 Viljakkala	162	51.0	630	5	1.5	22	—	—	3	14	2	8	
8 Hämeenkyrö	430	47.1	1,652	23	2.5	93	1	2	21	88	1	3	
Yhteensä	2,593	46.9	10,711	62	1.1	264	18	73	31	129	13	62	
<i>9. Tyrvää.</i>													
1 Lavia	307	51.2	1,385	4	0.7	18	—	—	3	11	1	7	
2 Suodenniemi	148	48.1	704	2	0.7	12	1	7	—	—	1	5	
3 Mouhijärvi	395	61.4	1,466	15	2.3	53	2	5	10	38	3	10	
4 Suoniemi	98	51.3	470	24	12.6	98	7	29	17	69	—	—	
5 Karkku	282	57.0	1,051	10	2.0	43	2	5	7	33	1	5	
6 Tyrvää	543	51.8	2,048	30	2.9	118	3	16	—	—	27	102	
7 Kiikka	257	54.6	979	12	2.6	41	6	17	—	—	6	24	
8 Kiikoinen	165	51.1	668	4	1.2	12	3	8	—	—	1	4	
Yhteensä	2,195	53.8	8,771	101	2.5	395	24	87	37	151	40	157	
<i>10. Loimaa.</i>													
1 Kauvatsa	186	53.9	725	11	3.2	43	2	11	1	1	8	31	
2 Harjavalta	91	46.4	321	9	4.6	45	7	31	—	—	2	14	

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.

Muuta työväkeä.																				
Siitä sellaisia, joilla																				
oli maanviljelys																				
Yhteensä.			vuokramaalla.															ei ollut maanviljelystä.		
			Yhteensä.			omalla maalla.		Siitä sellaisia, joilla oli												
								Yhteensä.		pienempi kruunumetsätorppa.				pienempi talonosa.						
Ruoka-kuntia.	%	Viestit.	Ruoka-kuntia.	%	Viestit.	Ruoka-kuntia.	Viestit.	Ruoka-kuntia.	Viestit.	Ruoka-kuntia.	Viestit.	Ruoka-kuntia.	Viestit.	Ruoka-kuntia.	%	Viestit.				
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58				
144	43.5	725	143	43.2	723	1	6	142	717	—	—	142	717	1	0.3	2	13			
179	45.4	914	176	44.7	907	6	24	170	883	—	—	170	883	3	0.7	7	14			
105	36.0	494	89	30.5	443	—	—	89	443	—	—	89	443	16	5.5	51	15			
253	45.8	987	163	29.5	737	8	38	155	699	—	—	155	699	90	16.3	250	16			
206	45.1	823	162	35.5	686	4	14	158	672	—	—	158	672	44	9.6	137	17			
3,135	46.5	13,277	2,400	35.6	11,025	27	115	2,373	10,910	13	63	2,360	10,847	735	10.9	2,252				
397	44.6	1,770	335	37.7	1,586	2	9	333	1,577	10	48	323	1,529	62	6.9	184	1			
231	47.6	835	112	23.1	500	4	20	108	480	4	14	104	466	119	24.5	335	2			
189	39.6	784	139	29.1	648	1	4	138	644	8	31	130	613	50	10.5	136	3			
364	47.9	1,551	239	31.5	1,251	4	24	235	1,227	19	91	216	1,136	125	16.4	300	4			
228	50.3	949	162	35.8	778	1	3	161	775	—	—	161	775	66	14.5	171	5			
558	45.1	2,391	435	35.1	2,096	6	25	429	2,071	7	21	422	2,050	123	10.0	295	6			
157	49.5	608	117	36.9	501	—	—	117	501	—	—	117	501	40	12.6	107	7			
407	44.6	1,559	275	30.2	1,231	—	—	275	1,231	—	—	275	1,231	132	14.4	328	8			
2,531	45.8	10,447	1,814	32.8	8,591	18	85	1,796	8,506	48	205	1,748	8,301	717	13.0	1,856				
303	50.5	1,367	254	42.3	1,189	1	5	253	1,184	—	—	253	1,184	49	8.2	178	1			
146	47.4	692	131	42.5	646	—	—	131	646	—	—	131	646	15	4.9	46	2			
380	59.1	1,413	238	37.0	1,011	1	2	237	1,009	—	—	237	1,009	142	22.1	402	3			
74	38.7	372	64	33.5	342	—	—	64	342	—	—	64	342	10	5.2	30	4			
272	55.0	1,008	178	36.0	775	3	16	175	759	—	—	175	759	94	19.0	233	5			
513	48.9	1,930	305	29.1	1,362	3	9	302	1,353	—	—	302	1,353	208	19.8	568	6			
245	52.0	938	155	32.9	661	—	—	155	661	—	—	155	661	90	19.1	277	7			
161	49.9	656	93	28.8	442	1	1	92	441	—	—	92	441	68	21.1	214	8			
2,094	51.3	8,376	1,418	34.7	6,428	9	33	1,409	6,395	—	—	1,409	6,395	676	16.6	1,948				
175	50.7	682	74	21.4	390	—	—	74	390	—	—	74	390	101	29.3	292	1			
82	41.8	276	50	25.5	193	—	—	50	193	—	—	50	193	32	16.3	83	2			

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.		Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			S i i t ä.								
					Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruununtilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
		Ruoka-kuntia.	Väestö.	% kunnan koko väkiluvusta.	Ruoka-kuntia.	%	Väestö.	Ruoka-kuntia.	%	Väestö.	Ruoka-kuntia.	%	Väestö.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
3 Kokemäki	961	4,628	72.7	402	41.8	2,494	160	16.6	1,146	1	0.1	12	
4 Huittinen	1,178	6,015	63.6	566	48.1	3,767	168	14.3	1,387	—	—	—	
5 Köyliö	476	2,439	75.8	204	42.9	1,378	24	5.1	187	—	—	—	
6 Säkyliä	309	1,607	70.9	144	46.6	875	47	15.2	371	—	—	—	
7 Vampula	427	1,972	79.1	195	45.7	1,246	53	12.4	465	—	—	—	
8 Punkalaidun	951	4,437	74.8	387	40.7	2,348	141	14.8	1,063	—	—	—	
9 Alastaro	548	2,880	68.8	261	47.6	1,790	98	17.9	824	—	—	—	
10 Metsämaa	170	970	74.9	105	61.8	740	29	17.1	281	—	—	—	
11 Loimaa ynnä osa Ypäjää	1,220	6,534	66.0	681	55.8	4,488	225	18.4	1,974	—	—	—	
Yhteensä	6,781	34,241	69.4	3,209	47.3	20,839	1,051	15.5	8,496	1	—	12	
Koko lääni	42,546	221,790	61.2	20,728	48.7	136,375	10,143	23.8	74,652	77	0.2	572	
Hämeen lääni.													
<i>1. Tammela.</i>													
1 Somero	1,070	5,752	78.3	459	42.9	3,393	196	18.3	1,792	—	—	—	
2 Somerniemi	237	1,175	66.9	119	50.2	724	40	16.9	284	—	—	—	
3 Tammela	1,438	7,020	50.8	474	33.0	3,365	193	13.4	1,559	—	—	—	
4 Jokioinen	444	2,521	68.3	252	56.8	1,805	6	1.4	42	—	—	—	
5 Ypäjä	288	1,512	79.4	153	53.1	992	14	4.9	122	—	—	—	
6 Humppila	289	1,508	69.9	137	47.4	921	22	7.6	202	—	—	—	
7 Urjala	1,584	7,336	75.4	498	31.4	3,383	139	8.8	1,146	—	—	—	
8 Kylmäkoski	236	1,232	77.0	97	41.1	718	42	17.3	372	—	—	—	
9 Akaa	251	1,405	41.9	111	44.2	846	78	31.1	643	—	—	—	
10 Kalvola	451	2,502	66.4	244	54.1	1,682	51	11.3	440	1	0.2	6	
11 Sääksmäki	814	3,508	57.0	260	31.9	1,861	150	18.4	1,214	2	0.2	19	
Yhteensä	7,102	35,471	64.2	2,804	39.5	19,690	931	13.1	7,816	3	0.1	25	
<i>2. Pirkkala.</i>													
1 Pälkäne	481	2,414	62.4	246	51.1	1,624	141	29.3	990	—	—	—	
2 Lempäälä	543	2,903	57.7	285	52.5	1,967	114	21.0	964	—	—	—	

1) Näistä 9 kruununpuistotalon vuokraajaa. — 2) Näistä 17 n. s. sukutilanhaltijaa, joiden hallitsemiin.

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.). Lääni, kihlakunta ja kunta.		b) Maanviljelys-											
		Vuosispalveluksessa olevia.											
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammatti- oppineita.		Muonamiehiä.		Muita ren- kejä.	
		Rauoka- kunta.	%	Viestöä.	Rauoka- kunta.	%	Viestöä.	Rauoka- kunta.	Viestöä.	Rauoka- kunta.	Viestöä.	Rauoka- kunta.	Viestöä.
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
3 Kokemäki	559	58.2	2,134	56	5.8	208	9	39	41	157	6	12	
4 Huittinen	612	51.9	2,248	91	7.7	353	11	31	19	105	61	217	
5 Köyliö	272	57.1	1,061	48	10.1	216	19	102	25	100	4	14	
6 Säkyli	165	53.4	732	14	4.5	61	2	12	12	49	—	—	
7 Vampula	232	54.3	726	6	1.4	25	3	7	—	—	3	18	
8 Punkalaidun	564	59.3	2,089	50	5.3	157	6	10	10	31	34	116	
9 Alastaro	287	52.4	1,090	33	6.0	101	9	9	1	3	23	89	
10 Metsämaa	65	38.2	230	1	0.6	1	1	1	—	—	—	—	
11 Loimaa ynnä osa Ypä- jä	539	44.2	2,046	117	9.6	516	20	43	63	298	34	175	
Yhteensä	3,572	52.7	13,402	436	6.4	1,726	89	296	172	744	175	686	
Koko lääni	21,818	51.3	85,415	3,914	9.2	16,019	662	2,607	2,523	10,609	729	2,803	
Hämeen lääni.													
<i>1. Tammela.</i>													
1 Somero	611	57.1	2,359	187	17.5	867	8	37	167	769	12	61	
2 Somerniemi	118	49.8	451	56	23.6	247	3	5	33	137	20	105	
3 Tammela	964	67.0	3,655	324	22.5	1,383	45	190	243	1,054	36	139	
4 Jokioinen	192	43.2	716	65	14.6	263	17	56	44	197	4	10	
5 Ypäjä	135	46.9	520	45	15.6	159	9	43	36	116	—	—	
6 Humpkala	152	52.6	587	87	30.1	351	12	44	42	194	33	113	
7 Urjala	1,086	68.6	3,953	321	20.3	1,419	36	127	181	837	104	455	
8 Kylmäkoski	139	58.9	514	36	15.3	178	4	13	22	117	10	48	
9 Alkaa	140	55.8	559	48	19.1	233	5	21	42	207	1	5	
10 Kalvola	207	45.9	820	96	21.3	434	15	69	78	353	3	12	
11 Sääksmäki	554	68.1	1,647	72	8.9	307	12	43	43	193	17	71	
Yhteensä	4,298	60.5	15,781	1,337	18.8	5,841	166	648	931	4,174	240	1,019	
<i>2. Pirkkala.</i>													
1 Pälkäne	235	48.9	790	44	9.2	177	6	28	—	—	38	149	
2 Lempäälä	258	47.5	936	89	16.4	405	15	75	39	180	35	150	

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.

Muuta työväkeä.																			
Siitä sellaisia, joilla																			
oli maanviljelys																			
Yhteensä.			vuokramaalla.														ei ollut maanviljelystä.		
			Yhteensä.			omalla maalla.		Siitä sellaisia, joilla oli											
								Yhteensä.			pienempi kruunumetsätorppa.			pienempi talonosa.					
Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.			
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58			
503	52.4	1,926	391	40.7	1,595	—	—	391	1,595	—	—	391	1,595	112	11.7	331			
521	44.2	1,895	317	26.9	1,248	—	—	317	1,248	—	—	317	1,248	204	17.3	647			
224	47.0	845	161	33.8	670	—	—	161	670	—	—	161	670	63	13.2	175			
151	48.9	671	112	36.3	542	—	—	112	542	—	—	112	542	39	12.6	129			
226	52.9	701	130	30.4	498	—	—	130	498	—	—	130	498	96	22.5	203			
514	54.0	1,932	232	24.4	977	1	6	231	971	—	—	231	971	282	29.6	955			
254	46.4	989	175	32.0	767	—	—	175	767	—	—	175	767	79	14.4	222			
64	37.6	229	37	21.7	152	—	—	37	152	—	—	37	152	27	15.9	77			
422	34.6	1,530	286	23.4	1,141	—	—	286	1,141	—	—	286	1,141	136	11.2	389			
3,136	46.3	11,676	1,965	29.0	8,173	1	6	1,964	8,167	—	—	1,964	8,167	1,171	17.3	3,503			
17,904	42.1	69,396	12,800	30.1	55,097	116	486	12,684	54,611	73	328	12,611	54,283	5,104	12.0	14,299			
424	39.6	1,492	152	14.2	683	—	—	152	683	—	—	152	683	272	25.4	809			
62	26.2	204	52	22.0	188	—	—	52	188	—	—	52	188	10	4.2	16			
640	44.5	2,272	269	18.7	1,174	—	—	269	1,174	9	35	260	1,139	371	25.8	1,098			
127	28.6	453	22	5.0	105	—	—	22	105	—	—	22	105	105	23.6	348			
90	31.3	361	54	18.8	234	—	—	54	234	—	—	54	234	36	12.5	127			
65	22.5	236	29	10.0	115	—	—	29	115	—	—	29	115	36	12.5	121			
765	48.3	2,534	298	18.8	1,245	—	—	298	1,245	—	—	298	1,245	467	29.5	1,289			
103	43.6	336	51	21.6	192	2	10	49	182	—	—	49	182	52	22.0	144			
92	36.7	326	45	17.9	176	2	13	43	163	—	—	43	163	47	18.8	150			
111	24.6	386	90	20.0	341	—	—	90	341	—	—	90	341	21	4.6	45			
482	59.2	1,340	131	16.1	489	—	—	131	489	—	—	131	489	351	43.1	851			
2,961	41.7	9,940	1,193	16.8	4,942	4	23	1,189	4,919	9	35	1,180	4,884	1,768	24.9	4,998			
191	39.7	613	60	12.5	233	1	6	59	227	—	—	59	227	131	27.2	380			
169	31.1	531	105	19.3	378	3	15	102	363	—	—	102	363	64	11.8	153			

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maan- viljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruununtilanhal- tijoita (rajoitetulla omistusoikeu- della).		
	Ruoka- kunta.	Väestöä.	% kunnan koko väki- luvusta.	Ruoka- kunta.	%	Väestöä.	Ruoka- kunta.	%	Väestöä.	Ruoka- kunta.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
3 Vesilahti	891	4,529	69.6	426	47.8	2,777	202	22.7	1,513	—	—	—
4 Tottijärvi	184	957	83.1	78	42.4	551	10	5.4	72	—	—	—
5 Pirkkala	357	1,984	27.5	166	46.5	1,221	74	20.7	619	—	—	—
6 Ylöjärvi	386	1,951	70.5	152	39.4	1,078	49	12.7	452	—	—	—
7 Messukylä	318	1,707	48.5	103	32.4	835	50	15.7	446	—	—	—
8 Kangasala	690	3,788	65.5	331	48.0	2,411	169	24.5	1,421	—	—	—
9 Sahalahti	159	1,020	60.7	112	70.4	838	73	45.9	590	—	—	—
Yhteensä	4,009	21,253	56.7	1,899	47.4	13,302	882	22.0	7,067	—	—	—
<i>3. Ruovesi.</i>												
1 Orivesi	878	4,890	60.1	390	44.4	2,957	193	22.0	1,760	1	0.1	12
2 Teisko	550	2,986	75.1	274	49.3	1,954	98	17.8	857	—	—	—
3 Kuru	581	3,281	75.6	246	42.3	1,955	78	13.4	685	28	4.8	203
4 Ruovesi	1,496	9,353	75.6	659	44.1	5,684	222	14.9	2,438	8	0.5	52
Yhteensä	3,505	20,510	71.1	1,569	44.8	12,550	591	16.9	5,740	37	1.1	267
<i>4. Jämsä.</i>												
1 Kuorevesi	342	1,797	75.1	180	52.6	1,231	60	17.5	487	—	—	—
2 Korpilahti	1,811	7,592	77.7	553	30.5	3,585	233	12.8	1,701	—	—	—
3 Jämsä	1,086	7,526	70.3	734	43.5	4,710	231	13.7	1,951	—	—	—
4 Längelmäki	533	2,806	74.1	235	44.1	1,711	94	17.6	873	—	—	—
5 Eräjärvi	298	1,437	82.4	120	40.3	872	61	20.5	523	—	—	—
6 Kuhmoinen	1,172	5,179	81.6	365	31.1	2,592	184	15.7	1,548	—	—	—
7 Kuhmalahti	283	1,615	71.7	138	43.8	1,048	69	24.4	593	—	—	—
8 Luopioinen	692	3,261	84.4	218	31.5	1,723	88	12.7	843	—	—	—
Yhteensä	6,817	31,213	76.4	2,543	37.3	17,472	1,020	15.0	8,519	—	—	—
<i>5. Hauho.</i>												
1 Tuulos	251	1,278	63.4	130	51.8	887	72	28.7	539	—	—	—
2 Hauho	709	3,595	68.3	336	47.4	2,326	165	23.3	1,256	—	—	—
3 Tyrvämä	256	1,288	80.2	81	31.6	595	27	10.5	222	—	—	—

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.). Lääni, kiblakunta ja kunta.		b) Maanviljelys-											
		Vuosispalveluksessa olevia.										Maita renkejä.	
		Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammattioppineita.		Muonamiehiä.						
Ruoka-kuntia.	%	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.		
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
3	Vesilahti	465	52.2	1,752	82	9.2	322	20	67	24	109	38	146
4	Tottijärvi	106	57.6	406	5	2.7	24	2	11	—	—	3	13
5	Pirkkala	191	53.5	763	81	22.7	344	26	84	45	207	10	53
6	Ylöjärvi	234	60.6	873	61	15.8	275	21	97	33	151	7	27
7	Messukylä	215	67.6	872	93	29.2	416	5	18	47	206	41	192
8	Kangasala	359	52.0	1,377	128	18.5	543	17	72	66	298	45	173
9	Sahalahti	47	29.6	182	23	14.5	84	—	—	2	9	21	75
	Yhteensä	2,110	52.6	7,951	606	15.1	2,590	112	452	256	1,160	238	978
	<i>3. Ruovesi.</i>												
1	Orivesi	488	55.6	1,933	82	9.3	317	17	80	40	127	25	110
2	Teisko	276	50.2	1,032	49	8.9	191	11	49	37	137	1	5
3	Kuru	335	57.7	1,326	10	1.7	27	3	4	3	8	4	15
4	Ruovesi	837	55.9	3,669	34	2.2	130	6	29	10	41	18	60
	Yhteensä	1,936	55.2	7,960	175	5.0	665	37	162	90	313	48	190
	<i>4. Jämsä.</i>												
1	Kuorevesi	162	47.4	566	38	11.1	167	—	—	38	167	—	—
2	Korpilahti	1,258	69.5	4,007	27	1.5	94	7	21	8	37	12	36
3	Jämsä	952	56.5	2,816	91	5.4	347	5	14	85	332	1	1
4	Längelmäki	298	55.9	1,095	64	12.0	263	6	15	3	12	55	236
5	Eräjärvi	178	59.7	565	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Kuhmoinen	807	68.9	2,587	32	2.7	87	7	10	12	41	13	36
7	Kuhmalahti	145	51.2	567	3	1.0	7	—	—	3	7	—	—
8	Luopioinen	474	68.5	1,538	44	6.4	187	13	56	26	113	5	18
	Yhteensä	4,274	62.7	13,741	299	4.4	1,152	38	116	175	709	86	327
	<i>5. Hauho.</i>												
1	Tuulos	121	48.2	391	16	6.4	82	9	54	7	28	—	—
2	Hauho	373	52.6	1,269	58	8.2	251	20	77	15	72	23	102
3	Tyrvääntä	175	68.4	693	107	41.8	491	15	76	87	389	5	26

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakunnana.

Muuta työväkeä.																				
Siitä sellaisia, joilla																				
oli maanviljelys																				
Yhteensä.			vuokralla.															ei ollut maanviljelystä.		
			Yhteensä.			omalla maalla.		Siitä sellaisia, joilla oli												
								Yhteensä.		pienempi krunnunkunta.				pienempi talonosa.						
Ruoka-kunthia.	%	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	%	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	%	Väestöä.				
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58				
383	43.0	1,430	281	31.5	1,200	2	9	279	1,191	—	—	279	1,191	102	11.5	230	3			
101	54.9	382	61	33.2	281	—	—	61	281	—	—	61	281	40	21.7	101	4			
110	30.8	419	90	25.2	361	—	—	90	361	—	—	90	361	20	5.6	58	5			
173	44.8	598	106	27.5	401	—	—	106	401	—	—	106	401	67	17.3	197	6			
122	38.4	456	76	23.9	335	—	—	76	335	—	—	76	335	46	14.5	121	7			
231	33.5	834	161	23.3	658	1	3	160	655	—	—	160	655	70	10.2	176	8			
24	15.1	98	20	12.6	88	—	—	20	88	—	—	20	88	4	2.5	10	9			
1,504	37.5	5,361	960	23.9	3,935	7	33	953	3,902	—	—	953	3,902	544	13.6	1,426				
406	46.3	1,616	282	32.2	1,236	—	—	282	1,236	2	17	280	1,219	124	14.1	380	1			
227	41.3	841	128	23.3	528	1	2	127	526	1	4	126	522	99	18.0	313	2			
325	56.0	1,299	156	26.9	803	3	8	153	795	13	69	140	726	169	29.1	496	3			
803	53.7	3,539	380	25.4	2,027	2	14	378	2,013	18	85	360	1,928	423	28.3	1,512	4			
1,761	50.2	7,295	946	27.0	4,594	6	24	940	4,570	34	175	906	4,395	815	23.2	2,701				
124	36.3	399	58	17.0	234	—	—	58	234	11	37	47	197	66	19.3	165	1			
1,231	68.0	3,913	365	20.2	1,603	1	1	364	1,602	5	32	359	1,570	866	47.8	2,310	2			
861	51.1	2,469	255	15.1	1,039	—	—	255	1,039	1	5	254	1,034	606	36.0	1,430	3			
234	43.9	832	144	27.0	568	—	—	144	568	—	—	144	568	90	16.9	264	4			
178	59.7	565	62	20.8	271	—	—	62	271	—	—	62	271	116	38.9	294	5			
775	66.2	2,500	359	30.7	1,478	4	17	355	1,461	—	—	355	1,461	416	35.5	1,022	6			
142	50.2	560	97	34.3	403	—	—	97	403	—	—	97	403	45	15.9	157	7			
430	62.1	1,351	194	28.0	764	—	—	194	764	—	—	194	764	236	34.1	587	8			
3,975	58.3	12,589	1,534	22.5	6,360	5	18	1,529	6,342	17	74	1,512	6,268	2,441	35.8	6,229				
105	41.8	309	43	17.1	169	1	9	42	160	—	—	42	160	62	24.7	140	1			
315	44.4	1,018	148	20.9	575	—	—	148	575	—	—	148	575	167	23.5	443	2			
68	26.6	202	39	15.3	132	2	7	37	125	—	—	37	125	29	11.3	70	3			

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kiblakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruununtilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	% kunnan koko väestöstä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
4 Hattula	795	3,521	85.3	210	26.4	1,421	121	15.2	887	—	—	—
5 Hämeenlinnan m.	156	752	44.3	36	23.1	251	9	5.8	77	—	—	—
6 Vanaja	241	1,439	53.9	156	64.7	1,099	52	21.6	436	—	—	—
7 Renko	380	2,137	73.9	169	44.5	1,232	110	29.0	847	—	—	—
8 Janakkala	709	4,039	63.7	333	47.0	2,540	75	10.6	773	—	—	—
9 Loppi	907	4,846	76.1	420	46.3	2,941	150	16.5	1,244	—	—	—
10 Hausjärvi	1,064	5,386	62.2	406	38.2	2,935	211	19.9	1,695	—	—	—
Yhteensä	5,468	28,281	67.9	2,277	41.6	16,227	992	18.1	7,976	—	—	—
<i>6. Hollola.</i>												
1 Kärkölä	520	2,753	62.4	248	47.7	1,739	129	24.8	1,007	—	—	—
2 Nastola	748	3,785	76.0	313	41.8	2,112	216	28.9	1,485	1	0.1	8
3 Hollola	957	5,080	53.2	508	53.1	3,553	335	35.0	2,513	4	0.4	19
4 Koski	529	2,444	78.4	226	42.7	1,524	110	20.8	822	1	0.2	3
5 Lammi	1,168	5,284	80.1	500	42.8	3,494	235	20.1	1,911	—	—	—
6 Asikkala	1,222	6,099	73.5	648	53.0	4,495	384	31.4	2,850	21	1.7	140
7 Padasjoki	718	3,708	75.9	311	43.3	2,294	108	15.0	1,012	—	—	—
Yhteensä	5,862	29,153	69.7	2,754	47.0	19,211	1,517	25.9	11,600	27	0.5	170
Koko lääni	32,763	165,881	67.4	13,846	42.3	98,452	5,933	18.2	48,718	67	0.2	462
<i>Viipurin lääni.</i>												
<i>1. Kymi.</i>												
1 Pyhtää	289	1,921	54.6	223	77.2	1,682	211	73.0	1,568	1	0.4	6
2 Kymi	434	2,824	30.7	361	83.2	2,464	330	76.0	2,236	25	5.9	183
3 Sippola	572	3,931	56.9	469	82.0	3,501	417	72.9	3,127	6	1.1	56
4 Vehkalahti	1,005	6,888	70.3	825	82.1	6,139	695	69.1	5,078	80	8.0	665
5 Miehikkälä	631	3,378	87.5	338	53.5	2,404	327	51.8	2,331	7	1.1	48
6 Virolahti	875	5,343	65.8	580	66.3	4,259	521	59.6	3,884	36	4.1	225
7 Säkijärvi	1,296	8,442	73.5	986	76.1	7,135	829	64.0	5,985	123	9.5	930
8 Suursaari	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Tytärsaari	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	5,102	32,727	60.5	3,782	74.1	27,584	3,330	65.3	24,209	278	5.4	2,113

1) Tämä torppa on Parolan leiripaikkaa varten ostetulla Suomen valtion maalla. — 2) Näistä 32 Ha-

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä. (Jatk. seur. siv.)																	
V u o k r a a j i a.																	
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet																	
Yhteensä.					valtiolta.					yksityisiltä y. m.							
Yhteensä.					Siitä sellaisia, joilla oli					Yhteensä.							
					kruununvirka-talo:		isompi kruunumetsä-torppa.								koko talo.		isompi talonosa.
Ruoka-kunta.	%	Viestöä.	Ruoka-kunta.	Viestöä.	Ruoka-kunta.	Viestöä.	Ruoka-kunta.	Viestöä.	Ruoka-kunta.	Viestöä.	Ruoka-kunta.	Viestöä.	Ruoka-kunta.	%	Viestöä.		
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29		
89	11.2	534	4	30	3	22	1)	1	8	85	504	9	70	76	9.6	434	4
27	17.3	174	4	40	4	40	—	—	—	23	134	1	2	22	14.1	132	5
104	43.1	663	1	11	1	11	—	—	—	103	652	17	120	86	35.7	532	6
59	15.5	385	3	40	3	40	—	—	—	56	345	6	46	50	13.2	299	7
258	36.4	1,767	2	12	2	12	—	—	—	256	1,755	23	191	233	32.9	1,564	8
270	29.8	1,697	12	86	4	35	8	51	—	258	1,611	21	167	237	26.1	1,444	9
195	18.3	1,240	2	22	1	17	1	5	—	193	1,218	30	230	163	15.3	988	10
1,285	23.5	8,251	40	347	30	283	10	64	1,245	7,904	155	1,143	1,090	19.9	6,761		
119	22.9	732	8	72	8	72	—	—	—	111	660	12	98	99	19.3	562	1
96	12.8	619	2	10	2	10	—	—	—	94	609	15	90	79	10.6	519	2
169	17.7	1,021	7	69	7	69	—	—	—	162	952	38	267	124	13.0	685	3
115	21.7	699	4	30	4	30	—	—	—	111	669	23	165	88	16.6	504	4
265	22.7	1,583	14	97	6	45	8	52	—	251	1,486	40	254	211	18.1	1,232	5
243	19.9	1,505	9	81	9	81	—	—	—	234	1,424	40	293	194	15.9	1,131	6
203	28.3	1,282	7	56	3	31	4	25	—	196	1,226	8	67	188	26.2	1,159	7
1,210	20.6	7,441	51	415	39	338	12	77	1,159	7,026	176	1,234	983	16.8	5,792		
7,846	23.9	49,272	348	2,673	158	1,385	190	1,288	7,498	46,599	692	5,034	6,806	20.8	41,565		
11	3.8	108	—	—	—	—	—	—	—	11	108	8	86	3	1.0	22	1
6	1.3	45	—	—	—	—	—	—	—	6	45	6	45	—	—	—	2
46	8.0	318	—	—	—	—	—	—	—	46	318	4	41	42	7.3	277	3
50	5.0	396	—	—	—	—	—	—	—	50	396	2) 37	315	13	1.3	81	4
4	0.6	25	—	—	—	—	—	—	—	4	25	—	—	4	0.6	25	5
23	2.6	150	—	—	—	—	—	—	—	23	150	2	15	21	2.4	135	6
34	2.6	220	—	—	—	—	—	—	—	34	220	4	32	30	2.3	188	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
174	3.4	1,262	—	—	—	—	—	—	174	1,262	61	534	113	2.2	728		

minan kaupungin lampuotia.

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.). Lääni, kihlakunta ja kunta.		b) Maanviljelys-											
		Vuosispalveluksessa olevia.											
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammatti- oppineita.		Muonamiehiä.		Muita ren- kejä.	
	Ruoka- kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
4	Hattula	585	73.6	2,100	149	18.7	665	22	92	122	545	5	28
5	Hämeenlinnan m.	120	76.9	501	67	42.9	323	7	27	60	296	—	—
6	Vanaja	85	35.3	340	67	27.8	273	13	59	50	200	4	14
7	Renko	211	55.5	905	63	16.6	304	18	79	45	225	—	—
8	Janakkala	376	53.0	1,499	248	35.0	1,094	42	190	193	847	13	57
9	Loppi	487	53.7	1,905	200	22.1	831	24	112	175	718	1	1
10	Hausjärvi	658	61.8	2,451	163	15.3	696	23	65	99	452	41	179
	Yhteensä	3,191	58.4	12,054	1,138	20.8	5,010	193	831	853	3,772	92	407
	<i>6. Hollola.</i>												
1	Kärkölä	272	52.3	1,014	58	11.2	257	8	27	41	182	9	48
2	Nastola	435	58.2	1,673	154	20.6	734	34	159	93	468	27	107
3	Hollola	449	46.9	1,527	95	9.9	393	15	62	59	249	21	82
4	Koski	303	57.3	920	47	8.9	187	15	64	29	110	3	13
5	Lammi	668	57.2	1,790	6	0.5	30	4	20	—	—	2	10
6	Asikkala	574	47.0	1,604	12	1.0	43	2	3	9	24	1	16
7	Padasjoki	407	56.7	1,414	126	17.6	533	10	41	97	407	19	85
	Yhteensä	3,108	53.0	9,942	498	8.5	2,177	88	376	328	1,440	82	361
	Koko lääni	18,917	57.7	67,429	4,053	12.4	17,435	634	2,585	2,633	11,568	786	3,282
	<i>Viipurin lääni.</i>												
	<i>1. Kymi.</i>												
1	Pyhtää	66	22.8	239	22	7.6	78	4	14	17	60	1	4
2	Kymi	73	16.8	360	27	6.2	122	6	42	1	6	20	74
3	Sippola	103	18.0	430	50	8.7	217	10	41	6	26	34	150
4	Vehkalahti	180	17.9	749	8	0.8	37	6	27	—	—	2	10
5	Miehikkälä	293	46.5	974	2	0.3	10	2	10	—	—	—	—
6	Virolahti	295	33.7	1,084	42	4.8	182	15	69	22	92	5	21
7	Säkkijärvi	310	23.9	1,307	5	0.4	22	2	8	2	12	1	2
8	Suursaari	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Tytärsaari	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Yhteensä	1,320	25.9	5,143	156	3.1	668	45	211	48	196	63	261

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.																			
M u u t a t y ö v ä k e ä.																			
Siitä sellaisia, joilla																			
oli maanviljelys.																			
Yhteensä.			vuokramaalla.															ei ollut maanviljelystä.	
			Yhteensä.			omalla maalla.		Siitä sellaisia, joilla oli											
								Yhteensä.		pienempi krunn metsätorppa.		pienempi talonosa.							
Ruoka-kunthia.	%	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	%	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	Väestöä.	Ruoka-kunthia.	%	Väestöä.			
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58			
436	54.9	1,435	250	31.5	947	—	—	250	947	—	—	250	947	186	23.4	488	4		
53	34.0	178	31	19.9	118	—	—	31	118	—	—	31	118	22	14.1	60	5		
18	7.5	67	15	6.2	55	—	—	15	55	—	—	15	55	3	1.3	12	6		
148	38.9	601	112	29.5	490	—	—	112	490	—	—	112	490	36	9.4	111	7		
128	18.0	405	78	11.0	290	—	—	78	290	—	—	78	290	50	7.0	115	8		
287	31.6	1,074	215	23.7	893	—	—	215	893	1	4	214	889	72	7.9	181	9		
495	46.5	1,755	228	21.4	1,029	1	2	227	1,027	—	—	227	1,027	267	25.1	726	10		
2,053	37.6	7,044	1,159	21.2	4,698	4	18	1,155	4,680	1	4	1,154	4,676	894	16.4	2,346			
214	41.1	757	99	19.0	430	1	3	98	427	—	—	98	427	115	22.1	327	1		
281	37.6	939	104	13.9	418	4	23	100	395	—	—	100	395	177	23.7	521	2		
354	37.0	1,134	161	16.8	591	3	15	158	576	—	—	158	576	193	20.2	543	3		
256	48.4	733	98	18.5	343	—	—	98	343	—	—	98	343	158	29.9	390	4		
662	56.7	1,760	175	15.0	566	—	—	175	566	—	—	175	566	487	41.7	1,194	5		
562	46.0	1,561	198	16.2	764	—	—	198	764	—	—	198	764	364	29.8	797	6		
281	39.1	881	137	19.1	535	—	—	137	535	1	2	136	533	144	20.0	346	7		
2,610	44.5	7,765	972	16.6	3,647	8	41	964	3,606	1	2	963	3,604	1,638	27.9	4,118			
14,864	45.3	49,994	6,764	20.6	28,176	34	157	6,730	28,019	62	290	6,668	27,729	8,100	24.7	21,818			
44	15.2	161	16	5.5	70	1	7	15	63	—	—	15	63	28	9.7	91	1		
46	10.6	238	29	6.7	154	21	118	8	36	—	—	8	36	17	3.9	84	2		
53	9.3	213	29	5.1	145	4	22	25	123	—	—	25	123	24	4.2	68	3		
172	17.1	712	95	9.5	493	46	231	49	262	—	—	49	262	77	7.6	219	4		
291	46.2	964	95	15.1	388	11	51	84	337	—	—	84	337	196	31.1	576	5		
253	28.9	902	132	15.1	568	44	199	88	369	—	—	88	369	121	13.8	334	6		
305	23.5	1,285	138	10.6	660	37	149	101	511	—	—	101	511	167	12.9	625	7		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9		
1,164	22.8	4,475	534	10.5	2,478	164	777	370	1,701	—	—	370	1,701	630	12.3	1,997			

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruununtalantijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
	Ruoka-kunta.	Väestö.	% kunnan koko väest. luvusta.	Ruoka-kunta.	%	Väestö.	Ruoka-kunta.	%	Väestö.	Ruoka-kunta.	%	Väestö.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<i>2. Lapvesi.</i>												
1 Lapvesi	941	6,633	61.3	783	83.2	5,984	721	76.6	5,488	50	5.3	415
2 Lemi	506	3,605	86.7	402	79.3	3,211	291	57.4	2,323	71	14.0	646
3 Luumäki	734	5,562	84.3	559	76.2	4,627	531	72.4	4,386	11	1.5	104
4 Valkeala	1,014	6,320	53.6	692	68.2	5,047	572	56.4	4,153	47	4.6	344
5 Suomenniemi	360	1,708	84.9	170	47.2	1,102	135	37.5	910	4	1.1	34
6 Savitaipale	782	5,340	76.6	648	82.8	4,689	543	69.4	3,931	69	8.8	548
7 Taipalsaari	452	2,567	69.2	322	71.2	2,152	313	69.2	2,104	—	—	—
Yhteensä	4,789	31,735	68.9	3,576	74.7	26,812	3,106	64.9	23,295	252	5.9	2,091
<i>3. Jääski.</i>												
1 Joutseno	485	3,229	81.3	406	83.7	2,946	373	76.9	2,740	19	3.9	134
2 Ruokolampi	1,208	6,510	72.6	857	70.9	5,368	686	56.8	4,226	146	12.1	992
3 Rautjärvi	682	4,180	94.7	530	77.7	3,623	345	50.6	2,465	164	24.0	1,028
4 Kirvu	988	5,885	81.3	801	81.1	5,226	607	61.5	3,947	171	17.3	1,139
5 Jääski	661	4,556	62.3	551	83.3	4,001	450	68.1	3,277	51	7.7	418
6 Antrea	1,143	7,381	73.8	1,024	89.6	6,825	812	71.1	5,384	117	10.2	840
Yhteensä	5,167	31,741	75.9	4,169	80.7	27,989	3,273	63.4	22,039	668	12.9	4,551
<i>4. Ranta.</i>												
1 Viipurin m.	1,640	10,650	33.6	948	57.8	7,856	696	42.4	5,909	49	3.0	448
2 Johannes	459	3,143	59.1	318	69.3	2,443	296	64.5	2,251	18	3.9	163
3 Koivisto	511	3,412	45.4	393	76.9	2,862	358	70.1	2,613	33	6.4	234
4 Kuolemajärvi	585	3,605	82.5	419	71.6	2,905	373	63.8	2,581	40	6.8	288
5 Uusikirkko	1,361	8,988	70.3	955	70.2	7,015	779	57.2	5,666	141	10.4	1,140
6 Lavansaari	10	38	4.0	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7 Seitskari	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	4,566	29,836	47.2	3,033	66.4	23,081	2,502	54.8	19,020	281	6.9	2,273
<i>5. Äyräpää.</i>												
1 Kivennapa	1,489	8,752	70.0	1,181	79.3	7,524	2	0.1	8	1,143	76.8	7,305
2 Muola	1,456	9,455	77.3	1,157	79.5	8,214	1,131	77.7	8,035	—	—	—

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.).

V u o k r a a j i a.																
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet																
valtiolta.																
Siitä sellaisia, joilla oli																
Yhteensä.			Yhteensä.						Yhteensä.							
			kruununvirka-			isompi kruu-			koko talo.				isompi talonosa.			
Ruoka-	%	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	%	Väestöä.	
kuntia.			kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.					
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
12	1.3	81	—	—	—	—	—	—	12	81	3	20	9	1.0	61	
40	7.9	242	—	—	—	—	—	—	40	242	1	2	39	7.7	240	
17	2.3	137	—	—	—	—	—	—	17	137	3	26	14	1.9	111	
73	7.2	550	—	—	—	—	—	—	73	550	12	80	61	6.0	470	
31	8.6	158	—	—	—	—	—	—	31	158	15	71	16	4.4	87	
36	4.6	210	—	—	—	—	—	—	36	210	2	17	34	4.3	193	
9	2.0	48	—	—	—	—	—	—	9	48	4	22	5	1.1	26	
218	4.5	1,426	—	—	—	—	—	—	218	1,426	40	238	178	3.7	1,188	
14	2.9	72	—	—	—	—	—	—	14	72	7	34	7	1.4	38	
25	2.0	150	—	—	—	—	—	—	25	150	8	50	17	1.4	100	
21	3.1	130	1	8	1	8	—	—	20	122	3	16	17	2.5	106	
23	2.3	140	—	—	—	—	—	—	23	140	8	52	15	1.5	88	
50	7.5	306	—	—	—	—	—	—	50	306	7	42	43	6.5	264	
95	8.3	601	—	—	—	—	—	—	95	601	12	78	83	7.3	523	
228	4.4	1,399	1	8	1	8	—	—	227	1,391	45	272	182	3.5	1,119	
203	12.4	1,499	—	—	—	—	—	—	203	1,499	27	243	176	10.7	1,256	
4	0.9	29	—	—	—	—	—	—	4	29	4	29	—	—	—	
2	0.4	15	—	—	—	—	—	—	2	15	—	—	2	0.4	15	
6	1.0	36	—	—	—	—	—	—	6	36	5	25	1	0.2	11	
35	2.6	209	4	22	—	—	—	4	22	31	187	4	26	27	2.0	161
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
250	5.4	1,788	4	22	—	—	—	4	22	246	1,766	40	323	206	4.5	1,443
36	2.4	211	—	—	—	—	—	—	36	211	24	145	12	0.8	66	
26	1.8	179	—	—	—	—	—	—	26	179	19	132	7	0.5	47	

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.). Lääni, kihlakunta ja kunta.		b) Maanviljelys-											
		Yhteensä.		Vuosispalveluksessa olevia.									
				Yhteensä.		Työnjohtajia ja ammatti- oppineita.		Muonamiehiä.		Muita ren- kejä.			
												Ruoka- kuntia.	Väestöä.
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
<i>2. Lapvesi.</i>													
1	Lapvesi	158	16.8	649	23	2.5	109	4	20	14	61	5	28
2	Lemi	104	20.7	394	3	0.6	9	—	—	1	2	2	7
3	Luumäki	175	23.8	935	3	0.4	11	1	4	—	—	2	7
4	Valkeala	322	31.8	1,273	27	2.7	114	14	52	12	60	1	2
5	Suomenniemi	190	52.8	606	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Savitaipale	134	17.2	651	2	0.2	11	1	7	—	—	1	4
7	Taipalsaari	130	28.8	415	9	2.0	36	3	15	2	5	4	16
	Yhteensä	1,213	25.3	4,923	67	1.4	290	23	98	29	128	15	64
<i>3. Jääski.</i>													
1	Joutseno	79	16.3	283	10	2.1	58	4	24	—	—	6	34
2	Ruokolhti	351	29.1	1,142	31	2.6	131	9	38	17	64	5	29
3	Rautjärvi	152	22.3	557	1	0.1	2	1	2	—	—	—	—
4	Kirvu	187	18.9	659	1	0.1	7	1	7	—	—	—	—
5	Jääski	110	16.7	555	19	2.9	105	3	18	—	—	16	87
6	Antrea	119	10.4	556	14	1.2	59	5	15	8	30	1	14
	Yhteensä	998	19.3	3,752	76	1.5	362	23	104	25	94	28	164
<i>4. Ranta.</i>													
1	Viipurin m.	692	42.2	2,794	350	21.3	1,441	92	414	197	819	61	208
2	Johannes	141	30.7	700	9	2.0	57	1	2	5	26	3	29
3	Koivisto	118	23.1	550	1	0.2	1	—	—	—	—	1	1
4	Kuolemajärvi	166	28.4	700	18	3.1	65	—	—	2	7	16	58
5	Uusikirkko	406	29.8	1,973	118	8.7	588	3	11	33	131	82	446
6	Lavansaari	10	100	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Seitskari	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Yhteensä	1,533	33.6	6,755	496	10.9	2,152	96	427	237	983	163	742
<i>5. Äyräpää.</i>													
1	Kivennapa	308	20.7	1,228	43	2.9	178	6	23	2	11	35	144
2	Muola	299	20.5	1,241	15	1.0	68	5	26	—	—	10	42

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.

Muuta työväkeä.																
Siitä sellaisia, joilla																
oli maanviljelys																
Yhteensä.			Yhteensä.		omalla maalla.		vuokramaalla.						ei ollut maanviljelystä.			
							Yhteensä.		Siitä sellaisia, joilla oli							
Ruoka-	%	Väestöä.	Ruoka-	%	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	pienempi kruu-	Ruoka-	Väestöä.	pienempi ta-	Ruoka-	%	Väestöä.
kuntha.			kuntha.			kuntha.		kuntha.		nunmetsä-	kuntha.		lonosa.	kuntha.		
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58
135	14.3	540	55	5.8	245	16	91	39	154	—	—	39	154	80	8.5	295
101	20.1	385	50	9.9	230	4	15	46	215	—	—	46	215	51	10.2	155
172	23.4	924	134	18.2	779	9	50	125	729	—	—	125	729	38	5.2	145
295	29.1	1,159	148	14.6	679	21	90	127	589	—	—	127	589	147	14.5	480
190	52.8	606	71	19.7	279	3	10	68	269	—	—	68	269	119	33.1	327
132	17.0	640	131	16.8	633	40	159	91	474	—	—	91	474	1	0.2	7
121	26.8	379	40	8.9	183	3	21	37	162	—	—	37	162	81	17.9	196
1,146	23.9	4,633	629	13.1	3,028	96	436	533	2,592	—	—	533	2,592	517	10.8	1,605
69	14.2	225	37	7.6	147	10	40	27	107	—	—	27	107	32	6.6	78
320	26.5	1,011	132	10.9	512	35	131	97	381	—	—	97	381	188	15.6	499
151	22.2	555	75	11.0	335	29	137	46	198	—	—	46	198	76	11.2	220
186	18.8	652	110	11.1	430	57	224	53	206	—	—	53	206	76	7.7	222
91	13.8	450	89	13.5	439	7	28	82	411	—	—	82	411	2	0.3	11
105	9.2	497	93	8.1	438	32	152	61	286	—	—	61	286	12	1.1	59
922	17.8	3,390	536	10.4	2,301	170	712	366	1,589	—	—	366	1,589	386	7.4	1,089
342	20.9	1,353	55	3.4	246	18	82	37	164	—	—	37	164	287	17.5	1,107
132	28.7	643	99	21.5	498	96	489	3	9	—	—	3	9	33	7.2	145
117	22.9	549	93	18.2	477	71	347	22	130	—	—	22	130	24	4.7	72
148	25.3	635	118	20.2	527	22	119	96	408	—	—	96	408	30	5.1	108
288	21.1	1,335	221	16.2	1,106	45	231	176	875	4	18	172	857	67	4.9	279
10	100	38	9	90.0	37	9	37	—	—	—	—	—	—	1	10.0	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,037	22.7	4,603	595	13.0	2,891	261	1,305	334	1,586	4	18	330	1,568	442	9.7	1,712
265	17.8	1,050	84	5.6	398	57	274	27	124	3	11	24	113	181	12.2	652
284	19.5	1,173	70	4.8	302	55	228	15	74	—	—	15	74	214	14.7	871

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruunontilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	% kunnan koko väkiväestöstä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
3 Kyyrölä	84	621	44.0	68	81.0	551	68	81.0	551	—	—	—
4 Heinjoki	447	2,753	89.9	295	66.0	2,181	177	39.6	1,314	103	23.0	769
5 Valkjärvi	972	6,066	88.8	701	72.1	5,208	144	14.8	1,099	537	55.2	3,962
6 Rautu	852	4,296	89.2	558	65.5	3,370	531	62.3	3,229	—	—	—
Yhteensä	5,300	31,943	78.2	3,960	74.7	27,048	2,053	38.7	14,236	1,783	33.7	12,036
<i>6. Käkisalmi.</i>												
1 Metsäpirtti	424	2,825	75.0	386	91.0	2,667	384	90.6	2,657	—	—	—
2 Sakkola	655	4,152	76.9	616	94.0	4,004	563	86.0	3,669	28	4.2	193
3 Pyhäjärvi	915	4,978	86.1	654	71.5	4,080	4	0.5	22	584	63.8	3,698
4 Räisälä	914	5,090	86.3	601	65.8	4,115	323	35.4	2,214	195	21.3	1,409
5 Käkisalmen m.	323	1,888	74.6	241	74.6	1,613	151	46.7	1,046	54	16.7	346
6 Kaukola	449	2,600	71.4	416	92.7	2,481	243	54.1	1,422	148	33.0	940
7 Hiitola	887	4,833	80.7	680	76.7	4,086	604	68.1	3,615	35	4.0	348
Yhteensä	4,567	26,366	79.9	3,594	78.7	23,046	2,272	49.7	14,645	1,044	22.9	6,934
<i>7. Kurkijoki.</i>												
1 Kurkijoki	1,198	6,435	90.8	726	60.6	4,861	703	58.7	4,728	2	0.2	9
2 Parikkala	1,640	10,662	86.8	1,210	73.8	9,039	740	45.1	5,579	363	22.2	2,764
3 Jaakkima	1,271	8,119	77.9	1,020	80.3	7,125	880	69.2	6,126	119	9.4	862
Yhteensä	4,109	25,216	84.6	2,956	71.9	21,025	2,323	56.5	16,433	484	11.8	3,635
<i>8. Sortavala.</i>												
1 Sortavalan m.	2,297	12,243	78.6	1,408	61.3	9,279	686	29.9	4,502	624	27.1	4,183
2 Ukuniemi	660	3,698	84.1	496	75.2	3,162	373	56.5	2,461	84	12.8	506
3 Ruskeala	596	3,366	83.4	327	54.9	2,262	275	46.2	1,919	19	3.2	140
Yhteensä	3,553	19,307	80.4	2,231	62.8	14,703	1,334	37.5	8,882	727	20.5	4,829
<i>9. Salmi.</i>												
1 Suistamo	472	3,144	60.4	439	93.0	2,980	320	67.8	2,208	87	18.4	623
2 Soanlahti	215	1,282	66.4	150	69.8	1,013	139	64.7	962	—	—	—
3 Korpiselkä	339	1,669	88.3	167	49.3	996	92	27.2	566	40	11.8	266

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.).

V u o k r a a j i a.																
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet																
valtiolta.																
yksityisiltä y. m.																
Siitä sellaisia, joilla oli																
Yhteensä.			Yhteensä.		kruununvirka- talo.				isompi kruu- nunmetsä- torppa.		Yhteensä.		Siitä sellaisia, joilla oli			
											koko talo.		isompi talonosa.			
Ruoka- kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	%	Väestöä.	
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
15	3.4	98	—	—	—	—	—	—	15	98	3	20	12	2.7	78	
20	2.1	147	—	—	—	—	—	—	20	147	19	143	1	0.1	4	
27	3.2	141	1	14	1	14	—	—	26	127	10	54	16	1.9	73	
124	2.3	776	1	14	1	14	—	—	123	762	75	494	48	0.9	268	
2	0.4	10	—	—	—	—	—	—	2	10	2	10	—	—	—	
25	3.8	142	2	17	2	17	—	—	23	125	11	48	12	1.8	77	
66	7.2	360	4	14	4	14	—	—	62	346	12	59	50	5.5	287	
83	9.1	492	—	—	—	—	—	—	83	492	10	55	73	8.0	437	
36	11.2	221	—	—	—	—	—	—	36	221	16	91	20	6.2	130	
25	5.6	119	—	—	—	—	—	—	25	119	7	35	18	4.0	84	
41	4.6	123	—	—	—	—	—	—	41	123	24	60	17	1.9	63	
278	6.1	1,467	6	31	6	31	—	—	272	1,436	82	358	190	4.2	1,078	
21	1.7	124	—	—	—	—	—	—	21	124	3	18	18	1.5	106	
107	6.5	696	1	16	1	16	—	—	106	680	25	185	81	4.9	495	
21	1.7	137	—	—	—	—	—	—	21	137	10	63	11	0.9	74	
149	3.6	957	1	16	1	16	—	—	148	941	38	266	110	2.7	675	
98	4.3	594	—	—	—	—	—	—	98	594	31	195	67	2.9	399	
39	5.9	195	—	—	—	—	—	—	39	195	19	87	20	3.0	108	
33	5.5	203	—	—	—	—	—	—	33	203	11	89	22	3.7	114	
170	4.8	992	—	—	—	—	—	—	170	992	61	371	109	3.1	621	
32	6.8	149	—	—	—	—	—	—	32	149	28	129	4	0.8	20	
11	5.1	51	—	—	—	—	—	—	11	51	9	41	2	0.9	10	
35	10.3	164	—	—	—	—	—	—	35	164	31	151	4	1.2	13	

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.																				
M u n t a t y ö v ä k e ä.																				
Siitä sellaisia, joilla																				
oli maanviljelys																				
Yhteensä.			vuokramaalla.															ei ollut maanviljelystä.		
			Yhteensä.			omalla maalla.			Siitä sellaisia, joilla oli											
									Yhteensä.			pienempi kruununmetsätorppa.			pienempi talonosa.					
Ruoka-kuntia.	%	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Viestöä.				
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58				
14	16.6	61	12	14.3	57	11	54	1	3	—	—	1	3	2	2.3	4	3			
143	32.0	534	13	2.9	46	6	18	7	28	—	—	7	28	130	29.1	488	4			
261	26.9	780	26	2.7	93	14	43	12	50	—	—	12	50	235	24.2	687	5			
284	33.3	882	108	12.7	416	34	124	74	292	—	—	74	292	176	20.6	466	6			
1,251	23.6	4,480	313	5.9	1,312	177	741	136	571	3	11	133	560	938	17.7	3,168				
38	9.0	158	38	9.0	158	34	134	4	24	—	—	4	24	—	—	—	1			
37	5.7	144	36	5.5	137	14	41	22	96	—	—	22	96	1	0.2	7	2			
235	25.7	784	52	5.7	210	15	61	37	149	—	—	37	149	183	20.0	574	3			
291	31.8	886	81	8.9	316	16	66	65	250	—	—	65	250	210	22.9	570	4			
68	21.1	221	22	6.8	76	10	31	12	45	—	—	12	45	46	14.3	145	5			
32	7.1	118	25	5.6	87	7	18	18	69	—	—	18	69	7	1.5	31	6			
194	21.9	692	74	8.4	326	32	142	42	184	—	—	42	184	120	13.5	366	7			
895	19.6	3,003	328	7.2	1,310	128	493	200	817	—	—	200	817	567	12.4	1,693				
440	36.7	1,414	37	3.1	152	12	41	25	111	—	—	25	111	403	33.6	1,262	1			
412	25.1	1,558	121	7.4	562	14	47	107	515	—	—	107	515	291	17.7	996	2			
237	18.6	923	117	9.2	541	77	342	40	199	—	—	40	199	120	9.4	382	3			
1,089	26.5	3,895	275	6.7	1,255	103	430	172	825	—	—	172	825	814	19.8	2,640				
849	37.0	2,762	233	10.2	1,066	61	257	172	809	—	—	172	809	616	26.8	1,696	1			
158	23.9	511	91	13.8	338	25	90	66	248	—	—	66	248	67	10.1	173	2			
266	44.6	1,095	80	14.9	452	10	53	79	399	—	—	79	399	177	29.7	643	3			
1,273	35.8	4,368	413	11.6	1,856	96	400	317	1,456	—	—	317	1,456	860	24.2	2,512				
31	6.6	158	30	6.4	154	10	59	20	95	—	—	20	95	1	0.2	4	1			
59	27.4	235	37	17.2	155	16	74	21	81	—	—	21	81	22	10.2	80	2			
172	50.7	673	115	33.9	521	42	218	73	303	—	—	73	303	57	16.8	152	3			

2. (Vielä) Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruununtilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	% kunnan koko väkiluvusta.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
4 Suojärvi	745	3,932	87.2	362	48.6	2,501	—	—	—	1) 358	48.1	2,480
5 Salmi	1,226	6,951	81.7	759	61.9	4,971	—	—	—	746	60.8	4,909
6 Impilahti	777	4,660	47.3	558	71.8	3,718	386	49.7	2,616	168	21.6	1,066
Yhteensä	3,774	21,638	67.8	2,435	64.5	16,179	937	24.8	6,352	1,399	37.1	9,344
Koko lääni	40,927	250,509	68.7	29,736	72.7	207,467	21,130	51.7	149,111	6,916	16.9	47,806
Mikkelin lääni.												
1. Heinola.												
1 Heinolan m.	908	4,525	75.9	396	43.6	2,753	149	16.4	1,172	—	—	—
2 Sysmä	1,336	6,690	78.2	567	42.4	4,128	221	16.5	1,974	—	—	—
3 Hartola	1,464	5,989	83.9	542	37.0	3,272	111	7.6	810	—	—	—
4 Luhanka	390	1,859	85.1	131	33.6	897	31	8.0	246	—	—	—
5 Leivonmäki	417	1,782	83.6	124	29.7	791	53	12.7	441	—	—	—
6 Joutsa	1,392	5,134	90.7	350	25.1	2,197	142	10.2	1,066	—	—	—
7 Mäntyharju	2,332	9,544	84.9	946	40.6	5,391	503	21.6	3,135	11	0.5	64
Yhteensä	8,239	35,523	82.9	3,056	37.1	19,429	1,210	14.8	8,844	11	—	64
2. Mikkelä.												
1 Ristiina	1,133	5,175	88.1	581	51.3	3,551	420	37.1	2,706	8	0.7	50
2 Anttola	417	2,095	83.8	256	61.4	1,661	166	39.8	1,160	1	0.2	10
3 Mikkelin m.	1,874	9,287	77.4	999	53.3	6,531	505	26.9	3,680	2	0.1	17
4 Hirvensalmi	1,251	5,169	87.8	520	41.6	3,097	363	29.1	2,299	3	0.2	17
5 Kangasniemi	1,703	8,243	80.1	870	51.1	5,741	566	33.2	4,129	3	0.2	13
Yhteensä	6,378	29,969	82.0	3,226	50.6	20,581	2,020	31.7	13,974	17	0.3	107
3. Juva.												
1 Haukivuori	508	3,065	77.5	316	62.2	2,296	128	25.2	1,041	2	0.4	23
2 Pieksämäki	1,728	8,875	81.6	847	49.0	5,972	511	29.6	3,907	2	0.1	7
3 Jäppilä	254	1,304	84.6	120	47.2	266	69	27.1	571	—	—	—

1) Näistä 9 Venäjän kruunun lampuotia. — 2) Nämä asuvat Koskipään kartanosta erotetulla maalla, mut. — 3) Näistä 2 kruunun omistaman tilan vuokraajaa.

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.).

V u o k r a a j i a.																				
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet.																				
valtiolta.																				
yksityisiltä y. m.																				
Yhteensä.			Siitä sellaisia, joilla oli						Siitä sellaisia, joilla oli											
			Yhteensä.			kruununvirka- talo.			isompi kruu- nunmetsä- torppa.			Yhteensä.				koko talo.				isompi talonosa.
Raoka- kuntia.	%	Väestöä.	Raoka- kuntia.	Väestöä.	Raoka- kuntia.	Väestöä.	Raoka- kuntia.	Väestöä.	Raoka- kuntia.	Väestöä.	Raoka- kuntia.	Väestöä.	Raoka- kuntia.	Väestöä.	%	Väestöä.				
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29					
4	0.5	21	—	—	—	—	—	—	4	21	4	21	—	—	—	4				
13	1.1	62	2	11	—	—	2	11	11	51	9	42	2	0.2	9	5				
4	0.5	36	—	—	—	—	—	—	4	36	—	—	4	0.5	36	6				
99	2.6	483	2	11	—	—	2	11	97	472	81	384	16	0.4	88					
1,690	4.1	10,550	15	102	9	69	6	33	1,675	10,448	523	3,240	1,152	2.8	7,208					
247	27.2	1,581	—	—	—	—	—	—	247	1,581	11	119	236	26.0	1,462	1				
346	25.9	2,154	2	29	2	29	—	—	344	2,125	20	135	324	24.3	1,990	2				
431	29.4	2,462	27	190	2	26	25	164	404	2,272	47	319	357	24.4	1,953	3				
100	25.6	651	1	18	1	18	—	—	99	633	12	79	87	22.3	554	4				
71	17.0	350	4	29	—	—	4	29	67	321	17	94	50	12.0	227	5				
208	14.9	1,131	—	—	—	—	—	—	208	1,131	17	120	191	13.7	1,011	6				
432	18.5	2,192	7	40	3	23	4	17	425	2,152	57	320	368	15.8	1,832	7				
1,835	22.3	10,521	41	306	8	96	33	210	1,794	10,215	181	1,186	1,613	19.6	9,029					
153	13.5	795	10	67	10	67	—	—	143	728	44	240	99	8.7	488	1				
89	21.4	491	—	—	—	—	—	—	89	491	15	104	74	17.7	387	2				
492	26.3	2,834	16	124	16	124	—	—	476	2,710	69	443	407	21.7	2,267	3				
154	12.3	781	4	28	4	28	—	—	150	753	41	238	109	8.7	515	4				
301	17.7	1,599	2	17	2	17	—	—	299	1,582	64	386	235	13.8	1,196	5				
1,189	18.6	6,500	32	236	32	236	—	—	1,157	6,264	233	1,411	924	14.5	4,853					
186	36.6	1,232	2	15	2	15	—	—	184	1,217	24	184	160	31.5	1,033	1				
334	19.3	2,058	10	91	10	91	—	—	324	1,967	80	541	244	14.1	1,426	2				
51	20.1	295	—	—	—	—	—	—	51	293	13	97	38	15.0	198	3				

jonka valtio on ostanut tilattomille palstoitettavaksi, vaikka palstoittaminen ei vielä vuonna 1901 ollut tapahtu-

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.)		b) Maanviljelys											
		Vuosispalveluksessa olevia.											
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammattioppineita.		Muonamiehiä.		Muita renkejä.	
Lääni, kihlakunta ja kunta.	Ruoka-kuntia.	%	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
4 Suojärvi	383	51.4	1,431	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5 Salmi	467	38.1	1,980	5	0.4	24	2	13	—	—	3	11	
6 Impilahti	219	28.2	942	12	1.6	69	5	20	—	—	7	49	
Yhteensä	1,339	35.5	5,459	25	0.7	133	13	67	—	—	12	66	
Koko lääni	11,191	27.3	43,042	1,100	2.7	4,869	284	1,288	410	1,713	406	1,868	
Mikkelin lääni.													
<i>1. Heinola.</i>													
1 Heinolan m.	512	56.4	1,772	107	11.8	441	8	28	86	362	13	51	
2 Sysmä	769	57.6	2,562	226	16.9	919	19	82	170	684	37	153	
3 Hartola	922	63.0	2,717	142	9.7	517	20	64	67	263	55	190	
4 Luhanka	259	66.4	962	77	19.7	349	1	7	74	331	2	11	
5 Leivonmäki	293	70.3	991	134	32.1	586	3	11	131	575	—	—	
6 Joutsa	1,042	74.9	2,937	58	4.2	186	—	—	7	22	51	164	
7 Mäntyharju	1,386	59.4	4,153	144	6.1	602	7	28	120	507	17	67	
Yhteensä	5,183	62.9	16,094	888	10.8	3,600	58	220	655	2,744	175	636	
<i>2. Mikkelä.</i>													
1 Ristiina	552	48.7	1,624	29	2.5	103	12	41	6	24	11	38	
2 Anttola	161	38.6	434	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3 Mikkelin m.	875	46.7	2,756	36	1.9	142	17	60	14	65	5	17	
4 Hirvensalmi	731	58.4	2,072	206	23.7	1,110	1	4	291	1,089	4	17	
5 Kangasniemi	833	48.9	2,502	1	0.1	7	1	7	—	—	—	—	
Yhteensä	3,152	49.4	9,388	362	5.7	1,362	31	112	311	1,178	20	72	
<i>3. Juva.</i>													
1 Haukivuori	192	37.8	769	2	0.4	13	—	—	1	8	1	5	
2 Pieksämäki	881	51.0	2,903	21	1.2	99	13	60	6	30	2	9	
3 Jäppilä	134	52.8	438	1	0.4	2	1	2	—	—	—	—	

1) Nämä asuvat Koskipään kartanosta erotetulla maalla, jonka valtio on ostanut tilattomille palstoi-

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.

Muuta työväkeä.																	
Siitä sellaisia, joilla																	
oli maanviljelys																	
Yhteensä.			vuokramaalla.												ei ollut maanviljelystä.		
			Yhteensä.			omalla maalla.		Siitä sellaisia, joilla oli									
								Yhteensä.		pienempi kruunu- metsä- torppa.		pienempi talonosa.					
Ruoka- kunta.	%	Väestöä.	Ruoka- kunta.	%	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	Väestöä.	Ruoka- kunta.	%	Väestöä.	
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	
383	51.4	1,431	112	15.0	557	78	391	34	166	—	—	34	166	271	36.4	874	
462	37.7	1,956	209	17.0	974	145	647	64	327	—	—	64	327	253	20.7	982	
207	26.6	873	133	17.1	603	60	262	73	341	—	—	73	341	74	9.5	270	
1,314	34.8	5,326	636	16.9	2,964	351	1,651	285	1,313	—	—	285	1,313	678	17.9	2,362	
10,091	24.6	38,173	4,259	10.4	19,395	1,546	6,945	2,713	12,450	7	29	2,706	12,421	5,832	14.2	18,778	
405	44.6	1,331	182	20.0	772	3	12	179	760	—	—	179	760	223	24.6	559	
543	40.7	1,643	184	13.3	765	1	2	183	763	—	—	183	763	359	26.9	878	
780	53.3	2,200	153	10.5	632	2	3	151	629	4	21	147	608	627	42.3	1,568	
182	46.7	613	92	23.6	403	—	—	92	403	—	—	92	403	90	23.1	210	
159	38.2	405	29	7.0	104	—	—	29	104	7	26	22	78	130	31.2	301	
984	70.7	2,751	329	23.6	1,338	—	—	329	1,338	—	—	329	1,338	655	47.1	1,413	
1,242	53.3	3,551	396	17.0	1,569	6	24	390	1,545	2	7	388	1,538	846	36.3	1,982	
4,295	52.1	12,494	1,365	16.6	5,583	12	41	1,353	5,542	13	54	1,340	5,488	2,930	35.5	6,911	
523	46.2	1,521	130	11.5	529	6	17	124	512	—	—	124	512	393	34.7	992	
161	38.6	434	11	2.6	39	—	—	11	39	—	—	11	39	150	36.0	395	
839	44.8	2,614	73	3.9	379	—	—	73	379	—	—	73	379	766	40.9	2,235	
435	34.7	962	88	7.0	333	3	13	85	320	—	—	85	320	347	27.7	629	
832	48.8	2,495	251	14.7	1,068	5	19	246	1,049	—	—	246	1,049	581	34.1	1,427	
2,790	43.7	8,026	553	8.7	2,348	14	49	539	2,299	—	—	539	2,299	2,237	35.0	5,678	
190	37.4	756	104	20.5	478	8	23	96	455	—	—	96	455	86	16.9	278	
860	49.8	2,804	147	8.5	696	2	5	145	691	—	—	145	691	713	41.3	2,108	
133	52.4	436	27	10.6	126	—	—	27	126	—	—	27	126	106	41.8	310	

tettavaksi, vaikka palstoittaminen ei vielä vuonna 1901 ollut tapahtunut.

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.		Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
					Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruununtilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
					Raaka-kunta.	Väestö.	% kunnan koko väkiluvusta.	Raaka-kunta.	%	Väestö.	Raaka-kunta.	%	Väestö.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
4	Joroinen	1,436	6,699	87.4	423	29.5	3,289	184	12.8	1,636	8	0.6	56
5	Juva	1,754	9,031	85.2	987	56.3	6,623	481	27.4	3,743	3	0.2	17
6	Puumala	1,070	4,660	86.9	511	47.8	3,089	332	31.0	2,131	7	0.7	43
	Yhteensä	6,750	33,634	84.1	3,204	47.5	22,135	1,705	25.3	13,029	22	0.3	146
	<i>4. Rantasalmi.</i>												
1	Sulkava	813	4,147	73.0	446	54.9	2,961	279	34.3	1,970	2	0.3	9
2	Sääminki	1,287	6,846	83.7	686	53.3	4,768	469	36.4	3,535	19	1.5	105
3	Kerimäki	1,667	8,393	84.1	923	55.4	5,984	549	32.9	3,834	25	1.5	150
4	Enonkoski	250	1,163	75.0	86	34.4	592	62	24.8	433	1	0.4	6
5	Savonranta	284	1,467	66.1	163	57.4	1,046	63	22.2	449	—	—	—
6	Heinävesi	1,378	6,072	80.3	542	39.3	3,600	200	14.5	1,521	1	0.1	3
7	Kangaslampi	454	2,051	83.4	194	42.7	1,262	82	18.1	614	1	0.2	6
8	Rantasalmi	1,267	5,988	76.8	628	49.6	4,135	264	20.9	2,003	3	0.2	21
	Yhteensä	7,400	36,127	79.5	3,668	49.6	24,348	1,968	26.6	14,359	52	0.7	300
	Koko lääni	28,767	135,253	82.0	13,154	45.7	86,493	6,903	24.0	50,206	102	0.3	617
	<i>Kuopion lääni.</i>												
	<i>1. Rautalampi.</i>												
1	Leppävirta ja Varkaus	1,761	9,062	64.8	880	50.0	6,218	394	22.4	3,168	—	—	—
2	Suonenjoki	920	4,745	78.0	331	36.0	2,732	199	21.6	1,940	—	—	—
3	Hankasalmi	1,101	5,247	83.3	445	40.4	3,133	281	25.5	2,269	—	—	—
4	Rautalampi	1,474	8,694	74.5	671	45.5	5,515	274	18.6	2,907	—	—	—
5	Vesanto	682	3,188	89.8	186	27.3	1,533	80	11.7	890	—	—	—
	Yhteensä	5,938	30,936	74.4	2,513	42.3	19,131	1,228	20.7	11,174	—	—	—
	<i>2. Kuopio.</i>												
1	Karttula	1,420	6,809	75.8	518	36.5	4,013	220	15.5	2,160	2	0.1	17
2	Kuopion m.	2,677	13,508	82.8	1,166	43.6	8,418	521	19.5	4,542	3	0.1	18
3	Tuusniemi	1,197	5,958	85.2	500	41.8	3,527	229	19.2	1,898	—	—	—

1) Kruununpuistotalon vuokraaja. — 2) Kruununpuistotalon maalla oleva torppari.

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.).

V u o k r a a j i a .																
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet																
valtiolta.																
yksityisiltä y. m.																
Siitä sellaisia, joilla oli																
Yhteensä.			Yhteensä.		kraunuvirkat.				isompi kraunumetsätorppa.		Yhteensä.		Siitä sellaisia, joilla oli			
					koko talo.						koko talo.		isompi talonosa.			
Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
231	16.1	1,597	9	42	3	18	6	21	222	1,555	33	246	189	13.2	1,309	
503	28.7	2,863	8	69	6	69	—	—	495	2,794	60	380	435	24.8	2,414	
172	16.1	915	7	62	7	62	—	—	165	853	50	304	115	10.7	549	
1,477	21.9	8,960	36	279	30	255	6	24	1,441	8,681	260	1,752	1,181	17.5	6,929	
165	20.3	982	2	13	2	13	—	—	163	969	39	249	124	15.3	720	
198	15.4	1,128	—	—	—	—	—	—	198	1,128	61	397	137	10.6	731	
349	21.0	2,000	2	21	1	8	1	13	347	1,979	97	605	250	15.0	1,374	
23	9.2	153	1	4	1	4	—	—	22	149	17	124	5	2.0	25	
100	35.2	597	—	—	—	—	—	—	100	597	25	163	75	26.4	434	
341	24.7	2,076	38	228	1	9	37	219	303	1,848	103	720	200	14.5	1,128	
111	24.4	642	1	3	—	—	1	3	110	639	35	231	75	16.5	408	
361	28.5	2,111	16	135	15	133	1	2	345	1,976	72	497	273	21.5	1,479	
1,648	22.3	9,689	60	404	20	167	40	237	1,588	9,285	449	2,986	1,139	15.4	6,299	
6,149	21.4	35,670	169	1,225	90	754	79	471	5,980	34,445	1,123	7,335	4,857	16.9	27,110	
486	27.6	3,050	8	85	8	85	—	—	478	2,965	112	771	366	20.8	2,194	
132	14.4	792	—	—	—	—	—	—	132	792	31	234	101	11.0	558	
164	14.9	864	—	—	—	—	—	—	164	864	15	94	149	13.5	770	
397	26.9	2,608	2	23	2	23	—	—	395	2,585	20	184	375	25.5	2,401	
106	15.6	643	—	—	—	—	—	—	106	643	6	49	100	14.7	594	
1,285	21.6	7,957	10	108	10	108	—	—	1,275	7,849	184	1,332	1,091	18.4	6,517	
296	20.9	1,836	1	11	1	11	—	—	295	1,825	26	194	269	18.9	1,631	
642	24.0	3,858	4	26	4	26	—	—	638	3,832	90	647	548	20.5	3,185	
271	22.6	1,629	—	—	—	—	—	—	271	1,629	65	479	206	17.2	1,150	

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.)		b) Maanviljelys-											
Lääni, kihlakunta ja kunta.		Vuosispalveluksessa olevia.											
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammattioppineita.		Muonamiehiä.		Muita renkejä.	
		Raoka-kuntia.	%	Väestöä.	Raoka-kuntia.	%	Väestöä.	Raoka-kuntia.	Väestöä.	Raoka-kuntia.	Väestöä.	Raoka-kuntia.	Väestöä.
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
4	Joroinen	1,013	70.5	3,410	58	4.0	341	31	240	25	96	2	5
5	Juva	767	43.7	2,408	23	1.3	99	7	47	4	14	12	38
6	Puumala	559	52.2	1,571	8	0.7	29	5	15	—	—	3	14
	Yhteensä	3,546	52.5	11,499	113	1.7	583	57	364	36	148	20	71
	<i>4. Rantasalmi.</i>												
1	Sulkava	367	45.1	1,186	8	1.0	46	4	29	1	4	3	13
2	Sääminki	601	46.7	2,078	26	2.0	123	6	23	5	17	15	83
3	Kerimäki	744	44.6	2,409	9	0.5	52	6	33	—	—	3	19
4	Enonkoski	164	65.6	571	2	0.8	7	1	2	—	—	1	5
5	Savonranta	121	42.6	421	2	0.7	8	—	—	—	—	2	8
6	Heinävesi	836	60.7	2,472	14	1.0	61	4	25	3	15	7	21
7	Kangaslampi	260	57.3	789	8	1.8	42	3	20	—	—	5	22
8	Rantasalmi	639	50.4	1,853	49	3.9	176	6	16	4	19	39	141
	Yhteensä	3,732	50.4	11,779	118	1.6	515	30	148	13	55	75	312
	Koko lääni	15,613	54.3	48,760	1,481	5.2	6,060	176	844	1,015	4,125	290	1,091
	Kuopion lääni.												
	<i>1. Rautalampi.</i>												
1	Leppävirta ja Varkaus	881	50.0	2,844	15	0.8	88	8	51	—	—	7	37
2	Suonenjoki	589	64.0	2,013	2	0.2	9	1	4	—	—	1	5
3	Hankasalmi	656	59.6	2,114	5	0.5	32	—	—	—	—	5	32
4	Rautalampi	803	54.5	3,179	10	0.7	34	7	24	—	—	3	10
5	Vesanto	496	72.7	1,655	2	0.3	11	1	1	—	—	1	10
	Yhteensä	3,425	57.7	11,805	34	0.6	174	17	80	—	—	17	94
	<i>2. Kuopio.</i>												
1	Karttula	902	63.5	2,796	2	0.1	11	1	10	—	—	1	1
2	Kuopion m.	1,511	56.4	5,090	30	1.1	138	8	31	18	76	4	31
3	Tuusniemi	697	58.2	2,431	2	0.2	4	1	1	—	—	1	3

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.

Muuta työväkeä.																				
Siitä sellaisia, joilla																				
oli maanviljelys																				
Yhteensä.			vuokramaalla.															ei ollut maanviljelystä.		
			Yhteensä.			omalla maalla.		Siitä sellaisia, joilla oli												
								Yhteensä.		pienempi kruununmetsätorppa.		pienempi talonosa.								
Ruokakuntia.	%	Viestöä.	Ruokakuntia.	%	Viestöä.	Ruokakuntia.	Viestöä.	Ruokakuntia.	Viestöä.	Ruokakuntia.	Viestöä.	Ruokakuntia.	Viestöä.	Ruokakuntia.	%	Viestöä.				
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58				
955	66.5	3,069	128	8.9	676	—	—	128	676	—	—	128	676	827	57.6	2,398	4			
744	42.4	2,309	152	8.7	678	6	21	146	657	—	—	146	657	592	33.7	1,631	5			
551	51.5	1,542	157	14.7	640	11	37	146	603	—	—	146	603	394	36.8	902	6			
3,433	50.8	10,916	715	10.6	3,294	27	86	688	3,208	—	—	688	3,208	2,718	40.2	7,622				
359	44.1	1,140	92	11.3	409	—	—	92	409	1	3	91	406	267	32.8	731	1			
575	44.7	1,955	149	11.6	698	7	35	142	663	—	—	142	663	426	33.1	1,257	2			
735	44.1	2,357	222	13.3	946	13	35	209	911	—	—	209	911	513	30.8	1,411	3			
162	64.8	564	33	13.2	161	3	16	30	145	—	—	30	145	129	51.6	403	4			
119	41.9	413	34	12.0	163	2	5	32	158	—	—	32	158	85	29.9	250	5			
822	59.7	2,411	184	13.4	864	5	14	179	850	13	62	166	788	638	46.3	1,547	6			
252	55.5	747	38	8.4	153	2	3	36	150	—	—	36	150	214	47.1	594	7			
590	46.5	1,677	69	5.4	313	1	2	68	311	—	—	68	311	521	41.1	1,364	8			
3,614	48.8	11,264	821	11.1	3,707	33	110	788	3,597	14	65	774	3,532	2,793	37.7	7,557				
14,132	49.1	42,700	3,454	12.0	14,932	86	286	3,368	14,646	27	119	3,341	14,527	10,678	37.1	27,768				
866	49.2	2,756	124	7.1	552	4	16	120	536	—	—	120	536	742	42.1	2,204	1			
587	63.8	2,004	150	16.3	758	—	—	150	758	—	—	150	758	437	47.5	1,246	2			
651	59.1	2,082	217	19.7	955	3	9	214	946	—	—	214	946	434	39.4	1,127	3			
793	53.8	3,145	291	19.7	1,356	—	—	291	1,356	—	—	291	1,356	502	34.1	1,789	4			
494	72.4	1,644	181	26.5	874	—	—	181	874	—	—	181	874	313	45.9	770	5			
3,391	57.1	11,631	963	16.2	4,495	7	25	956	4,470	—	—	956	4,470	2,428	40.9	7,136				
900	63.4	2,785	229	16.1	1,158	1	5	228	1,153	—	—	228	1,153	671	47.3	1,627	1			
1,481	55.3	4,952	190	7.1	868	5	16	185	852	—	—	185	852	1,291	48.2	4,084	2			
695	58.0	2,427	158	13.2	772	4	21	154	751	—	—	154	751	537	44.8	1,655	3			

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruununtilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
	Ruoka-kunta.	Väestöä.	% kunnan koko väestöstä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
4 Maaninka	899	4,448	89.1	318	35.4	2,342	148	16.5	1,335	—	—	—
5 Pielavesi	1,612	8,356	78.8	681	42.2	4,861	313	19.4	2,681	2	0.1	11
6 Keitele	573	3,028	86.5	260	45.4	1,834	123	21.5	1,070	—	—	—
Yhteensä	8,378	42,107	81.9	3,443	41.1	24,995	1,554	18.5	13,686	7	0.1	46
<i>3. Iisalmi.</i>												
1 Kiuruvesi	1,594	8,191	93.1	589	37.0	4,530	369	23.2	3,293	—	—	—
2 Iisalmen m.	2,500	14,525	83.3	1,189	47.6	9,314	747	29.9	6,579	—	—	—
3 Rutakko	189	1,064	85.1	71	37.6	601	48	25.4	448	—	—	—
4 Lapinlahti	1,366	6,421	84.2	477	34.9	3,407	335	24.5	2,575	1	0.1	3
5 Nilsia ja Juvankoski	3,103	15,397	88.9	1,127	36.3	8,110	609	19.6	4,804	—	—	—
Yhteensä	8,752	45,598	87.0	3,453	39.5	25,962	2,108	24.1	17,699	1	—	3
<i>4. Liperi.</i>												
1 Kaavi	1,400	7,231	90.0	574	41.0	4,152	456	32.6	3,377	3	0.2	33
2 Polvijärvi	878	4,582	86.6	458	52.2	3,167	341	38.9	2,514	7	0.8	49
3 Kuusjärvi	539	2,646	81.2	192	35.6	1,516	148	27.5	1,234	—	—	—
4 Liperi	1,689	7,925	85.0	742	43.9	4,866	505	29.9	3,537	43	2.5	283
5 Kontiolahti	1,283	5,576	56.1	485	37.8	3,172	338	26.3	2,351	1	0.1	8
6 Raakkylä	1,266	5,605	89.5	561	44.3	3,372	433	34.2	2,711	11	0.9	73
7 Kide	2,190	10,074	88.5	946	43.2	5,939	711	32.5	4,642	101	4.6	647
8 Kesälahti	538	2,671	91.1	382	71.0	2,253	268	49.8	1,633	11	2.0	65
Yhteensä	9,783	46,310	82.1	4,340	44.4	28,487	3,200	32.7	22,049	177	1.8	1,158
<i>5. Ilomantsi.</i>												
1 Pälkjärvi	454	2,026	86.6	168	37.0	1,127	74	16.3	575	—	—	—
2 Tohmajärvi ja Värtsilä	1,102	5,197	66.0	540	49.0	3,283	424	38.5	2,650	—	—	—
3 Kiihtelysvaara	1,247	5,418	79.4	550	44.1	3,372	376	30.1	2,451	—	—	—
4 Ilomantsi	1,868	9,732	77.1	909	48.7	6,331	521	27.9	3,875	4	0.2	18
5 Eno	868	4,117	79.9	435	50.1	2,598	238	27.4	1,488	—	—	—
Yhteensä	5,539	26,490	76.1	2,602	47.0	16,711	1,633	29.5	11,039	4	0.1	18

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.)		b) Maanviljelys											
		Vuosispalveluksessa olevia.											
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammattioppineita.		Muonamiehiä.		Muita renkejä.	
Lääni, kihlakunta ja kunta.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
4	Maaninka	581	64.6	2,106	21	2.3	65	3	12	10	47	2	6
5	Pielavesi	931	57.8	3,495	3	0.2	7	3	7	—	—	—	—
6	Keitele	313	54.6	1,194	4	0.7	12	3	6	—	—	1	6
	Yhteensä	4,935	58.9	17,112	62	0.7	237	19	67	34	123	9	47
	<i>3. Iisalmi.</i>												
1	Kiuruvesi	1,005	63.0	3,661	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Iisalmen m.	1,311	52.4	5,211	12	0.5	61	7	43	4	13	1	5
3	Rutakko	118	62.4	463	2	1.0	2	—	—	2	2	—	—
4	Lapinlahti	889	65.1	3,014	3	0.2	16	2	4	—	—	1	12
5	Nilsjä ja Juvankoski	1,976	63.7	7,287	14	0.5	74	6	30	3	14	5	30
	Yhteensä	5,299	60.5	19,636	31	0.3	153	15	77	9	29	7	47
	<i>4. Liperi.</i>												
1	Kaavi	826	59.0	3,079	4	0.3	16	1	5	3	11	—	—
2	Polvijärvi	420	47.8	1,415	2	0.2	4	2	4	—	—	—	—
3	Kuusjärvi	347	64.4	1,130	22	4.1	40	4	12	—	—	18	28
4	Liperi	947	56.1	3,059	10	0.6	79	4	16	2	7	4	56
5	Kontiolahti	798	62.2	2,404	19	1.5	74	6	31	—	—	13	43
6	Raakkylä	705	55.7	2,233	64	5.1	224	—	—	64	224	—	—
7	Kide	1,244	56.8	4,085	4	0.2	23	1	6	—	—	3	17
8	Kesälahti	156	29.0	418	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Yhteensä	5,443	55.6	17,823	125	1.2	460	18	74	69	242	38	144
	<i>5. Ilomantsi.</i>												
1	Pälkjärvi	286	63.0	899	6	1.3	28	3	14	—	—	3	14
2	Tohmajärvi ja Värtsilä	562	51.0	1,914	6	0.5	28	3	16	—	—	3	12
3	Kiihtelysvaara	697	55.9	2,046	11	0.9	39	1	1	6	18	4	20
4	Ilomantsi	959	51.3	3,401	3	0.2	5	1	1	—	—	2	4
5	Eno	433	49.9	1,519	2	0.2	8	—	—	—	—	2	8
	Yhteensä	2,937	53.0	9,779	28	0.5	108	8	32	6	18	14	58

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.

M u n t a t y ö v ä k e ä.																			
Siitä sellaisia, joilla																			
oli maanviljelys																			
Yhteensä.			Yhteensä.						omalla maalla.		vuokramaalla.						ei ollut maanviljelystä.		
											Yhteensä.			Siitä sellaisia, joilla oli					
Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	pienempi kruunumetsä-torppa.	Väestöä.	pienempi talonosa.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.		
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58			
560	62.3	2,041	140	15.6	673	1	6	139	667	—	—	139	667	420	46.7	1,368	4		
928	57.6	3,488	345	21.4	1,703	1	6	344	1,697	—	—	344	1,697	583	36.2	1,785	5		
309	53.9	1,182	109	19.0	525	—	—	109	525	—	—	109	525	200	34.9	657	6		
4,873	58.2	16,875	1,171	14.0	5,699	12	54	1,159	5,645	—	—	1,159	5,645	3,702	44.2	11,176			
1,005	63.0	3,661	410	25.9	1,892	9	40	401	1,852	—	—	401	1,852	595	37.3	1,769	1		
1,299	51.9	5,150	508	23.9	2,769	14	54	584	2,715	7	35	577	2,680	701	28.0	2,381	2		
116	61.4	461	52	27.5	257	3	15	49	242	—	—	49	242	64	33.9	204	3		
886	64.9	2,998	248	18.2	1,112	8	40	240	1,072	—	—	240	1,072	638	46.7	1,886	4		
1,962	63.2	7,213	528	17.0	2,638	13	74	515	2,564	—	—	515	2,564	1,434	46.2	4,575	5		
5,268	60.2	19,483	1,836	21.0	8,668	47	223	1,789	8,445	7	35	1,782	8,410	3,432	39.2	10,815			
822	58.7	3,063	333	23.8	1,624	30	116	303	1,508	—	—	303	1,508	489	34.9	1,439	1		
418	47.6	1,411	213	24.3	831	9	23	204	808	1	4	203	804	205	23.3	580	2		
325	60.3	1,090	66	12.2	307	1	5	65	302	—	—	65	302	259	48.1	783	3		
937	55.5	2,980	144	8.5	642	11	35	133	607	—	—	133	607	793	47.0	2,338	4		
779	60.7	2,330	164	12.8	735	7	27	157	708	—	—	157	708	615	47.9	1,595	5		
641	50.6	2,009	111	8.7	538	10	44	101	494	—	—	101	494	530	41.9	1,471	6		
1,240	56.6	4,062	445	20.3	2,071	41	211	404	1,860	—	—	404	1,860	795	36.3	1,991	7		
156	29.0	418	16	3.0	61	—	—	16	61	—	—	16	61	140	26.0	357	8		
5,318	54.4	17,363	1,492	15.3	6,809	109	461	1,383	6,348	1	4	1,382	6,344	3,826	39.1	10,554			
280	61.7	871	111	24.6	501	3	10	108	491	—	—	108	491	169	37.1	370	1		
556	50.5	1,886	228	20.7	992	43	164	185	828	—	—	185	828	328	29.8	894	2		
686	55.0	2,007	185	14.8	786	20	78	165	708	—	—	165	708	501	40.2	1,221	3		
956	51.1	3,396	432	23.1	2,043	10	34	422	2,009	2	7	420	2,002	524	28.0	1,353	4		
431	49.7	1,511	201	23.2	898	6	23	195	875	—	—	195	875	230	26.5	613	5		
2,909	52.5	9,671	1,157	20.9	5,220	82	309	1,075	4,911	2	7	1,073	4,904	1,752	31.6	4,451			

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä									
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruunantilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).			
	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	% kunnan koko väkiluvusta.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
6 Pielisjärvi.													
1 Pielisjärvi	1,489	8,589	81.1	720	48.4	5,451	442	29.7	3,643	—	—	—	
2 Juuka	1,281	6,910	88.0	618	48.2	4,534	438	34.2	3,493	5	0.4	19	
3 Rautavaara	348	1,695	86.2	142	40.8	972	69	19.8	527	—	—	—	
4 Nurmes ja osa Kuhmo- nientä	1,447	7,980	80.6	686	47.4	5,025	404	27.9	3,371	1)	12	0.8	72
Yhteensä	4,565	25,174	83.1	2,166	47.4	15,982	1,353	29.6	11,034	17	0.4	91	
Koko lääni	42,955	216,615	81.1	18,517	43.1	131,268	11,076	25.8	86,681	206	0.5	1,316	
Vaasan lääni.													
1. Ilmajoki.													
1 Siipyy	274	1,254	55.5	177	64.6	954	168	61.9	913	—	—	—	
2 Isojoki	634	3,509	78.8	401	63.2	2,491	292	46.1	1,878	—	—	—	
3 Lapväärti	701	3,268	71.0	481	68.6	2,542	460	65.6	2,454	—	—	—	
4 Kristiinan m.	174	751	71.2	117	67.2	585	111	63.8	545	—	—	—	
5 Karijoki	301	1,452	71.0	200	66.4	1,094	151	50.1	876	—	—	—	
6 Närpiö	1,294	6,265	73.6	914	70.6	5,059	896	69.2	4,959	1	0.1	4	
7 Ylimarkki	405	2,037	73.2	307	75.8	1,699	301	74.3	1,675	—	—	—	
8 Korsnäs	515	2,618	72.6	388	75.3	2,183	386	75.0	2,174	2	0.3	9	
9 Teuva	886	4,635	77.0	493	55.6	3,104	394	44.5	2,620	—	—	—	
10 Kaubajoki	1,598	8,055	82.0	852	53.3	5,184	393	24.6	2,768	—	—	—	
11 Kurikka	1,239	6,080	87.6	505	40.8	3,174	261	21.1	1,936	—	—	—	
12 Jalasjärvi	1,434	7,665	81.5	781	54.5	4,963	491	34.2	3,440	4	0.3	27	
13 Peräseinäjoki	519	2,569	86.1	259	49.9	1,618	187	36.0	1,219	—	—	—	
14 Ilmajoki	1,478	7,534	82.2	747	50.5	4,893	356	24.1	2,756	—	—	—	
15 Seinäjoki	265	1,538	56.8	141	53.2	1,004	87	32.8	701	—	—	—	
Yhteensä	11,717	59,230	77.5	6,763	57.7	40,547	4,934	42.1	30,914	7	0.1	40	
2. Korsholm.													
1 Ylistaro	1,283	5,958	81.7	622	48.5	3,980	460	35.9	3,151	—	—	—	
2 Isokyrö	931	4,736	74.4	540	58.0	3,391	371	39.8	2,517	—	—	—	

1) Näistä 10 sellaista tilanhaltijaa, joiden tilat on muodostettu eräästä valtion ostamasta suuremmasta

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.)

V u o k r a a j i a.															
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet															
valtiolta.															
yksityisiltä y. m.															
Siitä sellaisia, joilla oli															
Yhteensä.			Yhteensä.				Yhteensä.				Yhteensä.				
			kruununvirka-		isompi kruun-						koko talo.		isompi talonosa.		
			talo.		nunmetsä-		torppa.								
Ruoka-	%	Vaestöä.	Ruoka-	Vaestöä.	Ruoka-	Vaestöä.	Ruoka-	Vaestöä.	Ruoka-	Vaestöä.	Ruoka-	Vaestöä.	Ruoka-	%	Vaestöä.
kuntia.			kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.		
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
278	18.7	1,808	55	345	—	—	55	345	223	1,463	97	683	126	8.5	780
175	13.6	1,022	6	41	—	—	6	41	169	981	55	371	114	8.9	610
73	21.0	445	18	120	—	—	18	120	55	325	37	236	18	5.2	89
270	18.7	1,582	53	344	—	—	53	344	217	1,238	47	316	170	11.7	922
796	17.4	4,857	132	850	—	—	132	850	664	4,007	236	1,606	428	9.4	2,401
7,235	16.8	43,271	176	1,249	26	270	150	979	7,059	42,022	1,794	12,236	5,265	12.3	29,786
9	3.3	41	—	—	—	—	—	—	9	41	2	11	7	2.6	30
109	17.1	613	—	—	—	—	—	—	109	613	1	2	108	17.0	611
21	3.0	88	1	10	1	10	—	—	20	78	—	—	20	2.9	78
6	3.4	40	1	12	1	12	—	—	5	28	—	—	5	2.9	28
49	16.3	218	—	—	—	—	—	—	49	218	1	5	48	15.9	213
17	1.3	96	2	22	2	22	—	—	15	74	4	19	11	0.9	55
6	1.5	24	—	—	—	—	—	—	6	24	3	13	3	0.7	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
99	11.1	484	3	25	—	—	3	25	96	459	2	16	94	10.6	443
459	28.7	2,416	6	44	1	13	5	31	453	2,372	2	20	451	28.2	2,352
244	19.7	1,238	—	—	—	—	—	—	244	1,238	2	11	242	19.5	1,227
286	20.0	1,496	25	146	1	9	24	137	261	1,350	1	1	260	18.1	1,349
72	13.9	399	10	59	—	—	10	59	62	340	—	—	62	11.9	340
391	26.4	2,137	2	33	2	33	—	—	389	2,104	4	28	385	26.0	2,076
54	20.4	303	—	—	—	—	—	—	54	303	—	—	54	20.4	303
1,822	15.5	9,593	50	351	8	99	42	252	1,772	9,242	22	126	1,750	14.9	9,116
162	12.6	829	3	46	3	46	—	—	159	783	5	25	154	12.0	758
169	18.2	874	3	33	3	33	—	—	166	841	2	12	164	17.6	829

talosta, mutta joilla hallitsemiinsa tiloihin ei vielä v. 1901 ollut täyttä omistusoikeutta.

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.)		b) M a a n v i l j e l y s -											
		Vuosispalveluksessa olevia.											
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammattioppineita.		Muonamiehiä.		Muita renkejä.	
		Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
<i>6. Pielisjärvi.</i>													
1	Pielisjärvi	769	51.6	3,138	3	0.2	6	2	5	—	—	1	1
2	Juuka	663	51.8	2,376	3	0.3	17	1	6	—	—	2	11
3	Rautavaara	206	59.2	723	1	0.3	3	1	3	—	—	—	—
4	Nurmes ja osa Kuhmo- nientä	761	52.6	2,955	6	0.4	41	1	1	—	—	5	40
	Yhteensä	2,399	52.6	9,192	13	0.3	67	5	15	—	—	8	52
	Koko lääni	24,438	56.9	85,347	293	0.7	1,199	82	345	118	412	93	442
<i>Vaasan lääni.</i>													
<i>1. Ilmajoki.</i>													
1	Siipyy	97	35.4	300	2	0.7	5	1	4	—	—	1	1
2	Isojoki	233	36.8	1,018	1	0.2	1	1	1	—	—	—	—
3	Lapväärti	220	31.4	726	4	0.6	11	—	—	—	—	4	11
4	Kristiinan m.	57	32.8	166	1	0.6	6	—	—	1	6	—	—
5	Karijoki	101	33.6	358	3	1.0	5	3	5	—	—	—	—
6	Närpiö	380	29.4	1,206	3	0.3	7	1	4	—	—	2	3
7	Ylimarkki	98	24.2	338	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Korsnäs	127	24.7	435	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Teuva	393	44.4	1,531	5	0.6	17	—	—	3	12	2	5
10	Kauhajoki	746	46.7	2,871	9	0.6	30	7	20	2	10	—	—
11	Kurikka	734	59.2	2,906	6	0.5	19	3	9	2	7	1	3
12	Jalasjärvi	653	45.5	2,702	13	0.9	30	7	10	1	5	5	15
13	Peräseinäjoki	260	50.1	951	2	0.4	4	2	4	—	—	—	—
14	Ilmajoki	731	49.5	2,641	34	2.3	133	12	38	—	—	22	95
15	Seinäjoki	124	46.8	534	2	0.8	5	2	5	—	—	—	—
	Yhteensä	4,954	42.3	18,683	85	0.7	273	39	100	9	40	37	133
<i>2. Korsholm.</i>													
1	Ylistaro	661	51.5	1,978	16	1.2	46	8	18	6	21	2	7
2	Isokyrö	391	42.0	1,345	24	2.6	118	12	83	9	30	3	5

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.

M u u t a t y ö v ä k e ä .																				
Siitä sellaisia, joilla																				
oli maanviljelys																				
Yhteensä.			vuokramaalla.																	
			Yhteensä.			omalla maalla.		Siitä sellaisia, joilla oli										ei ollut maanviljelystä.		
								Yhteensä.		pienempi kruunumetsätorppa.		pienempi talonosa.								
Ruoka-kuntia.	%	Väestök.	Ruoka-kuntia.	%	Väestök.	Ruoka-kuntia.	Väestök.	Ruoka-kuntia.	Väestök.	Ruoka-kuntia.	Väestök.	Ruoka-kuntia.	Väestök.	Ruoka-kuntia.	%	Väestök.				
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58				
766	51.4	3,132	431	28.9	2,137	5	29	426	2,108	32	188	394	1,920	335	22.5	995	1			
660	51.5	2,359	281	21.9	1,322	6	31	275	1,291	2	5	273	1,286	379	29.6	1,037	2			
205	58.9	720	66	19.0	329	3	12	63	317	2	10	61	307	139	39.9	391	3			
755	52.2	2,914	386	26.7	1,774	1	4	385	1,770	12	55	373	1,715	369	25.5	1,140	4			
2,386	52.3	9,125	1,164	25.5	5,562	15	76	1,149	5,486	48	258	1,101	5,228	1,222	26.8	3,563				
24,145	56.2	84,148	7,783	18.1	36,453	272	1,148	7,511	35,305	58	304	7,453	35,001	16,362	38.1	47,695				
95	34.7	295	61	22.3	196	—	—	61	196	—	—	61	196	34	12.4	99	1			
232	36.6	1,017	181	28.6	815	1	3	180	812	—	—	180	812	51	8.0	202	2			
216	30.8	715	139	19.8	517	4	13	135	504	—	—	135	504	77	11.0	198	3			
56	32.2	160	36	20.7	119	—	—	36	119	—	—	36	119	20	11.5	41	4			
98	32.6	353	79	26.3	301	—	—	79	301	—	—	79	301	19	6.3	52	5			
377	29.1	1,199	162	12.5	568	3	14	159	554	—	—	159	554	215	16.6	631	6			
98	24.2	338	49	12.1	171	1	4	48	167	—	—	48	167	49	12.1	167	7			
127	24.7	435	86	16.7	311	24	104	62	207	—	—	62	207	41	8.0	124	8			
388	43.8	1,514	281	31.7	1,162	4	16	277	1,146	1	7	276	1,139	107	12.1	352	9			
737	46.1	2,841	473	29.6	2,078	4	17	469	2,061	—	—	469	2,061	264	16.5	763	10			
728	58.7	2,887	442	35.6	2,100	—	—	442	2,100	—	—	442	2,100	286	23.1	787	11			
640	44.6	2,672	453	31.6	2,063	5	21	448	2,042	7	25	441	2,017	187	13.0	609	12			
258	49.7	947	137	26.4	600	2	6	135	594	2	8	133	586	121	23.3	347	13			
697	47.2	2,508	408	27.6	1,678	1	3	407	1,675	—	—	407	1,675	289	19.6	830	14			
122	46.0	529	73	27.5	326	3	14	70	312	—	—	70	312	49	18.5	203	15			
4,869	41.6	18,410	3,060	26.1	13,005	52	215	3,008	12,790	10	40	2,998	12,750	1,809	15.5	5,405				
645	50.3	1,932	303	23.6	1,068	3	8	300	1,060	—	—	300	1,060	342	26.7	864	1			
367	39.4	1,227	226	24.3	819	—	—	226	819	—	—	226	819	141	15.1	408	2			

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kirkkikunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			S i i t ä								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruununtilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
	Ruokakuntia.	Väestöä.	% kunnan koko väkiluvusta.	Ruokakuntia.	%	Väestöä.	Ruokakuntia.	%	Väestöä.	Ruokakuntia.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
3 Vähäkylä	584	2,951	66.3	369	63.2	2,287	332	56.9	2,090	—	—	—
4 Laahia	998	5,124	71.7	580	58.1	3,643	418	41.9	2,804	—	—	—
5 Jurva	481	2,393	71.9	268	55.7	1,664	232	48.2	1,472	—	—	—
6 Pirttikylä	442	2,077	80.9	285	64.5	1,571	273	61.7	1,511	6	1.4	32
7 Petalahti	202	1,018	70.4	185	91.6	961	177	87.6	920	—	—	—
8 Bergö	41	236	34.0	34	82.9	205	34	82.9	205	—	—	—
9 Maalahti	522	2,799	76.8	436	83.5	2,502	428	82.0	2,457	—	—	—
10 Sulva	395	1,943	68.6	325	82.3	1,714	320	81.0	1,663	—	—	—
11 Mustasaari	812	3,995	53.7	610	75.1	3,434	584	71.9	3,273	—	—	—
12 Repoluoto	232	1,291	50.2	193	83.2	1,169	190	81.9	1,150	—	—	—
13 Koivulahti	381	1,938	60.8	246	64.6	1,456	233	61.2	1,385	—	—	—
Yhteensä	7,304	36,459	68.8	4,693	64.3	27,977	4,052	55.5	24,598	6	0.1	32
3. Lapua.												
1 Maksanmaa	206	983	72.1	117	56.8	657	94	45.6	512	—	—	—
2 Vöyri	985	4,688	74.9	697	70.8	3,796	567	57.6	3,089	—	—	—
3 Nurmo	472	2,335	80.9	263	55.7	1,605	190	40.2	1,265	—	—	—
4 Lapua	1,427	7,617	78.7	789	55.3	5,464	529	37.1	4,014	—	—	—
5 Kauhava	948	5,194	76.1	555	58.5	3,706	421	44.4	2,881	—	—	—
6 Ylihärmä	486	2,213	82.1	245	50.4	1,544	185	38.1	1,242	—	—	—
7 Alahärmä	714	3,530	82.3	377	52.8	2,404	295	41.3	2,034	—	—	—
8 Oravainen	471	2,248	70.3	330	70.1	1,808	310	65.8	1,728	—	—	—
9 Munsala	510	2,616	72.4	414	81.2	2,323	394	77.3	2,227	—	—	—
10 Uudenkaarlepyyn m.	349	1,775	72.8	235	67.3	1,447	223	63.9	1,377	—	—	—
11 Jepua	170	977	60.2	139	81.8	875	128	75.3	827	—	—	—
Yhteensä	6,738	34,176	76.2	4,161	61.8	25,629	3,336	49.5	21,196	—	—	—
4. Pietarsaari.												
1 Pietarsaari	584	3,674	74.5	481	82.4	3,346	466	79.8	3,253	—	—	—
2 Purmo	324	1,809	85.8	233	71.9	1,532	201	62.0	1,374	—	—	—

¹⁾ Nämä ruokakunnat asuvat niiden talojen maita, jotka valtio on ostanut tilattomille palstoitettua mutta sillä on 2 vuokraajaa.

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.)

V u o k r a a j i a.																
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet																
valtiolta.																
yksityisiltä y. m.																
Yhteensä.			Siitä sellaisia, joilla oli						Siitä sellaisia, joilla oli							
			Yhteensä.			kruununvirka- talo.			isompi kruu- numetsä- torppa.			Yhteensä.		koko talo.		
Ruoka- kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	%	Väestöä.
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
37	6.3	197	1	5	1	5	—	—	36	192	—	—	36	6.2	192	3
162	16.2	839	18	122	5	47	1) 13	75	144	717	—	—	144	14.4	717	4
36	7.5	192	1	2	—	—	2) 1	2	35	190	1	6	34	7.1	184	5
6	1.4	28	—	—	—	—	—	—	6	28	—	—	6	1.4	28	6
8	4.0	41	1	8	1	8	—	—	7	33	1	5	6	3.0	28	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
8	1.5	45	—	—	—	—	—	—	8	45	6	36	2	0.4	9	9
5	1.3	51	2	18	2	18	—	—	3	33	1	17	2	0.5	16	10
26	3.2	161	6	54	6	54	—	—	20	107	7	44	13	1.6	63	11
3	1.3	19	—	—	—	—	—	—	3	19	—	—	3	1.3	19	12
13	3.4	71	4	24	4	24	—	—	9	47	2	15	7	1.8	32	13
635	8.7	3,347	39	312	25	235	14	77	596	3,035	25	160	571	7.8	2,875	
23	11.2	145	1	12	1	12	—	—	22	133	2	8	20	9.7	125	1
130	13.2	707	2	14	2	14	—	—	128	693	3	28	125	12.7	665	2
73	15.5	340	—	—	—	—	—	—	73	340	—	—	73	15.5	340	3
260	18.2	1,450	—	—	—	—	—	—	260	1,450	1	7	259	18.1	1,443	4
134	14.1	825	—	—	—	—	—	—	134	825	—	—	134	14.1	825	5
60	12.3	302	1	6	1	6	—	—	59	296	—	—	59	12.1	296	6
82	11.5	370	—	—	—	—	—	—	82	370	1	3	81	11.3	367	7
20	4.3	80	1	10	1	10	—	—	19	70	1	3	18	3.8	67	8
20	3.9	96	2	9	2	9	—	—	18	87	1	10	17	3.3	77	9
12	3.4	70	1	16	1	16	—	—	11	54	1	6	10	2.9	48	10
11	6.5	48	2	12	3) 2	12	—	—	9	36	1	4	8	4.7	32	11
825	12.3	4,433	10	79	10	79	—	—	815	4,354	11	69	804	11.9	4,285	
15	2.6	93	1	10	1	10	—	—	14	83	—	—	14	2.4	83	1
32	9.9	158	7	30	—	—	7	30	25	128	1	5	24	7.4	123	2

viksi, vaikka palstoittaminen ei vielä vuonna 1901 ollut tapahtunut. — 2) Samoin. — 3) Virkataloja on vain 1,

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.)		b) Maanviljelys-											
		Vuosisipalveluksessa olevia.											
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammattioppineita.		Muonamiehiä.		Muita renkejä.	
		Ruoka-kun- tia.	%	Väestöä.	Ruoka-kun- tia.	%	Väestöä.	Ruoka-kun- tia.	Väestöä.	Ruoka-kun- tia.	Väestöä.	Ruoka-kun- tia.	Väestöä.
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
3	Vähäkyrö	215	36.8	664	3	0.5	8	2	6	—	—	1	2
4	Laihia	418	41.9	1,481	4	0.4	7	3	3	—	—	1	4
5	Jurva	213	44.3	729	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Pirttikylä	157	35.5	506	11	2.5	40	6	19	3	19	2	2
7	Petalahiti	17	8.4	57	1	0.5	2	—	—	1	2	—	—
8	Bergö	7	17.1	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Maalahti	86	16.5	297	1	0.2	7	1	7	—	—	—	—
10	Sulva	70	17.7	229	3	0.7	10	—	—	—	—	3	10
11	Mustasaari	202	24.9	561	14	1.7	37	11	24	—	—	3	13
12	Repoluoto	39	16.8	122	5	2.2	21	4	16	—	—	1	5
13	Koivulahti	135	35.4	482	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Yhteensä	2,611	35.7	8,482	82	1.1	296	47	176	19	72	16	48
	<i>3. Lapua.</i>												
1	Maksanmaa	89	43.2	326	4	1.9	21	3	16	—	—	1	5
2	Vöyri	288	29.2	892	2	0.2	6	—	—	—	—	2	6
3	Nurmo	209	44.3	730	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Lapua	638	44.7	2,153	15	1.0	48	4	7	1	4	10	37
5	Kauhava	393	41.5	1,488	4	0.4	9	3	6	—	—	1	3
6	Ylihärmä	241	49.6	669	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Alahärmä	337	47.2	1,126	1	0.1	4	—	—	—	—	1	4
8	Oravainen	141	29.9	440	14	3.0	43	7	17	5	20	2	6
9	Munsala	96	18.8	293	25	4.9	76	1	5	1	6	23	65
10	Uudenkaarlepyyn m.	114	32.7	328	5	1.5	15	1	1	2	6	2	8
11	Jepua	31	18.2	102	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Yhteensä	2,577	38.2	8,547	70	1.0	222	19	52	9	36	42	134
	<i>4. Pietarsaari.</i>												
1	Pietarsaari	103	17.6	328	10	1.7	36	3	4	—	—	7	32
2	Purmo	91	28.1	277	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1) Nämä ruokakunnat asuvat niiden talojen maita, jotka valtio on ostanut tilattomille palstoitetta-

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.

Muuta työväkeä.																				
Siitä sellaisia, joilla																				
oli maanviljelys																				
Yhteensä.			vuokramaalla.															ei ollut maanviljelystä.		
			Yhteensä.			omalla maalla.		Siitä sellaisia, joilla oli												
								Yhteensä.		pienempi krunnūnmetšätorppa.		pienempi talonosa.								
Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	Väestöä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.				
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58				
212	36.3	656	144	24.7	464	2	12	142	452	—	—	142	452	68	11.6	192	3			
414	41.5	1,474	268	26.9	1,044	—	—	268	1,044	1) 13	57	255	987	146	14.6	430	4			
213	44.3	729	135	28.1	500	4	17	131	483	2) 2	10	129	473	78	16.2	229	5			
146	33.0	466	68	15.4	232	16	66	52	166	—	—	52	166	78	17.6	234	6			
16	7.9	55	15	7.4	54	5	18	10	36	—	—	10	36	1	0.5	1	7			
7	17.1	31	6	14.6	24	—	—	6	24	—	—	6	24	1	2.5	7	8			
85	16.3	290	60	11.5	204	—	—	60	204	—	—	60	204	25	4.8	86	9			
67	17.0	219	30	7.6	89	4	6	26	83	—	—	26	83	37	9.4	130	10			
188	23.2	524	75	9.3	218	1	7	74	211	—	—	74	211	113	13.9	306	11			
34	14.6	101	23	9.9	79	—	—	23	79	—	—	23	79	11	4.7	22	12			
135	35.4	482	46	12.1	167	—	—	46	167	—	—	46	167	89	23.3	315	13			
2,529	34.6	8,186	1,399	19.2	4,962	35	134	1,364	4,828	15	67	1,349	4,761	1,130	15.4	3,224				
85	41.3	305	64	31.1	249	2	10	62	239	—	—	62	239	21	10.2	56	1			
286	29.0	886	183	18.6	631	4	15	179	616	—	—	179	616	103	10.4	255	2			
209	44.3	730	131	27.8	518	1	5	130	513	—	—	130	513	78	16.5	212	3			
623	43.7	2,105	355	24.9	1,351	5	23	350	1,328	—	—	350	1,328	268	18.8	754	4			
389	41.1	1,479	175	18.5	833	—	—	175	833	—	—	175	833	214	22.6	646	5			
241	49.6	669	102	21.0	381	—	—	102	381	—	—	102	381	139	28.6	288	6			
336	47.1	1,122	194	27.2	735	—	—	194	735	—	—	194	735	142	19.9	387	7			
127	26.9	397	93	19.7	301	1	4	92	297	—	—	92	297	34	7.2	96	8			
71	13.9	217	62	12.2	192	1	2	61	190	—	—	61	190	9	1.7	25	9			
109	31.2	313	51	14.6	166	—	—	51	166	—	—	51	166	58	16.6	147	10			
31	18.2	102	17	10.0	61	3	13	14	48	—	—	14	48	14	8.2	41	11			
2,507	37.2	8,325	1,427	21.2	5,418	17	72	1,410	5,346	—	—	1,410	5,346	1,080	16.0	2,907				
93	15.9	292	67	11.5	224	1	2	66	222	—	—	66	222	26	4.4	68	1			
91	28.1	277	60	18.5	212	2	5	58	207	—	—	58	207	31	9.6	65	2			

viksi, vaikka palstoittaminen ei vielä vuonna 1901 ollut tapahtunut. — 2) Samoin.

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruunontilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	% kunnan koko väki-luvusta.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
3 Ahtävä	284	1,724	81.8	212	74.6	1,523	202	71.1	1,480	—	—	—
4 Tervajärvi	355	2,286	86.1	257	72.4	1,973	244	68.7	1,911	—	—	—
5 Kruununkylä	375	2,457	73.4	311	82.9	2,248	204	78.4	2,126	—	—	—
6 Luoto	176	1,331	68.8	148	84.1	1,248	148	84.1	1,248	—	—	—
7 Kokkolan m.	309	2,375	68.8	297	74.4	2,074	285	71.4	1,994	—	—	—
8 Alaveteli	230	1,478	86.2	167	72.6	1,213	163	70.9	1,192	—	—	—
9 Kälviä	449	2,700	86.9	341	75.9	2,328	279	62.1	1,960	—	—	—
10 Lohtaja	359	2,214	84.3	290	80.8	1,987	266	74.1	1,876	—	—	—
11 Himanka	244	1,498	64.2	181	74.2	1,322	175	71.7	1,292	—	—	—
12 Kannus	533	2,900	87.3	347	65.1	2,290	328	61.5	2,198	1	0.2	12
13 Toholampi	459	2,537	88.9	277	60.3	1,972	258	56.2	1,855	5	1.1	41
14 Ullava	145	789	87.8	107	73.8	671	94	64.8	600	—	—	—
15 Kaustinen	379	2,437	89.0	294	77.6	2,192	250	66.0	1,955	2	0.5	22
16 Veteli	417	2,615	86.7	286	68.6	2,154	235	56.4	1,821	4	0.9	42
17 Lesti	114	716	84.3	79	69.3	589	61	53.5	475	1	0.9	8
18 Halsua	142	898	81.0	104	73.2	794	80	56.3	645	1	0.7	6
19 Perho	218	1,369	87.6	164	75.2	1,159	141	64.7	991	15	6.9	122
Yhteensä	6,186	37,807	81.0	4,576	74.0	32,615	4,170	67.4	30,246	29	0.5	253
<i>5. Kuortane.</i>												
1 Soini	361	2,144	76.3	192	53.2	1,452	148	41.0	1,176	—	—	—
2 Lehtimäki	258	1,431	81.3	145	56.2	983	94	36.4	709	—	—	—
3 Alajärvi	791	4,365	77.9	444	56.1	3,154	346	43.7	2,539	5	0.6	38
4 Vimpeli	420	2,580	91.4	250	59.5	1,963	239	56.9	1,891	4	1.0	28
5 Evijärvi	517	3,114	85.5	318	61.5	2,341	311	60.1	2,307	—	—	—
6 Korttesjärvi	538	2,773	87.4	327	60.8	2,184	293	54.5	1,999	3	0.6	15
7 Lappajärvi	574	3,749	82.6	373	65.0	2,982	352	61.4	2,873	2	0.3	17
8 Kuortane	547	3,547	82.7	295	53.9	2,426	243	44.4	2,088	—	—	—
9 Töysä	316	1,969	69.1	185	58.5	1,382	134	42.4	1,105	—	—	—

1) Nämä kruununmetsätorpparit (ynnä niiden asunnot, viljelmät ja karjat), jotka paikkakunnalla luelisen kunnan rajojen sisällä ei pitäisi olla kruununmetsämaata, mutta kyllä Purmossa. Lopullinen selvitys

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.)

V u o k r a a j i a.															
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet															
valtiolta.					yksityisiltä y. m.										
Yhteensä.					Siitä sellaisia, joilla oli					Siitä sellaisia, joilla oli					
					Yhteensä.		kruununvirka-talo.		isompi kruunumetsä-torppa.	Yhteensä.		koko talo.		isompi talonosa.	
Raoka-kuntia.	%	Viestöä.	Raoka-kuntia.	Viestöä.	Raoka-kuntia.	Viestöä.	Raoka-kuntia.	Viestöä.	Raoka-kuntia.	Viestöä.	Raoka-kuntia.	Viestöä.	Raoka-kuntia.	%	Viestöä.
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
10	3.5	43	—	—	—	—	—	—	10	43	—	—	10	3.5	43
13	3.7	62	—	—	—	—	—	—	13	62	1	7	12	3.4	55
17	4.5	122	2	22	2	22	—	—	15	100	4	27	11	2.9	73
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	3.0	80	1	13	1	13	—	—	11	67	3	14	8	2.0	53
4	1.7	21	—	—	—	—	—	—	4	21	—	—	4	1.7	21
62	13.8	368	1	12	1	12	—	—	61	356	3	23	58	12.9	333
24	6.7	111	2	15	2	15	—	—	22	96	—	—	22	6.1	96
6	2.5	30	—	—	—	—	—	—	6	30	—	—	6	2.5	30
18	3.4	80	1	8	1	8	—	—	17	72	—	—	17	3.2	72
14	3.0	76	9	56	—	—	9	56	5	20	1	3	4	0.9	17
13	9.0	71	—	—	—	—	—	—	13	71	—	—	13	9.0	71
42	11.1	215	—	—	—	—	—	—	42	215	—	—	42	11.1	215
47	11.3	291	1	10	1	10	—	—	46	281	—	—	46	11.0	281
17	14.9	106	16	101	1	6	15	95	1	5	1	5	—	—	—
23	16.2	143	13	83	—	—	13	83	10	60	—	—	10	7.0	60
8	3.6	46	7	39	—	—	7	39	1	7	—	—	1	0.5	7
377	6.1	2,116	61	399	10	96	51	303	316	1,717	14	84	302	4.9	1,633
44	12.2	276	15	122	—	—	15	122	29	154	6	32	23	6.4	122
51	19.8	274	16	84	—	—	16	84	35	190	—	—	35	13.6	190
93	11.8	577	58	372	—	—	58	372	35	205	1	7	34	4.3	198
7	1.6	44	—	—	—	—	—	—	7	44	2	9	5	1.2	35
7	1.4	34	—	—	—	—	—	—	7	34	—	—	7	1.4	34
31	5.7	170	7	41	—	—	7	41	24	129	—	—	24	4.5	129
19	3.3	92	—	—	—	—	—	—	19	92	—	—	19	3.3	92
52	9.5	338	1	13	1	13	—	—	51	325	1	6	50	9.1	319
51	16.1	277	—	—	—	—	—	—	51	277	—	—	51	16.1	277

taan tähän kuntaan kuuluviksi, lienevät oikeastaan Purmon kunnan alueella, koska on saatu selville, että edeltästä saatiin kuitenkin vasta sitten, kun painattamistyö oli ehtinyt niin pitkälle, ettei enää voitu siirtää tehtä.

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.) Lääni, kihlakunta ja kunta.	b) M a a n v i l j e l y s												
	Vuosispalveluksessa olevia.											Muita ren- kejä.	
	Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammatti- oppineita.		Muonamiehiä.		Ruoka- kuntia.		Väestöä.
	Ruoka- kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.			
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
3 Ähtävä	72	25.4	201	12	4.2	29	1	1	—	—	—	11	28
4 Tervajärvi	98	27.6	313	5	1.4	17	3	15	2	2	—	—	—
5 Kruununkylä	64	17.1	209	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6 Luoto	28	15.9	83	2	1.1	3	—	—	—	—	—	2	3
7 Kokkolan m.	102	25.6	301	6	1.5	14	2	5	—	—	—	4	9
8 Alaveteli	63	27.4	265	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Kälviä	108	24.1	372	3	0.7	3	1	1	—	—	—	2	2
10 Lohtaja	69	19.2	227	2	0.6	6	—	—	2	6	—	—	—
11 Himanka	63	25.8	176	1	0.4	3	—	—	—	—	—	1	3
12 Kannus	186	34.9	610	1	0.2	1	1	1	—	—	—	—	—
13 Toholampi	182	39.7	565	1	0.2	3	1	3	—	—	—	—	—
14 Ullava	38	26.2	118	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15 Kaustinen	85	22.4	245	3	0.8	6	1	1	—	—	—	2	5
16 Veteli	131	31.4	461	2	0.5	11	1	6	—	—	—	1	5
17 Lesti	35	30.7	127	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18 Halsua	38	26.8	104	3	2.1	5	—	—	—	—	—	3	5
19 Perho	54	24.8	210	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	1,610	26.0	5,192	51	0.8	137	14	37	4	8	33	92	
<i>5. Kuortane.</i>													
1 Soini	169	46.8	692	2	0.5	5	—	—	1	3	—	1	2
2 Lehtimäki	113	43.8	448	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3 Alajärvi	347	43.9	1,211	3	0.4	7	1	1	1	3	—	1	3
4 Vimpeli	170	40.5	617	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5 Evijärvi	199	38.5	773	1	0.2	6	—	—	—	—	—	1	6
6 Korttesjärvi	211	39.2	589	3	0.6	5	3	5	—	—	—	—	—
7 Lappajärvi	201	35.0	767	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8 Kuortane	252	46.1	1,121	2	0.4	3	2	3	—	—	—	—	—
9 Töysä	131	41.5	587	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1) Nämä kruununmetsätorpparit (ynnä niiden asunnot, viljelmät ja karjat), jotka paikkakunnalla luelisen kunnan rajojen sisällä ei pitäisi olla kruununmetsämaata, mutta kyllä Purmossa. Lopullinen selvitys tästä

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.																	
Muuta työväkeä.																	
Siitä sellaisia, joilla																	
oli maanviljelys																	
vuokramaalla.																	
Yhteensä.			Yhteensä.			omalla maalla.			Siitä sellaisia, joilla oli						ei ollut maanviljelystä.		
									Yhteensä.			pienempi krunn metsätorppa.					
Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	
60	21.2	172	38	13.4	130	—	—	38	130	—	—	38	130	22	7.8	42	
93	26.2	296	72	20.3	240	2	4	70	236	—	—	70	236	21	5.9	56	
64	17.1	209	38	10.2	146	5	20	33	126	—	—	33	126	26	6.9	63	
26	14.8	80	13	7.4	44	—	—	13	44	—	—	13	44	13	7.4	36	
96	24.1	287	34	8.5	128	3	15	31	113	—	—	31	113	62	15.6	159	
63	27.4	265	44	19.1	195	5	23	39	172	—	—	39	172	19	8.3	70	
105	23.4	369	66	14.7	274	4	11	62	263	—	—	62	263	39	8.7	95	
67	18.6	221	45	12.5	169	2	7	43	162	—	—	43	162	22	6.1	52	
62	25.4	173	32	13.1	109	1	3	31	106	—	—	31	106	30	12.3	64	
185	34.7	609	98	18.4	386	—	—	98	386	—	—	98	386	87	16.3	223	
181	39.5	562	53	11.6	218	2	12	51	206	4	25	47	181	128	27.9	344	
38	26.2	118	13	9.0	52	1	5	12	47	—	—	12	47	25	17.2	66	
82	21.6	239	43	11.3	151	—	—	43	151	—	—	43	151	39	10.3	88	
129	30.9	450	63	15.1	261	—	—	63	261	—	—	63	261	66	15.8	189	
35	30.7	127	14	12.3	58	6	20	8	38	3	15	5	23	21	18.4	69	
35	24.7	99	10	7.1	37	1	2	9	35	2	6	7	29	25	17.6	62	
54	24.8	210	34	15.6	137	16	66	18	71	4	15	14	56	20	9.2	73	
1,559	25.2	5,055	837	13.5	3,171	51	195	786	2,976	13	61	773	2,915	722	11.7	1,884	
167	46.3	687	96	26.6	452	5	23	91	429	7	34	84	395	71	19.7	285	
113	43.8	448	73	28.3	322	—	—	73	322	4	27	69	295	40	15.5	126	
344	43.5	1,204	142	18.0	637	14	42	128	595	5	21	123	574	202	25.5	567	
170	40.5	617	47	11.2	206	3	12	44	194	—	—	44	194	123	29.3	411	
198	38.3	767	128	24.8	550	13	48	115	502	—	—	115	502	70	13.5	217	
208	38.6	584	105	19.5	358	4	11	101	347	6	29	95	318	103	19.1	226	
201	35.0	767	134	23.3	582	2	10	132	572	—	—	132	572	67	11.7	185	
250	45.7	1,118	196	35.8	957	—	—	196	957	—	—	196	957	54	9.9	161	
131	41.5	587	109	34.5	503	—	—	109	503	—	—	109	503	22	7.0	84	

taan tähän kuntaan kuuluviksi, lienevät oikeastaan Purmon kunnan alueella, koska on saatu selville, että edel-
saatiin kuitenkin vasta sitten, kun painattamistyö oli ehtinyt niin pitkälle, ettei enää voitu siirtoa tehdä.

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruununtilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
	Ruoka-kunta.	Väestöä.	% kunnan koko väkiluvusta.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
10 Alavus	1,220	6,903	82.9	609	49.9	4,306	381	31.2	2,950	1	0.1	10
11 Virrat	1,024	6,051	73.9	424	41.4	3,288	290	22.5	1,979	—	—	—
12 Ätsäri	575	3,426	62.1	270	47.0	2,086	168	29.2	1,413	—	—	—
13 Pihlajavesi	208	1,328	68.3	106	51.0	833	51	24.5	476	—	—	—
14 Multia	509	2,675	72.2	206	40.5	1,575	86	16.9	819	—	—	—
15 Keuru	1,123	5,895	63.3	478	42.6	3,396	151	13.5	1,401	—	—	—
Yhteensä	8,981	51,950	75.9	4,622	51.5	34,351	3,227	35.9	25,725	15	0.2	108
<i>6. Laukaa.</i>												
1 Petäjävesi	606	3,292	65.1	225	37.1	1,618	84	13.9	727	—	—	—
2 Jyväskylän m.	1,176	5,460	56.9	521	44.3	3,351	180	15.3	1,460	—	—	—
3 Uurainen	486	2,464	86.9	206	42.4	1,448	87	17.9	687	—	—	—
4 Saarijärvi	1,421	7,685	71.4	700	49.3	4,816	306	21.6	2,500	—	—	—
5 Karstula	1,090	5,882	80.0	541	49.6	3,801	292	26.8	2,306	—	—	—
6 Kivijärvi	763	4,009	86.9	336	44.0	2,446	163	21.4	1,379	—	—	—
7 Pihtipudas	777	3,822	85.6	296	38.1	2,105	148	19.1	1,245	1	0.1	3
8 Viitasaari	1,261	6,850	77.9	539	42.7	4,190	167	13.2	1,718	1	0.1	8
9 Konginkangas	372	1,722	85.4	114	30.6	846	62	16.6	517	—	—	—
10 Sumiainen	308	1,604	76.5	142	46.1	978	68	22.1	559	—	—	—
11 Laukaa	1,531	7,508	70.6	587	38.3	4,086	226	14.7	1,858	—	—	—
Yhteensä	9,791	50,298	73.7	4,207	43.0	29,685	1,783	18.2	14,956	2	—	11
Koko lääni	50,717	269,920	75.5	29,022	57.2	190,804	21,502	42.4	147,635	59	0.1	444
<i>Oulun lääni.</i>												
<i>1. Salo.</i>												
1 Sievi	535	2,955	85.3	405	75.7	2,453	374	69.9	2,283	3	0.6	19
2 Rautio	172	940	82.1	109	63.4	737	109	63.4	737	—	—	—
3 Ylivieska	760	4,802	86.9	449	59.1	3,452	414	54.5	3,249	4	0.5	18
4 Alavieska	315	1,910	76.2	244	77.5	1,608	236	74.9	1,562	1	0.3	6
5 Kalajoki	523	3,108	75.6	347	66.3	2,535	332	63.4	2,460	1	0.2	3

1) Näistä on 4 vuonna 1840 3:sta verotalosta kruununtorpiksi muutettujen tilojen viljelijää sekä 1 tällai-

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.)		b) Maanviljelys-											
		Vuosipalveluksessa olevia.											
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammattioppineita.		Muonamiehiä.		Muita reukkeja.	
Lääni, kihlakunta ja kunta.		Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.
1		30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
10	Alavus	611	50.1	2,597	1	0.1	2	1	2	—	—	—	—
11	Virrat	600	58.6	2,763	12	1.2	38	9	34	1	2	2	2
12	Ätsäri	305	53.0	1,340	7	1.2	25	1	2	1	7	5	16
13	Pihlajavesi	102	49.0	495	1	0.5	10	—	—	—	—	1	10
14	Multia	303	59.5	1,100	4	0.8	12	4	12	—	—	—	—
15	Keuru	645	57.4	2,499	21	1.9	78	15	54	5	21	1	3
	Yhteensä	4,359	48.5	17,599	57	0.6	191	36	113	9	36	12	42
	<i>6. Laukaa.</i>												
1	Petäjävesi	381	62.9	1,674	15	2.5	76	3	8	11	61	1	7
2	Jyväskylän m.	655	55.7	2,109	59	5.0	230	9	34	45	173	5	23
3	Uurainen	280	57.6	1,016	1	0.2	2	—	—	—	—	1	2
4	Saarijärvi	721	50.7	2,869	21	1.5	109	5	31	6	23	10	55
5	Karstula	549	50.4	2,081	12	1.1	43	4	18	3	4	5	21
6	Kivijärvi	427	56.0	1,563	1	0.1	9	1	9	—	—	—	—
7	Pihtipudas	481	61.9	1,717	1	0.1	5	—	—	—	—	1	5
8	Viitasaari	722	57.3	2,660	20	1.6	67	5	18	7	22	8	27
9	Konginkangas	258	69.4	876	2	0.6	9	—	—	—	—	2	9
10	Sumiainen	166	53.9	626	16	5.2	57	—	—	15	49	1	8
11	Laukaa	944	61.7	3,422	82	5.4	360	6	25	70	296	6	39
	Yhteensä	5,584	57.0	20,613	230	2.3	967	33	143	157	628	40	196
	Koko lääni	21,695	42.8	79,116	575	1.1	2,086	188	621	207	820	180	645
	<i>Oulun lääni.</i>												
	<i>1. Salo.</i>												
1	Sievi	130	24.3	502	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Rautio	63	36.6	203	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Ylivieska	311	40.9	1,350	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Alavieska	71	22.5	302	3	0.9	5	2	3	—	—	1	2
5	Kalajoki	176	33.7	573	4	0.8	12	2	2	2	10	—	—

1) Näistä on 3 sivulla 112—113 olevassa muistutuksessa mainittujen tilojen maalla asuvaa viljelijää.

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.

Muuta työväkeä.																				
Siitä sellaisia, joilla																				
oli maanviljelys																				
Yhteensä.			vuokramaalla.															ei ollut maanviljelystä.		
			Yhteensä.			omalla maalla.			Siitä sellaisia, joilla oli											
									Yhteensä.			pienempi kruunumetsätorppa.			pienempi talonosa.					
Ruoka-kuntia.	%	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Viestöä.				
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58				
610	50.0	2,595	405	33.2	1,941	2	4	403	1,937	1) 12	65	391	1,872	205	16.8	654	10			
588	57.4	2,725	392	38.3	1,989	2	11	390	1,978	6	30	384	1,948	196	19.1	736	11			
298	51.8	1,315	209	36.3	1,032	5	18	204	1,014	5	25	199	989	80	15.5	283	12			
101	48.5	485	80	38.5	421	11	60	69	361	—	—	69	361	21	10.0	64	13			
299	58.7	1,088	157	30.8	719	—	—	157	719	4	11	153	708	142	27.9	369	14			
624	55.6	2,421	320	28.5	1,504	1	2	319	1,502	1	11	318	1,491	304	27.1	917	15			
4,302	47.9	17,408	2,593	28.9	12,173	62	241	2,531	11,932	50	253	2,481	11,679	1,709	19.0	5,235				
366	60.4	1,598	181	29.9	928	—	—	181	928	2	17	179	911	185	30.5	670	1			
596	50.7	1,879	217	18.5	863	—	—	217	863	6	27	211	836	379	32.2	1,016	2			
279	57.4	1,014	98	20.2	499	—	—	98	499	—	—	98	499	181	37.2	515	3			
700	49.2	2,760	339	23.8	1,627	1	4	338	1,623	1	3	337	1,620	361	25.4	1,133	4			
537	49.3	2,038	268	24.6	1,156	2	4	266	1,152	2	12	264	1,140	269	24.7	882	5			
426	55.9	1,554	147	19.3	729	—	—	147	729	5	23	142	706	279	36.6	825	6			
480	61.8	1,712	192	24.7	859	—	—	192	859	—	—	192	859	288	37.1	853	7			
702	55.7	2,593	271	21.5	1,280	1	8	270	1,272	9	50	261	1,222	431	34.2	1,313	8			
256	68.8	867	76	20.4	360	—	—	76	360	11	58	65	302	180	48.4	507	9			
150	48.7	569	58	18.8	270	—	—	58	270	—	—	58	270	92	29.9	299	10			
862	56.3	3,062	346	22.6	1,663	1	4	345	1,659	10	49	335	1,610	516	33.7	1,399	11			
5,354	54.7	19,646	2,193	22.4	10,234	5	20	2,188	10,214	46	239	2,142	9,975	3,161	32.3	9,412				
21,120	41.7	77,030	11,509	22.7	48,963	222	877	11,287	48,086	134	660	11,153	47,426	9,611	19.0	28,067				
130	24.3	502	126	23.6	494	21	71	105	423	17	75	88	348	4	0.7	8	1			
63	36.6	203	32	18.6	105	2	7	30	98	—	—	30	98	31	18.0	98	2			
311	40.9	1,350	258	33.9	1,200	8	36	250	1,164	3	18	247	1,146	53	7.0	150	3			
68	21.6	297	56	17.8	260	1	2	55	258	—	—	55	258	12	3.8	37	4			
172	32.9	561	70	13.4	274	—	—	70	274	—	—	70	274	102	19.5	287	5			

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä.								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Krunnontilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
	Ruoka-kunta.	Väestö.	% kunnan koko väkiluvusta.	Ruoka-kunta.	%	Väestö.	Ruoka-kunta.	%	Väestö.	Ruoka-kunta.	%	Väestö.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
6 Merijärvi	219	1,260	81.5	141	64.4	995	134	61.2	966	—	—	—
7 Oulainen	627	3,282	78.0	393	62.7	2,533	330	52.6	2,201	26	4.2	159
8 Pyhäjoki	481	3,075	85.5	411	85.4	2,803	386	80.2	2,643	20	4.2	129
9 Salon kappeli	221	1,123	88.8	120	54.3	744	104	47.1	680	—	—	—
10 Salon pitäjä	326	1,625	76.9	199	61.0	1,146	166	50.9	1,003	—	—	—
11 Vihanti	463	2,241	84.7	254	54.9	1,632	150	32.4	1,144	—	—	—
12 Rantsila	347	1,976	70.5	238	68.6	1,504	167	48.1	1,144	2	0.6	13
13 Paavola	541	2,901	74.4	248	45.8	1,741	160	29.5	1,240	14	2.6	76
14 Revolanti	199	946	83.0	86	43.2	581	65	32.7	469	1	0.5	8
15 Siikajoki	248	1,257	88.8	143	57.7	866	91	36.7	614	3	1.2	15
16 Hailuoto	226	1,311	71.8	137	60.6	973	135	59.7	964	—	—	—
Yhteensä	6,203	34,712	80.3	3,924	63.3	26,303	3,353	54.1	23,359	75	1.2	446
<i>2. Haapajärvi.</i>												
1 Pyhäjärvi	888	4,399	90.7	407	45.8	2,857	232	26.1	1,887	27	3.0	206
2 Reisjärvi	422	2,348	86.0	237	56.2	1,699	158	37.4	1,199	56	13.3	370
3 Haapajärvi	684	3,760	82.9	355	51.9	2,587	241	35.2	1,921	68	10.0	437
4 Nivala	930	5,624	86.9	526	56.6	3,993	451	48.5	3,530	42	4.5	265
5 Kärsämäki	403	2,039	85.4	206	51.1	1,451	134	33.2	1,071	19	4.7	134
6 Haapavesi	820	4,431	88.7	393	47.9	2,795	285	34.8	2,269	14	1.7	64
7 Pulkki	399	1,758	86.1	149	37.3	914	116	29.1	763	3	0.7	12
8 Piippola	402	2,231	86.6	214	53.2	1,570	128	31.3	1,105	25	6.2	165
9 Kestilä	325	1,945	86.5	195	60.0	1,475	123	37.3	1,053	13	4.0	85
Yhteensä	5,273	28,535	86.9	2,682	50.9	19,341	1,868	35.4	14,798	267	5.1	1,738
<i>3. Kajaani.</i>												
1 Säräisniemi	478	3,010	82.3	372	77.8	2,516	173	36.2	1,459	2	0.4	8
2 Paltamo	520	3,408	79.3	302	58.1	2,436	229	44.1	1,956	13	2.5	96
3 Kajaanin m.	400	2,354	83.6	259	64.3	1,789	148	37.0	1,176	3	0.8	20
4 Sotkamo	1,311	7,112	85.1	711	54.2	5,073	467	35.6	3,752	3	0.2	19
5 Kuhmoniemi	775	4,880	79.2	483	62.3	3,731	293	37.8	2,434	39	5.0	293
6 Ristijärvi	312	1,779	86.5	192	61.5	1,400	132	42.3	1,069	1	0.3	8

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.)

V u o k r a a j i a.															
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet															
valtiolta.															
yksityisiltä y. m.															
Siitä sellaisia, joilla oli															
Siitä sellaisia, joilla oli															
Yhteensä.			Yhteensä.		Siitä sellaisia, joilla oli				Yhteensä.		Siitä sellaisia, joilla oli				
					kruununvirka-		isompi kruun-				koko talo.		isompi talonosa.		
Ruoka-	%	Viestöä.	Ruoka-	Viestöä.	Ruoka-	Viestöä.	Ruoka-	Viestöä.	Ruoka-	Viestöä.	Ruoka-	Viestöä.	Ruoka-	%	Viestöä.
kuntia.			kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.		kuntia.		
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
7	3.2	29	1	6	1	6	—	—	6	23	1	1	5	2.3	22
37	5.9	173	15	75	—	—	15	75	22	98	1	8	21	3.3	90
5	1.0	31	1	12	1	12	—	—	4	19	1	6	3	0.6	13
16	7.2	64	—	—	—	—	—	—	16	64	1	5	15	6.8	59
33	10.1	143	1	8	1	8	—	—	32	135	—	—	32	9.8	135
104	22.5	488	—	—	—	—	—	—	104	488	3	17	101	21.8	471
69	19.9	347	18	104	1	8	17	96	51	243	1	7	50	14.4	236
74	13.7	425	1	12	1	12	—	—	73	413	—	—	73	13.5	413
20	10.0	104	1	10	1	10	—	—	19	94	—	—	19	9.5	94
49	19.8	237	—	—	—	—	—	—	49	237	2	17	47	19.0	220
2	0.9	9	—	—	—	—	—	—	2	9	—	—	2	0.9	9
496	8.0	2,498	68	400	10	98	58	302	428	2,098	12	72	416	6.7	2,026
148	16.7	764	24	130	1	10	23	120	124	634	44	247	80	0.9	387
23	5.5	130	6	44	1	9	5	35	17	86	8	44	9	2.1	42
46	6.7	229	11	59	—	—	11	59	35	170	7	48	28	4.1	122
33	3.6	198	13	89	—	—	13	89	20	109	1	10	19	2.0	99
53	13.2	246	9	49	—	—	9	49	44	197	5	28	39	9.7	169
94	11.4	462	7	39	1	8	6	31	87	423	9	55	78	9.5	368
30	7.5	139	5	24	—	—	5	24	25	115	3	11	22	5.5	104
61	15.2	300	29	148	—	—	29	148	32	152	9	56	23	5.7	96
59	18.2	337	25	159	—	—	25	159	34	178	—	—	34	10.5	178
547	10.4	2,805	129	741	3	27	126	714	418	2,064	86	499	332	6.3	1,565
197	41.2	1,049	34	202	—	—	34	202	163	847	—	—	163	34.1	847
60	11.5	384	2	15	1	10	1	5	58	369	15	120	43	8.3	249
108	27.0	593	5	26	1	5	4	21	103	567	19	116	84	21.0	451
241	18.4	1,302	65	387	1	9	64	378	176	915	10	62	166	12.7	853
151	19.5	1,004	99	670	1	13	98	657	52	334	19	144	33	4.3	190
59	18.9	323	18	104	—	—	18	104	41	219	—	—	41	13.1	219

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.

Muuta työväkeä.																
Siitä sellaisia, joilla																
oli maanviljelys																
Yhteensä.			vuokramaalla.											ei ollut maanviljelystä.		
			Yhteensä.		omalla maalla.		Siitä sellaisia, joilla oli									
							Yhteensä.		pienempi kruunumetsätorppa.		pienempi talonosa.					
Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58
78	35.6	265	51	23.3	188	1	1	50	187	—	—	50	187	27	12.3	77
231	36.3	738	105	16.7	415	7	31	98	384	4	18	94	366	126	20.1	323
69	14.4	269	36	7.5	149	5	21	31	128	1	5	30	123	33	6.9	120
101	45.7	379	58	26.2	260	—	—	58	260	—	—	58	260	43	19.5	119
126	38.7	476	112	34.4	448	—	—	112	448	—	—	112	448	14	4.3	28
203	43.8	595	95	20.5	359	—	—	95	359	—	—	95	359	108	23.3	236
109	31.4	472	100	28.8	435	—	—	100	435	2	9	98	426	9	2.6	37
292	54.0	1,156	168	31.1	794	—	—	168	794	—	—	168	794	124	22.9	362
111	55.8	361	65	32.7	248	—	—	65	248	—	—	65	248	46	23.1	113
105	42.3	391	87	35.1	336	—	—	87	336	—	—	87	336	18	7.2	55
89	39.4	338	55	24.3	210	—	—	55	210	—	—	55	210	34	15.1	128
2,258	36.4	8,353	1,474	23.8	6,175	45	169	1,429	6,006	27	125	1,402	5,881	784	12.6	2,178
479	53.9	1,540	182	20.5	831	2	8	180	823	—	—	180	823	297	33.4	709
185	43.8	649	93	22.0	406	1	6	92	400	6	27	86	373	92	21.8	243
328	48.0	1,171	174	25.5	744	7	28	167	716	6	33	161	683	154	22.5	427
402	43.2	1,622	268	28.8	1,188	4	18	264	1,170	17	91	247	1,079	134	14.4	434
194	48.2	585	78	19.4	301	—	—	78	301	1	6	77	295	116	28.8	284
418	51.0	1,627	269	32.8	1,167	5	25	264	1,142	5	22	259	1,120	149	18.2	460
243	60.9	831	102	25.6	429	—	—	102	429	4	16	98	413	141	35.3	402
182	45.3	650	99	24.6	428	—	—	99	428	11	49	88	379	83	20.7	222
127	39.1	467	84	25.9	353	—	—	84	353	2	5	82	348	43	13.2	114
2,558	48.5	9,142	1,349	25.6	5,847	19	85	1,330	5,762	52	249	1,278	5,513	1,209	22.9	3,295
106	22.2	494	97	20.3	463	—	—	97	463	7	34	90	429	9	1.9	31
216	41.5	963	166	31.9	802	1	3	165	799	1	3	164	796	50	9.6	161
136	34.0	539	75	18.8	358	—	—	75	358	4	18	71	340	61	15.2	181
592	45.2	2,006	211	16.1	1,003	1	5	210	998	15	83	195	915	381	29.1	1,003
291	37.6	1,143	142	18.4	712	1	7	141	705	16	86	125	619	149	19.2	431
120	38.5	379	44	14.1	205	—	—	44	205	2	11	42	194	76	24.4	174

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruununtilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
	Ruoka-kunta.	Väestöä.	% kunnan koko väik-luvusta.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
7 Hyrynsalmi	222	1,521	77.1	166	74.8	1,247	116	52.8	982	4	1.8	26
8 Suomussalmi	680	4,981	86.9	415	61.0	3,530	312	45.9	2,731	58	8.5	429
9 Puolanka	564	3,540	92.2	296	52.5	2,415	187	33.2	1,718	41	7.3	269
Yhteensä	5,262	32,585	83.8	3,196	60.7	24,137	2,057	39.1	17,277	164	3.1	1,168
<i>4. Oulu.</i>												
1 Utajärvi	625	3,146	83.2	272	43.5	1,875	175	28.0	1,314	12	1.9	66
2 Muhos	538	3,143	77.1	271	50.4	1,921	234	43.5	1,718	10	1.9	58
3 Tyrnävä	341	1,967	86.4	164	48.1	1,239	142	41.6	1,131	—	—	—
4 Temmes	115	685	85.1	58	50.4	469	50	43.5	424	2	1.7	9
5 Lumijoki	308	1,686	87.7	143	46.4	1,048	129	41.9	960	2	0.6	18
6 Liminka	501	2,375	79.3	199	39.7	1,340	130	25.9	1,003	—	—	—
7 Kempele	185	983	88.2	49	26.5	405	41	22.2	350	—	—	—
8 Oulunsalo	159	832	67.6	53	33.3	427	43	27.0	354	—	—	—
9 Oulun m.	200	1,261	31.4	135	67.5	1,005	115	57.5	886	2	1.0	9
10 Ylikiminki	302	1,781	89.5	158	52.3	1,217	128	42.4	1,016	10	3.3	79
11 Kiiminki	167	1,019	65.2	141	84.4	924	134	80.2	892	2	1.2	9
12 Haukipudas	359	2,157	55.0	282	78.6	1,835	280	78.0	1,829	—	—	—
13 Ii	518	3,345	61.5	456	88.0	3,045	391	75.5	2,623	31	6.0	210
14 Kuivaniemi	198	1,186	79.8	159	80.3	1,011	95	48.0	637	42	21.2	222
15 Pudasjärvi	846	5,637	72.3	618	73.0	4,628	359	42.4	3,019	39	4.6	251
16 Taivalkoski	364	2,441	85.8	184	50.5	1,750	109	29.9	1,183	10	2.7	89
17 Kuusamo	834	6,909	81.2	695	83.3	6,303	431	51.7	4,403	124	14.8	1,020
Yhteensä	6,560	40,553	72.7	4,037	61.5	30,442	2,986	45.5	23,742	286	4.3	2,040
<i>5. Kemi.</i>												
1 Kuolajärvi	257	2,249	71.0	247	96.1	2,198	148	57.6	1,394	72	28.0	628
2 Kemijärvi	494	3,022	73.3	316	64.0	2,363	222	44.9	1,783	34	6.9	232
3 Rovaniemi	712	5,001	62.9	529	74.3	4,280	334	46.9	2,857	43	6.0	354
4 Tervola	416	2,281	82.3	207	49.8	1,424	178	42.8	1,257	7	1.7	43
5 Simo	246	1,549	60.7	218	88.6	1,435	139	56.5	956	25	10.1	163

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.)

V u o k r a a j i a.																
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokraaneet																
valtiolta.																
yksityisiltä y. m.																
Siitä sellaisia, joilla oli																
Yhteensä.			Yhteensä.						Yhteensä.							
			kruununvirka-			isompi kruu-					koko talo.			isompi talonosa.		
			talo.			nunmetsä-								torppa.		
Ruoka-	%	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	Ruoka-	Väestöä.	%	Väestöä.
kun- tia.			kun- tia.		kun- tia.		kun- tia.		kun- tia.		kun- tia.		kun- tia.			
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
46	20.7	239	30	171	—	—	30	171	16	68	—	—	16	7.2	68	7
45	6.6	370	44	361	—	—	44	361	1	9	—	—	1	0.1	9	8
68	12.0	428	46	311	—	—	46	311	22	117	4	25	18	3.2	92	9
975	18.5	5,692	343	2,247	4	37	339	2,210	632	3,445	67	467	565	10.7	2,978	
85	13.6	495	47	274	—	—	47	274	38	221	4	20	34	5.4	201	1
27	5.0	145	2	10	1	7	1	3	25	135	—	—	25	4.6	135	2
22	6.5	108	1	3	1	3	—	—	21	105	1	10	20	5.9	95	3
6	5.2	36	—	—	—	—	—	—	6	36	—	—	6	5.2	36	4
12	3.9	70	1	9	1	9	—	—	11	61	1	6	10	3.2	55	5
69	13.8	337	3	24	3	24	—	—	66	313	—	—	66	13.2	313	6
8	4.3	55	2	24	2	24	—	—	6	31	—	—	6	3.2	31	7
10	6.3	73	2	23	2	23	—	—	8	50	—	—	8	5.0	50	8
18	9.0	110	1	7	1	7	—	—	17	103	3	17	14	7.0	86	9
20	6.6	122	4	22	—	—	4	22	16	100	1	6	15	5.0	94	10
5	3.0	23	—	—	—	—	—	—	5	23	1	10	4	2.4	13	11
2	0.6	6	—	—	—	—	—	—	2	6	—	—	2	0.6	6	12
34	6.5	212	30	191	2	17	28	174	4	21	2	10	2	0.4	11	13
22	11.1	152	20	140	—	—	20	140	2	12	2	12	—	—	—	14
220	26.0	1,358	162	1,033	—	—	162	1,033	58	325	7	54	51	6.0	271	15
65	17.9	478	60	430	—	—	60	430	5	48	4	38	1	0.3	10	16
140	16.8	880	39	237	—	—	39	237	101	643	50	355	51	6.1	288	17
765	11.7	4,660	374	2,427	13	114	361	2,313	391	2,233	76	538	315	4.8	1,695	
27	10.5	176	20	128	1	4	19	124	7	48	2	18	5	1.9	30	1
60	12.2	348	9	52	1	5	8	47	51	296	10	55	41	8.3	241	2
152	21.4	1,069	140	982	1	8	139	974	12	87	8	59	4	0.6	28	3
22	5.3	124	4	22	—	—	4	22	18	102	1	8	17	4.1	94	4
54	22.0	316	51	302	—	—	51	302	3	14	2	11	1	0.2	3	5

2. (Vielä): Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.)		b) Maanviljelys-											
		Vuosispalveluksessa olevia.											
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammattioppineita.		Muonamiehiä.		Muita renkejä.	
Lääni, kihlakunta ja kunta.		Ruoka-kun- tia.	%	Väestöä.	Ruoka-kun- tia.	%	Väestöä.	Ruoka-kun- tia.	Väestöä.	Ruoka-kun- tia.	Väestöä.	Ruoka-kun- tia.	Väestöä.
1		30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41
7	Hyrynsalmi	56	25.2	274	1	0.4	1	1	1	—	—	—	—
8	Suomussalmi	265	39.0	1,451	1	0.2	1	1	1	—	—	—	—
9	Puolanka	268	47.5	1,125	5	0.9	25	1	7	—	—	4	18
	Yhteensä	2,066	39.3	8,448	23	0.5	101	8	27	—	—	15	74
	4. Oulu.												
1	Utajärvi	353	56.5	1,271	2	0.3	4	1	1	—	—	1	3
2	Muhos	267	49.6	1,222	2	0.4	2	2	2	—	—	—	—
3	Tyrnävä	177	51.9	728	6	1.8	7	6	7	—	—	—	—
4	Temmes	57	49.6	216	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Lumijoki	165	53.6	638	2	0.7	12	2	12	—	—	—	—
6	Liminka	302	60.3	1,035	10	2.0	49	8	41	—	—	2	8
7	Kempele	136	73.5	578	1	0.5	2	1	2	—	—	—	—
8	Oulunsalo	106	66.7	405	1	0.6	2	1	2	—	—	—	—
9	Oulun m.	65	32.5	256	4	2.0	32	4	32	—	—	—	—
10	Ylikiiminki	144	47.7	564	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Kiiminki	26	15.6	95	1	0.6	4	1	4	—	—	—	—
12	Haukipudas	77	21.4	322	5	1.4	38	3	20	—	—	2	18
13	Ii	62	12.0	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Kuivaniemi	39	19.7	175	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Pudasjärvi	228	27.0	1,009	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Taivalkoski	180	49.5	691	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Kuusamo	139	16.7	606	4	0.5	18	3	16	—	—	1	2
	Yhteensä	2,523	38.5	10,111	38	0.6	170	32	139	—	—	6	31
	5. Kemi.												
1	Kuolajärvi	10	3.9	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Kemijärvi	178	36.0	659	1	0.2	3	1	3	—	—	—	—
3	Rovaniemi	183	25.7	721	4	0.6	21	1	2	—	—	3	19
4	Tervola	209	50.2	857	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Simo	28	11.4	114	3	1.2	12	—	—	—	—	3	12

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.																				
Muuta työväkeä.																				
Siitä sellaisia, joilla																				
oli maanviljelys																				
Yhteensä.			vuokramaalla.															ei ollut maanviljelystä.		
			Yhteensä.			omalla maalla.		Siitä sellaisia, joilla oli												
								Yhteensä.		pienempi kruunumetsätorppa.				pienempi talonosa.						
Ruoka-kunta.	%	Väestö.	Ruoka-kunta.	%	Väestö.	Ruoka-kunta.	Väestö.	Ruoka-kunta.	Väestö.	Ruoka-kunta.	Väestö.	Ruoka-kunta.	Väestö.	Ruoka-kunta.	%	Väestö.				
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58				
	55	24.8	273	51	23.0	255	—	—	51	255	17	99	34	156	4	1.8	18	7		
	264	38.8	1,450	251	36.9	1,383	22	133	229	1,250	199	1,120	30	130	13	1.9	67	8		
	263	46.6	1,100	137	24.3	659	4	15	133	644	56	295	77	349	126	22.3	441	9		
	2,043	38.8	8,347	1,174	22.3	5,840	29	163	1,145	5,677	317	1,749	828	928	869	16.5	2,507			
	351	56.2	1,267	166	26.6	836	—	—	166	836	2	15	164	821	185	29.6	431	1		
	265	49.2	1,220	258	47.9	1,199	6	22	252	1,177	6	26	246	1,151	7	1.3	21	2		
	171	50.1	721	141	41.3	627	—	—	141	627	—	—	141	627	30	8.8	94	3		
	57	49.6	216	54	47.0	207	—	—	54	207	—	—	54	207	3	2.6	9	4		
	163	52.9	626	124	40.2	524	1	4	123	520	—	—	123	520	39	12.7	102	5		
	292	58.3	986	152	30.3	650	2	11	150	639	—	—	150	639	140	28.0	336	6		
	135	73.0	576	121	65.4	527	—	—	121	527	—	—	121	527	14	7.6	49	7		
	105	66.1	403	80	50.3	347	—	—	80	347	—	—	80	347	25	15.8	56	8		
	61	30.5	224	47	23.5	182	1	9	46	173	—	—	46	173	14	7.0	42	9		
	144	47.7	564	77	25.5	352	1	1	76	351	4	19	72	332	67	22.2	212	10		
	25	15.0	91	20	12.0	81	5	16	15	65	—	—	15	65	5	3.0	10	11		
	72	20.0	284	54	15.0	244	10	32	44	212	—	—	44	212	18	5.0	40	12		
	62	12.0	300	55	10.6	278	16	81	39	197	22	118	17	79	7	1.4	22	13		
	39	19.7	175	36	18.2	159	20	78	16	81	16	81	—	—	3	1.5	16	14		
	228	27.0	1,009	152	18.0	745	4	22	148	723	50	277	98	446	76	9.0	264	15		
	180	49.5	691	99	27.2	523	—	—	99	523	67	375	32	148	81	22.3	168	16		
	135	16.2	588	84	10.1	440	2	11	82	429	38	204	44	225	51	6.1	148	17		
	2,485	37.9	9,941	1,720	26.2	7,921	68	287	1,652	7,634	205	1,115	1,447	6,519	765	11.7	2,020			
	10	3.9	51	6	2.3	35	—	—	6	35	4	24	2	11	4	1.6	16	1		
	177	35.8	656	43	8.7	222	5	17	38	205	11	57	27	148	134	27.1	434	2		
	179	25.1	700	77	10.8	360	3	10	74	350	27	129	47	221	102	14.3	340	3		
	209	50.2	857	120	28.8	562	5	18	115	544	5	25	110	519	89	21.4	295	4		
	25	10.2	102	25	10.2	102	—	—	25	102	18	82	7	20	—	—	—	5		

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

Lääni, kihlakunta ja kunta.	Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö.			Siitä								
				Yhteensä.			Maanomistajia.			Kruununtilanhaltijoita (rajoitetulla omistusoikeudella).		
	Ruoka-kunta.	Väestöä.	% kunnan koko väkiluvusta.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.	Ruoka-kunta.	%	Väestöä.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
6 Kemin m.	364	2,019	43.0	228	62.6	1,470	221	60.7	1,423	1	0.3	6
7 Alatornio	592	3,269	55.3	463	78.2	2,745	459	77.5	2,713	—	—	—
8 Karunki	201	1,266	74.9	160	79.6	1,062	150	74.6	994	—	—	—
9 Alkkula	497	2,707	72.5	292	58.8	1,986	242	48.7	1,688	14	2.8	86
10 Turtola	187	1,082	66.9	130	69.5	857	99	52.9	674	8	4.3	48
11 Kolari	188	1,182	70.0	155	82.4	1,056	104	55.3	718	12	6.4	93
Yhteensä	4,154	25,627	64.2	2,945	70.9	20,876	2,296	55.3	16,457	216	5.2	1,653
<i>6. Lappi.</i>												
1 Muonio	99	583	51.7	86	86.9	536	81	81.8	513	4	4.1	18
2 Enontekiö	96	608	72.5	83	86.5	546	35	36.5	232	43	44.8	285
3 Kittilä	418	2,451	75.5	308	73.7	2,144	227	54.3	1,641	49	11.7	323
4 Sodankylä	383	2,687	81.1	337	88.0	2,480	240	62.7	1,825	81	21.1	560
5 Inari	131	899	64.9	125	95.4	873	40	30.5	310	68	51.9	482
6 Utsjoki	62	329	66.6	30	48.4	181	8	12.9	54	21	33.9	125
Yhteensä	1,189	7,557	72.6	969	81.5	6,760	631	53.1	4,575	266	22.4	1,793
Koko lääni	28,641	169,569	76.7	17,753	62.0	127,859	13,191	46.1	100,208	1,274	4.4	8,838
Koko maa	290,999	1,546,778	71.2	152,142	52.3	1,043,153	94,484	32.5	691,533	8,715	3.0	60,162

¹⁾ Nämä kruununmetsätorpparit (ynnä niiden asunnot, viljelmät ja karjat), jotka paikkakunnalla lue-
 edellisen kunnan rajojen sisällä ei pitäisi olla kruununmetsämaata, mutta kyllä Tervolassa. Lopullinen selvitys

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

a) Maanviljelijöitä.

(Jatk. seur. siv.)

V u o k r a a j i a.																				
Siitä sellaisia, jotka olivat vuokranneet																				
valtiolta.																				
yksityisiltä y. m.																				
Siitä sellaisia, joilla oli																				
Yhteensä.			Yhteensä.			kruununvirka-talo.			isompi kruununmetsä-torppa.			Yhteensä.			koko talo.			isompi talonosa.		
Ruoka-kuntia.	%	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	Viestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Viestöä.			
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29					
6	1.6	41	4	35	2	21	1)	2	14	2	6	1	4	1	0.4	2	6			
4	0.7	32	1	7	1	7	—	—	3	25	—	—	3	0.5	25	7				
10	5.0	68	—	—	—	—	—	—	10	68	2	19	8	4.0	49	8				
36	7.3	212	24	152	—	—	24	152	12	60	3	14	9	1.8	46	9				
23	12.3	135	18	105	—	—	18	105	5	30	1	8	4	2.1	22	10				
39	20.7	245	23	154	—	—	23	154	16	91	5	32	11	5.9	59	11				
433	10.4	2,766	294	1,939	6	45	288	1,894	139	827	35	228	104	2.5	599					
1	1.0	5	1	5	—	—	1	5	—	—	—	—	—	—	—	1				
5	5.2	29	—	—	—	—	—	—	5	29	—	—	5	5.2	29	2				
32	7.7	180	5	23	—	—	5	23	27	157	19	124	8	1.9	33	3				
16	4.2	95	11	66	—	—	11	66	5	29	3	15	2	0.5	14	4				
17	13.0	81	15	62	—	—	15	62	2	19	1	10	1	0.8	9	5				
1	1.6	2	1	2	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	6				
72	6.0	392	33	158	—	—	33	158	39	234	23	149	16	1.3	85					
3,288	11.5	18,813	1,241	7,912	36	321	1,205	7,591	2,047	10,901	299	1,953	1,748	6.1	8,948					
48,943	16.8	291,458	3,088	21,477	841	7,151	2,247	14,326	45,855	269,981	6,115	41,831	39,740	13.7	228,150					

taan tähän kuntaan kuuluviksi, lienevät oikeastaan Tervolan kunnan alueella, koska on saatu selville, että tästä saatiin kuitenkin vasta sitten, kun painattamistyö oli ehtinyt niin pitkälle, ettei enää voitu siirtoa tehdä.

2. (Vielä). Pääasiallisesti maanviljelyksestä elävä väestö

(Jatk. edell. siv.) Lääni, kihlakunta ja kunta.		b) Maanviljelys-											
		Vuosispalveluksessa olevia.											
		Yhteensä.			Yhteensä.			Työnjohtajia ja ammatti- oppineita.		Muonamiehiä.		Muita ren- kejä.	
Ruoka- kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.	Ruoka- kuntia.	Väestöä.		
1	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	
6 Kemin m.	136	37.4	549	2	0.6	5	1	2	—	—	1	3	
7 Alatornio	129	21.8	524	2	0.3	2	2	2	—	—	—	—	
8 Karunki	41	20.4	204	2	1.0	7	1	4	—	—	1	3	
9 Alkkula	205	41.2	721	5	1.0	13	5	13	—	—	—	—	
10 Turtola	57	30.5	225	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
11 Kolari	33	17.6	126	2	1.1	5	1	1	—	—	1	4	
Yhteensä	1,209	29.1	4,751	21	0.5	68	12	27	—	—	9	41	
<i>6. Lappi.</i>													
1 Muonio	13	13.1	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2 Enontekiö	13	13.5	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3 Kittilä	110	26.3	307	3	0.7	6	3	6	—	—	—	—	
4 Sodankylä	46	12.0	207	2	0.5	5	1	4	—	—	1	1	
5 Inari	6	4.6	26	1	0.8	3	—	—	—	—	1	3	
6 Utsjoki	32	51.6	148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Yhteensä	220	18.5	797	6	0.5	14	4	10	—	—	2	4	
Koko lääni	10,888	38.0	41,710	142	0.5	461	93	256	7	22	42	183	
Koko maa	138,857	47.7	503,625	17,313	5.9	72,105	3,002	12,210	10,815	45,638	3,496	14,257	

Suomen maalaiskunnissa 1 p. syyskuuta v. 1901.

työväkeä eri ruokakuntana.																				
M u u t a t y ö v ä k e ä.																				
Siitä sellaisia, joilla																				
oli maanviljelys																				
Yhteensä.			vuokramaalla.															ei ollut maanviljelystä.		
			Yhteensä.			omalla maalla.			Siitä sellaisia, joilla oli											
									Yhteensä.			pienempi kruunumetsätorppa.			pienempi talonosa.					
Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.				Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	Väestöä.	Ruoka-kuntia.	%	Väestöä.	
42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58				
134	36.8	544	50	13.7	211	6	24	44	187	—	—	44	187	84	23.1	333				
127	21.5	522	112	18.9	465	28	107	84	358	—	—	84	358	15	2.6	57				
39	19.4	197	38	18.9	194	7	42	31	152	—	—	31	152	1	0.5	3				
200	40.2	708	115	23.1	459	6	13	109	446	—	—	109	446	85	17.1	249				
57	30.5	225	39	21.9	171	2	7	37	164	11	65	26	99	18	8.6	54				
31	16.5	121	16	8.5	81	—	—	16	81	4	20	12	61	15	8.0	40				
1,188	28.6	4,683	641	15.4	2,862	62	238	579	2,624	80	402	499	2,222	547	13.2	1,821				
13	13.1	47	9	9.1	33	1	1	8	32	5	18	3	14	4	4.0	14				
13	13.5	62	5	5.2	27	1	8	4	19	2	10	2	9	8	8.3	35				
107	25.6	301	11	2.6	54	2	5	9	49	2	6	7	43	96	23.0	247				
44	11.5	202	11	2.9	49	3	7	8	42	6	29	2	13	33	8.6	153				
5	3.8	23	4	3.0	20	—	—	4	20	4	20	—	—	1	0.8	3				
32	51.6	148	30	48.4	140	28	131	2	9	2	9	—	—	2	3.2	8				
214	18.0	783	70	5.9	323	35	152	35	171	21	92	14	79	144	12.1	460				
10,746	37.5	41,249	6,428	22.4	28,968	258	1,094	6,170	27,874	702	3,732	5,468	24,142	4,318	15.1	12,281				
121,544	41.8	431,520	57,634	19.8	250,415	2,559	11,087	55,075	239,328	1,063	5,462	54,012	233,866	63,910	22.0	181,105				

Tilattoman Väestön Alakomitean tutkimussarjaa

**Tilastollinen tutkimus yhteiskunta-taloudellisista oloista
Suomen maalaiskunnissa v. 1901 on ilmestynyt:**

- I Osa: **Maanviljelysväestö**, kirjoittanut Hannes Gebhard.
149 sivua tekstiä ja 127 sivua taululiitteitä. Hinta: Smk. 2:—.
- II Osa: **Asunto-olot** kirjoittanut Hannes Gebhard. 71 sivua
tekstiä ja 145 sivua taululiitteitä. Hinta: Smk. 1:50.
- III Osa: **Viljellyn maan ala ja sen jakautuminen**, kirjoittanut
Hannes Gebhard. 139 sivua tekstiä ja 373 sivua tau-
luliitteitä. Hinta: Smk. 4:—.

Tekeillä ovat vielä seuraavat osat:

Johdanto.

- IV Osa: **Karjanomistus.** (Maisteri H. Paavilainen).
- V Osa: **Työväen asunto- ja maataloudelliset olot.** (Pro-
fessori Hannes Gebhard).
- VI Osa: **Maanomistusolot.** (Professori J. H. Vennola).

Tähän sarjaan liittyy Suomen Maantieteellisen Seuran julkaisema:

**Yhteiskunta-tilastollinen Kartasto Suomen maalais-
kunnista**, toimittanut Hannes Gebhard. 36 sivua
tekstiä ja 55 karttaa. Hinta: Smk. 5:—.

Hinta: Smk. 2:—.